ABC Amber Palm Converter, http://www.processtext.com/abcpalm.html

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\D\Dumas Alexander_Dumas Alexander - Královnin náhrdelník 1.pdb

PDB Name: zdroj
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Alexander Dumas
Královnin Náhrdelník - 1 díl
1. Podivuhodná historie královnina náhrdelníku

Protože většina čtenářů Dumasova díla Královnin náhrdelník přečetla první část tohoto seriálu z dějin předrevoluční Francie, totiž Josefa Balsama, může být historik, jehož úkolem je napsat pár úvodních slov, docela stručný a může se odvolat na to, že zásadní věci českým čtenářům vlastně už pověděl. Jestliže se jim líbil Josef Balsamo, bude jim líbit i Královnin náhrdelník a není třeba proti tomu vůbec nic namítat, pokud obě díla nebudou brát příliš vážně. Neboť pan Alexandre Dumas starší nebyl historik a nikdy se za něj naštěstí nikdy nevydával.

Obě pokračování jsou si velmi podobná. Jenom svobodní zednáři, jejichž údajnou schůzi začíná Josef Balsamo, ustoupili do pozadí před "velkým světem" versailleského dvora. Jinak se tu setkáme s panem Cagliostrem a s jeho nic dobrého nevěštícími druhy, s křišťálově čistými sourozenci Andréou a Filipem de Taverney i jejich špatným otcem. Hlavní postavou je ovšem Marie Antoinetta Rakouská, nyní už francouzská královna, která je vzorem dokonalosti a ušlechtilosti a která bohužel upadá do osidel ničemů. Mezi nimi hraje prim Jeanne de la Motte Valois, dobrodružka, která bezostyšně ždímá peníze ze soucitných lidi včetně Marie Antoinetty. Ždímá je ovšem také z hlupáků, mezi které je třeba počítat prince Louise Rohana, bývalého francouzského vyslance ve Vídni a kardinála římské církve. Historie o tom, jak dobrodružka Jeanne přesvědčila kardinála, že si získá královninu přízeň, koupíli ji drahý náhrdelník, a jak se ji tento podvod skoro na sto procent povedl, to je vlastně celý obsah Dumasova díla.

Ovšem pan Dumas celou řadu skutečností neuvádí.Taktně přechází skutečnost, že když rozhořčená Marie Antoinetta dala zatknout Rohana, parlament (tj. soudní sbor, ne nějaké zákonodárné shromáždění) ho osvobodil a pařížské davy to uvítaly s nadšením, které jasně ukázalo, jak nenáviděná je "Rakušanka". To bylo roku 1785, ale už dávno předtím platila strašlivá slova markýze d'Argenson: "Dvůr je hrobem národa." Francie nebyla už ničím víc než neforemným agregátem, tak aspoň soudil pan Mirabeau, později jeden z prvních předáků revoluce.

Dumas-otec se sice zmiňuje o tom, že Francie získala prestiž, když američtí rebelové porazili britskou velmoc, která musela uzavřít právě ve Versaillích nikterak lehké podmínky míru (1783). Z důvodů literárních vypsal pak, ostatně nevalně přesvědčivě, hladomor, ke kterému došlo v zimě 1783-1784. Je třeba dodat, že právě léta 1784 a 1785 byla obdobím poválečné konjunktury a dobrých úrod, takže to byla opravdová "krásná epocha" starého režimu. Ostatně, velmi brzy tato idyla ustoupila finanční krizi a krizi panovnické autority.

Za každé vítězství se musí platit za účast na americké válce za nezávislost zaplatila Francie ne méně než asi dvě miliardy livrů. Za vlády ministra Neckera rostl státní dluh geometrickou řadou a po jeho pádu (1781) používali nástupci všech prostředků, aby uvedli státní finance do rovnováhy. Koncem roku 1783 byla státní pokladna takřka v zoufalé situaci: deficit dosáhl částky 80 miliónů, starých dluhů bylo na 300 miliónů a fiskální orgány si dopředu vypůjčily 176 miliónů. Přitom byla pokladna prázdná a úvěr žádný. A tehdy se objevil jako spasitel kandidát pana hraběte d'Artois a dvorské kotérie Polignaců, intendant Calonne. Pan Calonne1 byl nezničitelný optimista: byl přesvědčen, že stačí, aby francouzští poddaní načerpali novou důvěru ve svou královskou vládu a její hospodářskou politiku. Když se stal ministrem financí (1784), snažil se proto obnovit důvěru. Ani ho nenapadlo šetřit, naopak, jeho největší snahou bylo obnovit podnikání, roztočit kola hospodářského života především na základě dalších půjček. Za tři roky (1784-1786) si vypůjčil celkem 653 miliónů, ale pak z ničeho nic předložil králi návrh dalekosáhlé reformy fiskálního systému, předpokládající zrušení roboty, zrušení vnitřních cel, volného obchodu se zemědělskými výrobky, zřízení jednotného daňového systému, který by postihoval šlechtu i poddané. Král Ludvík XVI. se nejdříve takového reformního žáru zhrozil, ale Calonne jej stačil umluvit. Aby se vyhnul očekávané opozici parlamentů, doporučil Calonne králi, aby návrh předložil tzv. Shromáždění notáblů, vesměs privilegovaných, tedy přesně těch, které by reforma postihla. A ti s královninou podporou donutili krále, aby Calonna propustil. Finanční krize se tím nevyřešila; Calonnův nástupce nakonec nevěděl nic lepšího než doporučit, aby opozice velkých pánů byla zlomena pomocí stavů nižších čili aby poprvé od roku 1614 byly opět svolány generální stavy.

Souběžně s krizí finanční probíhala krize panovnické autority. Roku 1781 ztratil Ludvík XVI. svého mentora, starého prvního ministra Maurepase. Po jeho smrti byl nejvýznamnější postavou ve vládě Vergennes, ale ten byl nanejvýš výborný diplomat, nikoliv politik, natož státník. A tak Marie Antoinetta měla na svého manžela stále větší vliv. Je možno říci, že trochu zmoudřela, co se vzdálila dětských let, ale svým počínáním živila utrhačné řeči, které se o ní šířily po celé Francii. Madam Deficit, nebo prostě "Rakušanka", a její přítelkyně se staly trvalým terčem výpadů, urážek, nenávisti. A "aféra s náhrdelníkem" znamenala roku 1785 vzkypění nálady proti královně, jejímu okolí, dynastii a

celému režimu.

Když v Paříži 14. července 1789 padla Bastila, nezbylo členům rodiny Rohan-Guéménée-Rochefort, než aby z Francie co nejrychleji zmizeli. Do Rakouska se přestěhoval kardinál Louis, který pak žil většinou ve Vídni až do své smrti roku 1803. Do emigrace odešli i jiní Rohanové: velkokomoří Henri Louis, jeho synové Charles Alain a Victor Louis. Charles Alain postavil v Porýní proti revoluční Francii pluk lehké jízdy (Rohanovi husaři), který sloužil v emigrantské armádě vévody z Condé. Roku 1794 tento málo ukázněný, a proto velice nepopulární regiment musel vyklidit Nizozemí a ve Stade část odešla do britských služeb. V Anglii z tohoto přírůstku velkou radost neměli a husary poslali do Západní Indie. Druhý synovec pana kardinála, Victor Louis, měl s důstojníky tohoto pluku velké starosti, dokud se mu jich aspoň část nepodařilo umístit v rakouských službách.

Charles Alain byl první Rohan, který se dostal do Čech už jako vysoký důstojník rakouské armády, koupil si severočeský Sychrov a roku 1808 získal v království inkolát. Vedle Sychrova mu nakonec patřil také Hrubý Rohozec, Svijany a Semily. On i jeho bratr a nástupce, Victor Louis (1836-2846), nakonec v Sychrově vytvořili kopii svého rodového sídla stojícího v bretaňském departementu Morbihan. Na Sychrově vznikla pozoruhodná francouzská knihovna a byl tam opatrován i rodinný archiv, obsahující mimo jiné i korespondenci kardinála Louise a jiných aktérů dvorských intrik z předrevolučních Versailles.

Zajímavým doplňkem rohanského archivu jsou písemnosti, které po sobě zanechali členové jiných francouzských rodin, které se na útěku před revolucí dostaly do Čech a na Moravu. Princ de Ligne byl Francouz jenom napůl, protože jeho statky byly většinou v rakouském Nizozemí, tedy v dnešní Belgii. Jeho dcera se provdala do severočeských Teplic za jednoho z Clary-Aldringenů, takže v Teplicích se princ de Ligne scházel s jiným pamětníkem pařížské "krásné epochy", Jakubem Casanovou. Do Teplic se dostaly i papíry jiného francouzského emigranta, hraběte Ficquelmonta, který proti revoluční a napoleonské Francii bojoval i ve Španělsku, až se nakonec stal Metternichovým prvním spolupracovníkem a na kratičkou dobu roku 1848 dokonce i jeho nástupcem. Emigranty byli členové rodu Pouilly (Mensdorff-Pouilly) i Beaufort-Spontin, kterým patřil v západních Čechách Bečov. V Ostravě se zase zachovala korespondence jedné z čestných dam předrevolučního dvora, madam de Joyeuse. Můžeme se tedy, kdyby nám o to šlo, na Dumasovo vyprávění podívat lupou historické kritiky a prostřednictvím originálních dokumentů. I když jejich hlavní cena spočívá jinde, jsou totiž prvotřídním pramenem ke studiu měnící se mentality francouzské emigrace. I v lůně rodu Rohanů došlo ke konfliktu, když se roku 1799 část rodu smířila s prvním konzulem Bonapartem, využila jeho amnestie a vrátila se do Francie. Sychrovští Rohané zůstali v Čechách až do roku 1945. Jeden z nich za okupace podnikl pošetilý pokus o záchranu velkostatků, ohrožených německou vnucenou správou, a napsal memorandum, ve kterém vyložil, co všechno bývalí rakouští aristokraté německého jazyka udělali ve prospěch Konráda Henleina a Adolfa Hitlera. Byly tedy konce rodin, které před Francouzskou revolucí utekly až k nám do českých zemí, dost smutné.

Ale to všechno vlastně už ani nepatří do předmluvy ke knížce o francouzské dvorské intrice z roku 1785. Stojí snad za zmínku skutečnost, že k našemu kulturnímu dědictví patří i dokumenty, které osvětluji činnost velkých pánů z versailleského dvora. Svět je celkem malý a naše země nebyly nikdy v jeho poklidném zákampí. Písemné poklady, které opatrují naši archiváři, představují nezanedbatelně bohatství dokumentů, shrnujících svědectví o osudech individuálních i kolektivních. Jde jenom o to, abychom nevěřili jenom autorům historických románů, ať nesou jména česká nebo francouzská, a abychom aspoň čas od času obrátili svoji pozornost k historii, která je, jak se někdy říkává, kolektivní zkušenosti lidské společnosti, někdy málo populárním kritikem současnosti a tu a tam i jejím svědomím.

Josef Polišenský

2. Předmluva

Nejprve prosím o svolení, abych si mohl s čtenáři chvíli pohovořit o námětu a samotném názvu knihy, kterým jsem líčení právě nadepsal. Rozprávíme spolu už dvacet let2 a doufám, že několik následujících řádek nás v našem starém přátelství spíš utvrdí, než zviklá.

Od našeho posledního setkání prošla mezi námi revoluce.3 Tuto revoluci jsem od roku 1832 ohlašoval, vysvětloval její příčiny, sledoval její vývoj a popisoval její průběh až po samé dovršení. Mohu dokonce říci víc jak jsem před 16 Jety napsal, že budu jednat, tak jsem také před osmi měsíci skutečně jednal.

Dovolte mi ocitovat poslední řádky prorockého epilogu, kterým jsem ukončil svou knihu o Galii a Francii.4 "A to je vír, v němž dnešní vláda utone. Rozžali jsme jí na cestu maják, který už ozáří jen její ztroskotání. Chtěli jsme, aby obrátil směr lodi, už to však nebude v jeho moci, vždyť proud, který ji unáší, je příliš rychlý a vítr, který ji žene, příliš prudký. A tak uslyšíme v hodině zkázy, v níž naše lidské rozpomenutí přehluší náš občanský stoicísmus, hlasité zvolání: AŤ ZHYNE KRÁLOVSTVÍ, ALE KRÁLE, BOŽE, SPAS! Hlas, který to vzkřikne, bude můj hlas."

Zpronevěřil jsem se snad svému slibu? Můj hlas, jediný v celé Francii, dal sbohem ušlechtilému přátelství mezi národem a monarchií. Neznělo snad moje volání dost hlasitě, aby je bylo slyšet i uprostřed hlomozu hroutící se dynastie?

Revoluce, kterou jsem předvídal a ohlásil, mě tedy nezastihla nepřipraveného. Pozdravil jsem ji jako osudové dění, které jsem očekával. Nedoufal jsem, že by mohla být lepší, bál jsem se, že bude horší. Po dvacet let již listuji v historii národů a vím tedy, co revoluce znamená,

O lidech, kteří ji dělali, a o těch, kteří z ní těžili, mluvit nebudu. Každá bouře rozvíří vody. Každé zemětřesení vynese na povrch spodní vrstvy země. Ale pak se opět podle přírodních zákonů každá molekula vrátí na své místo. Země se zavře, voda se ustálí a na obloze, načas rozbouřené, opět zazáří hvězdy. A tak čtenáři při našem shledání zjistí, že jsem po revoluci 24. Února právě takový, jaký jsem byl předtím, přibyla mi jen vráska na čele a jizva v srdci. A to je celá proměna, jež se se mnou udála za oněch osm strašlivých měsíců, které právě skončily.

Koho jsem miloval, miluji dál. Těch, z kterých jsem měl strach, už se nebojím. Kým jsem pohrdal, teď pohrdám dvojnásob.

V mém díle tedy tak jako ve mně nedošlo k žádné změně. Snad je v mém díle jako ve mně jen o vrásku a jizvu víc. A to je vše.

Do této chvíle mám za sebou na čtyři sta svazků. Prošel jsem nejedním staletím, probudil k životu mnohou osobnost, která je překvapená, že opět vstoupila do prudkého světla všeobecného zájmu. Zapřísahám teď celý ten průvod vzkříšených duchů, aby mi řekl, zda jsem někdy z touhy zavděčit se dnešku smlčel něco z jeho dávných zločinů, neřestí nebo ctností. Vždy jsem o králích, o velkých pánech i o lidu říkal pravdu nebo to, co jsem za pravdu považoval. A kdyby se mohli mrtví bránit, jako se mohou živí, nemusel bych se jim za nic omlouvat, jako jsem se nemusel omlouvat živým za to, co jsem kdy o nich řekl.

Pro některá srdce je každé neštěstí svaté, na každý zmar hledí s úctou, ať je to zmar života nebo trůnu, pieta nám káže sklonit se před otevřeným hrobem i před roztříštěnou korunou.

Když jsem začal psát tuto knihu, nevepsal jsem do čela první stránky její název z nějakého rozmaru, ale po pravdě řečeno s vědomím, že odbila její hodina, že na ni přišla řada. Běh času je neoblomný. Po roce 1774 musel přijít rok 1784, po Josefu Balsamovi - Královnin náhrdelník.

Ale i ta nejúzkostlivější duše může zůstat klidná. Dnes, kdy se může o všem volně mluvit, bude kronikář tím spíš dozírat na básníka. Žádné nehoráznosti o ženě královně, žádné pochybné zkazky o královně mučednici! Je pravda, že zpodobím všechno: lidské slabosti i královskou pýchu. Ale tak, jak to dokáží malíři idealisté, kteří postihnou krásné rysy každé tváře; podobně jako onen malíř s andělským jménem, který vytvořil podobiznu Madony z tahů, jež odkryl ve tváří své zbožňované milenky. Půjdu svou vlastní cestou, mezi nestoudnými pamflety a přemrštěným pochlebováním, smutnou, neúchylnou a vznešenou cestou snu a poezie. Žena, jejíž sinalou hlavu ukazoval kat davům, si draze vykoupila své právo nečervenat se před potomstvem.

29. listopadu 1848 Alexandre Dumas

3. Starý šlechtic a starý správce

Někdy začátkem dubna roku 1784 si náš starý známý, maršál de Richelieu, kolem třetí hodiny odpolední dobarvil obočí svým navoněným líčidlem a odstrčil zrcadlo, které mu přidržoval jeho komorník, nástupce, ne však náhrada za věrného Raftého. Zaklonil svým nenapodobitelným způsobem hlavu a prohlásil: "Hotovo, teď už vypadám, jak se patří."

Zvedl se z křesla a smetl konečky prstů s mladistvým švihem poprašek bílého pudru, který mu napadal s paruky na blankytně modré sametové kalhoty.

Potom dvakrát třikrát obešel toaletní kabinet, natahoval přitom nárty a pěkně zvysoka si vyšlapoval.

"Správce paláce," zavelel.

Za pět minut už tu byl správce ve svém nejparádnějším ústroji. Maršál naladil vážnou tvář, jak se slušelo na situaci.

"Pane," řekl, "předpokládám, že jste mi dal připravit skutečně dobrý oběd?"

"Ovšem, monseigneure."

"Seznam mých hostů vám předali, že ano?"

"A já jsem se jím věrně řídil, monseigneure. Bude prostřeno pro devět osob, není-liž pravda."

"Není prostřeno jako prostřeno, pane!"

"Jistěže, monseigneure, ale..."

Maršál správci skočil do řeči s netrpělivostí krocenou jen důstojnými způsoby.

"Ale... to, pane, není žádná odpověď; kdykoliv slyším slovo ‚ale' a něco jsem se ho za svých osmaosmdesát let už naposlouchal tedy kdykoliv jsem to slovo uslyšel, je mi nesmírně líto, pane, že vám to musím říci, vždycky za ním následoval nějaký nesmysl."

"Monseigneure!..."

"Tak předně, v kolik hodin mi podáte oběd?"

"Monseigneure, měšťané obědvají ve dvě, duchovni a úřednictvo ve tři, šlechta ve čtyři."

"A já, pane?"

"Monseigneur bude dnes obědvat v pět."

"No, no, v pět?"

"Ano,monseigneure, jako král."

"A pročpak jako král?"

"Protože na seznamu hostů, který mi dal monseigneur laskavě doručit, je jméno krále."

"Ale vůbec ne, pane, tu jste se spletl! Dnes jsou mezi pozvanými pouze šlechtici."

"Monseigneur chce se svým ponízeným služebníkem patrně žertovat a já mu děkuji, že mi prokázal tu čest. Ale pan hrabě de Haga5, který je jedním z pozvaných..."

"Nu, co má být?"

"Nu, přece hrabě de Haga je král."

"Neznám žádného krále s takovým jménem."

"Ať mi tedy monseigneur laskavě promine," uklonil se správce paláce, "ale já jsem myslel... já jsem se domníval..."

"Nikdo vám neuložil myslet, pane, o domněnky nepatří do vašich povinností. Vy si máte rozkazy, které vám pošlu, prostě přečíst a nic si k nim nepřimýšlet. Když chci, aby se něco vědělo, řeknu to sám. A když něco neřeknu, chci, aby se to nevědělo."

Správce se uklonil podruhé, tentokrát uctivěji, než kdyby mluvil s kralujícím vladařem.

"A tak, pane," pokračoval starý maršál, "protože tu dnes budou jen šlechtici, budete tak laskav a zařídíte, aby mi oběd podali jako obvykle, to znamená ve čtyři."

Po tomto rozkazu se správcův obličej zasmušil, jako by mu právě přečetli rozsudek smrti. Zbledl a shrbil se jako

zasažený těžkou ranou. Po chvilce se napřímil a s odvahou zoufalce prohlásil: "Nechť se děje vůle boží, ale monseigneur bude obědvat až v pět."

"Proč a nač?" vzkřikl maršál a zvedl se.

"Protože je nemožné, aby monseigneur obědval dřív."

"Pane," řekl starý maršál a pyšně potřásl hlavou, dosud mladou a plnou života, "nemýlím-li se, sloužíte u mne dvacet let."

"Jednadvacet let, jeden měsíc a dva týdny, monseigneure."

"Dobře, pane, tak k těm jednadvaceti rokům, jednomu měsíci a dvěma týdnům vám nepřibude už ani den, ani hodina, slyšel jste?" odsekl starý pán, stiskl své úzké rty a svraštil obočí. "Dnes večer si můžete hledat jiného pána. Nesnesu, aby v mém domě někdo užíval slovo nemožné, a na stará kolena si na ně nehodlám zvykat. Nemám času nazbyt."

Správce se uklonil do třetice.

"Dnes večer se tedy s monseigneurem rozloučím, ale svou službu chci do poslední chvilky konat tak, jak se to hodí k dobrému mravu."

Nato udělal dva kroky pozpátku směrem ke dveřím.

"Čemu říkáte, ‚jak se to hodí dobrému mravu'," zvolal maršál. "Zapamatujte si, pane, že tady musí všechno chodit tak, jak se hodí mně, a to je celý ten dobrý mrav! Oběd bude ve čtyři. Mně se nehodí, abyste mi servíroval oběd v pět, když jsem už jednou řekl, že chci obědvat ve čtyři!"

"Pane maršále," odměřeně odpověděl správce, "sloužil jsem jako sklepmistr u pana prince de Soubise a jako intendant u pana kardinála prince Louise de Rohan6. U prvého pána obědval Jeho Veličenstvo zesnulý král francouzský jednou do roka, u druhého obědval Jeho Veličenstvo císař rakouský jednou měsíčně. Vím tedy, jak se sluší s panovníky jednat, monseigneure. U pana de Soubise si král Ludvík XV. dával říkat baron de Gonesse zcela zbytečně; pořád zůstával králem. A císař Josef se u pana de Rohan nechával také marně oslovovat hrabě Packenstein, císař byl císař. Pan maršál dnes uvítá hosta, který si nadarmo dává jméno hraběte de Haga, i s tím jménem bude pořád švédským králem. Dnes večer od pana maršála odejdu, ale pokud tu jsem, bude v tomto paláci hrabě de Haga přijat jako král."

"A to je právě to, co vám pracně vytloukám z hlavy, vy jeden paličáku. Hrabě de Haga si tu přeje být inkognito a utajení má být co nejpřísnější a nejbezpečnější. K čertu! Moc dobře vidím do té vaší hloupé nadutosti, vy milostpáni od servítků. To není žádná úcta ke královské koruně, to se jen honíte za vlastní slávou, a za naše zlaťáky k tomu."

"Nedomnívám se," zahořkle podotkl správce, "že by to monseigneur myslel vážně a předhazoval peníze právě mně!"

"To rozhodně ne, pane," řekl maršál skoro zahanbeně, "to vůbec ne. Peníze! Prosím vás, kdo vám co říká o penězích? Neodvádějte řeč od toho nejdůležitějšího. Žádám vás, a opakuji znovu, že si nepřeji, aby tu vůbec padla zmínka o králi."

"Ale, pane maršále, za koho mě vlastně máte? Cožpak si myslíte, že bych mohl jednat tak neuváženě? O králi tu přece nepadne ani slovo!"

"Tak se už jednou přestaňte stavět na zadní a nechte podávat oběd ve čtyři hodiny."

"Pane maršále, nejde to, protože ve čtyři hodiny tu ještě nebude něco, nač čekám."

"Na co čekáte? Snad ne na rybu? Jako pan Vatel?"

"Pan Vatel, pan Vatel," zlobil se pro sebe správce.

"No, co je? Dotklo se vás snad to přirovnání?"

"Ne. Jen si říkám, že pro jednu nešťastnou ránu kordem, kterým se probodl, získal pan Vatel nesmrtelnost!"

"Ale, ale, a vám se zdá, pane, ze váš druh přišel ke slávě moc lacino?"

"To ne, pane, ale nejeden člověk v našem povolání strádá hůř než on. Musí spolknout tolik bolestných a ponižujících věcí, které jsou stokrát horší než rána kordem, a přece se nestane nesmrtelným!"

"Bože můj, copak nevíte, pane, že člověk musí zemřít nebo být členem Akademie, aby se stal nesmrtelným?"

"Jestli je to tak, monseigneure, pak je lepší zůstat naživu a řádně konat svou službu. Nebudu umírat a svou službu budu dělat tak, jako by ji dělal pan Vatel7, kdyby byl princ de Condé neztratil trpělivost a ještě půl hodiny počkal."

"Ach, vy mi zřejmě slibujete nějaký zázrak. Jdete na mě šikovně."

"Ne, pane, žádný zázrak."

"Tak na co, prosím vás, čekáte?"

"Monseigneur si přeje, abych mu to prozradil?"

"To si myslím. Jsem namouduši zvědavý."

"Tedy dobře, monseigneure, čekám na láhev vína."

"Na láhev vína? To začíná být napínavé. Řekněte mi to celé, pane."

"Hned vám povím, oč jde, monseigneure. Jeho Veličenstvo král švédský, promiňte, chtěl jsem říci Jeho excelence hrabě de Haga, pije jenom tokajské víno."

"To jsem na tom tak zle, že nemám ve sklepě jedinou láhev tokajského? Měl bych zřejmě vyhodit sklepmistra!"

"Ne, monseigneure, naopak, tokajského máte ještě nějakých šedesát lahví."

"A vy tedy myslíte, že hrabě de Haga vypije k obědu všech šedesát lahví a ještě jednu k tomu?"

"Chviličku strpení, monseigneure. Když byl pan hrabě de Haga ve Francii poprvé, by tehdy ještě korunním princem. Obědval u zesnulého francouzského krále, kterému Jeho Veličenstvo císař rakouský daroval dvanáct lahví tokajského. Víte, že celá prvá sklizeň tokajského vína jde do císařských sklepu, a tak dokonce i panovníci nemohou z prvé sklizně dostat víc, než co jim Jeho císařské Veličenstvo ráčí poslat."

"To já vím."

"A z těch dvanácti lahví tokajského, které královskému princi tenkrát tak zachutnalo, z těch dvanácti lahví,

monseigneure, zbyly dnes už pouze dvě."

"Ajejej."

"Jedna z nich zůstala ve sklepích krále Ludvíka XVI."

"A druhá?"

"O tu právě jde, monseigneure," usmál se vítězoslavně správce, protože tušil, že po celém dlouhém zápase, který protrpěl, se konečně blíží jeho triumf. "Tu druhou láhev někdo sebral."

"Kdo?"

"Jeden můj přítel, sklepmistr zesnulého krále, který mi byl velmi zavázán..."

"Ale, ale... a ten vám ji věnoval?"

"Samozřejmě, monseigneure," prohlásil správce s pýchou."

"A co jste s ní udělal?"

"Pečlivě jsem ji uložil ve sklepě svého pána, monseigneure."

"Svého pána? A kterého pána jste tenkrát měl?"

"Pana kardinála prince Louise de Rohan."

"Panebože, ve Štrasburku?"

"V Saverne."

"A vy jste kvůli mně pro tu láhev poslal?" překvapeně vykřikl maršál.

"Kvůli vám, monseigneure," odpověděl správce takovým tónem, jako by říkal: vy nevděčníku!

Vévoda de Richelieu stiskl starému služebníkovi ruku a zvolal: "Omlouvám se vám, pane, vidím, že jste král všech správců!"

"A vy jste mě chtěl propustit." Správce doprovodil svá slova nepopsatelně výmluvnými posunky hlavou a rameny.

"Dostanete sto pistolí za tu láhev!"

"A se sto pistolemi, které zaplatí pan maršál za výlohy s cestou, to bude celkem dvě stě pistolí. Ale monseigneur jistě uzná, že to nestojí ani za řeč."

"Uznám vám všechno, nač si vzpomenete, pane. A prozatím vám zvyšuji plat. Ode dneška budete mít dvojnásobný."

"To ani nemuselo být, monseigneure. To byla jenom moje povinnost."

"A kdypak se ten váš sto pistolový kurýr objeví?"

"Monseigneur sám posoudí, jestli jsem plýtval časem. Kdy ráčil monseigneur objednat oběd?"

"Před třemi dny, myslím."

"A posel, i kdyby se hnal jak s větrem o závod, musí počítat.na cestu tam a zpět dvakrát čtyřiadvacet hodin."

"Ještě vám, můj geniální správče, čtyřiadvacet hodin přebylo. Co jste s nimi provedl?"

"Bohužel, monseigneure, těch čtyřiadvacet hodin jsem ztratil. První den jsem dostal seznam vašich hostů a teprve druhý den mě celá ta myšlenka napadla. Připočtěte ještě čas, který zabere vyjednávání, a monseigneur zjistí, že žádám jen o nejkratší možnou lhůtu, prosím-li ho o strpení do pěti hodin odpoledne."

"Cože! Ta mizerná láhev tady ještě není?"

"Ne, monseigneure."

"Prokristapána! A co když se vás savernský kolega zachová k princi de Rohan stejně oddaně jako vy ke mně?"

"Jak prosím, monseigneure?"

"Nu, co když poslovi láhev nevydá, jako byste ji nevydal vy?"

"Já, monseigneure?"

"Ovšem. Vy byste přece takovou láhev z mého sklepa nedal, nemám pravdu?"

"Hluboce se monseigneurovi omlouvám, ale kdyby ke mně přišel kolega správce, který má uhostit krále, a požádal mě o nejlepší láhev vašeho vína, dal bych mu ji bez váhání."

"Podívejme se," ušklíbl se maršál.

"Přej a bude ti přáno."

"No dobrá. Skoro jste mě přesvědčil," povzdechl maršál. Ale můžeme mít ještě smůlu."

"Jakou, monseigneure?"

"Co kdyby se láhev cestou rozbila?"

"Ale, monseigneure, to se ještě nestalo, co svět světem stojí, aby někdo rozbil láhev za dva tisíce livrů8!"

"Uznávám, že jsem střelil vedle. Obraťme list. V kolik hodin ten váš kurýr dorazí?"

"Přesně ve čtyři."

"Nu tak! Pak nám nic nestojí v cestě a můžeme jíst ve čtyři," zas už vedl maršál svou jako tvrdohlavý kastilský mezek.

"Monseigneure, tomu vínu musím dopřát hodinu klidu, aby se po cestě jaksepatří ustálilo. A hodinu to trvá jenom dík zvláštní metodě, kterou jsem vymyslel. Jinak bychom museli čekat tři dny."

Zase musel maršál přiznat porážku a posunkem, kterým před správcem kapituloval, vzdal hold jeho vítězství.

"Ostatně monseigneurovi hosté nepřijdou dřív než o půl páté," pokračoval správce, "protože je jim známo, že budou mít tu čest obědvat s hrabětem de Haga."

"Co si to zas na mě vymýšlíte?"

"Naopak, jsem o tom přesvědčen, monseigneure. Vašimi hosty jsou dnes přece hrabě de Launey9, hraběnka Dubarry, pan de Lapeyrouse, pan de Favras, pan de Condorcet10, pan de Cagliostro a pan de Taverney."

"A co má být?"

"Co má být? Probereme je po pořádku, monseigneure. Pan de Launey jede z Bastily. A z Paříže sem, při tom náledí, pojede tři hodiny."

"To jistě, ale vyjede ve chvíli, kdy začínají vězni obědvat, to znamená ve dvanáct. To já znám až moc dobře."

"Odpusťte, monseigneure, ale od času, kdy byl v Bastile monseigneur, změnila se hodina oběda, v Bastile se teď obědvá v jednu."

"Vždycky se člověk může přiučit něčemu novému, děkuji vám, pane. Pokračujte."

"Hraběnka Dubarry jede z Luciennes po zledovatělých cestách a je to stale z vršku."

"Ale přijede přesto zřejmě včas. Od těch dob, co je oblíbenkyní obyčejného vévody, dělá ze sebe královnu už jenom mezi barony. Snažte se však pochopit, pane. Chtěl jsem obědvat brzy kvůli panu de Lapeyrousovi, dnes večer odjíždí a nebude se moci zdržet."

"Monseigneure, pan de Lapeyrouse je u krále. Hovoří s Jeho Veličenstvem o zeměpise a hvězdářství. Král přece pana de Lapeyrouse hned tak nepropustí."

"To je možné..."

"To je jisté, pane. Stejně to dopadne i s panem de Favras. Je u hraběte de Provence a jistojistě spolu rozebírají divadelní hru pana Carona de Beaumerchaise11."

"Myslíte Figarovu svatbu?"

"Ano, monseigneure."

"A víte, že jste vlastně docela vzdělaný člověk, pane?"

"Ve volných chvílích se vzdělávám četbou, monseigneure."

"Pak máme pana de Condorcet," vrátil se maršál k hostům. "Ten by si mohl přece jako geometr libovat v přesnosti."

"To jistě, monseigneure. Ale ponoří se do nějakého výpočtu, a než se z něho probere, zjistí, že se o půlhodinku zpozdil. Pokud jde o pana de Cagliostro, nepobývá v Paříži dlouho a je to cizinec. Pravděpodobně tedy není ve versailleských mravech ještě jako doma a nechá na sebe možná čekat."

"Vida," řekl maršál, "s výjimkou Taverneye jste všechny mé hosty vyjmenoval s takovým smyslem pro řád, že by se za to nemusel stydět ani Homér nebo chudák můj Rafté."

Správce domu poděkoval úklonou.

"Pana de Taverney jsem vynechal, protože ten se jako starý přítel přizpůsobí tónu, který udáte. Domnívám se, monseigneure, že jsem všech osm dnešních hostu řádně vyjmenoval."

"Naprosto přesně. A kam nás usadíte k obědu, pane?'"

"Do velké jídelny, monseigneure."

"Tam přece zmrzneme."

"Vytápí se tři dny a teplotu jsem dal upravit na osmnáct stupňů."

"Výborně! A už bije půl." Maršál se podíval po hodinách. "Máme půl páté, pane..."

"Ano, monseigneure, a právě vjíždí do dvora kůň. Moje láhev tokajského!"

"Kdyby tak pánbůh dal a já se z takových vzorných služeb mohl těšit ještě dvacet let!" povzdychl si maršál a vrátil se k zrcadlu, zatímco správce odběhl za svými povinnostmi.

"Dvacet let!" vyrušil rozesmátý hlas maršála, který se sotva stačil do zrcadla podívat. "Dvacet let! Drahý maršále, přeji vám je z celého srdce. Ale mně už pak bude šedesát; to budu pořádně stará!"

"Vy, hraběnko?" zvolal maršál. "Vy, a první? Bože můj, a pořád tak krásná a svěží?"

"Kdybyste raději řekl zmrzlá, vévodo."

"Pojďme tedy, prosím, do budoáru."

"Ale, ale, vévodo, chvilička ve dvou?"

"Ve třech," vpadl do toho skřípavý hlas.

"Taverney!" zvolal maršál. "Čert aby vzal toho starého dotěru, takhle nám to překazit," přišeptl hraběnce do ucha.

"Vy ješito," napomenula ho šeptem hraběnka a hlasitě se rozesmála. Všichni tři se odebrali do vedlejšího pokoje.

4. Lapeyrouse12

Vtom již dolehl k maršálovi rachot přijíždějících kočárů, tlumený vrstvou sněhu na dlažbě, a upozornil ho, že hosté jsou tu. Za chviličku již bylo díky správcově dochvilnosti všech devět stolovníku rozsazeno kolem oválného jídelního stolu. Devět lokajů stálo na svých místech. Pohybovali se tiše jako stíny, hbitě a přece bez chvatu, přání četli hostům z očí, ale nepůsobili přitom vtíravě, míhali se po kobercích, nakláněli se mezi hosty, aniž se jen dotkli jejich ramen. Nezavadili ani o jejich křesla, zabořená v záplavě kožešin tak vysokých, že do nich zapadaly nohy stolovníků do půl lýtek.

Maršálovi hosté vychutnávali všechnu tu péči, příjemné teplo kamen, vůni rozmanitých mas, hojnost vybraných vín i šum prvních hovorů, které se rozproudily po polévce.

Zvenku ani hlásku, okenice tlumily zvuk. Uvnitř ticho, jen hlasy a pohyby hostů. Talíře se vyměňovaly bez nejmenšího cinknutí, stříbro se z příborníků kladlo na stůl, aniž zazvonilo, správce paláce nebylo slyšet ani syknout, příkazy dával očima.

A tak netrvalo víc než deset minut a stolovníci se cítili volně, jako by tu byli naprosto sami. Vždyť přece sluhové, kteří se tu pohybují jako nehmotní duchové a mlčí jako němí otroci, jsou nejspíše i hluší. Pan de Richelieu první prolomil slavnostní mlčení, které nevydrží déle, než se dojí polévka, a otázal se svého souseda po pravici.

"Pan hrabě, prosím, nepije?"

Host, kterému byla tato slova určena, byl asi osmatřicetiletý světlovlasý muž drobnější postavy a vzpřímeného držení těla. Měl jasně modré oči, chvílemi velmi živé, častěji však melancholické. Na širokém ušlechtilém čele nesmazatelné znaky urozenosti.

"Piji pouze vodu, maršále," odpověděl.

"U krále Ludvíka XV. Jste tedy ráčil udělat výjimku," řekl vévoda. "Měl jsem tu čest obědvat tam s panem hrabětem

a tehdy jste pil víno."

"Ach, na to mám znamenitou vzpomínku, ano, bylo to v roce 1771 a bylo to tehdy tokajské z císařských vinic."

"Bylo to totéž víno, které můj správce paláce má tu čest vám právě nalévat," řekl Richelieu s úklonou.

Hrabě de Haga zvedl sklenku k očím a pozoroval je ve světle svící. Víno jiskřilo jako tekutý jantar.

"Skutečně, pane maršále. Díky."

A hrabě vyslovil slovo díky tak vznešeným a okouzlujícím způsobem, že všichni hosté jako očarovaní naráz povstali a jedním dechem zvolali: "Ať žije Jeho Veličenstvo!"

"Máte pravdu," řekl hrabě de Haga, "ať žije Jeho Veličenstvo král francouzský! Souhlasíte se mnou, pane de Lapeyrouse?"

"Pane hrabě," odpověděl kapitán milým a zároveň úctyplným tónem člověka, který je zvyklý rozprávět s korunovanými panovníky, "právě před hodinou jsem odešel od krále. Král se mnou jednal s tak nesmírnou laskavostí, že nikdo nemůže zavolat s větší vervou ‚Ať žije král než já. O jedno však prosím. Za hodinu již musím odjet poštovním vozem k mořskému pobřeží, kde na mne čekají dvě lodě, jež mi král svěřil. Jakmile vyjdu z těchto dveří, dovolte mi, abych alespoň pak zvolal: ‚Nechť žije i jiný král, kterému bych ze srdce rád sloužil, kdybych neměl tak dobrotivého vlastního pána'!"

Pan de Lapeyrouse pozvedl sklenku s hlubokou úklonou k hraběti de Haga."

"K tomuto přípitku, který byste rád pronesl," řekla madam Dubarry, sedící nalevo od maršála, "bychom se všichni nadšeně připojili. Měl by jej však za nás tlumočit, jak by řekli v parlamentě, náš senior."

"Míří tento návrh na Taverneye nebo snad na mě?" zasmál se maršál a pokukoval po starém příteli.

"O tom pochybuji," promluvil poprvé host, sedící naproti maršálovi de Richelieu.

"O čempak pochybujete, pane de Cagliostro?" Hrabě de Maga se pátravě zadíval na mluvčího.

"Pochybuji o tom, pane hrabě," uklonil se Cagliostro, "že by tu byl seniorem pan de Richelieu."

"Správně," pochvaloval si maršál, "zřejmě to seniorství zbude na tebe, Taverneyi."

"Ale jdi, jsem přece o osm let mladší než ty. Ročník 1704," odpověděl starý šlechtic.

"Nestoudníku!" prohodil maršál. "Prozrazovat tady moji osmaosmdesátku!"

"To je k nevíře. Skutečně je vám osmaosmdesát?" optal se pan de Condorcet.

"Dá se to tak lehko spočítat, že by to bylo pod důstojnost matematika vaší úrovně, markýzi. jsem člověk z minulého století, kterému říkají Velké století. Narozen 1696, to už je nějaký letopočet!"

"To není možné," podotkl de Launey.

"Kdyby tu byl váš otec, vážený pane guvernére bastilské věznice, jistě by neřekl ‚To není možné'. Ten mě měl na starosti jako vězeňského chovance už v roce 1714!"

"Prohlašuji, že nejstarší ze všech je zde víno, které si hrabě de Haga právě nalévá," vmísil se do hovoru pan de Favras13.

"Máte pravdu, pane de Favras. Tomu tokajskému je sto dvacet let," navázal hrabě, "a přísluší mu tedy čestné právo nejstaršího tlumočit přípitek na zdraví krále."

"Ještě okamžik, pánové," pozvedl Cagliostro mohutnou hlavu, která jiskřila duchem a sršela energií. "Já se o ně hlásím!"

"Vy chcete soupeřit se stářím tokajského?" s údivem zvolali všichni stolovníci.

"Ovšem," odpověděl s klidem hrabě. "Vždyť jsem je sám tenkrát do téhle láhve pečetil."

"Vy, hrabě?"

"Ano, já. Bylo to roku 1664, v den Montecuccoliho vítězství nad Turky." Hrabě sice promluvil se smrtelnou vážností, jeho slova však vyvolala salvu smíchu.

"Když to tak sečtu, milý hrabě, bylo by vám přinejmenším sto třicet let," řekla madam Dubarry. "počítám, že vám tehdy muselo být alespoň deset, abyste dokázal stočit víno do téhle bytelné láhve."

"Bylo mi víc než deset, madam, když jsem ji tenkrát plnil, protože dva dny na to mě poctilo Jeho Veličenstvo císař rakouský úkolem, abych vyslovil jeho blahopřání Montecuccolimu. Montecuccoli svým vítězstvím u Svatého Gotharda pomstil osijeckou porážku ve Slavonii, kde v roce 1536 pohani krutě pobili císařské, mé přátele a druhy ve zbrani."

"Ach tak," ujal se slova hrabě de Haga a tvářil se stejně vážně jako Cagliostro. "To tedy muselo být pánovi už tehdy alespoň deset let, když mohl v té památné bitvě sám bojovat."

"Byl to tenkrát strašlivý masakr, pane hrabě," odpověděl Cagliostro s úklonou.

"Ale jistě ne tak strašlivý jako u Kresčaku," s úsměvem dodal Condorcet.

"Máte pravdu, pane," oplatil mu úsměv Cagliostro. "Porážka u Kresčaku byla tím strašnější, že tehdy nesrazila na kolena jenom armádu, ale celou Francii. Přiznejme si však, že to vítězství nebylo ze strany Angličanů tak docela poctivé. Král Eduard měl děla, a to bylo něco, o čem neměl Filip de Valois ani potuchy, nebo, lépe řečeno, o čem nechtěl ani slyšet, přestože jsem ho na to upozorňoval, přestože jsem mu dokonce oznámil, že jsem ta čtyři děla, která tehdy Eduard koupil od Benátčanů, na vlastní oči viděl."

"Ale, ale! Vy jste znal Filipa de Valois?" zeptala se madam Dubarry.

"Madam, měl jsem tu čest být jedním z pěti pánů, kteří ho doprovázeli při odchodu z bitevního pole," odpověděl Cagliostro. "Přijel jsem tenkrát do Francie s nebohým starým českým králem14, tenkrát již slepým. Zahynul hrdinně v bitvě, když mu řekli, že je vše ztraceno."

"Panebože, ani si neumíte představit," řekl Lapeyrouse, "jak je mi líto, pane, že jste raději než u Kresčaku nebojoval u Actia."

"Z jakého důvodu, pane?"

"Protože byste mi mohl objasnit některé podrobnosti tehdejší námořní bitvy, které pro mě přes krásné Plutarchovo vylíčení zůstaly tak trochu hádankou."

"Které podrobnosti máte na mysli, pane? S největší radostí vám v čemkoli vyhovím."

"Vy jste tam tedy byl?"

"Ne, pane, byl jsem tehdy právě v Egyptě. Královna Kleopatra mě povolala, abych se ujal knihovny15 v Alexandrii a dal ji znovu do pořádku. Úkol byl na mě jako ušitý, protože jsem nejslavnější autory starověku osobně znal."

"A královnu Kleopatru jste viděl?" hlasitě zvolala madam Dubarry.

"Jako teď vidím vás, madam."

"Byla krásná, jak se o ní vypráví?"

"Paní hraběnko, jistě sama víte, jak je to s krásou relativní. S krásou, s níž se stala Kleopatra okouzlující královnou v Egyptě, by v Paříži vystačila právě tak na roztomilou grizetku."

"Nedobírejte si grizetky, pane hrabě."

"Bože, jak bych mohl."

"Tak Kleopatra byla..."

"Drobná, křehká, živá, duchaplná, měla veliké mandlové oči, řecký profil, zuby jako řadu perel a ručku jako vy, madam. Přímo stvořenou k tomu, aby třímala žezlo. Podívejte se tady na ten prsten. Dostala ho od svého bratra Ptolemaia a věnovala mi ho. Nosila ho na palci."

"Na palci?" podivila se madam Dubarry.

"Ano, to byla v Egyptě taková móda. A já si ho, pohleďte, navléknu tak tak na malíček."

Stáhl prsten a podal ho hraběnce. Byl to nádherný diamant, tak dokonale průzračný a mistrovsky vybroušený, že by musel stát dobrých třicet, čtyřicet tisíc franků. Diamant putoval kolem stolu z ruky do ruky, až se vrátil ke Cagliostrovi, který si ho nonšalantně natáhl na prst.

"Co naplat, vidím, ze mi nikdo nevěří. Je to osudná malověrnost, celý život jsem se s ní marně potýkal. Filip z Valois mi nechtěj věřit, když jsem mu kladl na srdce, aby Eduardovi umožnil čestný ústup. Kleopatra nevěřila mému ujišťování, že Antonius musí utrpět porážku. Trojané mi neuvěřili, když jsem dával za pravdu Kassandře, varující před trojským koněm, a říkal jim: ‚Kassandru osvítilo vnuknutí, naslouchejte Kassandře."

"Ale to je přímo kouzelné," smála se madam Dubarry z celého srdce. "Namouduši, co živa jsem nepotkala někoho, kdo by vykládal tak hrozně vážně a byl při tom tak zábavný, jako jste vy, pane hrabě."

"Ujišťuji vás, madam," uklonil se Cagliostro, "že Jonathas byl daleko zábavnější. Bože, to byl skvělý společník! Když ho Saul dal zabít, myslel jsem, že se z toho zblázním."

"Jestlipak víte, milý hrabě," ujal se slova Richelieu, "že půjde-li to takhle dál, docela nám zblázníte chudáka Taverneye. Zírá na vás jako u vytržení. Smrt mu totiž nahání hrozný strach a on si teď myslí, že vy jste nesmrtelný. Řekněte upřímně, jste nebo nejste?"

"Nesmrtelný?"

"Nesmrtelný."

"O tom nic nevím. Vím ale něco jiného, zač mohu dát ruku do ohně."

"A co?" vyhrkl Taverney, který hltal slova hraběte nejdychtivěji ze všech.

"Že jsem viděl všechny události a stýkal se se všemi osobami, o kterých jsem teď vyprávěl."

"Vy jste znal Montecuccoliho?"

"Tak jako vás, pane de Favras: Dokonce důvěrněji, protože vás mám tu čest vidět podruhé nebo potřetí v životě, kdežto s tím obratným stratégem, o kterém tu hovoříme, jsem žil skoro celý rok pod jedním stanem."

"Vy jste znal Filipa de Valois?"

"Ano, jak jsem už měl tu čest vám vyprávět, pane de Condorcet. Když se však potom vrátil do Paříže, odjel jsem z Francie zpátky do Čech."

"A Kleopatru?"

"Kleopatru také, paní hraběnko. Prozradím vám, že její oči byly tak černé, jako jsou vaše, a hruď že měla skoro tak krásnou, jako máte vy."

"Jděte, hrabě, nemůžete přece vědět, jakou já mám hrud?"

"Stejnou, jako měla Kassandra16, madam, a aby byla podoba úplná, měla ona jako vy a vy zas máte jako ona malé mateřské znaménko ve výši šestého žebra."

"Dovolte, hrabě, to je vrchol, vy musíte být čaroděj!"

"Ale, markýzo," smál se Richelieu, "to už jsem mu přece řekl já!"

"Jak vy to můžete vědět?"

Maršál sešpulil rty: "Pst! To je rodinné tajemství!"

"Dobře, dobře, nechme toho," řekla madam Dubarry. "Opravdu, maršále. K vám aby si člověk pro jistotu na tváře nanesl dvojitou dávku červeně." Na to se otočila ke Cagliostrovi: "Ale, pane, vy musíte skutečně znát tajemství elixíru mládí, protože ve svých.třech nebo čtyřech tisících letech vypadáte sotva na čtyřicet."

"Ano, madam. Dokážu navrátit mládí."

"Oh, tak mi je tedy vraťte!"

"U vás by to bylo, madam, zbytečné, ten zázrak se už stal. Každý je tak starý, jak vypadá. A vám je tedy nanejvýš třicet let."

"Jenom mi lichotíte."

"Ne, madam, to není lichotka, ale skutečnost."

"Co tím chcete říci?"

"Je to docela prosté. Sama jste už můj prostředek použila."

"Jak to myslíte?"

"Vy jste užívala můj elixír."

"Já?"

"Ano, vy, hraběnko. Ach neříkejte, že jste na to zapomněla."

"Ale jděte!"

"Hraběnko, vzpomínáte si na jistý dům v ulici Saint-Claude? Vzpomínáte si, jak jste do toho domu přišla v jisté záležitosti, týkající se pana de Sartines17? Vzpomínáte si, že jste prokázala službu jednomu mému příteli, Josefu Balsamovi? Vzpomínáte si, jak vám Josef Balsamo dal darem lahvičku elixíru a doporučil vám, abyste každé ráno vzala tři kapky? Vzpomínáte si, že jste se jeho radou řídila až do minulého roku, do té doby, než byla lahvička prázdná? Jestli si z toho všeho na nic nevzpomínáte, hraběnko, pak to není obyčejná zapomnětlivost, ale opravdový nevděk."

"Ach, pane de Cagliostro, vy jste lni tu napovídal takových věcí..."

"O kterých neví nikdo jiný než vy, to máte pravdu. Ale k čemu by byl člověk čarodějem, kdyby se nevyznal v tajnostech svých bližních?"

"Tak Josef Balsamo měl také recept na ten obdivuhodný elixír?"

"Neměl, madam. Ale protože byl jedním z mých nejlepších přátel, daroval jsem mu tři nebo čtyři lahvičky."

"Zbyla mu nějaká?"

"Nemám zdání, madam. Chudák Balsamo před třemi lety zmizel. Naposledy jsem ho viděl na březích Ohia v Americe. Chystal se právě na výpravu do Skalistých hor a později jsem se doslechl, že tam snad zahynul."

"To se podívejme, hrabě, co jsme se na vás dozvěděli," zvolal maršál. "A teď, proboha vás prosím, konec s galantním povídáním a s pravdou ven. Prozraďte nám to tajemství, hrabě!"

"Myslel jste všechno vážně, co jste říkal, pane?" zeptal se hrabě de Haga.

"Naprosto vážně, Sire odpusťte, chtěl jsem říci, pane hrabě -" a Cagliostro se uklonil se vší obřadností a dal tím najevo, že jeho přeřeknutí bylo úmyslné.

"A tak asi madam není ještě dost stará, abyste jí mohl dát omlazující lék?" ujal se slova maršál.

"Ne, s čistým svědomím bych to nemohl udělat."

"Dobrá. Představím vám jiného uchazeče. Tady, přítel Taverney. Co mu říkáte? Copak nevypadá jako vrstevník Piláta Pontského? Není on zase na elixír naopak příliš starý?"

Cagliostro se zadíval na barona.

"Není," odpověděl.

"Ach, drahý hrabě," hlaholil Richelieu, "jestli nám toho chudáka omladíte, prohlásím vás za žáka samotné Medey18!"

"Je to vaše přání?" optal se Cagliostro a přitom se obracel slovy na pána domu a očima na celou společnost. Všichni přitakali.

"Vy si to také přejete jako všichni ostatní, pane de Taverney?"

"Bože můj, já si to přece přeji víc než kdo jiný!" vyhrkl baron.

"Tak dobrá. Je to snadné."

Vsunul dva prsty do kapsičky a vytáhl malý osmihranný flakónek. Pak vzal čistý křišťálový pohár a odměřil do něj z flakónku několik kapek. Promísil je s polovinou sklenky chlazeného šampaňského a připravený nápoj podal baronovi. Všechny oči upřeně pozorovaly každý jeho pohyb, všechna ústa oněměla úžasem.

Baron přijal podávanou číši, ale ve chvíli, kdy ji už už zvedal ke rtům, zaváhal.

Při pohledu na jeho zaváhání se všichni kolem ze srdce rozesmáli a Cagliostrovi došla trpělivost.

"Tak rychle, barone," naléhal na Taverneye, "nebo přijde celý ten nápoj nazmar, a každá kapka má cenu sta louisdorů."

"U všech čertů, co je proti tomu moje tokajské," pokusil se o žert Richelieu.

"Tak to mám tedy vypít?" ptal se baron a skoro se třásl.

"Anebo dát sklenku jinému, ať má alespoň někdo z elixíru užitek."

"Sem s tím," řekl vévoda de Richelieu a natáhl po číši ruku. Baron se na sklenku zkoumavě zadíval a nadechl se. Silná vůně balzámu a překrásná barva šampaňského, které se několika kapkami elixíru zbarvilo do růžova, zřejmě rozhodly, a tak baron ten kouzelný nápoj polkl na jeden ráz.

V okamžení pocítil v celém těle slabé chvění, které rozehřálo všechnu jeho zestárlou krev, pospávající líně v žilách, a vhánělo ji k povrchu těla, od srdce vzhůru až po konečky prstů. Svraštělá kůže se narovnávala, oči zastřené malátnými víčky se samy od sebe doširoka rozevřely. Živě se zaleskla rozšířená panenka. Stařecké chvění ruky vystřídala čilost a jistota. Hlas se mu zpevnil a kolena, najednou pružná jako za nejkrásnějších dob mladosti, se narovnala a současně se napřímil i v kříži. Jako by tekutina, sestupující do těla, mu postupně vracela život od hlavy k patě.

Překvapené, ohromené a hlavně obdivné výkřiky se rozlehly sálem. Taverney, který jedl jako vrabec, dostal najednou pořádný hlad. S elánem se vrhl na svůj talíř a příbor, nabral si ragú, které měl na dosah ruky a dal se do chřoupání koroptvích kostiček a chlubil se, že má zuby zase jako dvacetiletý.

Půl hodiny pořádal jídlo, smál se, pil a radostně pokřikoval. Celou půlhodinu zůstali hosté jako přimražení a zírali na něj. A pak ponenáhlu začal pohasínat, jako když lampa pomalu dohořívá. Nejdřív povadlo čelo, staré vrásky se na něm vyhladily jen na chvilku, teď se svraštilo novými rýhami. Oči se zastřely a zmatněly. Chuť do života se vytratila, pak se nahrbila záda. Apetit byl ten tam. Kolena se mu zase už roztřásla.

"Óch!" zasténal.

"Co se děje?" ptali se hosté.

"Co se děje? Sbohem, mládí!"

Nešťastně zavzdychal, do očí mu vstoupily slzy. Každému, kdo přihlížel tomu smutnému divadlu a viděl starce zprvu omládnout a pak se ztrátou navráceného mládí o to více zchřadnout, uklouzl bezděčně stejný povzdech jako Taverneyovi.

"Je to docela přirozené, pánové," vysvětloval Cagliostro. "Nalil jsem panu baronovi třicet pět kapek elixíru, a proto omládl jen na třicet pět minut."

"Ještě, prosím, ještě, hrabě," škemral stařec lačně.

"To není možné, pane," odpověděl Cagliostro. "Druhý pokus by vás mohl zabít."

Ze všech hostů nejdychtivěji pozorovala všechny podrobnosti výjevu hraběnka Dubarry, která sama na sobě moc elixíru vyzkoušela.

Jak se Taverneyovi postupně do žil vléval nový život, nadšeně sledovala celý nástup mládí a životního elánu: smála se, tleskala rukama, celá tou podívanou ožila.

Když pak dosáhl účinek nápoje vrcholu, byla by se nejraději vrhla na Cagliostra a vytrhla mu flakónek z ruky.

Ale jakmile začal Taverney ještě kvapněji stárnout, než předtím okřával, zesmutněla.

"Bože můj, je mi to úplně jasné, všechno je jenom marnost, jenom pošetilý sen. Za pětatřicet minut je celý ten úchvatný zázrak ten tam."

"Jinými slovy," navázal hrabě de Haga, "kdo by si chtěl zajistit mládí na dva roky, musel by vypít menší veletok."

Všichni se dali do smíchu.

"Ne tak docela," řekl Condorcet. "Propočet je docela prostý. Je-li na pětatřicet minut třeba pětatřiceti kapek, stačila by na dva roky mládí ubohá troška pouze tři milióny sto padesát tři tisíc plus šest celých kapek."

"Hotová potopa!"

"Ale podle vašich slov, pane, to bylo u mě úplně jinak. Ta jedna malá lahvička, kterou mi věnoval váš přítel Balsamo a byla sotva čtyřikrát větší než váš flakónek stačila u mě přece zastavit čas na deset let!"

"Naprosto správně, madam, a vy sama jste vlastně důkazem tohoto neuvěřitelného faktu. Člověk, který už zestárl, už přespříliš zestárl, potřebuje velikou dávku, aby na něj elixír zapůsobil okamžitě a co nejsilněji. Ale žena, které je třicet let, nebo muž, kterému je čtyřicet, jako bylo vám a mně, když jsme elixír začali pít, ti jsou ještě mladí a v plném rozkvětu. Proto jim stačí užívat po deseti kapkách v každém údobí opadávání sil. Díky těm deseti kapkám si on či ona zachovají věčné mládí a neměnnou krásu na celý život."

"Čemu říkáte údobí opadání sil?" zeptal se hrabě de Haga.

"Přirozeným údobím, pane hrabě. Pokud člověk žije přírodním životem, jeho síly narůstají do třiceti pěti let. Pak do čtyřiceti ustrnou na mrtvém bodě. Od čtyřicítky začnou opadat, do padesátky však téměř neznatelně. Ale potom se čas mezi jednotlivými údobími rychle krátí a ubíhá, až nadejde okamžik smrti. V podmínkách naší civilizace, to znamená v podmínkách, v nichž se organismus nadmíru vyčerpává výstřednostmi, starostmi a nemocemi, ustrne vývoj v třiceti letech. Odliv sil začne v pětatřiceti. A tak, ať už člověk žije v přírodě nebo ve městě, musí svůj přirozený vývoj podchytit ve chvíli rovnováhy. Úbytku sil musí předejít přesně v tom okamžiku, kdy by se chtěl ozvat. Kdo se jako já vyzná v tajemství elixíru a dokáže obratně válčit se stárnutím tak, aby je zaskočil včas a každému jeho protiútoku předešel, ten může jako já zůstat stále mladý nebo alespoň tak mladý, aby na tomto světě mohl žít tak, jak to má rád."

"Ale, pane de Cagliostro," vykřikla hraběnka, "když záleželo na vás, jaké stáří si vyberete, proč jste si, proboha živého, nevybral raději dvacet let než čtyřicet?"

"Protože mi, paní hraběnko, spíš vyhovuje," pousmál se Cagliostro, "abych žil jako člověk čtyřicetiletý, jako zdravý a hotový muž, než jako dvacetiletý nehotový mladíček."

"Ale jděte," dobírala si ho hraběnka.

"Madam, třicetiletým ženám se samozřejmě líbí dvacetiletý mladík," pokračoval Cagliostro, "ale ve čtyřiceti opanuje muž i dvacetileté ženy i šedesátileté muže."

"Vzdávám se," doznala hraběnka. "Jak bych vám také mohla odporovat, pane, když jste živoucím důkazem svého tvrzení?"

"Tak já mám už odzvoněno," zalitoval Taverney. "Promeškal jsem s elixírem svůj čas."

"To pan de Richelieu byl zřejmě čipernější než vy," prohlásil s pravou námořnickou upřímností Lapeyrouse a vyrukoval naivně se svým podezřením: "Vždycky jsem si myslel, že maršál musí mít nějaký recept..."

"Takové zvěsti o panu maršálovi šíří přece dámy, zasmál se hrabě de Haga."

"A proto bychom jim snad neměli věřit, vévodo? optala se madam Dubarry.

Starý maršál, který se jakživ nečervenal, zrudl a hned se také ohradil.

"Chcete vědět, pánové, jakým receptem jsem se řídil?"

"Ovšemže, ven s tím!"

"Všeho s mírou!"

"Ale, ale," ozývalo se sborem.

"Nedá se nic dělat, je to pravda." řekl maršál.

"Brojila bych proti takovému receptu," podotkla hraběnka, "kdybych nebyla před chvíli viděla účinky receptu pana de Cagliostra. Ale dejte si pozor, vážený pane čaroději, ještě jsem neskončila se svým vyptáváním."

"Prosím, madam. S chutí do toho."

"Řekl jste, že vám bylo čtyřicet, když jste poprvé užil elixír?"

"Ano, madam."

"A že od té doby, to jest od obléhání Tróje..."

"Ještě o trochu dřív, madam."

"Prosím, tedy od doby ještě dřívější... jste si uchoval svých čtyřicet let?"

"Jak vidíte, madam."

"Ale pak nám, pane, dokazuje váš příklad mnohem víc než vaše tvrzení?" vmísil se do hovoru Condorcet.

"A co vám dokazuje, pane markýzi?"

"Dokazuje nám nejenom trvání mládí, ale i zachování života. Připustíme-li, že je vám od časů trojské války stále čtyřicet let, znamená to také, že jste nikdy nezemřel!"

"To je pravda, pane markýzi. Pokorně se vám přiznávám, že jsem skutečně nikdy nezemřel."

"A přece nejste nezranitelný jako Achilles, a když už mluvíme o Achillovi, ani Achilles nebyl nezranitelný, když ho Paris mohl usmrtit šípem, jímž ho zasáhl do paty."

"Ne, nejsem nezranitelný k mé velké lítosti," odpověděl Cagliostro.

"Potom vás může někdo zabít, můžete podlehnout násilné smrti?"

"Bohužel."

"A jak jste tedy dokázal celých tři tisíce pět set let unikat smrtelným zraněním?"

"Šťastnou náhodou, pane hrabě. Dovolil byste, abych vám to vysvětlil?"

"Velmi rad, pane."

"Všichni to rádi uslyšíme!"

"Ano, prosíme vás o to," povzbuzovali Cagliostra hosté.

Na všech bylo zřejmé velké zaujetí. Zpozorněli, opřeli se a čekali na vyprávění.

Do napjatého ticha promluvil Cagliostro.

"Jaká je prvořadá podmínka života," otázal se a přitom elegantně a lehce rozhodil své krásné bílé ruce. Mezi mnoha těžkými prsteny na nich zářil jako jasná hvězda Kleopatřin diamant. "Zdraví, ne?"

"Jistě. Zdraví," ozývali se hosté.

"A podmínkou zdraví je..."

"Dodržování správných pravidel," řekl hrabě de Haga.

"Máte naprostou pravdu, pane hrabě. Řádná životospráva je vůbec základem zdraví. Dobrá. A proč by nemohlo být právě užívání elixíru tím nejsprávnějším životním pravidlem?"

"Kdo to může vědět?" ozvaly se hlasy.

"Přece hrabě," namítali jiní.

"Ano, jistě," řekl Cagliostro, "ale..."

"Ale . . , nikdo jiný?" zeptala se paní Dubarry,

"To je otázka, madam, ke které za chvíli přijdeme. Tedy vždy jsem podroboval životosprávu svému elixíru. Protože je tím nejcennějším výsledkem odvěkého bádání, naplněním velkého lidského snu všech dob a národů, hledaného a nazývaného kdysi dávno živou vodou, dnes elixírem života, pomohl mi uchovat mládí, tedy i zdraví, tedy i život. To je pochopitelné."

"Ale všechno se přece jednou opotřebuje, hrabě. To nejkrásnější tělo jako každé jiné."

"Krásné Paridovo jako chromé Vulkánovo," dodala hraběnka.

"Parida19 jste přece také jistě znal?"

"Znal, velmi dobře, madam, byl to neobyčejně hezký chlapec. Ale tak docela si všechno, co o něm Homér říká a ženy soudí, přece jen nezaslouží. Jednak byl zrzavý..."

"Zrzavý? Fuj, to je hrůza!"

"Helena měla, bohužel, jiný vkus než vy, madam. Ale vraťme se k našemu elixíru."

"Ano, ano," volali hosté.

"Pane Taverney, vy jste namítal, že všechno se opotřebuje. Prosím. Jistě však víte, že se všechno také dá opravit, obnovit nebo nahradit, říkejte tomu, jak chcete. Například pověstný nůž svatého Huberta. Tolikrát se vyměnilo jeho ostří i jeho střenka, a přesto, že už ani jedno, ani druhé není to, co bylo, přece jen je nůž pořád nožem svatého Huberta. Nebo víno, které ve svých sklepích opatrují heidelberští mnichové. Je to pořád totéž víno, přestože do toho obrovského sudu přilévají každý rok víno z nové sklizně. A jejich víno si zachovává jiskru, svěžest i chuť. Kdežto z vína, které jsme kdysi s Opimem zapečetili do hliněných amfor, byla za sto let, když jsem je chtěl ochutnat, hnusná kaše, která se málem dala krájet, ale rozhodně ne pít.

A já se tedy vyvaroval Opimova20 příkladu a snažil jsem se uhodnout, jaké ponaučení by mi asi dali heidelberští mnichové. Opatroval jsem své tělo a každoročně jsem mu s elixírem doléval nové prvky, které měly nahradit zestárlé. Den co den nahradilo několik svěžích čerstvých atomů v mé krvi, svalech a kostech jednu opotřebenou, odumírající molekulu.

Zchátralé látky, kterými si obyčejný člověk nevědomky nechá zanést celé tělo, jsem přeměňoval v látky živé. Všechny prvky, které dal Bůh lidskému tělu jako vojáky na obranu proti záhubě a které nevědomý člověk demobilizuje nebo nechá lenivět, až je nadobro ochromí, ty jsem já zapřáhl do práce. Donutil jsem je probíjet cestu přílivu energie, nebo lépe řečeno, přímo ji vhánět do těla. Studoval jsem důkladně život a nikdy jsem nedopustil, aby moje myšlení, pohyby, nervy, moje srdce a duše odvykly svým úkolům. A protože každá příčina má svůj následek a protože ten, kdo se něčím důkladně zabývá, v tom také vynikne, naučil jsem se přirozeně i já za ty tři tisíce let své existence lépe se vyhýbat nebezpečí než kdo jiný. Za celou tu dobu jsem nasbíral tolik zkušeností, že dokážu předvídat obtíže a vytušit nebezpečí v jakékoli podobě. Nepodařilo by se vám dostat mě do domu, který by se mohl zřítit. Za žádnou cenu! Viděl jsem v životě tolik domů, že na první pohled poznám, který je bezpečný a který ne. Nikdo by mě nedostal na hon s nešikovným střelcem, který neumí s puškou pořádně zacházet. Viděl jsem jich už dost od dob Kefala, který zabil svoji ženu Prokridu, až po Regenta, který připravil pana prince o oko. Nikdo by mě nepřinutil, abych se v bitvě postavil na

nějaké nahodile vybrané místo, kam se kdekdo klidně postaví. Hned si spočítám, kterými přímými nebo parabolickými drahami by tam mohla přilétnout smrtící střela. Namítnete mi, že nějaké zbloudilé kulce se nemůže vyhnout nikdo. Odpovím vám, že od člověka, který se dokázal vyhnout miliónům střel, by bylo přímo neodpustitelné, kdyby se nechal zabít zrovna zbloudilou kulkou. Och, netvařte se nevěřícně, vidíte mě přece před sebou jako hmatatelný důkaz. Netvrdím, že jsem nesmrtelný. Říkám pouze, že umím to, co neumí nikdo, umím se vyhnout náhodné smrti. Tak bych tu například za nic na světě nezůstal s panem Launayem ani čtvrt hodiny o samotě. Teď si právě myslí, kdyby mě tak dostal do své bastilské cely, jak by si mohl moji nesmrtelnost pěkně vyzkoušet hladovkou. Ani s panem de Condorcetem bych tu nezůstal sám. Napadlo ho právě, že by mi mohl vsypat do sklenice to, co nosí ve svém prstenu na levém ukazováčku. Je to jed. Ne snad ze zlého úmyslu, to vůbec ne, jenom z pravé vědecké zvídavosti, jenom aby zjistil, jestli mě jed usmrtí."

Oba muži, o nichž Cagliostro mluvil, se neklidně pohnuli.

"Jen odvahu, pane de Launay, přiznejte se nám, nejsme tu přece žádný soudní dvůr! A pouhý úmysl ještě není trestný. Tak ven s tím, myslel jste na to nebo ne? A vy, pane de Condorcet, máte skutečně ve svém prstenu jed a měl jste chuť mi ho nasypat ve jménu vaší zbožňované velitelky Vědy?"

"Je to tak," smál se a červenal pan de Launay. "Doznávám, že máte pravdu, pane hrabě, byla to ode mne strašná hloupost. Ale ta bláznivá myšlenka mi prolétla hlavou právě v tu chvíli, kdy jste mě z ní obvinil."

Přiznávám se stejně upřímně jako pan de Launay," řekl Condorcet. "Skutečně jsem přemýšlel o tom, že bych nedal za vaši nesmrtelnost ani pětník, kdybyste okusil to, co mám v prstenu."

Kolem stolu se ozvaly obdivné výkřiky. Doznání nepotvrzovala sice Cagliostrovu nesmrtelnost, zato však jeho nesmírnou předvídavost.

"Vidíte," ujal se opět Cagliostro klidně slova, "vidíte, že jsem hádal správně. A tak je to se vším, co má přijít. Dlouhá zkušenost z žití mi umožňuje na první pohled vidět minulost i budoucnost lidí, s nimiž se setkám. Dokonce se nemýlím ani u zvířat nebo neživé hmoty. Nastupuji-li do kočáru, podívám se na koně a vidím, že se splaší, kočímu zas vidím na očích, že vůz zvrhne nebo zaviní srážku. Když vstupuji na loď, poznám na kapitánovi, že je paličák nebo hlupák a že by neřídil loď, jak je třeba, protože paličák by měl svou hlavu a hlupák by to nesvedl, Vyhnu se i tomu kočímu i tomu kapitánovi. Koně nechám stát, loď nechám lodí. Nešťastnou náhodu nepopírám, ale snažím se riziko co nejvíc omezit. Místo abych mu nechal stoprocentně volné pole, jak to dělá každý, uberu mu devětadevadesát procent možností a před tím posledním procentem se mám na pozoru. Vidíte, k čemu je člověku dobré, že žil tři tisíce let."

"To bych vás měl tedy poprosit, náš drahý proroku," přerušil se smíchem Lapeyrouse všechny nadšené nebo zas zklamané odezvy na Cagliostrovo vysvětlení, "abyste mě doprovodil až k lodím, s nimiž se mám plavit kolem světa. Prokázal byste mi tím neobyčejnou službu."

Cagliostro neodpovídal.

"Pane maršále," pokračoval zvesela mořeplavec "protože se panu hraběti de Cagliostro zřejmě.nechce opustit tak skvělou společnost a já ho chápu musím vás požádat, abyste dovolil odejít mně. Omluvte mě, pane hrabě de Haga, promiňte mi, madam, ale odbilo právě sedm a já jsem králi slíbil, že nasednu do vozu přesně ve čtvrt na osm. A teď ještě poprosím pana hraběte de Cagliostro, když už ho neláká prohlédnout si obě mé lodi, aby mi alespoň pověděl, co mě čeká na cestě z Versailles do Brestu. Z Brestu k pólu, to ho prosím zprošťuji všech závazků a beru riziko na sebe. Ale na cestu z Versailles do Brestu by mě přece u všech čertů měl nějakou radu dát!"

Cagliostro pohlédl znovu na Lapeyrouse tak zamyšleně, laskavě a smutně zároveň, že to na všechny přítomné podivně zapůsobilo. Jen mořeplavec neměl pro nic oči. Loučil se s hosty, jeho sluhové mu. Pomohli do těžkého kožešinového pláště. Paní Dubarry mu vsunula do kapsy nějakou tu drahocennou drobnůstku pro štěstí, na kterou nemívá cestovatel před odjezdem ani pomyšlení, ale která je pak o to milejší, protože mu na cestách připomíná za dlouhých nocí a za zlého nečasu vzdálené přátele.

Lapeyrouse, celý rozzářený, uctivě pozdravil hraběte de Haga a starému maršálovi stiskl ruku.

"Sbohem, drahý Lapeyrousi," loučil se vévoda de Richelieu.

"Neříkejte sbohem, pane vévodo, na shledanou!" odpověděl Lapeyrouse. "Na mou duši, člověk by myslel, že se vypravuji na věčnost. Co to je cesta kolem světa? Čtyři nebo pět let si pobudu v dálavách, nic víc. To si přece nemusíme říkat sbohem!"

"Čtyři nebo pět let?" vykřikl maršál. "Drahý pane, to už rovnou můžete říct čtyři nebo pět století. Dny znamenají v mém věku roky. Ne, ne, říkám vám sbohem."

"Kdepak, jen se zeptejte našeho jasnovidce, smál se Lapeyrouse. "Určitě vám slíbí ještě dvacet let života! Viďte, pane de Cagliostro. Bože, hrabě, že jste mi o těch vašich božských kapkách neřekl dřív! Ať by stály, co chtěly, byl bych jich dal naložit na Astrolabe celou tunu! Tak se totiž, pánové, jmenuje moje loď. Madam, ještě jedno políbení na vaši krásnou ruku! Do svého návratu zaručeně krásnější neuvidím. Na shledanou!"

A už byl pryč.

Cagliostro seděl pohroužen v mlčení, jež nevěstilo nic dobrého.

Zvenku sem dolehla ozvěna kapitánových kroků po stupních schodiště, pak se ještě chvíli ozýval ze dvora jeho veselý hlas a volání na pozdrav hloučku lidí, kteří ho chtěli před odjezdem uvidět.

A potom už koně sklonili hlavy plné rolniček, dvířka poštovního vozu zaklapla a kola se rozdrnčela ulicí.

Lapeyrouse tak vykročil na svoji záhadnou cestu, z které mu nebylo souzeno se vrátit.

Všichni mlčky naslouchali.

Jakmile poslední zvuky dozněly, oči všech přítomných se zahleděly na Cagliostra, jako by je přitahovala neznámá síla.

Tvář tohoto muže vyzařovala tak silný věštecký jas, že všechny až zamrazilo.

Několik okamžiků panovalo prazvláštní ticho.

Konečně je přerušil hrabě de Haga.

"Prosím vás, pane hrabě, proč jste mu neodpověděl?"

Otázka vyjádřila úzkostné pocity všech hostů.

Cagliostrem proběhlo zachvění, jako by ho tato prosba vytrhla z hlubokého rozjímání.

"Protože bych mu byl musel říci," odpověděl hraběti, "buďto lež nebo krutost."

"Jak to?"

"Protože bych mu byl musel říci: ‚Pane de Lapeyrouse, pan vévoda de Richelieu má pravdu, když vám říká sbohem a ne na shledanou'."

"To snad, proboha..." zvolal maršál, všecek zbledlý. "Pane de Cagliostro, to mluvíte o panu Lapeyrousovi?"

"Uklidněte se, pane maršále," rychle ho ujistil Cagliostro. "Ta nešťastná věštba neplatí vám."

"Cože!" vykřikla paní Dubarry. "Snad tedy chudákovi Lapeyrousovi, který mi tu před chvilkou líbal ruku?"

"Nejenže vám ji už víckrát nepolíbí, madam, ale také se už nikdy neshledá s těmi, s nimiž se dnes večer rozloučil," pronesl Cagliostro s pohledem pozorně upřeným na sklenici s vodou, postavenou tak, že se v ní napodél mihotaly opálové odlesky, přerušované kolmými stíny okolních předmětů.

Kolem se ozvaly udivené výkřiky.

Debata postoupila tak daleko, že se zaujetí hostů stupňovalo minutu od minuty. Všichni, kdo se obraceli na Cagliostra, ať už slovy nebo pohledem, vypadali tak vážně, slavnostně a téměř úzkostně, jako by šlo o nezvratnou sudbu antického orákula.

Pan de Favras vystihl pocity ostatních společníků, uprostřed hovoru vstal, dal rukou znamení a šel se tiše přesvědčit, jestli některý sluha nenaslouchá za dveřmi.

Ale jak jsme řekli, dům pana maršála de Richelieu byl vzorně vedený, takže pan de Favras našel v předpokoji pouze starého správce, přísného jako stráž na osamělé vartě, jak střeží dveře do jídelny, aby hosty nikdo nerušil v slavnostním okamžiku zakončení oběda sladkostmi.

Vrátil se tedy znovu na místo a naznačil hostům, že jsou skutečně sami.

"Pak tedy," navázala na jeho ubezpečení, jako by je byl vyslovil nahlas a ne pouhým posunkem, paní Dubarry, "pak tedy nám můžete prozradit, co toho nešťastníka Lapeyrouse čeká."

Cagliostro pouze sklonil hlavu.

"Povězte nám to, pane de Cagliostro," přidali se pánové.

"Ano, povězte, prosíme vás o to."

"Dobře tedy. Pan de Lapeyrouse odjíždí, jak vám všem pověděl, s úmyslem podniknout cestu kolem světa a navázat tak na Cookovy cesty, na cesty nebohého Cooka, zavražděného na Sandwichských ostrovech, jak asi všichni víte."

Hosté naznačili, že o tom vědí, většina pouze beze slov přitakala.

"Všechno ukazuje na slibný průběh plavby. Pan de Lapeyrouse je dobrý mořeplavec. Ostatně král Ludvík XVI. mu zasvěceně vyznačil plán cesty."

"Ano," doplnil Cagliostra hrabě de Haga. "Francouzský král je vzdělaný geograf. Nemám pravdu, pane de Condorcet?"

"Dokonce vzdělanější, než je králi užitečné," odpověděl markýz. "Králové by měli všechno znát jenom zběžně. Dali by si alespoň poradit od lidí, kteří znají věci do hloubky."

"To je dobrá lekce, pane markýzi," řekl hrabě de Haga s úsměvem.

Condorcet se začervenal.

"Ach ne, pane hrabě," odpověděl. "Je to pouze taková obecná filosofická úvaha."

"Tak tedy odjíždí..." povzbuzovala Cagliostra k dalšímu vyprávění paní Dubarry, která se hleděla co nejrychleji vrátit k hlavnímu tématu rozmluvy.

"Tak tedy odjíždí," pokračoval Cagliostro. "Ale nevěřte, že odjede hned, přestože se vám zdálo, že má velice naspěch. Ne, vidím, jak prodlévá v Brestu a ztrácí mnoho času."

"To je škoda," řekl Condorcet, "teď je ještě čas pustit se na moře. Je dokonce i trochu pozdě. V únoru nebo v březnu by to bylo příhodnější."

"Ach, pane de Condorcet, nemějte mu za zlé ty dva nebo tři měsíce, alespoň během nich žije, žije a doufá."

"Snad mu vybrali dobrou posádku?" poznamenal Richelieu.

"Ano," odpověděl Cagliostro, "velitel druhé lodi je vynikající důstojník. Vidím ho, je ještě mladý, kurážný a, bohužel, hrdina!"

"Proč bohužel?"

"Totiž snažím se tohoto druha najít za rok, a už ho nevidím," znepokojeně odpověděl Cagliostro a zkoumavě hleděl na sklenku.

"Není někdo z vás příbuzný nebo blízký přítel pana de Langle?"

"Ne."

"Nezná ho někdo?"

"Ne."

"Zemře první. Už ho nevidím."

Všechno se zajíklo hrůzou.

"Ale co Lapeyrouse, co on?" ptaly se rozechvělé hlasy.

"Moře ho unáší, přistává, a zas už vyplouvá. Šťastně se plaví rok, dva roky. Přicházejí od něho zprávy. A pak..."

"A pak?"

"Léta ubíhají."

"A dál?"

"Oceán je veliký, nebe temné, tu a tam vystupuje z oceánu neznámý kousek země, někde se zas vynoří ohavné nestvůry, podobné obludám z řeckého archipelu, a slídivě plují kolem lodi. Loď jim uniká do mlhy mezi útesy, unáší ji proud. Už je tu moře, milosrdnější než břehy, pak vidím zlověstné ohně. Ach, Lapeyrousi! Lapeyrousi, kdybys mě tak mohl slyšet, řekl bych ti: ‚Jako Kryštof Kolumbus se vydáváš za novými světy, ale varuj se, Lapeyrousi, neznámých ostrovů'."

Cagliostro umlkl.

Poslední slova ještě visela ve vzduchu a na všechny jakoby sáhla ledová ruka.

"Ale proč jste ho, proboha, nevaroval?" zvolal hrabě de Haga.

Podlehl jako ostatní vlivu tohoto podivuhodného muže, který dokázal rozbušit všechna srdce, jak se mu zlíbilo.

"Ovšem, proč?" přidala se paní Dubarry. "Vzdyť se za ním může někdo rozjet a dohonit ho! Život takového člověka, jako je Lapeyrouse, stoji přece za to, aby se za ním vypravil posel, drahý maršále!"

Maršál pochopil a už se zvedal a sahal po zvonku.

Cagliostro ho zarazil pohybem ruky.

Maršál sklesl do křesla.

"Stokrát škoda," řekl Cagliostro, "ale každé varování by bylo zbytečné. Ten, kdo předvídá budoucnost, nezmění ještě osud. Pan de Lapeyrouse by se mým slovům vysmál, kdyby je slyšel. Vidíte, i vám je to k smíchu, hrabě de Haga, a ostatní za vámi nezůstanou pozadu. Nemusíte se přemáhat, pane de Favras, v životě jsem nepotkal nikoho, kdo by mým slovům uvěřil."

"Ne, ne, my vám věříme," zvolala paní Dubarry a starý vévoda de Richelieu.

"Já vám věřím," řekl tiše Taverney.

"Já také," zdvořile poznamenal hrabě de Haga.

"Dobrá, všichni mi věříte," odpověděl Cagliostro. "Věříte, protože jde o Lapeyrouse, ale kdyby šlo o vás, nevěřili byste!"

"Ale!"

"Vím to jistě."

"Přiznám se," řekl hrabě de Haga, "že bych byl uvěřil, kdyby pan de Cagliostro řekl panu de Lapeyrouse: ‚Vyhněte se neznámým ostrovům.' Dal by si na ně pozor. Mělo se to aspoň zkusit."

"Každý pokus by byl marný, ujišťuji vás, pane hrabě. I kdyby nakrásně mému proroctví uvěřil, představte si hrůzu takového odhalení. Tváří v tvář nebezpečí, při pohledu na neznámé ostrovy, které mu mají být osudné, by ten nešťastník s myšlenkou na mou věštbu cítil, jak se k němu ta záhadná smrt hrozivě blíží, a nemohl by jí uniknout. Nezemřel by jednou, ale protrpěl by tisícerou smrt. Kdo kráčí mezi stíny s beznadějí po boku, umírá tisíckrát. Naději, o kterou bych ho připravil, to je přece to poslední, co nešťastníkovi zbývá, i když nad sebou vidí nůž, i když se ho dotkne ostří, i když mu zajede do těla, i když už krvácí. Člověk neztrácí naději, i když umírá."

"Je to pravda," přisvědčilo tiše několik hlasů.

"Ano," prohlásil Condorcet. "Že Bůh člověku zaclonil tajemstvím konec jeho života, je jediné opravdové dobrodiní, které mu na této zemi prokázal."

"I když je na tom jistě mnoho pravdy," řekl hrabě de Haga, "mně kdyby řekl člověk jako vy: ‚Chraňte se toho nebo onoho člověka, vyvarujte se té nebo oné věci,' přijal bych vděčně jeho radu a rádci poděkoval."

Cagliostro naklonil zlehka hlavu a smutně se pousmál.

"Opravdu, vyslovte varovné upozornění, pane de Cagliostro, přijmu je s povděkem," dodal hrabě.

"Vy byste chtěl, pane hrabě, abych vám řekl to, co jsem odmítl říci panu de Lapeyrouse?"

"Ano, chtěl bych to."

Cagliostro se zatvářil, jako by se už chystal promluvit, pak se však zarazil.

"Ach ne, pane hrabě, ne."

"Prosím vás o to."

Cagliostro odvrátil hlavu.

"Vyloučeno," řekl polohlasem.

"Dejte si pozor, pane," usmál se hrabě, "nebo vám nakonec ještě přestanu věřit!"

"Nedůvěra je lepší než strach."

"Pane de Cagliostro," řekl hrabě naprosto vážně, "zapomínáte na jedno."

"Nač zapomínám, prosím," zeptal se prorok hraběte s úctou.

"Že jsou lidé, kteří mohou o svůj osud nedbat a nikomu tím neubližují. Že však jsou i takoví, kteří by měli svou budoucnost znát, protože jejich osud není pouze jejich vlastní věcí, ale týká se třeba miliónů lidí."

"Pak tedy prosím o rozkaz," odpověděl Cagliostro. "Bez rozkazu bych mluvit nemohl."

"Co tím myslíte?"

"Aby mi Jeho Veličenstvo ráčilo přikázat a já poslechnu," řekl Cagliostro tiše.

"Přikazuji vám, abyste mi prozradil můj osud," odpověděl král se vznešenou obřadností.

Jakmile se hrabě de Haga nechal oslovit jako král a proneseným rozkazem vystoupil ze svého inkognita, pan de Richelieu povstal a s úctou a pokorou se mu poklonil.

"Děkuji za velikou čest, kterou švédský král prokázal mému domu, Sire. Prosím, aby Vaše Veličenstvo laskavě zaujalo čestné místo. Od této chvíle přísluší pouze vám."

"Jen zůstaňme tak, jak jsme, pane maršále, ať nám neunikne ani slůvko z toho, co mi pan de Cagliostro poví."

"Králům se pravda neříká, Sire."

"Ach, nejsem přece ve svém království. Jen si sedněte na své místo, vévodo. A vás, pane de Cagliostro, zapřísahám: Mluvte!"

Cagliostro upřel oči na svou sklenici. Voda v ní začala šumět jako šampaňské víno. Zdálo se, že je přitahována jeho pohledem a že perlí, jak jí poručil.

"Sire, řekněte mi, prosím, co chcete vědět," pronesl Cagliostro. "Jsem připraven vám odpovídat."

"Povězte mi, jakou smrtí zemřu."

"Ranou ze střelné zbraně."

Čelo krále Gustava se vyjasnilo.

"Tak v bitvě," řekl, "jako voják. Díky, pane de Cagliostro, tisíceré díky. Vím, ze se schyluje k bojům a Gustav Adolf 21 a Karel XII22 mi dali příklad, jak umírá švédský král!"

Cagliostro mlčky sklopil hlavu.

Král svraštil čelo.

"Ach, copak tu ránu neutržím v bitvě?"

"Ne, Sire."

"Tak snad v nějakém povstání? Prosím, i to je možné."

"Ne, v žádném povstání."

"Tak kde to tedy bude?"

"Na plese, Sire."

Král zůstal v zamyšlení.

Cagliostro, který mluvil vstoje, se posadil a zakryl si tvář oběma rukama.

Všichni kolem věštce a jeho oběti byli bledí jako stěna.

Pan de Condorcet se naklonil ke křišťálové sklence vody, z které věštec neblahou sudbu vyčetl, uchopil ji za stopku, zvedl k očím a bedlivě zkoumal její broušení, třpytné stěny i záhadný obsah.

Svým bystrým a chladným okem badatele pátravě prohlížel onen pevný i tekutý křišťál a hledal v něm odpověď na otázku, ve které při svém čistě rozumovém založení viděl jen vědecký problém. A vědec se skutečně pokoušel odměřit hloubku, světelné odrazy a mikroskopické čeření vody. Vždy chtěl poznat příčinu každého jevu. Teď se tedy ptal, jak a proč mohou lidé vysokých kvalit, jací se tu shromáždili kolem stolu, podlehnout takovému šarlatánství, i když je provozuje muž, kterému nelze upřít podivuhodnou autoritu.

Zřejmě se mu problém nepodařilo rozluštit, protože přestal číši pozorovat, vrátil ji na místo, a do všeobecného ustrnutí nad Cagliostrovou předpovědí prohlásil:

"Já bych chtěl také požádat našeho veleváženého proroka, aby se poradil se svým kouzelným zrcadlem. Bohužel nejsem žádným mocnářem, tak nerozkazuji a můj nezajímavý život se nedotýká miliónů lidí."

"Pane," řekl hrabě de Haga, "vy rozkazujete ve jménu vědy a váš život má význam nejen pro jediný národ, ale pro celé lidstvo."

"Děkuji, pane hrabě, ale pan de Cagliostro možná nesdílí váš názor."

Cagliostro zvedl hlavu, jako by ho pobídl ostruhou.

"Hrabě má plnou pravdu, markýzi," odpověděl a začalo jím probíhat zvláštní nervózní chvění, které by byli ve starověku připisovali působení boha. "Jste mocným vládcem v říši rozumu, ale podívejte se mi zpříma do očí a řekněte mi se vší vážností, zda si opravdu přejete, abych vám předpověděl budoucnost."

"Opravdu, pane hrabě," odpověděl Condorcet. "Na mou cest, skutečně, mluvím se vší vážnosti."

"Dobrá, markýzi," promluvil Cagliostro temným hlasem a sklopil víčka svých strnulých očí. "Otrávíte se jedem, který nosíte ve svém prstenu. Zemřete..."

"A co když ho zahodím?"

"Tak ho zahoďte."

"Uznejte alespoň, že by to bylo úplně snadné?"

"Vždyť vám říkám, zahoďte ho!"

"Ano, ano, markýzi!" vykřikla paní Dubarry23, "proboha vás prosím, zahoďte ten ohavný jed! Zahoďte ho, už proto, abyste tak trochu usvědčil ze lži našeho zlého proroka, který nás tu všechny zkrušuje. Když ho zahodíte, je jisté, že se jím už nemůžete otrávit. A protože vám proroctví pana de Cagliostra vysloveně říká, že se otrávíte jedem ze svého prstenu, bude to, málo naplat, lež."

"Paní hraběnka má pravdu," vložil se do toho hrabě de Haga.

"Správně, hraběnko," souhlasil Richelieu. "Poslechněte, markýzi, zahoďte ten jed, už kvůli mně; teď, když vím, že s sebou nosíte na prstě něčí smrt, budu se pokaždé třást strachy, kdykoliv si spolu přiťukneme. Prsten se může otevřít... fuj, fuj..."

"A dvě skleničky při přípitku jsou nebezpečně blízko sebe," dodal Taverney. "Zahoďte ho, markýzi."

"To je marné," klidně prohlásil Cagliostro, "pan de Condorcet jed nezahodí."

"Ne," řekl markýz, "nevzdám se ho, máte pravdu. Ne snad, že bych chtěl napomáhat osudu, ale protože mi ho připravil Cabanis a protože je unikátní. Vznikl jako nahodilý výsledek procesu, který se možná Cabanisovi už víckrát nevydaří. Proto ho nezahodím. Můžete mít radost, pane de Cagliostro."

"Osud si vždycky najde vhodné pomocníky, aby mohl vykonat svůj ortel," odpověděl Cagliostro.

"Tak se zkrátka otrávím jedem," řekl markýz. "Co má být, má být. Každému se to nepoštěstí, i kdyby si to třeba přál. Předpověděl jste mi vlastně úžasnou smrt. Špetka jedu na jazyk a je po všem. Není to minus jeden život, je to plus jedna smrt, jak bychom se vyjádřili v algebře."

"Přál bych vám, abyste netrpěl," stroze odpověděl Cagliostro.

Naznačil posunkem, že by nerad pokračoval v rozmluvě o osudu pana de Condorcet.

"Pane," ujal se slova markýz de Favras a naklonil se ke Cagliostrovi, aby mu byl co nejblíž, "pěkně jste mě namlsal: ztroskotání, zastřelení, otrávení. Nemohl byste být tak hrozně laskav a předpovědět mi taky nějakou roztomilou smrt stejného ražení?"

"Milý pane markýzi," řekl Cagliostro, kterého pan de Favras svou ironickou poznámkou zřejmě popíchl, "skutečně, nemusíte pánům nijak závidět. Na mou šlechtickou čest, vás čeká ještě něco lepšího."

"Lepšího?" zvolal pan de Favras se smíchem. "Buďte opatrnější, hrabě, slibujete toho trochu mnoho. Vymyslet si ještě něco lepšího než moře, kulku nebo jed, to není žádná hračka!"

"Zbývá ještě provaz, pane markýzi," utrousil milostivě Cagliostro.

"Provaz! Ohó, ohó! Co mi to chcete namluvit?"

"Říkám vám, že budete viset, pane," vybuchl Cagliostro v jakési věštecké posedlosti, kterou již nemohl opanovat.

"Viset! Prokristapána!" ozývalo se kolem.

"Pán ráčí zapomínat, že jsem šlechtic," řekl Favras již trochu zaraženě. "A jestli myslel náhodou na sebevraždu, upozorňuji ho, že se, doufám, budu mít do posledního okamžiku natolik v úctě, abych nesahal po provazu, dokud budu mít po ruce kord."

"O sebevraždě nepadlo ani slovo, pane."

"Tak vy jste myslel popravu?"

"Ano."

"Jste cizinec, pane, a proto vám promíjím."

"Co?"

"Vaši nevědomost. Ve Francii šlechtice stínají."

"To si už vyřídíte s katem, pane," zdrtil ho Cagliostro krutou odpovědí.

Na okamžik nastalo rozpačité mlčení.

"A víte, že už začínám mít strach?" řekl pan de Launay. "Mojí předchůdci si vytáhli tak nešťastný los, že mě také asi nečeká nic dobrého, jestli sáhnu do stejného osudí."

"Jste zřejmě rozumnější a nechcete znát svůj osud. Máte pravdu. Neberme Bohu jeho tajemství, dobré či zlé."

"Ale, pane de Launay," prohodila paní Dubarry, "já doufám, že budete mít přinejmenším tolik odvahy jako ostatní pánové."

"To také doufám, madam," řekl guvernér Bastily s úklonou.

Potom se obrátil ke Cagliostrovi. "Buďte tak velmi laskav, pane," poprosil, "a sestavte teď horoskop pro mne."

"Ten je velmi stručný, pane. Rána sekyrou do hlavy a je konec."

Výkřik hrůzy se rozlehl sálem. Pan de Richelieu24 s panem de Taverney úpěnlivě prosili Cagliostra, aby nepokračoval. Ale ženská zvědavost byla silnější.

"Opravdu, hrabě, když vás tak slyším," začala paní Dubarry, "vypadá to, jako by měl násilnou smrtí zahynout celý svět. Vždyť jste už odsoudil pět pánů a je nás tu všeho všudy osm!"

"Ale, madam, berte to jako výmysl, vždyť se tomu všichni smějeme," řekl jí pan de Favras a také se o smích skutečně pokusil.

"Samozřejmě, smějeme se, ať už je to pravda nebo ne," dodal hrabě de Haga.

"Ach, jistě bych se taky zasmála," řekla paní Dubarry, "nechtěla bych udělat ostudu celé společnosti svou zbabělostí. Naneštěstí jsem jenom žena a pro tu by to byla přílišná čest, aby se vám vyrovnala v tragickém konci. Žena, té musí stačit obyčejná smrt v posteli! Bohužel, zemřu smrtí staré, smutné a zapomenuté ženy. A to je vůbec ta nejhorší smrt, nemám pravdu, pane de Cagliostro?"

Mluvila trochu váhavě a dávala věštci nejenom slovy, ale celým svým vzezřením znamenitou příležitost, aby ji ujistil, že má pravdu. Cagliostro ji však neutěšil.

Zvědavost byla silnější nežli obavy a nakonec v ní zvítězila.

"Poslyšte, pane de Cagliostro," naléhala, "tak mi přece odpovězte!"

"Jak chcete, madam, abych vám odpověděl, když jste se mě na nic nezeptala?"

Hraběnka zaváhala.

"Ale přece..." řekla nejistě.

"Mluvte jasně," žádal Cagliostro, "ptáte se mě, nebo ne?"

Hraběnka se nemohla odhodlat, až ji nakonec povzbudily úsměvy společníků.

"Tak dobrá, ano," zvolala, "nedám se zahanbit. Řekněte mi, pane, jak skončí Jeanne de Vaubernier, hraběnka Dubarry."

"Na popravišti, madam," odpověděl prorok zla.

"To je žert, viďte, pane?" vypravila ze sebe s námahou a doprošovala se Cagliostra očima.

Ale ten už byl v takové ráži, že její pohled ani nevnímal.

"Proč by to měl být žert?" zeptal se.

"Protože člověk musí někoho zabít nebo zavraždit zkrátka spáchat nějaký zločin, aby se dostal na popraviště. A u mě přece není nejmenší pravděpodobnost, že bych kdy nějaký zločin spáchala. Je to žert, viďte?"

"Ech, bože můj, tak je to tedy žert," odpověděl Cagliostro. "Říkám vám to ze žertu, jako všechno, co jsem tu předpovídal."

Hraběnka se dala do smíchu až příliš hlučného, žádnému bystrému pozorovateli neušlo, že nejde od srdce.

"Tak vidíte, pane de Favras," řekla, "můžeme si už objednat pohřební vůz."

"To byste se zbytečně namáhala, hraběnko," prohodil Cagliostro.
"Jak to, pane?"
"Protože vás odvezou na popraviště v káře."
"Húúú, to je hrůza!" vykřikla paní Dubarry. "Vy jeden ošklivče! Maršále, příště ať si vyberete hosty naložené trochu veseleji, nebo k vám víckrát nevkročím."
"Promiňte mi, madam," omlouval se Cagliostro, "ale sama jste to chtěla, jako ostatní."
"Tak tedy mně jako ostatním, ne? Doufám, že mi alespoň dopřejete dost času, abych si mohla vybrat zpovědníka?"
"S tím si nebudete muset lámat hlavu," odpověděl Cagliostro.
"Jakto?" .
"Protože poslední člověk, kterého na popraviště doprovodí zpovědník, bude..."
"Kdo?" zeptali se všichni naráz.
"Francouzský král."
Cagliostro vyřkl poslední slova krutým a truchlivým hlasem, až všechny kolem do morku kostí zamrazilo, jako by na ně dýchla smrt.
Všechno ztichlo. Cagliostro v nastalém tichu pozvedl ke rtům pohár vody, z něhož vyčetl všechna svá krvavá proroctví. Sotva ho přiložil k ústům, prudce a s nezměrným odporem odtrhl ruku, jako by držel kalich hořkosti.
Když stavěl sklenku na stůl, bezděky zavadil očima o Taverneye.
"Proboha!" vykřikl starý pán, který se lekl, že mu Cagliostro začne prorokovat.
"Jenom mi neříkejte, co mě čeká. Já o to nestojím."
"Tak já se ptám místo něj," prohlásil Richelieu.
"Pane maršále, můžete klidně spát, protože z nás všech vy jediný umřete ve vlastní posteli," ujistil ho Cagliostro.
"Čeká nás káva, pánové!" hlaholil maršál, kterého předpověď nadchla. "Káva, prosím!"
Všichni se zvedli.
Na cestě do salónu přistoupil hrabě de Haga ke Cagliostrovi.
"Pane," řekl mu, "nechci se osudu vyhýbat, ale prozraďte mi alespoň, na co si mám dávat pozor?"
"Na rukávník, Sire," odpověděl Cagliostro.
Hrabě de Haga poodešel.
"A já?" ptal se Condorcet.
"Na omeletu."
"Dobrá, nedotknu se vajíček."
A připojil se k hraběti de Haga.
"A čeho se mám bát já?" optal se pan de Favras.
"Dopisu."
"A já?" ptal se de Launay.
"Dobytí Bastily."
"Ach, to tedy mohu být klidný."
Odcházel se smíchem.
"Teď jsem na řadě já, pane," hlásila se hraběnka, celá nešťastná.
"Vy, krásná hraběnko? Varujte se náměstí Ludvíka XV.!"
"Tam jsem už jednou skoro zabloudila a to mě tak rozrušilo, že jsem z toho málem ztratila hlavu!"
"A ztratíte ji tam ještě jednou, ale pak už nadobro."
Paní Dubarry vykřikla a utekla za ostatními do salónu.
Cagliostro tam mířil také.
"Na okamžik, pane," zadržel ho Richelieu. "Už zbýváme jen my dva s Taverneyem. Nám jste neřekl nic, vážený a milý čaroději."
"Pan de Taverney mě přece prosil, abych mu nic neříkal, a vy, pane maršále, jste se mě zase na nic nezeptal!"
"A ještě jednou vás prosím, nic mi neříkejte!" se sepjatýma rukama naléhal Taverney.
"Ale poslyšte, nemůžete nám alespoň říci něco, co víme jenom my dva, abychom se mohli přesvědčit o velikosti vašeho nadání?"
"Co by to mělo být?" usmíval se Cagliostro.
"Řekněte nám třeba, co ten dobrák Taverney dělá ve Versailles, a proč si raději nedopřeje klidný život na svém pěkném panství Maison-Rouge, když je král pro něj vykoupil už před třemi lety?"
"To je ta nejlehčí otázka, pane maršále. Před deseti lety chtěl udat svoji dceru Andréu králi Ludvíku XV. Ale nevyšlo to."
"No tohleto," bručel Taverney.
"Dnes zase pán podbízí svého syna Filipa de Taverney královně Marii Antoinettě. Jen se ho zeptejte, že mám pravdu."
"To už přestává na mou duši všechno," zlobil se Taverney. "Ten člověk je čaroděj, nebo ať mě sebere rohatý!"
"No, no, kamaráde, s čertem nejsou žádné špásy!"
"To je hrůza, to je doopravdy hrůza," mumlal si pro sebe Taverney.
Otočil se ke Cagliostrovi a chtěl ho ještě poprosit, aby už mlčel, ale Cagliostro byl ten tam.
"Pojďme,Taverneyi," oslovil ho maršál, "pojďme do salónu. Jinak začnou pít kávu bez nás, nebo nám vychladne, a to by bylo ještě horší."
A spěchal do salónu.

Ale salón zel prázdnotou. Nikdo z hostu neměl odvahu stanout ještě jednou tváří v tvář věštci těch děsivých předpovědí.

Ve svícnech hořely svíčky, v konvici voněla horká káva, v krbu syčel oheň.

Všechno nadarmo.

"Na mou duši, kamaráde, tak se mi zdá, že si tu kávu vypijeme sami dva... No tak! Kam ses mi, k čertu, ztratil?"

Richelieu se rozhlížel na všechny strany, ale po starém pánovi jako by se zem slehla, vytratil se jako ostatní.

"Co na tom záleží," říkal si maršál, po voltairovsku se pošklebo val a mnul si bílé, vyschlé ruce plné prstenů, "hlavně že jsem jediný z celé dnešní společnosti, kdo umře ve své posteli. Hohóóó, ve vlastní posteli! Já nejsem žádný nevěřící Tomáš, ne, ne, milý hrabě de Cagliostro! Ve své posteli a co možná nejpozději! Haló! Kde je komorník a kde jsou mé kapky?"

Objevil se komorník s lahvičkou v ruce a maršál se v jeho doprovodu vydal do své ložnice.

5. Dvě neznámé ženy

O zimě roku 1784, té kruté bestii, které padl za oběť každý šestý Francouz, jsme u pana vévody de Richelieu ani nevěděli. Přestože řádila na samém prahu paláce, my jsme ji za zavřenými dveřmi příjemně vytopené jídelny, plné lákavých vůní, vůbec nevnímali.

Ta trocha jíní na oknech byl jen přepych přírody, který doplňuje přepych lidský. Zima má své křišťály, bílý poprašek a stříbrné krajkoví pro boháče, kteří jsou zabalení v kožešinách, schovaní v kočáře nebo zachumlaní do polštářů a sametu teplého příbytku. Na jinovatku se dívají jako na honosnou dekoraci a mráz a zima jim skrz okno připadá jako změna scenérie, kterou pro ne připravil věčný strůjce pozemského divadla Bůh.

Toho, kdo si hoví v teple, mohou vskutku okouzlovat holé větve černých stromů i výhled do romantických dálek teskné zimní krajiny. A ten, kdo se kochá vůněmi připravovaných jídel, jež na něj čekají, může se, když se mu zachce, pootevřeným oknem nalokat trochu ostrého severáku nebo nadýchat vzduchu, svlaženého sněhovými vločkami, tak příjemně osvěžujícího mysl.

Ten, kdo se po bezstarostném dnu, jenž miliónům jeho bližních přinesl utrpení, večer klidně uvelebí v teplé posteli do prachových podušek a jemného prádla, může mít pocit jako ti sobci, jež líčí Lucretius a tak dobře vystihuje Voltaire, že je v tomto světě, nejlepším ze všech možných světů, všechno v pořádku.

Ale člověk, který mrzne, nevnímá nádheru zimy, i když je příroda v bílém stejně krásná jako v zeleném.

Ten, kdo má hlad, nevznáší se v oblacích, ale hledá pevnou půdu pod nohama. V obloze bez slunce nenajde chudák útěchu.

V době, o které mluvíme bylo to v půli dubna strádalo jenom v Paříži tři sta tisíc ubožáků zimou a hladem. Paříž, která hřešila na to, že je nejbohatším městem, se nepostarala o své chudé, aby je zachránila před smrti mrazem a bídou.

Už celé čtyři měsíce zahánělo nelítostné nebe chudé lidi z venkova do měst, jako zima zahání vlky z lesů do vesnic.

Nebylo dříví, nebylo chleba.

Nebylo chleba pro lidi zkřehlé zimou, nebylo dříví na pečení chleba.

Všechny zásoby došly, Paříž je pohltila za jediný měsíc. Starší cechu kupeckého, který měl na starosti zásobování Paříže, byl neschopný a neprozíravý člověk. Do Paříže nedokázal ze vzdálenosti deseti mil dopravit dvě stě tisíc sáhů dřeva, ačkoliv tam byly snadno k mání.

Stále měl nějaké výmluvy: když mrzlo, že prý koně nemohou vozy utáhnout; když tálo, zase neměl dost povozů a koní. Král Ludvík XVI., i když mu sociální tužby lidu mohly uniknout, si jako dobrý a lidský člověk vždycky první citlivě povšimnul jeho hmotných potřeb. Nejprve uvolnil dvě stě tisíc liber na pronájem povozů a koní, později nařídil jejich nucenou rekvizici:

Dovážené zásoby šly na dračku. Kupujícím se musely omezit příděly. Zpočátku si směl z hlavního skladu dříví každý odvézt nanejvýš jeden sáh, později půl sáhu. Zástupy, které čekaly před skládkami dřeva, tvořily stále delší a delší řady; později se táhly i před pekařskými krámky.

Král všechny peníze ze své soukromé pokladny rozdal na almužny. Vybral tři milióny na daních25 a celé je věnoval na podporu chudým. Vyhlásil zásadu, že všechno musí ustoupit před nutností ulevit zimě a hladu.

Královna rozdala pět set louisdorů26 ze svých úspor. Kláštery, nemocnice, veřejné budovy, vše se změnilo v útulky pro postižené. Z rozkazu pánů se zotvírala všechna vrata, každé nádvoří se podle vzoru královských zámků zpřístupnilo chudákům, aby se tam mohli přijít ohřát k velkým ohňům. To vše se dělo v naději na brzkou a milosrdnou oblevu. Nebe však neznalo slitování! Večer co večer je zbarvil opar v načervenalou měď a hvězdy svítily suše a studeně jako hřbitovní lampy. Bledý sníh, který v poledním slunci načas roztál, opět za noci zmrzl v křišťálové jezero.

Tisíce dělníků s lopatou a krumpáčem po celé dny vršily sníh a ledovou tříšť podél domů, takže ulice beztak úzké byly z obou stran do poloviny zataraseny silným sněhovým náspem. Těžké vozy s klouzajícími koly a nejistí koně, co chvíli padající, hrozili přimáčknout k těmto ledovým stěnám chodce, kteří se ocitali v trojím nebezpečí. V nebezpečí pádu, rozdrcení povozem a zasypaní sněhovou spoustou.

Netrvalo dlouho a hromady sněhu a ledu narostly tak, že zatarasily vchody do krámů a ucpaly průchody a průjezdy. S odklízením byl konec, nebylo na ně dost síly; ani povozy už nestačily sníh odvážet.

Paříž musela kapitulovat a nechala zimě volné pole. Tak přešel prosinec, leden, únor a březen. Několikrát nastala na dva tři dny obleva a změnila Paříž v jediný oceán, pod kterým se ztratily i kanály a strouhy.

Některými ulicemi se dalo za oblevy spíš proplout než projet. Kůň by tam zapadl a utonul. Ostatně vozy se jimi neodvážily projet ani krokem, byly by uplavaly jako loďky.

Paříž zůstala Paříží a Pařížané teď skládali popěvky o utopencích v oblevě, jako si předtím prozpěvovali o umírání hladem. V procesích táhli do tržnice a bavili se podívanou na prodavačky ryb, jak s kalhotami nacpanými do obrovských kožených bot a se sukněmi vyhrnutými po pás nabízejí zboží a přivolávají zákazníky, jak se ke všemu ještě

stačí smát, živě rozhazovat rukama a cákat po sobě blátem kterým se brodily jako močálem. Ale obleva přišla vždy jen nakrátko a rozbředlý sníh vzápětí ještě rychleji mrznul v neústupný, matný led, včerejší jezera se přes noc měnila v křišťálovou ledovou plochu. Povozy vystřídaly saně, které ulicemi změněnými v jediné kluziště táhli naostro okutí koně nebo tlačili bruslaři. Seina, zamrzlá do hloubi několika stop, se stala dostaveníčkem zahalečů, kteří se na ní prohánělí, padali, klouzali, bruslili, závodili, zkrátka bavili se nejrůznějším způsobem. Když už nemohli a chtěli si oddechnout, běželi k nejbližšímu ohni, aby jim, jak byli uříceni, nezmrzl pot na těle.

Očekávalo se, že jednoho dne bude přerušena doprava zásob po vodě i po zemi a město bude odříznuté od svých zdrojů potravin. Paříž, tento kolos, mohla by pak vyhladovět ve svých zdech jako velryba uvězněná v polárním ledu, když spotřebuje všechnu potravu kolem a se svým obrovským tělem nemůže jako menší ryby proklouznout průrvami v krách a odplout za potravou do teplejších vod.

Král v této hrozivé situaci svolal radu, kde rozhodl, kdo všechno musí opustit Paříž, aby se městu ulehčilo. Rada vyzvala k návratu na venkov biskupy, kněze a mnichy, kteří nehleděli na to, kde je jejich pravé místo, guvernéry a správce provincií, kteří si z Paříže udělali své sídelní město, i úředníky, které bavila víc pařížská Opera a společnost než jejich královský úřad v jiném městě.

Všichni tito pánové propálili skutečně ohromné množství dřeva ve svých rozlehlých palácích a spotřebovali spoustu potravin u svých bohatých stolů.

Rada se obrátila i na venkovské šlechtice, aby se načas spokojili se svými provinčními sídly. Ale policejní ředitel pan Lenoir upozornil krále, že to nejsou žádní provinilci a že je nemohou z Paříže vyhnat ze dne na den. Uváděl, že budou s odjezdem otálet jednak z neochoty, jednak s ohledem na špatné cesty, takže by nakonec přišla obleva a zamýšleného výsledku by se ani nedosáhlo, jen by se nakupila spousta nepříjemností.

Avšak králova účast, s níž vyprázdnil do dna svou pokladnu a šlechetnost královny, která rozdala vlastní úspory, vyvolala v lidu velkou vděčnost. Projevil ji důmyslně: královské milosrdenství oslavil sněhovými pomníky, pomíjivými jako zlo i sama dobročinnost. Jako za dávných časů vršili vojáci z ukořistěných zbraní vítěznému vojevůdci, který je zbavil nepřátel, památník, stavěli i Pařížané přímo na bitevním poli, kde sváděli boj se zimou, králi a královně obelisky z ledu a sněhu. Kdekdo přispěchal na pomoc. Nádeníci nabídli sílu svých paží, dělníci dovednost, umělci zas nadání. Na rohu každé hlavní ulice se zakrátko týčil krásný,vznosný a důkladně udělaný obelisk. Chudý básník, k němuž si královská dobročinnost našla cestu až do jeho podkroví, vzdal dík nápisem psaným víc srdcem než rozumem.

Koncem března nastala oblevu, ale slabá a nestálá, čas od času ještě ustupující mrazům, které prodlužovaly nouzi, soužení a hlad Pařížanů, ale i život mohutných sněhových pomníků.

Nikdy nebyla bída tak hrozná jako v tomto posledním období. Za poledne již slunce trochu hřálo a noční mrazy a severák byly pak o to krutější. Obrovské masy ledu tály a rozvodnily Seinu. Počátkem dubna však přišla nová, silná vlna mrazu. A tak napůl roztáté obelisky s rozmrazenými kapkami, stékajícími po nich jako pot a ohlašujícími jejich zánik, znovu utuhly. Ztratily však svoji majestátnost i svůj tvar. Čerstvý sníh napadal na bulváry a nábřeží, kudy se opět prohánělý saně tažené koňmi. Na bulvárech a nábřežích to vypadalo úchvatně, horší to bylo v úzkých ulicích, kde byly rychlé saně a kočáry postrachem chodců. Neslyšeli je po sněhu přijíždět a často před nimi mezi dvojitou ledovou hradbou neměli ani kam uskočit. Nejčastěji padli přímo pod kopyta koní, když se marně snažili utéci.

. V několika dnech bylo po Paříži mnoho raněných i umírajících. Někdo si na náledí zlámal nohy, někomu rozdrtila hruď oj kočáru, který se v plné jízdě nestačil na ledě zastavit. Policie se pokoušela zachránit před koly kočárů ubožáky, kteří přežili zimu, hlad a zátopy. Kdo z boháčů takového chudáka přejel, musel platit pokutu. V těch dobách totiž, za vlády aristokracie, platila i o řízení spřežení aristokratická pravidla. Princ z královské krve nikoho nevaroval a hnal koně plným tryskem, vévoda, pair, šlechtic a dáma od divadla jezdili cvalem, vysoký úředník nebo finančník klusem. Ten, kdo stál níže na společenském žebříčku, se ve svém kabrioletu choval jako na honě a sluha vzadu na stupátku za vozem volal: Pozor! teprve až jeho pán nějakého nešťastníka zachytil nebo přejel.

Jak o tom říká Mercier27, kdo po takovém úrazu mohl, zvedl se a šel dál. Ale Pařížani se přesto rádi podívali za krásnými saněmi ve tvaru labutě, jak uhánějí po bulváru. Obdivovali krásné dvorní dámy v kožešinách z kuny a v hermelínových pláštích, když kolem nich prolétly po lesklé ledové ploše jako meteor. Dětem se líbily zlaté rolničky, červené síťování a koňské chocholy; stály podle cesty a dívaly se, jak se všechny ty krásné věci kolem nich míhají. Pařížský měšťan při té podívané nemyslel na ústrky policie a na bezohledné kočí. Chudáci zase alespoň na chvilku zapomněli na svou bídu; ostatně tehdy ještě považovali zámožné lidi, i ty, kteří se za boháče jen vydávali, za své ochránce.

Za okolností, které jsme právě vylíčili, asi týden po obědě u pana vévody de Richelieu ve Versailles, vjely jednoho jasného, ale chladného dne do Paříže čtvery elegantní saně. Klouzaly rychle po zmrzlém sněhu, který ležel na Cours-la-Reine a pokrýval Champs-Elysées a konce bulvárů. Na silnicích za Paříží, kudy projde jen málo chodců, může si ledový sníh dlouho uchovat svoji neposkvrněnou čistotu. Zato v Paříži rychle zčerná, sto tisíc šlépějí za hodinu jeho běloskvoucí nádheru pošpiní.

Saně, které tak lehce ujížděly po silnici, se teď zastavily na bulváru, tam, kde už byla místo sněhu břečka. Denní sluníčko proteplilo vzduch a nakrátko začalo tát. Říkáme nakrátko, protože průzračný vzduch věštil noční mrazík, který dokáže ještě v dubnu sežehnout první lístky a květy.

V saních jedoucích v čele seděli dva muži v těžkých soukenných hnědých pláštích s dvojitým límcem. Pláště mužů se lišily pouze tím, že jeden měl knoflíky a prýmky zlaté, kdežto druhý hedvábné.

Za prvními saněmi, taženými vraníkem s hustou parou u nozder, jely druhé saně, po kterých se oba muži chvílemi otáčeli, jako by je hledali.

V druhých saních seděly dvě ženy. Byly tak zachumlané do kožešin, že jim nebylo vidět do tváří. Dokonce by ani nebylo poznat, že to jsou ženy, nebýt vysokých účesů, korunovaných kloboučky s třepotavými péry.

Z té umné stavby vyčesaných vlasů propletených stuhami a posázených drobnými klenoty sál vítr chvílemi obláček bílého pudru, jako v zimě z větví, když do nich zafouká, setřese obláček sněhu.

Obě dámy seděly těsně vedle sebe, rozmlouvaly spolu a nevšímaly si množství zevlounu, kteří se po nich na bulváru otáčeli.

Zapomněli jsme.říci, že dámy po chvilce váhání přece jen pokračovaly v jízdě rozbláceným bulvárem.

Vyšší a důstojnější z obou dam si přidržovala u úst vyšívaný šáteček z jemného batistu, seděla zpříma s hlavou odvážně vztyčenou a nedbala na ostrý vítr, který se do jedoucích saní prudce opíral. Na věži kostela Sainte-Croix-d'Antin odbila právě pátá a nad Paříží se s večerem začínalo stmívat a ochlazovat.

To již byly saně v blízkosti brány Saint-Denis. Dáma, která si tiskla k ústům kapesníček, pokynula oběma mužům v prvních saních, ti popohnali koně a nechali saně s dámami daleko za sebou. Pak se dáma obrátila za párem saní, jedoucích za dámami jako doprovod. Řídili je kočí bez livrejí. Dáma jim dala znamení, kočí pochopili její pokyn, stočili saně do ulice Saint-Denis a brzy zmizeli z dohledu. První saně s pány byly zatím již daleko vpředu a za chvíli se ztratily ve večerní mlze, která už houstla kolem obrovské budovy Bastily.

Druhé saně s dámami dojely na bulvár Ménilmontant a zastavily. Tady už bylo skoro pusto, lidé se s blížící nocí vytratili z ulic. Ostatně v té odlehlé končině se teď nenašlo mnoho odvážlivců, kteří by si troufli vyjít na ulici bez svítilny a bez doprovodu, když zima na ostro nabrousila zuby třem nebo čtyřem tisícům podezřelých žebráků a poznenáhlu je měnila v zloděje.

Dáma, která dosud dávala všechny rozkazy, se nyní zlehka dotkla ramene kočího, jenž řídil její saně.

Saně zarazily na místě.

"Webere," zeptala se ho, "za jak dlouho můžete dojet s kabrioletem na smluvené místo?"

"Madam si chtěla brrát kabrriolet?" zeptal se kočí zkomolenou francouzštinou s vysloveně německým přízvukem.

"Ano, chci se potom vracet ulicemi, abych viděla ty velké ohně. Ulice jsou mnohem blátivější než bulváry a se saněmi bychom tudy těžko projeli. A pak, je mi už trochu zima. Vám taky, že, má milá?" obrátila se dáma na svoji společnici.

"Ano, madam," přitakala mladá žena.

"Rozuměl jste, Webere? Víte, kde máte čekat. A s kabrioletem!"

"Dobrrá, madam."

"Jak dlouho vám bude trvat jedna cesta?"

"Půlku hodiny."

"Tak dobře. Podívejte se, dítě, kolik je hodin."

Mladší dáma vylovila zpod kožichu hodinky, a protože, jak jsme řekli, se již stmívalo, trvalo chvilku, než rozeznala, kolik ukazují.

"Tři čtvrti na šest," řekla.

"Tedy ve tři čtvrti na sedm, Webere."

Hned nato seskočila dáma lehce na zem, podala ruku přítelkyni a vykročily kupředu. Kočí mávl bezmocně, odevzdaně rukou a zabručel si polohlasem, aby ho jeho velitelka nepřeslechla:

"Taková neopatrrnost, mein Gott, to je ale jedna neopatrrnost!"

Obě mladé ženy se daly do smíchu, a zabalené do svých kožichů, s límci zvednutými až po ouška, pustily se stromořadím po bulváru. Líbilo se jim, jak jim sníh křupe pod nohama, obutýma v jemných botkách, vyložených kožešinou.

"Andrée, vy máte dobré oči," řekla dáma, která se zdála být starší, i když jí nemohlo být víc než třicet dvaatřicet let, "zkuste tady na rohu přečíst jméno ulice."

"Ulice Pont-aux-Choux, prosím," řekla rozesmátá mladá dáma.

"Proboha, Pont-aux-Choux, jaká to má být ulice? Ale to asi jdeme špatně, řekli mi, že je to druhá ulice doprava. Poslyšte, Andrée, necítíte tady vůni čerstvě pečeného chleba?"

"Není divu, madam," odpověděla mladá žena, "vždyť jsme před pekařstvím."

"Výborně, zeptejme se tedy na ulici Saint-Claude," rozhodla dáma a zamířila ke dveřím.

"Ach, vy tam nechoďte, madam," zarazila ji její společnice, "dovolte, půjdu tam sama!"

"Ulice Saint-Claude, milé dámy?" ozval se rozverný hlas, "hledáte ulici Saint-Claude?"

Obě ženy sebou trhly a naráz se obrátily po hlase. Stál tam pekařský pomocník a s kazajkou přehozenou jen tak přes ramena se opíral o dveře. Zima nezima, prsa měl rozhalená a nohy naboso.

"Bože, nahatý mužský!" vykřikla mladší žena, "copak jsme někde mezi divochy?"

Ustrašeně couvla a schovala se za svoji průvodkyni.

"Nemůžete najít ulici Saint-Claude?" nedal se odradit chasník. Vůbec nepochopil, co mladou dámu vylekalo, a jak byl na své oblečení zvyklý, ani ho nenapadlo, že by na ni mohlo zapůsobit tak, jak jsme viděli.

"Ano, příteli, hledáme ulici Saint-Claude," odpověděla starší z dam a musela se přemáhat, aby se nerozesmála.

"Ale to je docela snadné, a vůbec, já vás tam zavedu," odpověděl zvesela umoučený mládenec. Hned se měl k činu a začal si to čárovat na svých dlouhých hubených nohách, trčících z rozkřápaných bot jako z ohromných lodí.

"Ne, ne," řekla starší z dam, která jistě nestála o to, aby ji někdo v takovémhle doprovodu potkal, "nemusíte se obtěžovat, řekněte nám jen, kudy se tam jde, a my už to podle vašeho návodu najdeme."

"První ulice vpravo, madam," umoudřil se mládenec a vrátil se zpátky.

"Děkujeme," řekly obě dámy jedním dechem.

Rozběhly se napravo, jak jim poradil, a tiskly si rukávníky k ústům, aby nebylo slyšet jejich smích.

6. Příbytek

Jestli se nemýlíme a nehřešíme příliš na paměť laskavého čtenáře, můžeme doufat, že se rozpomene na ulici Saint-Claude, která směrem na východ vede k bulváru a na západ do ulice Saint-Louis. Vždyť se tu za časů, kdy v ní bydlel slavný fyzik Josef Balsamo s věštkyní Lorenzou a svým učitelem Althotasem, setkal s nejednou postavou, která v našem vyprávění sehrála nebo ještě sehraje určitou roli.

V roce 1784 právě tak jako v roce 1770, kdy jsme tam čtenáře zavedli poprvé, to byla počestná ulice; doznáváme však, ze byla vždycky bídně osvětlená, a navíc, že nikdy nevynikala čistotou. Konečně, nikdy tu nebyl velký provoz, byla také málo zastavěná a nepřiliž známá. Ale málo naplat, nesla jméno světce a patřila k Marais, takže se svými třemi nebo čtyřmi domy poskytovala přece jen slušné útočiště několika chudým penzistům, několika malým obchodníčkům i několika zapomenutým ubožákům, tak zapomenutým, že byste je nenašli ani ve farní matrice.

Kromě oněch tří čtyř domů stál tu na rohu bulváru honosně zbudovaný palác, který by mohla ulice Saint- Claude vystavovat na odiv jako aristokratickou stavbu, kdyby to nebyl ten nejsmutnější dům z celé ulice. Vysoká okna nad zdí do nádvoří by při slavnostním osvětlení dokázala pouhým odleskem svícnů a lustrů v okenních tabulích ozářit celou ulici. Ale palác byl neustále ponořen do tmy, němý a uzavřený.

Vrata byla věčně zamknutá, okna utěsněná koženými polštáři, na každém křidélku rolet pořádná vrstva prachu, na němž by každý geolog poznal, že je deset let starý.

Tu a tam se u vrat zastavil nějaký chodec, který patrně neměl co na práci, soused nebo zvědavec, a velikánskou klíčovou dírkou zkoumal, jak to vypadá uvnitř.

Neviděl nic, jen dláždění zarostlé trávou, jen kameny pokryté mechem a plísní. Občas se po dvoře důstojně prošla ohromná krysa, jediná vládkyně tohoto opuštěného království, a zmizela ve sklepích. Zbytečná skromnost, mohla si přece po libosti pohovět v kterémkoli salónu nebo pokoji, kde by jí žádná kočka nekazila pohodu.

Když dovnitř nakoukl nějaký náhodný chodec nebo zevloun, postál na okamžik tváří v tvář celé té opuštěnosti a šel dál. Když to byl obyvatel uličky, zůstal však stát a už ze sousedského zájmu se díval a díval, dokud se k němu nepřidal další soused, stejně zvědavý jako on. Pak se tu téměř vždy rozpředl rozhovor, jehož obsah jistě správně zachytíme, i když za podrobnosti tak docela ručit nemůžeme.

"Sousede," zeptal se ten, kdo přišel, toho, kdo se díval, "copak vidíte v domě pana hraběte Balsama?"

"Sousede," odpověděl ten, který se díval, tomu, který se dívat nemohl, "vidím tam krysu."

"Ale, ale, dovolíte, abych se taky podíval?"

A tak druhý zvědavec vystřídal prvého u klíčové dírky.

"Vidíte ji?" ptal se soused, který o své pozorovatelské stanoviště přišel, šťastlivce, který se ho zmocnil.

"Vidím, vidím," odpověděl pozorovatel. "Ach, pane, ta je čím dál tlustší."

"Vážně?"

"Určitě."

"Ať si říká kdo chce co chce, v domě je zaručeně dobrot ještě habaděj."

"Skutečně? Myslíte, ze tam zůstalo hodně věcí?"

"Bože, aby ne. Hrabě Balsamo zmizel moc zčerstva, než aby něco nezapomněl."

"Ale jděte, sousede, copak by se mohlo v napůl vyvyhořelém domě ještě zapomenout?"

"Taky na tom něco je, sousede, máte asi pravdu."

A tak se ještě koutkem oka podívají na krysu a rozejdou se s nepříjemným pocitem, jestli o tom tajuplném a ožehavém námětu neřekli až příliš mnoho.

Skutečně, po požáru v domě, vlastně v části.domu, Balsamo zmizel, nic se neopravilo, celá budova zůstala prázdná.

Ale rozlučme se již se starým palácem. Trčí tu smutně k večernímu nebi, prosáklý vlhkem, se spoustou sněhu na terasách, se střechou ožehlou ohněm. Zastavili jsme se u něj jako u starého známého, nedalo nám to, abychom ho minuli bez povšimnutí. Teď však přejděme na pravou stranu ulice a zastavme se u malé zahrádky za mohutnou zdí, u uzoučkého, do výšky vyhnaného domku, který se rýsuje na šedomodrém nebi jako vysoká bílá věž.

Na jeho lomenici se tyčí komín dlouhý jako hromosvod, přímo nad ním se třepotá a jiskří jasné hvězdička.

Nikdo by asi v té výšce nepovšimnul posledního poschodí a jeho tří oken do průčelí, kdyby na sebe dvě z nich neupozorňovala září načervenalého světla.

Ostatní poschodí se chmuří do tmy. Že by snad jejich obyvatelé už spali? Nebo je zahnala do postele jen šetrnost, chtějí uspořit drahou svíčku a polínko dřeva, kterého je letos tak poskrovnu? Ať je to tak nebo tak, první čtyři poschodí vypadala úplně mrtvě, kdežto páté nejenže žilo, dokonce se mu dařilo jakžtakž zářit.

Zaťukejme na dveře a vyšlápněme to tmavé schodiště, které u pátého poschodí, kde i my máme co dělat, končí. Výš už vede jenom obyčejný žebřík, opřený o zeď.

Na.dveřích uvidíme rukojeť zvonku. Slaměná rohož a dřevěný věšák jsou celým zařízením chodby.

Z prvních dveří jsme vkročili do tmavé a holé místnosti. Zde je tedy to neosvětlené okno. Jsme vlastně v předpokoji, kterým se prochází do druhé místnosti. Teprve tady si prohlédneme zařízení a pečlivě si všimneme všech podrobností.

Vidíme tu místo parket dlaždice, nahrubo natřené dveře, tři bílá dřevěná křesla potažená žlutým sametem, starčkou pohovku s vrásčitým potahem, příliš velkým na polštáře slehlé věkovitým užíváním. Je celá zplihlá, scvrklá a plná záhybů. Je to s ní jako s každým starým fotelem. Zamlada září novostí a hosta lehounce nadnáší, ale jak dosloužíl, nepříjemně se na něj lepí, a když se v něm návštěva uvelebí, lépe řečeno - když ho zdolá, skřípe a naříká.

Nejpozoruhodnější jsou dva portréty na zdi. Paprsky z lampy na krbu a ze svíčky na trojnohém stolku se prolínají a dopadají na obrazy tak, že se zdá, jako by světlo vycházelo z nich.

.Na prvním obraze nás upoutá dobře známá čapka, protáhlý bledý obličej, zastřený pohled, do špičky střižený vous, okruží kolem krku. Máme před sebou hrdinskou podobu Jindřicha III., krále francouzského a polského.

Pod portrétem vystupují ze zašlého zlaceného rámu černá písmena nápisu:

HENRI DE VALOIS

Druhý portrét má čerstvější zlacení a jeho svěží barvy nápadně kontrastují se starobylou malbou mužského portrétu. Zobrazuje mladou černookou ženu s rovným jemným nosem, s výraznými lícními kostmi a s trochu obezřelým výrazem úst. Její hlava je učesaná, lépe řečeno přetížená takovou konstrukcí z vlasů a hedvábí, že čapka Jindřicha III. Se vedle ní zdá nepatrná jako krtčí hromádka vedle pyramidy.

Také pod tímto portrétem čteme nápis z černých písmen:

JEANNE DE VALOIS

Přelétněme ještě pohledem chatrný bavlněný závěs nad lůžkem, pokrytým zeleným, dožluta vybledlým damaškem, a chceme-li zjistit, jaký je vztah mezi portréty a obyvateli pátého poschodí, stačí nám obrátit se k dubovému stolku, kde sedí prostě oblečená žena, opírá se o loket a prohlíží adresy několika zapečetěných dopisů.

Vidíme před sebou ženu z portrétu v její živé podobě.

Na tři kroky od ní stojí napůl zvědavě, napůl uctivě asi šedesátiletá, droboučká stará komorná, oblečená jako žena z Greuzova obrazu.Čeká a pozoruje.

Jeanne de Valois, stálo napsáno na portrétu.

Ale byla-li tato dáma skutečně z rodu Valois, jak by se mohl Jindřich III., rozkošnický král a člověk až přejemnělý, třeba jen z portrétu dívat na takovou bídu, když ta, která v ní žije, pochází nejen z jeho krve, ale nese její jméno?

Celý zjev mladé dámy ostatně odpovídal vznešenému původu, k němuž se hlásila, její ruce, které si co chvíli ohřívala pod zkříženými pažemi, byly bělostné a velmi jemné. Nožky měla maličké, štíhlé a křehká a pro zahřátí si v roztomilých sametových pantoflíčcích podupávala na drážkách, lesklých a zeboucích jak ten led po celé Paříži.

Když sem zafičel studený vítr skulinami v oknech a dveřích, stará komorná nahrbila ramena a vyčítavě se podívala po prázdném krbu.

Paní tohoto příbytku však rovnala dál své dopisy a četla polohlasem adresy.

Nad každou přečtenou adresou zauvažovala a rychle počítala.

"Paní de Misery," říkala si potichu, "první dáma z družiny Jejího Veličenstva. Od ní mohu čekat nejvýš šest louisdorů, protože mí už jednou vypomohla." Vzdychla si.

"Madam Patrix, komorná Jejího Veličenstva - dva louisdory."

"Pan d'Ormesson28 - audience."

"Pan de Calonne - rada."

"Pan de Rohan - návštěva. A postaráme se, aby doopravdy přišel," usmála se pro sebe.

"To máme dohromady," odříkávala jako školačka, "osm louisdorů."

Zvedla hlavu.

"Paní Klotildo, tak otřete přece tu svíčku."

Stará žena uposlechla, pak se zase s vážným, pozorným výrazem postavila za mladou dámu.

Ta už zřejmě měla jejího dohlížení dost.

"Jděte se podívat, milá Klotildo, jestli někde nezůstal ležet kus zapomenuté lojové svíčky, a podejte mi ho. Ať nám ta velká voskovice zbytečně neubývá."

"Nemáme už ani kousek," odpověděla stařena.

"Jen se dobře podívejte."

"Kampak?"

"No přece do předsíně!"

"Tam je moc zima."

"Počkejte!" zpozorněla mladá žena. "Slyšíte, právě někdo zvoní."

"Madam se mýlí," řekla komorná zarputile.

"Tak se mi to asi zdálo, paní Klotildo."

Mladá dáma se vzdala, když viděla stařeninu tvrdohlavost, a tiše si pro sebe hubovala, jako to dělávají lidé, kteří z toho nebo onoho důvodu dopustili, aby si je podřízení osedlali a přisvojili si práva, která jim nepatří.

Pustila se znovu do svých výpočtů.

"Osm louisdorů, a tři z nich dlužím za kvartál."

Popadla pero a začala psát.

"To jsou tři louisdory... Pět jsem slíbila panu de la Motte, abych mu trochu zpříjemnila pobyt v Barsur-Aube. Chudák, naše manželství mu k penězům určitě nepomohlo. Jen trpělivost!"

Znovu se usmála, tentokrát na svůj obraz v zrcadle, visícím mezi portréty.

"K tomu musíme připočítat," pokračovala, "cesty z Versailles do Paříže a z Paříže do Versailles - jeden louisdor."

A připsala jedničku k sloupku čísel svých výdajů.

"Teď ještě na týden živobytí - jeden louisdor."

Počítala dál.

"Za šaty, za fiakry, za spropitné vrátným při prosebných návštěvách - čtyři louisdory. Máme to všechno? Tak podtrhnout a sečíst."

Ale uprostřed sčítání se zarazila.

"Vždyť vám to říkám, někdo zvoní!"

"Ne, madam," odporovala stařena a nehnula se z místa, trčela tu jak do země přibitá.

"To není u nás, zvoní pod námi, ve čtvrtém patře."

"Čtyři, šest, jedenáct, čtrnáct. Čtrnáct louisdorů. Šest ještě chybí. A to ještě musím trochu zvelebit svou garderobu a zaplatit téhle té drzé ženské, jinak ji odtud nevystrnadím.!"

Najednou zpozorněla.

"Nešťastnice jedna, vždyť jsem vám to říkala, někdo zvoní!" vzkřikla rozzlobeně.

A tentokrát, marná sláva, by to nepopřel ani ten, kdo si sedí na uších. Za dveřmi někdo rázně trhl za rukojeť a zvonek se rozkmital tak, že jeho srdéčko zacinkalo tucetkrát za sebou.

Zvonek ještě rámusil, když se stařena konečně vzpamatovala a vešla do předsíně. Její paní zatím čiperně jak veverka shrábla dopisy a listiny rozházené po stolku, smetla je do zásuvky, blýskla očima po pokoji, zda je všechno v pořádku, a usadila se pokorně na pohovce, jako sedávají trpitelky smířené s osudem.

Musíme si ale pospíšit a ujistit čtenáře, že dopřála klidu jen svým údům. Živýma nepokojnýma očima hlídala napjatě zrcadlo, v němž se odrážely vstupní dveře, a s ušima nastraženýma pásla po sebe slabším zvuku.

Stará služebná otevřela dveře a do pokoje dolehlo z předsíně několik tichých slov.

Jakýsi mladý, sice rozhodný, ale příjemný hlas se optal :

"Bydlí tu paní hraběnka de la Motte?"

"Paní hraběnka de la Motte Valois?" opakovala huhňavě Klotilda.

"Ano, právě ta, mola paní. Je hraběnka de la Motte doma?"

"Ano, je doma. Nemůže ven. Stůně."

Z této kratičké rozmluvy nepropásla naše zdravá nemocná ani slůvko a ještě si prohlídla v zrcadle ženu, která se Klotildy vyptávala. Z celého jejího vzezření usoudila, že musí patřit k společenské smetánce.

Hned si přesedla do křesla a přenechala čestné místo na pohovce návštěvnici.

A tak nepostřehla, že se dáma vrátila na odpočívadlo a řekla někomu, kdo zůstal stát ve stínu chodby:

"Můžete vstoupit, madam. Je to tady."

Dveře se zavřely a dvě ženy, které jsme před chvílí sledovali, když se vyptávaly na cestu do ulice Saint-Claude, vešly do příbytku hraběnky de la Motte Valois.

"Koho mám paní hraběnce ohlásit?" optala se Klotilda a zvědavě, ale přece jen ve vší slušnosti, zvedala svíčku k tvářím dam.

"Ohlaste dámy z dobročinného spolku," řekla starší z návštěvnic.

"Z Paříže?"

"Ne, z Versailles."

Klotilda zamířila ke své velitelce a uvedla obě dámy.

Když překračovaly práh osvětleného pokoje, zvedala se právě Jeanne de Valois namáhavě z křesla, aby mohla návštěvnice jak náleží zdvořile uvítat.

Klotilda přisunula blíž i zbylá dvě křesla, takže si dámy mohly vybrat, a odšourala se do předpokoje tak rozšafně a pomalu, že muselo být každému jasné, jak bedlivě bude rozhovor poslouchat za dveřmi.

7. Jeanne de la Motte de Valois

Jakmile Jeanně de la Motte dovolila pravidla dobrého chování zvednout zrak, bylo její první starostí prohlédnout si obličeje dam, aby zjistila, s kým má tu čest.

Starší z obou návštěvnic bylo, jak už jsme řekli, asi třicet až dvaatřicet let. Byla pozoruhodně krásná, i když jí povznešený výraz ubíral trochu na jejím přirozeném půvabu. Tak to alespoň Jeanně připadalo, pokud mohla soudit z toho mála, co z jejího obličeje zahlédla.

Dáma si totiž vybrala raději křeslo než pohovku a posadila se skoro až do rohu místnosti, daleko od lampy a jejího světla. Stáhla si hluboko do čela teple podšívanou taftovou kápi pláštíku a ta jí stínila obličej.

Hlavu však držela tak vznosně a v jejich doširoka otevřených očích bylo tolik přirozené živosti, že mohly všechny jiné detaily zmizet ve stínu, a přece bylo na celém jejím zjevu znát krásný a hlavně urozený původ.

Její průvodkyně byla asi o čtyři pět let mladší. Přesto se zdála - alespoň na pohled smělejší, nijak se se svou krásou neskrývala.

Měla překrásnou pleť i obdivuhodný tvar obličeje, jehož ovál dobře vynikal v účesu sčesaném ze spánku. Veliké modré oči se pokojně rozhlížely, v jejich pohledu bylo plno jasu a hluboké moudrosti. Upřímnost jejích úst s něžnou kresbou rtů byla darem přírody, zdrženlivost dílem výchovy a etikety. Nosík měl tak krásný tvar, že mladá žena nemusela závidět ani Venuši medicejské. To všechno postřehly Jeanniny hbité oči na první pohled. Pak si dámy prohlédla podrobněji a povšimla si ještě, že mladší návštěvnice má ohebnější, štíhlejší pas a vnadnější, plnější poprsí než druhá dáma. Neuniklo jí ani to, jak se liší ruce obou dam, mladší je měla baculaté, starší jemné a velmi citlivé.

Jeanně de Valois proběhly všechny ty postřehy hlavou, než bys do pěti napočítal, tedy daleko rychleji, než nám trvalo je vypsat.

Když skončila svá pozorování, optala se skromně dam, jaké šťastné náhodě vděčí za jejich návštěvu.

Dámy se po sobě podívaly a starší z nich pokynula mladší, aby se ujala slova.

"Madam, říkám madam, protože se domnívám, že jste provdaná...?"

"Ano, madam, považuji si za čest, že jsem provdaná za vynikajícího šlechtice, za pana hraběte de la Motte."

"Nuže, paní hraběnko, jsme činovnice dámského dobročinného spolku. Doslechly jsme se o vašich životních poměrech, a ty zprávy nás tak zaujaly, že bychom od vás rády slyšely něco bližšího."

Jeanne odpověděla po chvíli mlčení.

"Vážené dámy," začala hovořit a přitom jí neušlo, že druhá návštěvnice si zachovává určitý odstup, "vidíte tu portrét Jindřicha III., mého prastrýce. Pocházím totiž z rodu Valois, jak jste se asi doslechly."

A Jeanne pokorně, ale hrdě očekávala další otázku.

"Madam," promluvila svým vážným, lahodným hlasem starší z dam, "vaše paní matka prý byla správcovou v domě nazývaném Fontette, poblíž Bar-sur-Seine. Je to pravda?"

Jeanne se při této připomínce začervenala, ale bez váhání klidně odpověděla:

"Ano, madam. Moje matka byla skutečně ve Fontette domovnicí."

"Ach!" vydechla dáma.

"Marie Josselová, moje matka, byla výjimečná kráska," pokračovala Jeanne, "a můj otec se do ní zamiloval. Oženil se s ní. Šlechtickou krev jsem zdědila z otcovy strany. Můj otec byl, madam, z rodu Saint-Rémy de Valois, a tato větev pochází přímo z panovnického rodu de Valois."

"Ale jak je možné, že jste upadla do takové bídy, madam?" položila dáma novou otázku.

"Bohužel, došlo k tomu až příliš snadno."

"Prosím, povězte nám, jak."

"Jistě víte, že nastolením Jindřicha IV. Přešla královská koruna z rodu Valois na rod Bourbonů. V sesazené rodině zůstalo ještě několik nepříliš známých potomků, ale nelze jim upřít, že pocházejí z téhož rodu jako čtyři královští bratři, kteří zahynuli tak tragicky."

Obě dámy přikývly tak, že se to dalo považovat za souhlas.

"A tak," pokračovala Jeanne, "změnili potomci rodu Valois své jméno ze strachu, aby přes všechnu svou nenápadnost nevrhali stín na královský rod. Namísto Valois přijali podle jednoho ze svých panství jméno Rémy. Od časů Ludvíka XIII. Užívali Valois už jen toto jméno. Až předposlednímu Valois, mému dědovi, se zdálo, že monarchie má už opět pevnou půdu pod nohama a na starý královský rod že se už sdostatek zapomnělo, a tak se přestal odříkat slavného jména, svého jediného dědictví. Přijal znovu jméno Valois a s tímto jménem žil v ústraní a v bídě ve svém zapadlém kraji. U dvora si nikdo nevzpomněl, že daleko od výsluní trůnu živoří potomek starého rodu francouzských králů, ne-li nejslavnějších, tedy jistě nejnešťastnějších králů Francie."

Jeanne se po těchto slovech odmlčela:

Mluvila prostě a s umírněností, které si dámy dobře povšimly.

"Předpokládám, že máte rodinné doklady v pořádku, madam," otázala se svým jemným způsobem starší z dam a zadívala se svýma hlubokýma očima na ženu, která tvrdila, ze je potomkem rodu Valois.

"Ach, madam," odpověděla Jeanne s trpkým úsměvem, "o doklady nemám nouzi. Otec je dal vyhotovit a všechny mi je zanechal, vždyť neměl nic jiného, co by mi odkázal. Ale k čemu jsou důkazy zbytečné pravdy, o které nechce nikdo slyšet?"

"Váš otec zemřel?" optala se mladší žena.

"Bohužel ano."

"Na venkově?"

"Ne, madam."

"Tedy v Paříži?"

"Ano."

"V tomto bytě?"

"Ne, madam. Můj otec, baron de Valois, praprasynovec krále Jindřicha III., zemřel bídou a hladem."

"To není možné," zvolaly naráz obě dámy.

"A nezemřel ani zde, ve svém nuzném příbytku," pokračovala Jeanne, "nezemřel ani na vlastním lůžku, třeba sebe chudším! Ne, můj otec zemřel mezi nejubožejšími trpícími nešťastníky, v chudinském špitále Hotel-Dieu v Paříži."

Ženy překvapeně vykřikly, a v jejich hlase bylo znát zděšení.

Jeanne byla spokojená, jakým dojmem zapůsobilo na dámy její obratně skloubené vyprávění, vystupňované k vrcholnému účinku. Zůstala nehybně sedět s rukama v klíně a sklopila oči.

Starší z obou návštěvnic ji soustředěně a uvážlivě pozorovala. Když v její bolesti, tak prosté a přirozené, neshledala žádné známky šarlatánství nebo urážlivého nevkusu, ujala se slova:

"Podle toho, co jste mi pověděla, madam, zakusila jste mnoho zlého, zvlášť smrt vašeho otce..."

"Ach, kdybych vám měla vyprávět o svém životě, madam, viděla byste, že mě stihly i větší rány osudu, než byla smrt mého otce."

"Cožpak pro vás, madam, není ztráta otce jedním z největších neštěstí vůbec?" zachmuřila se dáma.

"Není, madam. A říkám to jako milující dcera. Protože smrt vykoupila otce ze všeho strádání, které ho zaživa pronásledovalo a které ještě nepřestalo sužovat jeho nešťastnou rodinu. A tak při vší bolesti, kterou mi jeho ztráta způsobila, je mi zároveň určitou úlevou pomyšlení, že můj otec, potomek králů, je mrtev a nemusí už žebrat o skývu chleba."

"Žebrat o skývu chleba!"

"Ano, říkám to bez studu, protože na našem soužení nenese vinu ani otec, ani já."

"Jak to bylo s vaší matkou?"

"Se stejnou upřímností, s jakou jsem se vám svěřila, jak děkuji Bohu, že si povolal otce k sobě, vám doznávám, jak trpce lituji, že nechal naživu matku."

Ženy na sebe pohlédly a nad těmi neslýchanými slovy je zamrazilo.

"Zdálo by se vám nešetrné, madam, kdybych vás požádala o podrobnější vylíčení vašich útrap?" otázala se starší dáma.

"Naopak, madam, já bych si počínala nešetrně, kdybych vás obtěžovala popisováním svých strastí, které vám přece musí být lhostejné."

"Mluvte, madam," odpověděla dáma majestátním tónem a její společnice ji na tuto neopatrnost také hned upozornila varovným pohledem.

Skutečně, i paní de la Motte zarazil ten nápadně velitelský tón, a udiveně na dámu pohlédla.

"Jen mluvte. Ráda si vás poslechnu," vybídla ji dáma teď již mírněji.

Tu ji zamrazilo a ramena se jí zachvěla zimou. Zřejmě ji záblo a pohnula tedy nožkou na studené dlaždici.

Mladší dáma jí okamžitě přistrčila pod nohy jakousi podložku, která ležela pod jejím křeslem. Za tuto pozornost ji zase teď hovořící dáma pokárala očima.

"Jen si podložku nechte sama, mé dítě. Jste choulostivější než já."

"Promiňte, madam," řekla hraběnka de la Motte, "je mi nesmírně líto, když vidím, jak u mne mrznete, ale dřevo je zase o šest liber dražší, takže fůra teď stojí celých sedmdesát liber. A svoji zásobu jsem spotřebovala už před týdnem."

"Mluvila jste o tom, madam," ujala se opět slova dáma, "jak jste byla nešťastná kvůli své matce."

"Jistě, uznávám, že taková rouhavá slova potřebují nějaké vysvětlení, madam," odpověděla Jeanne. "Ráda vám to objasním, když jste mě k tomu laskavě vybídla."

Dáma přikývla.

"Už jsem si vám dovolila říci, madam, že můj otec uzavřel nerovný sňatek."

"Ano, že se oženil s domovnicí."

"A moje matka, Marie Josselová, místo aby si této pocty vážila a byla za ni po celý život vděčná, rychle promrhala otcovy peníze. Ostatně mnoho práce jí to nedalo, otcovo jmění bylo skromné a matčiny choutky náročné. Potom ho přiměla, aby prodal poslední kousek půdy, a přesvědčila ho, že má jít do Paříže a domáhat se práv, která mu jako potomku rodu Valois náleží. Otec se dal snadno přemluvit, asi doufal v královu spravedlnost. A tak se ocitl v Paříži s trochou peněz, které stržil za zbytek svých pozemků.

Měl kromě mne jednoho syna a dceru. Syn je stejný ubožák jako já, živoří někde v armádě a koná tu nejpodřadnější službu. Druhá dcera, chudinka moje sestřička, zůstala jako opuštěné dítě u svého kmotra, jakéhosi sedláka.

Na cestu do Paříže padly poslední peníze. Brzy mého otce uštvalo marné a zbytečné doprošování. Domů se vracel málokdy, protože přicházel s prázdnou a doma viděl zas jen bídu. Když otec nebýval doma, zatvrdila se matka proti mně, protože nějakého obětního beránka mít musela. Napřed mi vyčítala každý kousek jídla, a tak jsem se raději spokojila s krajíčkem suchého chleba, nebo jsem nejedla vůbec, jen abych neujídala z našeho chudého stolu. Ale matka si uměla vždycky najít nějakou záminku, aby mě mohla potrápit. Dostávala jsem výprask pro každou maličkost, pro každý dětský hříšek, jakému by se jiná matka jen usmála. Sousedé si mysleli, že mi pomohou, povědí-li otci, co od matky vytrpím. Otec se mě snažil zastat, ale nevěděl, že stačí, aby se přimluvil, a z matčina nepřátelství bude macešská zášť. Bylo to zlé, nedokázala jsem otci poradit, jak mi může pomoci, byla jsem malá a neměla jsem z toho ještě rozum. Nic jsem nechápala, neptala jsem se po příčinách, zato následky jsem pociťovala na vlastní kůži. Ničeini1 jinému jsem nerozuměla než bolesti.

Otec se rozstonal. Napřed přecházel po bytě, později už nemohl vstát z lůžka. Matka mi zakázala chodit do jeho pokoje, vymlouvala se, že bych ho unavovala, protože nedokážu chvilku posedět. Ale to přece patří k dětství! Jakmile mě dostala jednou z pokoje, měla mě, tak jako před otcovým onemocněním, naprosto v moci. Mořila mě, abych se naučila odříkávat jistou větu, a nešetřila přitom bitím.

Když mi tu pokořující větu, kterou jsem si zřejmě podvědomě nechtěla zapamatovat, konečně vtloukla do hlavy, když jsem už mela oči celé uplakané, dovlékla mě ke dveřím domu. Vyhlédla si prvního slušně vypadajícího chodce, nakázala mi, abych inu větu odříkala, jinak že mě utluče k smrti, a postrčila mě k němu."

"To je hrůza," šeptala mladší dáma.

"Jakou větu jste musela říkat?" otázala se druhá.

"Tuto: ‚Pane, slitujte se, prosím, nad chudákem sirotkem, nebohým potomkem Jindřicha de Valois'," vysvětlila Jeanne.

"Jaká hanba," zvolala starší návštěvnice a otřásla se odporem.

"A jak působila ta žebravá věta na lidi?" optala se mladší dáma.

"Někdo mě vyslechl a politoval mě, někdo se rozzlobil a začal mi vyhrožovat. Někteří milosrdní lidé se nespokojili pouhým politováním, ale snažili se mi vysvětlit, že by pro mne bylo velmi nebezpečné, kdyby se má slova donesla k nepravým uším. Já jsem ale znala jenom jedno nebezpečí, rozhněvat matku. A strach jsem měla jen z matčina bití."

"A jak to tedy dopadlo?"

"Ach bože; tak jak si to matka představovala, madam. Vrátila jsem se domů s hrstkou peněz a hrozný osud, který otce čekal nuzácký špitál se oddálil o nějaký ten den."

Tvář starší návštěvnice se stáhla útrpností, mladší vstoupily slzy do očí.

"Nakonec se mi moje ohavné žebrání, i když jsem almužnou snad trochu vypomohla otci, úplně zhnusilo. A tak jsem jednoho dne přestala běhat za chodci a obtěžovat je papouškováním své žebrácké prosby. Opřela jsem se o patník a zůstala tam celé hodiny jako ve snách. Večer jsem přišla domů s prázdnýma rukama. Matka mě tak zbila, že jsem se druhý den nemohla postavit na nohy. Onemocněla jsem a otec už neměl být z čeho živ. Museli ho dopravit do toho strašného špitálu Hotel-Dieu, kde zemřel."

"Ach, to je děsné!" vydechly dámy.

"A co se stalo s vámi, když zemřel váš otec?" zeptala se mladší návštěvnice.

"Bůh se nad námi smiloval. Za měsíc po otcově smrti odešla matka se svým milencem, jakýmsi vojákem, a my s bratrem jsme zůstali sami."

"A tak jste byli opuštěni jako sirotci!" zvolala mladší dáma.

"Ach ne, madam. U nás to bylo právě naopak. My jsme byli ubozí sirotci jen do té doby, dokud jsme měli matku. Potom se nás však ujali dobročinní lidé. Žebrání se nám ošklivilo, a tak jsme si vyprosili vždycky jen to nejnutnější. Bůh přece přikazuje svým tvorům, aby si hledali obživu."

"To je smutné."

"Co bych vám měla ještě povědět, madam? Jednoho dne mě potkalo štěstí. Po Faubourg Saint-Marcel jel pomaloučku kočár, na zadním stupátku čtyři lokajové, v kočáře krásná a ještě mladá žena. Prosebně jsem k ní natáhla ruku. Začala se mě vyptávat na různé věci. Mé jméno a mé odpovědi ji napřed udivily, pak o nich začala pochybovat. Řekla jsem jí, kde bydlím a jak žiji. Již druhý den si zjistila, že jsem jí nelhala. Ujala se nás, bratra umístila ve vojsku, mě zase v krejčovském salónu. Oba nás zachránila před bídou a hladem."

"Nebyla to náhodou madam de Boulainvilliers?"

"Ano, byla."

"Domnívám se, že už zemřela."

"Zemřela a na mě znovu dolehly zlé časy."

"Ale její manžel žije a je velmi bohatý."

"Ano, ale tak jako se matka na mně provinila v dětství, tak má on, madam, na svědomí všechno trápení mých dívčích let. Jak jsem dospívala, dorůstala jsem asi do krásy, a tu neušlo jeho pozornosti. Chtěl si vybrat odměnu za své dobrodiní. Odmítla jsem ho. Mezitím zemřela madam de Boulainvilliers. Ještě před smrtí mě provdala za dobrého a statečného vojáka, pana de la Motte. Můj manžel však konal službu daleko ode mě a já jsem se po její smrti cítila ještě osamělejší než po smrti otcově.

To je v kostce celá moje historie, madam. Zkrátila jsem ji. Vyprávění o vlastních strastech je vždycky zdlouhavé a člověk by jím neměl příliš unavovat své šťastnější bližní, i když projevují tolik účasti jako vy, mé dámy."

Když paní de la Motte dovyprávěla své osudy, rozhostilo se nadlouho mlčení.

Přerušila je starší z obou dam.

"A co dělá váš manžel?" zeptala se.

"Slouží u četnictva v posádce Bac-sur-Aube a doufá, že se jednoho dne snad i na něj trochu usměje štěstí."

"Ale žádala jste přece o pomoc u dvora?"

"Samozřejmě, madam."

"Věrohodně prokázané jméno Valois tam jistě vyvolalo příznivý ohlas?"

"Bohužel, madam, nevím, jak mé jméno u dvora zapůsobilo, protože mi nikdo na mé četné žádosti ani slůvkem neodpověděl."

"Ale snad vás přijal některý ministr, král nebo královna?"

"Nikdo mě nepřijal. Všechny pokusy byly marné," odpověděla madam de la Motte.

"Vždyť nemůžete žebrat!"

"Nemohu, madam. To bych už nedokázala, zato..."

"Zato?"

"Zato však mohu zemřít hladem jako otec."

"Děti nemáte?"

"Nemáme, madam. Alespoň může naše trápení jednou provždy důstojně skončit, až můj muž padne ve službách krále."

"Mohla byste mi, madam, - a promiňte, že na tom musím trvat - předložit věrohodné důkazy o svém původu?"

Jeanne vstala, po chvilce hledání vytáhla ze sekretáře několik listin a podala je návštěvnici. Dáma přistoupila k lampě, aby si je prohlédla, a její tvář se ocitla ve světle. Jeanne chtěla té příležitosti využít, ale prozradila se svou horlivostí, jak rychle povytáhla knot a hleděla zvětšit plamen.

Dáma z dobročinného spolku se otočila k lampě zády, jako by ji světlo bodalo do očí, a tím se odvrátila i od paní de la Motte.

Zůstala tak stát a pozorně prohlížela a pročítala doklad po dokladu.

"Vidím zde jen samé opisy, madam, žádný doklad tu není v originále."

"Originály mám uložené na bezpečnějším místě, madam, předložila bych je, kdyby..."

"Chtěla jste říci, kdyby se naskytla nějaká mimořádná příležitost?" usmála se dáma.

"Návštěva, kterou jste mě poctily, dámy, je bezpochyby zcela mimořádná příležitost, ale původní listiny mají pro mě tak nesmírnou cenu, že..."

"Že je nemůžete dát do ruky jen tak někomu, to chápu."

Paní de la Motte, které se konečně poštěstilo zahlédnout tvář návštěvnice v celé její vznešenosti, zvolala:

"Och věřím, madam, že pro mě nebudete jen tak někým!"

Okamžitě otevřela jiný sekretář s tajnou zásuvkou a vyňala z ní starobylé pouzdro, zdobené znakem rodu Valois, kde měla pečlivě uschované původní doklady.

Dáma je vzala do rukou a prozkoumala je se zřejmou péčí a zasvěceností.

"Máte pravdu," řekla pak, "vaše rodinné doklady jsou v naprostém pořádku. A kladu vám na srdce, musíte je ukázat někomu povolanému."

"A co myslíte, madam, že bych tím mohla dosáhnout?"

"Vy sama byste bezpochyby získala rentu a váš manžel povýšení, pokud si to jen trochu zaslouží."

"Můj manžel je, madam, naveskrz čestný muž, který vždycky vzorně plnil povinnosti vojenské služby."

"Víc nepotřebuji vědět, madam," přerušila ji dáma a stáhla si taftovou kápi hlouběji do čela.

Paní de la Motte z ní nespustila oči.

Dáma sáhla pro něco do kapsy, nejdřív se objevil vyšívaný šáteček, kterým si předtím za jízdy v saních chránila obličej.

Po šátečku přišel na řadu balíček ve tvaru válečku, který měl tři čtyři palce na délku a jeden palec v průměru. Dáma ho položila na prádelník.

"Představenstvo dobročinného spolku mě pověřilo, madam, abych vám zatím, než se vaše poměry upraví, předala alespoň tuto skromnou podporu."

Pohled madam de la Motte zalétl k balíčku.

Třílivrové29 stříbrňáky, blesklo jí hlavou. Vypadá to, že je jich přinejmenším padesát, může jich však být i sto. To máme sto padesát, možná i tři sta livrů, které nám padly rovnou do klína. Na sto mincí je ten sloupek moc krátký. Ale na padesát mi zas připadá moc dlouhý.

Než si to stačila rozmyslet, vyšly dámy do první místnosti, kde paní Klotilda klímala na židli při dohořívající svíčce. Čadící knot ploval v rozteklé lojové louži.

Z pronikavého pachu loje se starší z dam udělalo nevolno. Rychle sáhla do kapsy po lahvičce vonných solí.

Na Jeannino zavolání se paní Klotilda probrala a popadla ubohý zbytek svíčky. Zvedla ho nad tmavými schůdky do výšky jako maják a nic nedbala na pro- testy obou cizích dam, které ve své ochotě div neotrávila čoudem.

"Na shledanou, na shledanou, paní hraběnko!" kvapně se loučily dámy a již byly na schodišti.

"Kam bych si směla dovolit vám přijít poděkovat, vážené dámy?" volala za nimi Jeanne de Valois.

"Dáme vám vědět," odpověděla starší návštěvnice a chvátala po schodech dolů.

Ozvěna dvojích krůčků doznívala z nižších pater.

Paní de Valois se nemohla dočkat a spěchala přes první místnost, aby už byla u balíčku a podívala se, jestli ho dobře odhadla.

Zavadila nohou o něco, co se skutálelo z rohožky, ucpávající škvíru pode dveřmi.

Hraběnka se sehnula, chytila předmět a běžela s ním k lampě. To vše bylo dílem jediného okamžiku.

Uviděla kulatou, nízkou zlatou krabičku, zdobenou nenápadným ornamentem.

V krabičce bylo pár vonících čokoládových pastilek. I když byla krabička poměrně plochá, bylo přece jen vidět, že má dvojí dno. Hraběnce dalo chvilku práce, než objevila skryté pero.

Konečně je našla a stiskla.

Objevila se miniaturní podobizna ženy, která ve své majestátní, přísné kráse vypadala skoro mužně velitelsky.

Účes podle německé módy a nádherný náhrdelník nebo snad řád dodávaly jejímu vzezření neobyčejně cizokrajný vzhled.

Na tajném víčku viděla hraběnka de la Motte monogram M a T, vpletený do vavřínového věnečku.

Všimla si, jak se dáma na miniatuře podobá štědré návštěvnici, a domyslila si, že je to obrázek její matky nebo babičky. Musíme přiznat hraběnce ke cti, že její první myšlenkou bylo rozběhnout se ke schodišti a běžet za návštěvnicemi.

Ale domovní dveře byly už zavřené.

Chtěla na ně tedy alespoň zavolat z okna. Ulice Saint-Claude byla však už prázdná, jen na konci bylo vidět rychlý kabriolet, jak zahýbá do ulice Saint-Louis.

Hraběnka se vzdala naděje, že by ji dámy mohly zaslechnout, ještě chvíli se na krabičku zamyšleně dívala a v duchu si slíbila, že ji odevzdá ve Versailles. Pak sáhla po sloupku peněz na prádelníku.

"Bohužel jsem měla pravdu," posteskla si, "jenom padesát stříbrňáků."

A již se prázdný obal kutálel po dlaždicích.

"Panebože, louisdory! Dvoulouisdory!" vykřikla hraběnka. "Padesát dvoulouisdorů! Dva tisíce čtyři sta livrů!" očích jí vítězně zasvitla chamtivost. Paní Klotilda strnula údivem. Co živa byla, tolik zlata neviděla. Sepnula ruce a stála tam s ústy dokořán.

"Sto louisdorů!" opakovala si paní de la Motte. "To jsou, panečku, zámožné dámy! No, však já si je nějak najdu..."

8. Bélus

Paní de la Motte se nemýlila, kočár, který zahlédla mizet na rohu ulice, skutečně odvážel dámy z dobročinného spolku.

Čekal na ně před domem, byl to kabriolet postavený podle tehdejší módy na vysokých kolech, s lehkou dřevěnou konstrukcí a vysokými sedadly, vzadu s pohodlným sedátkem pro lokaje.

Do kočáru byl zapřažen statný irský kůň, nádherný ryzák s krátce zastřiženým ohonem. Přijel s ním kočí, který zvečera řídil saně. Slyšeli jsme již, že ho jeho velitelka oslovovala Webere.

Ve chvíli, kdy dámy přicházely, stál Weber30 u koně a držel ho za uzdu. Snažil se chlácholit toho bujného, ušlechtilého ryzáka, který hrabal netrpělivě kopytem ve sněhu, jenž s přibývající nocí víc a víc namrzal.

Jakmile Weber dámy uviděl, hlásil jim svou zkomolenou francouzštinou: "Madam, já poručil zapřáhnout Scipiona, protože on mírný a poslušný kůň. Ale Scipionovi noha včera se poranila, a tak zbýval jenom Bélus a s Bélusem je moc těžké řízení."

"To mi nevadí, Webere," odpověděla starší z dam, "mám v ruce dost citu i síly a jsem zvyklá řídit."

"To já vím, madam kočíruje krásně, ale cesta ona je prachmizerná. Kam ráčí madam?"

"Do Versailles."

"Tak tedy přes bulváry?"

"Ne, Webere, mrzne a bulváry budou zledovatělé. V ulicích prošlape sníh spousta lidí, a tak tam snad tolik neztuhne. Ale teď už honem, Webere, pospícháme."

Weber přidržel koně a dámy se lehce vyhouply nahoru. Pak běžel dozadu a zavolal ze svého sedátka, že je připraven.

Starší z dam se obrátila ke své společnici: "Jaký dojem na vás udělala hraběnka, Andrée?"

Přitom popustila koni otěže, ryzák vyrazil kupředu, prolétl ulicí jako šíp a zmizel za rohem ulice Saint-Louis.

To se odehrálo právě v okamžiku, kdy paní de la Motte otvírala okno a chtěla na dámy zavolat.

"Myslím, madam," odpověděla mladá žena, kterou starší z nich oslovila Andrée, "že paní de la Motte je chudá a

velmi nešťastná."

"A moc dobře vychovaná, nezdá se vám?"

"To rozhodně."

"Nemluvíte o ní právě vřele, Andrée."

"Mám-li se přiznat, madam, má v tváři něco vychytralého, to se mi nelíbí."

"Ach, vy jste nedůvěřivá, Andrée, to já dobře vím. Vám se zalíbí jen ten, u koho najdete všechny přednosti pěkně pohromadě. Mně připadá ta malá hraběnka zajímavá a bezprostřední i ve své hrdosti, i ve své pokoře."

"Je pro ni učiněné dobrodiní, madam, že měla to vzácné štěstí a zalíbila se Vaší..."

"Pozor!" vykřikla dáma a strhla prudce ryzáka, který div nepovalil jakéhosi nosiče na rohu ulice Saint-Antoine.

"Pozorr!" zahřměl svým mohutným hlasem Weber.

A kabriolet jel dál svou cestou.

Za ním pršely kletby chlapíka, jemuž se kola taktak vyhnula, a vzápětí se rozléhalo rozkacené volání jako ozvěna ze všech stran, všechno se to přihnalo k chodci a lidé láteřili na kočár a výhružně za ním pokřikovali.

V několika vteřinách však Bélus urazil pořádný kus cesty od ulice Sainte-Catherine až k náměstí Baudoyer a nechal spílající dav daleko za sebou.

Tady, jak známo, se cesty rozvětvují, ale dáma ovládala otěže velmi šikovně a směle zabočila do ulice de la Tixéranderie, úzké, přelidněné a pramálo vznešené uličky.

Přestože dáma bezpočtukrát volala pozor a Weber hulákal ze všech sil, kypělo to v uličce rozhořčeným křikem:

"Koukejte, kočár! Pryč s kočárem!"

Bélus uháněl s kabrioletem dál a dál a drobná, téměř dětská ručka velmi dovedně řídila jeho rychlý běh rozbláceným sněhem a potoky nebezpečné ledové tříště, proudící vymletou dlažbou.

Naštěstí projeli bez nehody. Cestu před kabrioletem ozařovala silná kočárová lucerna, a to byla tehdy přímo výstřední obezřelost, protože policie tenkrát pro kočáry nepředpisovala vlastní osvětlení.

Jak říkáme, nedošlo k žádnému neštěstí, kabriolet se s žádným povozem nesrazil, nevjel do patníku, nepošramotil chodce, hotový zázrak. A přece za ním lidé pořád hrozili a reptali.

Kabriolet pak stejně šťastně a rychle projel ulicemi Saint-Médéric, Saint-Martin, Aubry-le-Boucher31.

Čtenář by si mohl myslet, že pohled na aristokratický kočárek bude o to méně dráždit k nenávisti, čím blíže bude k bohatším čtvrtím.

Právě naopak! Sotva vjel Bélus do ulice de la Ferronnerie, všiml si Weber, beztak zasypávaný celou cestu nadávkami, že se tu lidé shlukují v místech, kudy kočár projížděl. Zdálo se mu dokonce, že se jich několik za kočárem rozběhlo, aby ho zastavili.

Weber nechtěl svou velitelku v žádném případě znepokojit. Věděl velmi dobře, kolik energie, chladnokrevnosti a pohotovosti musí vynaložit, aby dokázala s takovým mistrovstvím proklouznout mezi všemi těmi živými i neživými překážkami, které jsou perným i slavným údělem pařížských kočí.

Bélus na svých pružných a jako z ocele silných nohách ani jedinkrát neuklouzl. Mohl se spolehnout na ruku, která ho pevně držela a prozíravě vedla přes všechny hrboly a výmoly cesty.

Ale kolem kočáru se už neláteřilo, kolem kočáru to vřelo. Dáma, jež držela otěže, si té nepřátelské zloby povšimla, ale neviděla v ní při tom krutém počasí nic jiného než všeobecnou podrážděnost. Rozhodla se s trapnou situací rychle skoncovat.

Bélusovi stačilo jediné zamlasknutí, reagoval citlivě a hned přešel z běhu v cval.

Krámky se jen míhaly, chodci uskakovali stranou.

Volání pozor, pozor se ozývalo bez ustání.

Kočár se již blížil k Palais-Royal a projížděl právě ulicí Coq-Saint-Honoré, na jejímž konci stál nejkrásnější sněhový obelisk z celé Paříže. Vypadal ještě honosně, přestože se táním už jeho vrcholek zašpičatil, jako se zašpičatí cukrové lízátko, když je děti jaksepatří ocucají.

Na vrcholu pomníku se skvěl velkolepý chochol ze stuh, jejichž barvy, upřímně řečeno, už trochu vybledly.

Na stuhách se vznášela mezi dvěma lucernami tabulka, kam místní veřejný písař-vepsal velkými písmeny toto čtyřverší:

Královno ty přespanilá a nad jiné skvoucí,
na trůně tu s dobrým králem pobuď aspoň chvíli.
Jestli Tě snad pomíjivý pomník z ledu zmýlí,
vyvrátí to jednou provždy srdce naše vroucí

A právě zde narazil Bélus na první vážnou překážku. Zrovna se rozžíhala světla u sněhového obelisku a podívanou přišlo okukovat mnoho zvědavců. Diváci se shlukli v hustý zástup a Bélus nemohl cvalem projet.

Nebylo snadné přimět ryzáka, aby jel krokem.

Lidé už z dálky viděli, že se ryzák žene jako větrná smršť, a slyšeli i výkřiky, které tu divokou jízdu provázely. A tak i když se Bélus včas zarazil a zmírnil krok, přece vzbudil kabriolet velké pobouření.

.Zástup se však nakonec rozestoupil a uvolnil cestu.

Kousek za pomníkem narazil kočár na nový shluk.

Mříže Palais-Royal byly otevřené a k plápolajícím ohňům na nádvoří se přišla ohřát celá armáda žebráků, jimž lokajové prince Orleánského32 rozdávali v hliněných miskách polévku.

Přestože těch, kteří se tu hřáli, a těch, kteří tu jedli, bylo ohromné množství, bylo ještě víc těch, kteří se na ně dívali. To už je tak v Paříži zvykem. Kdokoli cokoli dělá, vždycky má o diváky postaráno.

Kočár, který šťastně překonal první překážku, se musel před druhou zastavit a trčel tu jako loď mezi skalinami.

V tu chvíli k dámám, k nimž za jízdy všechen pokřik doléhal jen jako zmatená směsice hlasů, pronikly uprostřed tlačenice výkřiky velmi zřetelné.

"Pryč s kočárem! Pryč s vrahy!" ozývalo se kolem.

"To volají na nás?" ptala se dáma, jež řídila kočár, své průvodkyně.

"Bojím se, že ano, madam."

"Copak jsme někoho přejeli?"

"Nepřejeli."

"Pryč s kočárem! Pryč s vrahy!" volal rozzuřený dav.

Bouře byla čím dál hrozivější, někdo chytil Béluse za uzdu a ryzák, kterému se takové hrubé zacházení vůbec nelíbilo, hrabal s pěnou u huby divoce kopytem.

"Na policii s nimi! Ke komisaři!" vykřikl někdo.

Dámy se na sebe ohromeně podívaly.

A vtom už opakovalo výkřik na tisíc hlasů.

"Na policii s nimi! Ke komisaři!"

Zároveň začali zvědavci nakukovat pod stříšku.

Padala jedna poznámka za druhou.

"Jsou to ženské," oznamoval nějaký hlas.

"To jsou Soubisovy a Henninovy milostnice!"

"Slečinky z Opery! Myslí si, že mají právo mrzačit chudáky, když mají deset tisíc liber měsíčně a mohou si dovolit zaplatit za špitál."

Zlá urážka rozpoutala divokou vřavu.

Na každou z dam zapůsobil otřesný zážitek jinak. Jedna se posunula na sedadle, celá rozechvělá a bledá, co nejdál mohla. Druhá se zamračila, stiskla rty a odvážně vysunula hlavu.

"Proboha, madam, co to děláte?" uleklo se její průvodkyně a stáhla ji zpátky.

"Ke komisaři! Ke komisaři s nimi!" křičely rozlícené hlasy. "Ať víme, kdo ty ženské jsou!"

"Bože můj, madam, teď jsme ztracené!" šeptala mladší dáma.

"Jen odvahu, Andrée, nic se nebojte...," povzbuzovala Andrée její starší družka.

"A co když vás uvidí, přece vás mohou poznat!"

"Podívejte se zadním okénkem, jestli je Weber ještě vzadu."

"Snaží se slézt, ale houf lidí ho tam obléhá. Už si k nám razí cestu - ach - tu je!"

"Webere, pomozte nám dolů," nakázala německy dáma.

Služebník ochotně uposlechl, dvakrát se pořádně rozehnal, odstrčil nejbližší útočníky u odtáhl postranní kožený kryt.

Dámy seskočily hbitě dolů.

To už se dav zmocnil koně i kabrioletu a teď se vrhnul na kočárovou skříň.

"Ale co se to, proboha, děje?" ptala se dáma německy sloužícího. "Rozumíte tomu aspoň trochu, Webere?"

"Na mou duši, madam, vůbec to nechápu!" přiznal se služebník, mnohem kovanější v němčině než ve franštině, a přitom se rozháněl rukama nohama, aby ochránil svou paní. Dáma mluvila dál německy.

"To snad ani nejsou lidé, ale hyeny! Co vůbec proti nám mají?"

Vtom se ozval zdvořilý hlas, jenž se nápadně odrážel od všech výhružných, spílajících hlasů, dotírajících na dámy, a vysvětloval nejčistší němčinou: "Mají vám za zlé, madam, že jste přestoupila zákaz, který dnes ráno vydala pařížská policie. Až do jara se nesmí jezdit v kočárech, s nimiž je to na považenou i na dobré dlažbě, natož teď, v té oblevě! Před koly se nedá utéci a kočáry se pro chodce staly smrtelným nebezpečím."

Dáma se ohlédla, kde se tu bere uprostřed všeho toho děsivého křiku hlas úslužného člověka.

Uviděla mladého důstojníka, který se k ní prodíral zástupem a klestil si cestu vpřed právě tak pracně, jak pracně bojoval Weber, aby se udržel na místě.

Dámě se zalíbila jemná a ušlechtilá tvář, vojensky vzpřímená vysoká postava mladého muže. Rychle německy odpověděla:

"Och pane, neměla jsem o zákazu ani zdání! Vůbec jsem o něm nevěděla!"

"Jste snad cizinka, madam?" zeptal se mladý důstojník.

"Jsem, pane. Ale poraďte mi, prosím vás, co si mám počít? Vždyť mi rozbíjejí kočár!"

"Nic naplat, madam, musíte jim ho nechat napospas, a než ho rozmlátí, nenápadně se vytratit. Pařížský lid je rozzuřený na boháče, jak nestydatě vystavují na odiv svůj přepych při vší té bídě kolem, a dovlékli by vás ke komisaři, že jste porušila dnešní policejní zákaz.

"Jen to ne!" vykřikla nešťastně mladší dáma.

"Tak se musíte snažit," smál se důstojník, "proklouznout uličkou, kterou vám mezi lidmi proklestím, a zmizet."

Důstojník mluvil trochu ledabylým tónem, z něhož dámy usoudily, že zaslechl urážlivé poznámky o vydržovaných dámičkách pánů Soubise a d'Hennina.

Nebyl však čas na takové malichernosti.

"Nabídněte nám rámě, pane, a doveďte nás k fiakru," rozhodla starší z obou dam.

"Myslím, že bych měl raději poplašit vašeho koně a vy byste mohly utéct v rozruchu, který se kolem toho strhne." A mladý muž, který by se byl strašně rád vyzul ze své nebezpečné role ochránce, dodal na vysvětlenou: "Mluvíme cizí řečí a lidem už dochází trpělivost, když nerozumí, co si říkáme."

"Webere!" zavolala hlasitě dáma. "Poplaš Béluse, ať se vzepne! Lidé se leknou a ustoupí."

"A potom, madam...?"

"A potom zde počkej, než odejdeme."

"A co když rozbijí kočár?"

"O kočár se nestarej, ať ho třeba rozsekají. Zachraň Béluse, jestli to půjde, ale hlavně sebe! Na ničem jiném teď nezáleží."

"Ano, madam," vzal Weber příkaz na vědomí.

Hned citlivého irského ryzáka zalechtal, ten se uprostřed zástupu vzepjal a odhodil stranou pár nejrozvášněnějších útočníků, zavěšených na uzdě a postraňkách. Zavládlo zděšení a všeobecný zmatek.

"Vaše rámě, pane," řekla dáma důstojníkovi. "Pojďte, mé dítě!" zavolala na Andrée.

"Jste kurážná, madam. Pojďme!" zašeptal obdivně důstojník a bez váhání nabídl své rámě.

Za několik minut dovedl dámy na nejbližší náměstí, kde bylo stanoviště fiakrů. Kočí klímali na kozlíku, koně napůl spali a se svěšenými hlavami odevzdaně čekali na svou večerní hrstku sena.

9. Cesta do Versailles

Dámy byly sice již z dohledu rozzuřeného davu, nebyly si však jisté, jestli se za nimi nějaký zvědavec nepustil a neupozornil na ně lidi. Mohla by se strhnout ještě větší mela, než z které právě vyvázly.

Mladý důstojník si to nebezpečí také uvědomoval a dělal, co mohl, aby zburcoval fiakristu, který asi na kozlíku spíš přimrzl, než usnul.

Byla tak krutá zima, že se žádný z kočí, kteří se obvykle jeden přes druhého drali o zákazníky, aby si vydělali svých mizerných osmdesát sous za hodinu, nevytrhl ze své ztuhlosti, dokonce ani ten, na kterého se důstojník přímo obrátil. Popadl tedy fiakristu za límec chatrného zimáčku a pořádně jím zatřásl, aby ho vzkřísil ze strnulého spánku.

"Haló, no tak haló," křičel mu přímo do ucha, když se mu zdálo, že se konečně probírá k životu.

"Ano, ano, k službám, pane," brumlal rozespalý kočí a klátil se na kozlíku jako mátoha.

"Kam vás mám zavézt, dámy?" ptal se důstojník německy.

"Do Versailles," odpověděla také německy starší z dam.

"Do Versailles?!" vykřikl kočí. "Povídali jste do Versailles?"

"Ovšem."

"To je nápad, do Versailles! Čtyři a půl míle na tomhle náledí! Ani za nic."

"Dobře mu zaplatíme," ujišťovala dáma.

"Dostanete pořádně zaplaceno," řekl důstojník kočímu francouzsky.

"A kolik mně dají?" ptal se kočí pochybovačně, ani se z kozlíku nehnul. "Ono se řekne do Versailles, pane důstojníku, ale když dojedu tam, musím se přece taký dostat nazpátek!"

"Stačí jeden Louisdor?" zeptala se důstojníka mladší dáma německy.

"Dámy ti nabízejí louisdor," vyjednával s kočím mladý muž.

"Jeden louisdor, to není nijak moc," hučel kočí. "Taková cesta, koně si můžou zlámat nohy!"

"Ty chytráku jeden, odsud k zámku v Muette si můžeš říct o tři livry, a to je na půl cesty do Versailles. Když to spočteš, máš právo chtít za cestu tam a zpátky rovných dvanáct livrů. A ty jich místo dvanácti dostaneš čtyřiadvacet."

"Och, nedohadujte se s ním," vložila se do toho starší z dam. "Jestli už dva louisdory nebo tři, třeba dvacet, jen ať se už rozjede a nikde nezastavuje!"

"Jeden mu stačí, madam," prohlásil důstojník.

"No tak, rošťáku, dolů z kozlíku u otevři dámám dvířka!" popoháněl mladý muž fiakristu.

"Napřed chci dostat zaplaceno!" zdráhal se kočí.

"Co bys nechtěl?"

"Mám na to právo!"

To už důstojníka rozhněvalo.

"Raději mu zaplaťme předem," řekla starší z dam německy.

Spěšně sáhla do kapsy.

"Proboha," šeptla své společnici, "nemám s sebou peněženku!"

"Opravdu?"

"Máte vy peněženku, Andrée?"

Teď zas mladší dáma úzkostně hledala po kapsách.

"Já... já... také ji nemám s sebou!"

"Dobře se podívejte!"

"Je to marné!" zvolala mladá dáma zoufale. Všimla si, jak je důstojník pozoruje a jak se kočí zeširoka šklebí a gratuluje si, jaký byl prozíravý chytrák.

Nadarmo se dámy namáhaly, nenašly ani sou.

Důstojník viděl jejich netrpělivost, rozpaky i bledost. Situace byla čím dál nepříjemnější.

Dámy už uvažovaly, že by daly kočímu zástavou zlatý řetízek nebo nějaký jiný šperk, ale důstojník sáhl do kapsy a podal kočímu louisdor, aby dámám pomohl z nesnází a ušetřil je trapných pocitů.

. Kočí vzal peníz, důkladně ho prohlédl a potěžkal. Dáma důstojníkovi poděkovala. Pak teprve otevřel kočí dvířka a dámy nastoupily do fiakru.

"A teď, chlape jeden," napomenul mladý muž kočího, "koukej, abys dámy rychle a hlavně spolehlivě dovezl, rozuměls?"

"To mi nemusíte ani říkat, pane důstojníku, to se přece samo sebou rozumí."

Zatímco důstojník hovořil s kočím, dámy se spolu radily.

Teprve teď si s hrůzou uvědomily, že je jejich průvodce a ochránce chce opustit.

"Madam," šeptala mladší dáma své společnici, "nesmíme ho nechat odejít."

"Pročpak? Zeptáme se ho na jméno a adresu a zítra mu jeho louisdor pošleme a vy k tomu připíšete pár slůvek poděkování."

"Ne, madam, snažně vás prosím, ať neodchází! Co kdyby ten kočí měl špatné úmysly a dělal nám cestou nějaké obtíže... V tomhle nečasu a při těch mizerných cestách, kde bychom se koho dovolaly?"

"Ach, máme přece jeho číslo a označení fiakru!"

"To je pravda, madam, jistě byste ho pak dala potrestat. Ale dodatečně by nám to bylo málo platné. Co kdybychom dnes večer do Versailles nedojely? Představte si, proboha, co by to znamenalo!"

Dáma se zamyslela.

"Máte pravdu," doznala.

Ale důstojník se již ukláněl na rozloučenou.

"Prosím vás, pane, na slovíčko, pěkně prosím," naléhala německy Andrée.

"K službám, madam," uklonil se důstojník. Bylo mu to očividně nepříjemné, ale celé jeho vystupování, tón hlasu a způsob řeči byly stále ještě vybraně zdvořilé.

"Vážený pane," pokračovala Andrée, "snad nám neodepřete naši prosbu po všech úsluhách, které jste nám prokázal..."

"Prosím."

"Musíme se vám přiznat, že máme strach z toho fiakristy. Choval se zpočátku velmi nepěkně."

"Nemusíte se znepokojovat. Zapamatoval jsem si jeho číslo a značku, je to 107 a Z. Kdyby vám způsobil nějakou nepříjemnost, obraťte se na mě."

"Na vás?" a Andrée přešla nevědomky do francouzštiny. "Jak bychom se na vás mohly obrátit, když ani nevíme, jak se jmenujete?"

Mladý muž ustoupil o krok.

"Tak vy mluvíte francouzsky?" zvolal udiveně. "Vy mluvíte francouzsky a mě tady půl hodiny nutíte lámat němčinu! To od vás skutečně není hezké, madam."

"Promiňte nám, pane," přispěchala druhá dáma, teď už také ve francouzštině, na pomoc své zaražené družce, "i když snad nejsme právě cizinky, necítíme se v Paříži doma a hlavně se necítíme dobře v pronajatém fiakru. Jste jistě zkušený člověk a chápete, že jsme se zčistajasna ocitly v nezvyklé situaci. Kdybyste nám vyšel vstříc jen na půl cesty, vůbec byste nám nevyšel vstříc. Kdybyste se choval s menším pochopením než dosud, pak byste pro nás vůbec pochopení neměl. My si o vás myslíme jen to nejlepší. Také vy si o nás nemyslete nic špatného. A chcete-li nám prokázat službu, prosím, prokažte ji bez výhrad, nebo dovolte, abychom vám poděkovaly a hledaly pomoc jinde."

"Madam," odpověděl důstojník, překvapený, s jakým půvabem a ušlechtilostí cizí dáma promluvila, "jsem vám zcela k službám."

"Buďte tedy tak laskav, pane, a posaďte se k nám."

"Do fiakru?"

"Ano, a doprovoďte nás."

"Až do Versailles?"

"Ano, pane."

Důstojník beze slova nastoupil, posadil se na přední sedadlo a zavolal na kočího: "Pobídni koně!"

Dvířka se zavřela, dámy a důstojník se přikryli plášti a kožešinami, fiakr se rozjel ulicí Saint-Thomas-du-Louvre, projel náměstím Carrousel a rachotil po nábřeží.

Důstojník si stáhl plášť přes kolena a opřel se do kouta naproti starší z obou dam.

Ve fiakru se rozhostilo ticho.

Zatím kočí, ať už proto, aby poctivě dostál svému slovu, anebo proto, že se důstojníka netroufal sebemenším prohřeškem rozhněvat, vytrvale popohánět vychrtlé herky po kluzké dlažbě nábřeží a dál po cestě de la Conférence.

Ve fiakru zadýchávali tři cestující studený vzduch. Šířil se tu jemný parfém a s jeho vůní se důstojníkovi loudily do hlavy myšlenky na dámy. Každým okamžikem je viděl v příznivějším světle.

Asi se dámy při nějaké schůzce pozdržely v Paříži a teď se trochu bojí a trochu stydí a chvátají zpět do Versailles, pomyslel si.

Jak je to ale možné, uvažoval v duchu, aby dvě vznešené dámy, jsou-li doopravdy vznešené, jely do Paříže jen v kabrioletu a k tomu ho ještě samy řídily?

No ovšem, je to docela pochopitelné!

Kabriolet je pro tři moc těsný a dámy se přece nebudou mačkat jen proto, aby měly vedle sebe lokaje.

Ale že žádná neměla s sebou peníze? To by zase mluvilo proti nim. Co asi za tím vězí?

Aha, peněženku měl u sebe asi lokaj! A ten kabriolet, teď jsou z něj asi už jen třísky, to byla ohromná elegance! A kůň... a já se v koních vyznám, ten stojí jistě dobrých sto padesát louisdorů.

Jenom velmi zámožné dámy by tak lehce přenesly přes srdce, že přijdou o přepychový kočár a nádherné ho koně. Že zrovna neměly u sebe peníze? To přece vůbec nic neznamená.

Ale co je to napadlo, mluvit pořád německy, když to jsou Francouzky! To je opravdu divné, zároveň to však zase dokazuje, že jsou to skutečně vzdělané dámy. Přirozeně, nějaké hochštaplerky by přece nemluvily německy dokonale jako rodilé Němky a francouzsky jako pravé Pařížanky.

A pak, jsou vznešené a u obou je vznešenost přirozená.

Prosba mladé dámy byla opravdu dojemná.

A žádost druhé dámy vyzněla i ušlechtile, i velitelsky.

Konečně, říkal si v duchu mladý muž a snažil se umístit ve fiakru svůj kord tak, aby nepřekážel dámám, snad pro vojáka není tak nebezpečné strávit dvě hodiny ve fiakru s dvěma půvabnými ženami.

Půvabnými a navíc taktními, pomyslil si ještě, poněvadž mlčí a nechávají mě, abych načal rozhovor.

A dámy zase jistojistě přemýšlely o mladém důstojníkovi, jako on přemýšlel o dámách, protože přesně v okamžiku, kdy mladý muž uzavřel svou úvahu, řekla dáma anglicky své společnici:

"Drahá přítelkyně, ten kočí s námi opravdu jede pohřebním krokem. Takhle se do Versailles jakživ nedostaneme. Je mi jasné, že náš ubohý společník umírá nudou."

"Však také náš rozhovor nejiskří vtipem," usmála se mladší dáma.

"Působí po všech stránkách dobrým dojmem, nezdá se vám?"

"Také jsem si to myslela, madam."

"A všimla jste si? Má námořnickou uniformu."

"Já se v uniformách dobře nevyznám."

"Je to uniforma námořního důstojníka, víte? A každý námořní důstojník musí být z dobré rodiny. Ostatně, uniforma mu padne dobře. Je tu vůbec hezký kavalír, nemyslíte?"

Než mohla mladá žena odpovědět, a byla by asi přisvědčila, zabránil jí v tom důstojník pohybem ruky.

"Promiňte, dámy," řekl výtečnou angličtinou, "považuji za svou povinnost vám prozradit, že anglicky docela slušně i mluvím i rozumím. Neznám však španělštinu. Ovládáte-li ji vy, můžete si po libosti povídat španělsky a nemusíte se bát, že bych vám rozuměl."

"Nechtěly jsme přece o vás říkat nic špatného, pane," odpověděla dáma se smíchem, "sám jste se o tom mohl přesvědčit. Ale my se už nebudeme rozpakovat mluvit francouzsky, budeme-li si chtít něco říci."

"Děkuji vám za vaši laskavost, madam, ale kdybych vám přece jen překážel. . ."

"Jak vás může něco takového napadnout, pane, vždyť jsme si samy přály, abyste nás doprovodil."

"Dokonce jsme si to od vás vyžádaly," poznamenala mladší dáma.

"Neuvádějte mě, prosím, do rozpaků, madam, a odpusťte mi tu chvilku váhání. Ale znáte Paříž. Na každém kroku past a smůla a rozčarování."

"Takže jste si o nás myslel. . . Jen to řekněte bez obalu."

"Pán si o nás myslel, že jsme na něj políčily past, tak je to."

"Ach, vážené dámy, mohu vám odpřísáhnout, že mě něco takového vůbec ani nenapadlo," řekl mladý muž uctivě.

"Promiňte, co se děje? Fiakr se zastavil!"

"Co se stalo?"

"Půjdu to zjistit, dámy."

"Proboha! Ať se nepřevrátíme. Pozor, pane!"

A ruka mladší z obou dam vylétla a chytila ho za rameno.

Důstojníkovi byl dotek té ruky velmi milý.

Jeho reakce byla naprosto přirozená, chtěl ručku uchopit. Ale to se již Andrée, jejíž pohyb byl pouze výrazem leknutí, stáhla do kouta kočáru.

Důstojníkovi teď už nic nebránilo, aby vystoupil. Venku uviděl fiakristu, jak se pachtí s koněm, který upadl a uvízl pod ojí ve spleti opratí.

Stalo se to kousek přes sévreským mostem.

Důstojník pomohl kočímu a kůň byl za chvíli na nohou.

Mladý muž nasedl do fiakru.

Kočí si blahopřál, jaké měl štěstí s tak nápomocným zákazníkem, a vesele práskl bičem, aby popohnal své herky a sám se také trochu zahřál.

Otevřenými dveřmi vnikal dovnitř studený vzduch a zdálo se, že zchladil i chuť rozprávět a zmrazil první náznaky důvěrné pohody, jejímuž kouzlu se začal důstojník nevědomky poddávat.

Dámy se pouze zeptaly, co se vlastně přihodilo, a on jim to vyložil.

Když dovyprávěl, zavládlo mezi třemi cestujícími opět mlčení.

Důstojník myslel na dotek teplé, chvějící se ruky a byl by se rád spokojil alespoň dotekem nožky.

Kradmo tedy natahoval nohu, ale i když hledal nožku velmi šikovně, nenašel ji, nebo lépe řečeno, zarmouceně zjistil, že před ním uhýbá.

Jednou se dokonce dotkl nohy starší z obou dam.

"Promiňte, pane, překážím vám, viďte?" vyřešila dáma chladnokrevně situaci.

Mladý muž zrudnul až po kořínky vlasů a utěšoval se pouze tím, že v té tmě nikdo jeho uzardění nevidí.

Tím také bylo vše odbyto a důstojník se vzdal svých podnikavých pokusů.

Mlčel a v úctě téměř nábožné se ani nepohnul a málem ani nedýchal. Stáhl se do sebe.

Pomaloučku a nepozorovaně se však začínal všeho jeho myšlení i všech jeho smyslů zmocňovat prazvláštní pocit.

Vnímal přítomnost dvou půvabných žen, aniž se jich dotýkal, měl je před očima, aniž je viděl. Bylo mu čím dál tím příjemněji v jejich blízkosti a zdálo se mu dokonce, že s jejich přítomností vstřebává i částečky jejich bytostí. Byl by za to dal kus života, kdyby se mu podařilo vzkřísit rozhovor, který tak náhle odumřel, ale ztratil všechnu kuráž. Najednou se bál, aby neříkal všední věci, on, kterému bylo ještě před chvílí zatěžko vypravit ze sebe nejprostší lidské slůvko! Měl strach, aby nevypadal hloupě nebo drze v očích žen, o kterých se ještě před hodinou domníval, že jim prokazuje svou skoupou zdvořilostí a nabídnutou mincí až příliš velkou milost.

Zkrátka, jak už to na světě chodí, zrodila se sympatie z kouzelných záření, jež se setkala v pravou chvíli. Z

magnetické atmosféry, z vůní a mladého tepla tří těl, jež tu svedla dohromady náhoda, zatočila se mladému důstojníkovi hlava a rozbušilo srdce.

Tak se někdy v záblesku času objeví, prožijí a pohřbí ty nejopravdovější, nejkřehčí, nejhoroucnější lásky. Jsou kouzelné, protože jsou neskutečné. Jsou silné, protože působí v skrytu.

Důstojník už nepronesl jediné slovo, Dámy spolu tiše hovořily.

Mladý muž však chytal každé slůvko a ve své obrazotvornosti vytušil z útržků hovoru přece jen určitý smysl. Zaslechl: "Pozdě v noci... brány... záminka odjezdu..."

Fiakr zastavil.

Tentokrát ani neupadl kůň, ani se nezlámalo kolo. To si už fiakrista dost procvičil paže, to znamená, že se mu po třech perných hodinách, kdy hnal koně, až se z nich kouřilo, podařilo dorazit do Versailles. Opuštěná, dlouhá versailleská stromořadí připomínala v načervenalém světle bíle ojíněných luceren dvojitá procesí černých přízraků.

Mladý muž si uvědomil, že cesta skončila. Jaký zázrak způsobil, že mu ta dlouhá cesta tak rychle uběhla?

Kočí se naklonil k přednímu okénku:

"Pane, jsme ve Versailles!"

"Kde si přejete zastavit, vážené dámy? Zeptal se důstojník.

"Na náměstí d'Armes."

"Náměstí d'Armes!" křikl mladý muž na kočího.

"Mám jet na náměstí d'Armes?" ujišťoval se kočí.

"Ovšem, vždyť ti to říkám."

"Ale bude nějaké spropitné, ne?" šklebil se kočí.

"Nestarej se a jed."

Zapráskal bič.

Přece se musím vzchopit a promluvit, říkal si v duchu důstojník, napřed jsem vystupoval jako nevychovanec a teď bych vypadal jako hlupák.

"Vážené dámy," odhodlal se konečně, "jste doma."

"Díky vaší obětavé pomoci."

"Mnoho jste pro nás udělal!" děkovala mladší dáma.

"Ach, na to jsem už dávno zapomněl, madam."

"Zato my na to nezapomeneme, pane! Řekněte nám laskavě své jméno, prosím."

"Jméno? Ale..."

"Je to už podruhé, co se na ně ptáme, jste si toho vědom?"

"Snad byste nechtěl, abychom byly nuceny nechat si od vás darovat louisdor?"

"Ach, berete-li to tak, madam," odpověděl důstojník trochu uraženě, "nebudu vám odporovat. Jsem hrabě de Charny, důstojník královského námořnictva, jak si už madam ostatně sama všimla."

"Charny," opakovala starší z obou dam tak, jako by si říkala: Dobrá, zapamatuji si to.

"Jiří, Jiří de Charny," dodal důstojník.

"Jiří," šeptala si mladší dáma.

"A bydlíte?"

"V paláci des Princes, Richelieuova ulice."

Fiakr zůstal stát.

Starší z obou dam si na své straně sama otevřela dvířka, svižně seskočila a podala ruku své průvodkyni.

"Dovolte, vážené dámy, abych vám nabídl alespoň své rámě," zvolal mladý muž a chtěl také vystoupit.

"Nejste přece ještě doma, vždyť tady uprostřed náměstí d'Armes jistě nebydlíte!"

"Nevystupujte, prosím," ozvaly se naráz obě.

"Jak to, musím přece vystoupit!"

"Ne, zůstaňte ve fiakru."

"Přece nemůžete jít v noci za takového počasí bez doprovodu!"

"To se povedlo. Napřed jste nám div neznemožnil, abychom vám mohly být zavázané, a teď nás zase nutíte, abychom vám byly zavázané až příliš. . ."

"Ale přece. . ."

"Žádné přece. Zůstaňte až do konce dvorným a spolehlivým kavalírem. Děkuji vám, pane de Charny, ze srdce vám děkuji. A protože jste, jak jsme již řekla, vzorný kavalír, nežádáme ani, abyste nám dal čestné slovo."

"Ale na co bych vám měl dát čestné slovo?"

"Na to, že pěkně zavřete dvířka a nařídíte kočímu, aby se vrátil do Paříže. Ale to vy jistě uděláte i tak a nebudete se za námi ani ohlížet, nemám pravdu?"

"Jistěže, madam. Bylo by zbytečné, abych vás ujišťoval čestným slovem. Kočí, obraťte! Jedeme zpátky, příteli!"

A důstojník vtiskl do fiakristovy široké dlaně druhý louisdor.

Kočí radostně poposedl na kozlíku.

"No tohle! A teď ať se koně třeba schvátí!"

"To rád věřím, máte je pořádně zaplacené!" zabručel důstojník.

Fiakr rychle ujížděl. V rachotu kol zanikl vzdech, blažený vzdech mladého muže. Ten požitkář se totiž uvelebil na sedadle, kde seděly dámy, a vychutnával příjemné teplo polštářů, o které se ještě před chvilkou opíraly dvě neznámé krásky.

Dámy zůstaly tak dlouho stát, dokud jim fiakr nezmizel z očí a pak se teprve vydaly k zámku.

10. Rozkaz

Ve chvíli, kdy cestovatelky vykročily k zámku, ozvaly se z kostela svatého Ludvíka v závanu ostrého větru údery hodin. Odtloukly tři čtvrti.

"Proboha, tři čtvrtě na dvanáct!" vykřikly obě jako na povel.

"Podívejte se, madam, všechny brány jsou zavřené," upozorňovala mladší žena.

"Och, to by mi tak nevadilo, drahá Andrée. Přece bychom nešly hlavním nádvořím, i kdyby byly brány dokořán. Rychle, rychle, pojďme malou bránou u Réservoirů."

A obě se pustily podél zámku doprava."

Není žádným tajemstvím, že zprava vede zvláštní vchod přímo do zahrad.

Dámy došly až k němu.

"Brána je zavřená, Andrée," zneklidněně prohlásila starší z nich.

"Zaklepejme, madam."

"Ne, raději zavoláme. Laurent na mě určitě čeká, řekla jsem mu přece, že se asi opozdím."

"Dobrá, zavolám na něj."

Andrée přistoupila až k samým dveřím.

"Kdo tam?" ozvalo se zevnitř, dřív než mohla zavolat.

"Ach, to přece není Laurentův hlas?" polekala se mladá žena.

"Ne, to opravdu není on." Druhá dáma teď také přistoupila až k bráně.

"Laurente!" zavolala potichu přes dveře.

Žádná odpověď.

"Laurente!" opakovala dáma a zaklepala.

"Žádný Laurent tady není," odbyl ji hrubý hlas.

"Ať tam Laurent je, nebo ne," naléhala Andrée, "Otevřete nám!"

"Neotevřu."

"Cožpak nevíte, příteli, že nám Laurent vždycky otvírá?"

"Co je mně do Laurenta! Mám svůj rozkaz."

"Kdo jste?"

"Kdo jsem?"

"Ano."

"A kdopak jste vy?" optal se voják za dveřmi.

Otázka zněla hodně nezdvořile, ale na nějaké dohadování nebylo ani pomyšlení a dálny musely odpovědět.

"Jsme dámy z družiny Jejího Veličenstva. Bydlíme v zámku a chceme se dostat domů."

"A já, milé dámy, já jsem Švýcar od první roty Salis-Samadenovy a nebudu dělat to, co Laurent. Udělám to právě naopak! Nechám vás za dveřmi."

"Óóóh," rozhořčeně vydechly ženy a starší výmluvně stiskla ruku své společnici.

Ovládla se však a řekla přes dveře:

"Příteli, chápu, že se jako správný voják nechcete odchýlit od vydaného rozkazu, a já také nechci, abyste své povinnosti porušil. Prosím vás jen, abyste mi prokázal službu a vzkázal pro Laurenta, je jistě někde poblíž."

"Nemohu opustit své stanoviště."

"Tak pro něj někoho pošlete!"

"Nikoho tady nemám."

"Prosím vás o to."

"K čertu, madam, vyspěte se někde v městě. To je toho! Mně kdyby zavřeli kasárna před nosem, sehnal bych si nocleh jedna dvě. Jen žádné strachy."

"Poslyšte, granátníku," odhodlala se dáma, "dostanete dvacet louisdorů, když nám otevřete."

"A deset let kriminálu, pěkně děkuji."

"Dám vás povýšit na seržanta."

"Ano, ano, a ten, od koho mám rozkaz, mě dá zastřelit, to tak!"

"A kdo vám vlastně rozkaz dal?"

"Král."

"Král!" opakovaly si ženy zděšeně. "Bože, jsme ztracené!"

Mladší žena byla očividně otřesena.

"Nu tak, nu tak," těšila ji starší družka, "cožpak tu nejsou jiné brány?"

"Och, madam, když dali zavřít tuhle malou, dali jistě uzavřít i všechny jiné vchody."

"A když jsme nenašly Laurenta zde, na jeho stanovišti, myslíte, že bychom ho mohly najít jinde?"

"Jistě ne. Je to schválnost."

"Máš pravdu, Andrée. Ach, Andrée, to je od krále hanebný kousek!"

A z jejího důrazného tónu se ozývalo pohrdání i pohrůžka.

Vchod u Réservoirů byl vytesán v tak silné zdi, že vznikl výklenek dost hluboký, aby vytvářel před branou jakousi předsíň.

Na každé straně byla kamenná lavička.

Dámy se tu sklesle posadily. Byly zdrcené, skoro si zoufaly .

Pod dveřmi pronikal úzký paprsek světla. Za nimi bylo slyšet Švýcara, jak přechází sem a tam a střídavě pokládá a zvedá pušku.

Za dubovými vrátky, za tou úzkou přepážkou, byla záchrana. Před nimi hanba a pohoršení, skoro smrt.

"Co bude zítra? Zítra, až se to všichni dozvědí!" zašeptala starší z dam.

"Řeknete prostě pravdu!"

"Ale kdo jí uvěří?"

"Máte přece důkazy! A pak, madam, ten voják zde určitě nebude hlídat celou noc," povzbuzovala ji mladší dáma a zdálo se, že nabývá právě tolik odvahy, kolik jí její družka ztrácí. "Za hodinu bude výměna stráží a ten, kdo ho vystřídá, se dá snad přece obměkčit. Počkejme!"

"Ano, ale jakmile odbije půlnoc, začnou tu procházet hlídky. A najdou mě venku, jak tu čekám schovaná u brány. To je hrůza! Andrée, podívejte se, jak mi z toho pomyšlení stoupá krev do tváří. Je mi, jako bych se dusila."

"Jen odvahu, madam. Vy jste vždycky silná a já, před chvílí ještě tak slabá, teď povzbuzuji vás!"

"Za tím vězí nějaké spiknutí. A my jsme se staly jeho obětmi, Andrée. Něco takového se jakživ nestalo, tahle brána není nikdy zavřená. Tu hanbu nepřežiji, Andrée, už dál nemohu..."

Zvrátila hlavu a zdálo se, že se opravdu zalkne hanbou.

Tu se však na tom vymrzlém a bílém versailleském dláždění, dnes tak prázdném, rozezvučely kroky.

Zároveň zaslechly dámy mladý mužský hlas, to si pozdní chodec bezstarostně, šťastně prozpěvoval.

Notoval si jednu z těch trochu vyumělkovaných písniček, patřících nerozlučně k obrazu doby, který se snažíme zachytit.

"Kéž bych tomu mohl věřit,
že to všechno pravda byla,
jak se včera začlo šeřit,
noc nám víčka přiklížila.
Bůh snů mě v ocel proměnil,
s Morfeem hrát si není radno,
vám magnet v náruč zakotvil,
a ten přec přitahuje snadno!"

"Bože, ten hlas!" zvolaly obě ženy jedním dechem.

"Ten přece znám!" řekla hned starší z dam.

"Ano, je to..."

"Bůh se však magnetu oplátkou mstí,
vzbudí v něm ozvěnu rozmilou lstí,"
dál si zpíval hlas.

"Ovšem, je to on!" šeptala dáma před chvílí ještě zničená úzkostí a očividně zoufalá. "To je naše záchrana!"

Tu se již mladý muž ve svém mohutném kožichu vrhl do,malé chodbičky, ani si nepovšimnul, že zde dámy sedí, zabušil na dveře a křikl:

"Laurente!"

"Můj milý bratře," oslovila ho starší z obou dam a zlehka se dotkla jeho ramene.

"Královna!" zvolal muž překvapeně, ustoupil o krok, uctivě pozdravil a zůstal stát s kloboukem v ruce.

"Psst! Dobrý večer, milý bratře."

"Dobrý večer, madam, dobrý večer, sestřičko. Ale vidím, že nejste sama..."

"Ach ano. Je tu se mnou slečna Andrée de Taverney."

"Áá, výborně. Dobrý večer, slečno!"

"Výsosti!" šeptla Andrée a uklonila se.

"Odcházíte, dámy?" zeptal se mladý muž.

"Ne!"

"Vracíte se tedy?"

"Rády bychom se vrátily."

"A nezavolaly jste Laurenta?"

"Zavolaly."

"A co tedy?..."

"Co tedy? Zavolejte Laurenta pro změnu vy a zkuste, co se stane."

"Ach ano, zavolejte, Výsosti, zkuste to!"

Mladý muž - jistě jste uhodli, že to byl hrabě d'Artois - si tedy stoupl ke dveřím a zkusil to ještě jednou.

"Laurente!" volal a klepal.

"A celá zábava může začít nanovo," ozval se Švýcar. "Varuji vás! Jestli mě nepřestanete otravovat, zavolám důstojníka."

"Co to má znamenat?" zeptal se hrabě zaraženě královny.

"Za Laurenta tam zkrátka dali jakéhosi Švýcara."

"Ale kdo by něco takového nařídil?"

"Král."

"Král!?"

"Docela jistě, ten člověk nám to před chvílí sám řekl!"

"Bylo to strážím vyhlášeno jako rozkaz?"

"Ano, a bezpodmínečný, jak se zdá."

"K čertu, musíme kapitulovat."
"Jak to myslíte?"
"Musíme dát tomu darebákovi peníze."
"Už jsem mu je nabídla. Odmítl."
"Slibte mu tedy důstojnické nárameníky."
"Už jsem mu je slíbila."
"A on?..."
"Nechtěl o nich ani slyšet."
"Tak už nám zbývá jediné východisko."
"Jaké?"
"Začnu rámusit."
"Zkompromitujete nás, milý Karle, zapřísahám vás, nedělejte to."
"Nezkompromituji vás ani trošičku."
"Och,neříkejte."
"Stoupnete si pěkně stranou, já začnu bušit do dveří jako pominutý a křičet jako blázen, nakonec mi přece jen otevřou a vy proklouznete za mnou."
"Zkuste to."
Mladý princ začal zase volat Laurenta, pak se dal do klepání a začal dělat jilcem kordu takový rámus, že se Švýcar rozlítil a rozkřikl:
"Tak vy tak! Dobrá! Zavolám důstojníka!"
"Ech, hrom do tebe! Jen ho zavolej, ty jeden roťáku! Už tě o to čtvrt hodiny prosím!"
Za dveřmi se ozvaly kroky. Královna s Andrée stály připravené za hrabětem d'Artois. Čekaly, že mu co nevidět dveře otevřou a ony s ním proklouznou dovnitř.
Bylo slyšet, jak Švýcar vysvětluje, proč se celá ta mela strhla.
"Pane poručíku," hlásil, "jsou tam nějaké dámy a muž, který mi nadává darebáků. Chtějí se mermomocí dostat dovnitř."
"Nu a? Je to snad překvapující, že se chceme dostat dovnitř, když v zámku bydlíme?" volal princ přes dveře.
"Přání je to snad přirozené, pane. Ale je to zakázané," odpověděl důstojník.
"Zakázané? Kdo to, hrome, zakázal?"
"Král."
"Nerad vám odporuji, pane. Ale král by si jistě nepřál, aby důstojník ze zámku nocoval někde venku."
"Pane, nepřísluší mi zkoumat královy úmysly. Mým úkolem je plnit královy rozkazy a dost."
"Poslyšte, poručíku, pootevřte trochu, ať se nemusíme domlouvat takhle přes dveře!"
"Opakuji vám, pane, mám rozkaz bránu neotvírat. A jestli jste, jak říkáte, důstojníkem, musíte vědět, co znamená pro stráž rozkaz."
"Poručíku, mluvíte s velitelem pluku!"
"Pane plukovníku, odpusťte, ale rozkaz je jednoznačný."
"Rozkaz se ale nevydává pro prince. Podívejte se, pane, princ prostě nespí venku. A já jsem princ."
"Pane princi, jsem z toho zoufalý, ale je to rozkaz krále."
"Copak vám král rozkázal, abyste odháněl jeho bratra ode dveří jako nějakého žebráka nebo zloděje? Jsem hrabě d'Artois, pane! Zatraceně, troufáte si trochu mnoho, že mě necháváte mrznout za dveřmi!"
"Pane hrabě d'Artois," odpověděl poručík, "Bůh je mi svědkem, že bych za Vaši královskou Výsost ochotně položil život! Ale král mi prokázal tu čest, že mně osobně přikázal, když mi svěřoval stráž u těchto dveří, abych neotvíral nikomu, kdo přijde po jedenácté hodině, i kdyby to byl on sám, král. Prosím vás tedy, Vaše Výsosti, abyste přijal moji pokornou omluvu. Ale jsem voják. A kdybych tu místo vás viděl Její Veličenstvo královnu, jak se za dveřmi chvěje zimou, musel bych Jejímu Veličenstvu dát stejnou odpověď, jakou jsem ke své velké lítosti musel dát vám."
Důstojník domluvil, tiše a velmi uctivě popřál dobrou noc a rozvážně odcházel k svému stanovišti.
Zato voják stál v pozoru, s puškou na rameni, jako přikovaný ke dveřím. Sotva se odvažoval dýchat a srdce mu bilo tak vzrušeně, ze hrabě d'Artois, kdyby stál o trochu blíž, mohl slyšet jeho tlukot přes dveře.
"Ztratily jsme naději nadobro," obrátila se královna na svého švagra a vzala ho za ruku.
Princ chvíli mlčel.
"Ví se o tom, že jste odešla?" zeptal se pak.
"Tím si, bohužel, nejsem jista," odpověděla královna.
"Pak by totiž mohl král vydat rozkaz i jen kvůli mně! Ví, že se večer rád vytratím a že se leckdy vracím pozdě do zámku. Hraběnce d'Artois se možná něco doneslo, postěžovala si Jeho Veličenstvu a už byl tyranský rozkaz venku."
"Ach ne, ne, milý bratře. Ze srdce vám děkuji za váš jemnocit, s jakým mě chlácholíte. Ale rozkaz je vydán kvůli mně, nebo spíš proti mně, a vy to dobře víte."
"Vyloučeno, sestřičko, král si vás natolik váží..."
"Že nakonec stojím za dveřmi a zítra vypukne z úplně nevinné věci strašný skandál. Však já to dobře vím, mám v králově blízkosti nějakého nepřítele."
"Vy možná máte nepřítele v králově blízkosti, ale já zas mám nápad."
"Nápad? Honem mi ho prozraďte."
"Je to tak dobrý nápad, že váš nepřítel bude vypadat hloupěji než osel, který se houpe na vlastní ohlávce.
"Ach, nepřála bych si nic jiného, než abyste nás vysvobodil z té trapné frašky."

"To bych se na to podíval, abych vás nevysvobodil! Protože on je větší knihomol, já nejsem o nic hloupější!"
"Než kdo?"
"Bože nebeský, než pan hrabě de Provence!"
"Ale! Tak vy ho také považujete za mého nepřítele?"
"Ech, copak není nepřítelem všeho mládí, vší krásy, každého, kdo může... co on nemůže?"
"Milý bratře, vy něco o tom rozkazu víte!"
"Snad, ale nestůjme zde u dveří, je tu psí zima. Pojďte se mnou, milá sestřičko."
"Kam?"
"Však uvidíte. Někam, kde je alespoň teplo. Pojďte, cestou vám povím, co si o těch zavřených dveřích myslím. Ach! Pan de Provence, drahý, nehodný bratříček. Tu je moje rámě, milá sestro, druhé je pro vás, slečno de Taverney, a dejte se, prosím, doprava."
Vykročili na cestu.
"Chtěl jste říci, že pan de Provence..." nadhodila královna.
"Dobrá. Tak tedy dnes, když bylo po králově večeři, přišel hrabě do velké pracovny. Během dne rozmlouval král hodně s hrabětem de Haga a vás nebylo nikde vidět."
"Odjela jsem ve dvě do Paříže."
"Věděl jsem to. Ale král, dovolíte-li, sestřičko, abych to řekl, na vás pomyslel sotva víc než na Harúna ar Rašída s jeho velkovezírem Džafarem a rozprávěl o zeměpise. Nenaslouchal jsem mu právě trpělivě, protože také já jsem potřeboval odejít. Proboha, odpusťte, zřejmě jsme neodcházeli z téhož důvodu, vyjádřil jsem se nevhodně..."
"Jen mluvte dál, povězte mi to celé!"
"Teď doleva."
"Ale kam mě to vedete?"
"Už jenom dvacet kroků. Pozor, jsou tu hordy sněhu. Ach, slečno de Taverney, nebudete-li se mě držet upadnete, varuji vás. Zkrátka, abych se vrátil ke králi, myslel jen a jen na zeměpisné šířky a délky a tu mu pan de Provence řekne: ‚Přece jen bych se rád poklonil královně'."
"Ó jé, ó jé!" zvolala královna.
" ‚Královna večeří ve svých komnatách,' odpověděl král.
‚A já myslel, že je v Paříži,' můj pan bratr na to.
‚Ne, je ve svých komnatách,' klidně opakoval král.
‚Jdu právě odtamtud. Nebyl jsem přijat,' nedal si pokoj pan de Provence.
A to už se král začal mračit. Oba nás propustil, mne i bratra, a jak jsme odešli, jistě se po vás ptal. Víte, že Ludvíka dokáže občas popadnout žárlivost. Asi šel za vámi, nechtěli ho vpustit a to mu začalo vrtat hlavou."
"Ano, přesně tak to asi bylo, paní de Misery jednala zřejmě podle mých pokynů."
"Asi ano. A král, aby měl jistotu, že jste skutečně odjela, vydal patrně ten nelítostný rozkaz, kvůli kterému jsme nakonec zůstali za dveřmi."
"Ale to je ohavné jednání, uznáváte to, hrabě?"
"Uznávám. A jsme na místě."
"Tady, ten dům?..."
"Nelíbí se vám snad, sestřičko?"
"Nic takového jsem neřekla. Naopak, zdá se mi kouzelný. Ale co vaši lidé?"
"Copak?"
"Když mě uvidí?"
"Sestřičko, vejděte klidně dovnitř, ručím vám za to, že vás neuvidí nikdo."
"Ani ten, kdo mi otevře?" ptala se královna.
"Ani ten."
"To není možné!"
"Vyzkoušíme to," smál se hrabě d'Artois a natahoval ruku ke dveřím.
Královna mu ji zachytila.
"Zapřísahám vás, bratříčku, jednejte co nejopatrněji!"
Princ se druhou rukou opřel o elegantní vyřezávanou výplň. Dveře se otevřely.
Královna ve strachu bezděky ucouvla.
"Pěkně vás prosím, milá sestřičko, pojďte dál, vidíte přece, že jsme ještě nikoho ani nezahlédli," uklidňoval ji princ.
Královna se zadívala na slečnu de Taverney tak, jako by měla vstoupit na tenký led. S odevzdaným gestem, které ženám tak znamenitě sluší, překročila práh, jako by říkala: Děj se vůle boží.
Dveře se za nimi potichoučku zavřely.
Královna stanula v bohatě štukované hale s mramorovým obložením. Hala nebyla zvlášť velká, ale zato vybraně zařízená. Mozaika na podlaze představovala kytice květů. Z japonských váz na mramorových konzolách na sto hustých, růžových keříků hýřivě střásalo voňavé lístky růží, které jsou v této roční době zvlášť vzácné.
Přívětivé teplo a líbezná vůně lahodně zkonejšily obě dámy, sotva vkročily do vestibulu. Rázem z nich spadly starosti, dokonce i trochu zapomněly na výčitky svědomí.
"Teď je nám už dobře," vydechla si královna. "Našly jsme útočiště a musím uznat, dokonce velmi příjemné útočiště. Ale nemyslíte, milý bratře, že by bylo správné, abyste ještě něco zařídil?"
"Copak, sestřičko?"
"Dejte služebnictvu pokyn, aby odešlo."

"Ach, to je to nejmenší."

A princ zatáhl jedinkrát za zvonkovou šňůru, schovanou v ozdobném žlábku sloupu, a zvonek se záhadně ozýval až někde v rozlehlých prostorách schodiště.

Dámy trochu vylekaně vykřikly.

"Tak takhle vy posíláte sloužící pryč, bratře?" zeptala se královna. "Řekla bych, že je naopak přivoláváte."

"Kdybych zazvonil dvakrát, jistě by někdo přišel. Ale protože jsem zazvonil jen jednou, můžete se, sestřičko, spolehnout, nikdo nepřijde."

Královna se zasmála.

"Jděte, jste tedy muž, který pamatuje na všechno."

"Ale v hale nemůžete přenocovat, sestřičko. Jestli vás mohu obtěžovat, prosím, vystupte nahoru," požádal princ.

"Poslechneme vás," odpověděla královna. "Zdá se mi, že skřítek tohoto domu nemá nic špatného za lubem," a stoupala po schodech vzhůru.

Princ jí ukazoval cestu.

Po hustém vzorovaném koberci, pokrývajícím schodiště, kráčeli úplně tiše.

Princ vystoupil první, zazvonil na jiný zvonek, královna se slečnou de Taverney se toho nenadály a překvapením sebou trhly.

Ale vylekaly se ještě víc, když se před nimi dveře samy otevřely.

"Začínám se opravdu bát, a vy, Andrée?"

"Já, madam? Pokud vidím Vaše Veličenstvo před sebou, jdu za ním s plnou důvěrou."

"Nebojte se, sestřičko, všechno, co se děje, je velmi prosté," konejšil princ královnu. "Máte před sebou dveře do svého apartmá. Pohleďte!"

Princ ukázal dámám na tak rozkošný příbytek, že si ho musíme bedlivě prohlédnout.

Malý předpokoj se stěnami obloženými růžovým dřevem, s parketami rovněž z růžového dřeva, zdobily dva drahocenné, vykládané etažérky od Boulea a strop vymalovaný Boucherem. Odtud se vcházelo do budoáru s tapetami z bělostného kašmíru posetého květy, vyšitými obratnýma rukama nejlepších vyšívaček.

Nábytek byl potažen jemnými gobelíny z hedvábí, na nichž barvy byly zvoleny s onou dokonalostí, s níž se tehdejší době dařilo dělat z gobelínů mistrovské obrazy.

Za budoárem byla překrásná modrá ložnice se závěsy z krajkoví a tourského hedvábí, s přepychovým ložem v zastíněném výklenku, s lakovým, azurově modrým a zlatě zdobeným čínským paravánem. V krbu z bílého mramoru oslnivě plápolal oheň, ve vzácných svícnech hořelo a vonělo dvanáct parfémovaných svící.

To byly ony malé zázraky, jež na dámy čekaly v elegantním příbytku, do něhož tak nesměle vstupovaly.

Nikde živé duše. Všude teplo, všude světlo, a přece nebylo vidět, odkud se tu všechna ta příjemná péče bere.

Královna, která vesla s určitými rozpaky už do budoáru, zůstala na prahu ložnice váhavě stát.

Princ se velmi zdvořile omluvil a litoval, ze ho okolnosti přinutily, aby svou milou sestru tak nešetrně zasvěcoval do svého soukromí.

Královna se pousmála a její úsměv napověděl mnohem víc než jakákoli slova.

"Sestřičko," odpověděl hrabě d'Artois na královnin úsměv, "je to můj mládenecký byt. Vstupuji sem jen já sám, a vstupuji sem vždycky sám."

"Téměř vždycky," opravila ho královna.

"Ne. Vždycky!"

"Hm."

"Ostatně je zde v budoáru pohovka i lenoška. Často se na nich prospím právě tak dobře jako na posteli, stane-li se, že mě někdy na lovu překvapí noc."

"Chápu, že se hraběnka d'Artois občas znepokojuje."

"Bezpochyby, sestřičko. Ale uznejte sama. Jestli se hraběnka o mne snad obává, dnes v noci mi křivdí."

"Nemluvím o dnešní noci. Ale jsou jiné noci..."

"Kdo ukřivdí jednou, křivdí vždycky."

"Skoncujme s tím," prohlásila královna a posadila se do křesla. "Jsem hrozně unavená. A co vy, chudinko Andrée?"

"Ach, já? Zmáhá mě vyčerpání, a jestli Vaše Veličenstvo dovolí..."

"Opravdu, jste celá bledá, slečno," řekl hrabě d'Artois.

"Beze všeho, sedněte si, má drahá. Můžete si i lehnout, pan hrabě d'Artois nám přenechá své útočiště, viďte, Karle?"

"Je vaše se vším všudy, madam."

"Okamžik, hrabě, poslední otázka."

"A to?"

"Jestliže odtud odcházíte, jak se vás dovoláme?"

"Nebudete mě k ničemu potřebovat, sestřičko. Když jste se u mne ubytovaly, je vám samozřejmě k dispozici celý dům."

"Copak jsou tu ještě nějaké jiné pokoje?"

"Ale ovšem. Především je tu jídelna a vřele vám doporučuji, abyste na ni nezapomněly."

"A v ní snad prostřený stůl?"

"Ovšemže. A na něm najde slečna de Taverney něco na posílenou - myslím, že to nutně potřebuje - kousek drůbeže, trochu jerezského vína; a vy, sestřičko, spoustu vašich oblíbených ovocných zavařenin."

"A nebudou tam sluhové?"

"Ani jeden."
"Uvidíme. Ale co potom?"
"Potom?"
"Ano. Jak se potom dostaneme do zámku?"
"Nepřichází vůbec v úvahu, abyste se vracely v noci, kdy platí vyhlášený rozkaz. Ale rozkaz, vydaný strážím na noc, neplatí za dne. V šest hodin se brány otevřou, vy odsud vyjdete ve tři čtvrti na šest. Chcete-li se přestrojit, najdete ve skříních nejrůznější pláštěnky ve všech možných barvách. Vraťte se do zámku, jak vám radím, jděte do vaší ložnice, lehnete si a o nic se už nestarejte."
"A co vy?"
"Co já?"
"Co bude s vámi?"
"Seberu se a půjdu odtud."
"Copak vás odtud vyháníme, milý bratře?"
"Nehodilo by se, abych strávil noc pod jednou střechou s vámi, sestřičko."
"Ale i tak, potřebujete si přece někde odpočinout, a my vás okrádáme o váš útulek."
"To nevadí, mám ještě tři takové útulky."
Královna se rozesmála.
"A to, prosím, tvrdí, že mu hraběnka d'Artois křivdí, když si o něj dělá starostí. Počkejte, já jí to povím! Škádlila ho královna a roztomile mu hrozila.
"Dobrá, já na vás zase všechno vyzradím králi," oplatil jí princ stejným tónem.
"Má pravdu, jsme mu vydány na milost."
"Na milost a nemilost. Je to ponižující, ale co můžeme dělat?"
"Poslouchat. Tak tedy, chceme-li se odtud ráno dostat a nikoho nepotkat..."
"Stačí zazvonit na sloupu u vchodu."
"Na levém nebo na pravém?"
"Na kterém budete chtít."
"Dveře se otevřou?"
"A zase zavřou."
"Docela samy?"
"Docela samy."
"Děkuji. Dobrou noc, milý bratře."
"Dobrou noc, sestřičko."
Princ se uklonil, Andrée za ním zavřela a dámy zůstaly samy.
11. Královnina ložnice
Nazítří, vlastně téhož dne ráno, vždyť naše poslední kapitola končila ke druhé hodině v noci, tedy téhož dne ráno Ludvík XVI., v ranním fialovém úboru, bez řádů a nenapudrován, prostě tak, jak vstal z lože, zaklepal na dveře královnina předpokoje.
Žena, která tu měla službu, pootevřela dveře. Poznala krále.
"Sire..."
"Královnu!" poručil Ludvík XVI. stroze.
"Její Veličenstvo spí, Sire."
Král vztáhl ruku, jako by chtěl ženu odstrčit. Ale ta se nepohnula.
"Nu tak, snad mi uhnete!" spustil na ni král. "Vidíte přece, že chci projít."
Král vystupoval čas od času s prudkostí, kterou zlé jazyky nepřátel líčily jako hrubost.
"Královna odpočívá, Sire," namítla nesměle žena ve dveřích.
"Už jsem vám řekl, abyste mi uhnula z cesty, řekl král zprudka.
Přitom ženu opravdu odstrčil a vesel dovnitř.
Když došel ke dveřím samotné ložnice, narazil na paní de Misery, královninu první komornou. Četla si ranní modlitby v knize hodinek. Jakmile tato dáma spatřila krále, vstala.
"Sire," zašeptala s hlubokou úklonou, "Její Veličenstvo ještě nevolalo."
"Ovšem, ovšem," pronesl král posměšným tónem.
"Sire, domnívám se, že ještě není ani půl sedmé, a Její Veličenstvo nikdy nezvoní před sedmou hodinou."
"A jste si jista, že je královna v posteli? Víte určitě, že spí?"
"Nemohu tvrdit, Sire, že Její Veličenstvo spí, ale jsem si naprosto jista, že je na loži."
"Skutečně."
"Ano, Sire."
Král už to déle nemohl vydržet. Namířil si to rovnou ke dveřím, zarachotil zlaceným knoflíkem a nedočkavě jím otočil.
V královnině pokoji bylo temno jako vprostřed noci; okenice zde byly neprodyšně uzavřené, rolety i záclony stažené, takže tma byla naprostá.
Malá noční lampička hořela na stolku v tom nejodlehlejším koutu komnaty a nerušila tedy stín rozprostřený nad královninou alkovnou. K rozhozeným přikrývkám zřaseně splývaly dlouhé bílé hedvábné záclony, zdobené zlatými liliovými květy.
Král přistoupil spěšně k lůžku.
Ach, paní de Misery, proč tu tak hlomozíte, vždyť jste mě probudila!" zvolala královna.

Král zůstal zaraženě stát.

"To není paní de Misery," řekl potichu.

"Ach, to jste vy, Sire!" Marie Antoinetta se nadzvedla na lokti.

"Dobré jitro, madam," pozdravil král sladkokyselým hlasem.

"Jaká šťastná náhoda vás přivádí, Sire?" zeptala se královna. "Paní de Misery! Kde jste, paní de Misery? Otevřte přece okna!"

Přispěchaly komorné, a jak je to královna naučila, zotvíraly rychle všechna okna i dveře a vpustily sem celé proudy čerstvého vzduchu, kterého se Marie Antoinetta po probuzení vždycky s velkou rozkoší nadýchala.

"Máte dobrý spánek, madam," prohodil král, pátravě přelétl očima po ložnici a posadil se u postele.

"Ano, Sire. Četla jsem dlouho do noci, a kdyby mě Vaše Veličenstvo nebylo probudilo, ještě bych byla spala."

"Z jakého důvodu jste včera večer nepřijímala, madam?"

"Koho jsem nepřijala!! Vašeho bratra, pana de Provence?" odpověděla královna a pohotově předběhla královy podezřívavé myšlenky.

"Ano, nepřijala jste mého bratra. Chtěl vás pozdravit a nepustili ho dovnitř."

"Nu a?"

"Řekli mu, že nejste doma."

"To že mu řekli?" prohodila královna jen tak mimochodem. "Paní de Misery! Paní de Misery!"

Ve dveřích se objevila první komorná se zlatým podnosem, plným dopisů pro královnu.

"Vaše Veličenstvo má nějaké přání?" zeptala se paní de Misery.

"Ano. Řekl včera někdo panu de Provence, že nejsem v zámku?"

Paní de Misery obešla krále, aby nemusela projít před ním, a podala podnos s dopisy královně. Jednu obálku s písmem, jež královna poznala, přidržovala palcem.

"Řekněte králi, paní de Misery," pokračovala Marie Antoinetta stále tak nenuceně, "řekněte Jeho Veličenstvu, jakou odpověď dostal pan de Provence, když se včera po mně ptal. Já už si ani nevzpomínám."

"Sire," obrátila se ke králi paní de Misery, "když včera hrabě de Provence přišel složit poklonu Jejímu Veličenstvu, řekla jsem mu, že Její Veličenstvo nepřijímá." Královna zatím otvírala dopis.

"A na čí příkaz?"

"Na příkaz královny."

"Ach tak," odtušil král.

Královna zatím dopis rozpečetila a četla v něm:

Z Paříže jste se vrátila včera a do zámku jste přišla v osm hodin. Laurent vás viděl.

Potom rozpečetila královna se stejně nevinným obličejem ještě půl tuctu listů, dopisů a žádostí, poházených po její prachové přikrývce.

Pak teprve zvedla hlavu a podívala se na krále: "Nu?"

Král se obrátil k první komorné: "Děkuji, madam."

Paní de Misery odešla.

"Promiňte, Sire," otázala se královna, "můžete mě v něčem poučit?"

"V čem, madam?"

"Mám ještě na vybranou, nebo už nemám na vybranou, zda a kdy chci vidět pana de Provence?"

"Och, to přece záleží jen a jen na vás, madam. Ale..."

"Ale co si mám počít? Celým svým založením mě skličuje. Ostatně nemá mě rád, a já mu to, po pravdě řečeno, oplácím. Čekala jsem, že přijde, a abych se jeho nepříjemné návštěvě vyhnula, ulehla jsem v osm hodin. Něco se vám nelíbí, Sire?"

"Nic, nic."

"Zdá se, že máte nějaké pochybnosti."

"Ale..."

"Ale co?"

"Ale myslel jsem, že jste byla včera v Paříži."

"V kolik hodin?"

"V tu dobu, kdy tvrdíte, že jste ulehla."

"Samozřejmě, byla jsem v Paříži. Ale cožpak se z Paříže člověk nevrací?"

"Ovšem. Ale přijde na to, v kolik hodin se vrací!"

"Ach, ach, tak vy tedy chcete vědět přesně, v kolik hodin jsem se vrátila?"

"Zajisté."

"To se dá velmi snadno zjistit, Sire."

Královna zavolala první komornou:

"Paní de Misery!"

Komorná přišla bez meškání.

"Kolik bylo hodin, paní de Misery, když jsem se včera vrátila z Paříže?" zeptala se královna.

"Bylo asi osm, Vaše Veličenstvo."

"Myslím, že ne," řekl král, "asi se mýlíte, paní de Misery. Přeptejte se."

První komorná s hlavou hrdě vztyčenou zavolala ke dveřím: "Paní Duvalová!"

"Ano, prosím," odpověděl hlas.

"V kolik hodin se vrátilo Její Veličenstvo včera večer z Paříže?"

"Mohlo být asi osm, madam," odpověděla druhá komorná.
"Patrně se mýlíte, paní Duvalová," řekla paní de Misery.
Paní Duvalová se vyklonila z okna předpokoje a zavolala: "Laurente!"
"Kdopak je Laurent?" zeptal se král.
"To je vrátný v bráně, kudy se Její Veličenstvo včera vrátilo do zámku," odpověděla paní de Misery.
"Laurente," volala paní Duvalová, "v kolik hodin se včera Její Veličenstvo královna vrátila?"
"Asi v osm," hlásil vrátný zdola z terasy.
Král sklopil hlavu.
Paní de Misery poděkovala paní Duvalové, ta zase Laurentovi.
Manželé osaměli.
Ludvík XVI. byl zahanbený a dělal co mohl, aby na něm nebylo znát, jak se stydí.
Ale královna, místo aby jásala, jakého vítězství dobyla, jen chladnokrevně poznamenala:
"Tak vidíte, Sire. Chtěl byste ještě něco vědět?"
"Nic," zvolal král a tiskl své ženě ruce, "nic."
"Ale přece jen..."
"Odpusťte mi, madam, ani vlastně nevím, co mě to napadlo. Podívejte se, jakou mám radost. Je právě tak velká, jak velké je moje pokání. Nehněváte se na mne, viďte. Na mou šlechtickou čest, dohnalo by mě to k zoufalství."
Královna vymanila svou ruku z ruky královy.
"Copak to děláte, madam?" ptal se Ludvík.
"Sire," odpověděla Marie Antoinetta, "francouzská královna nelže!"
"Co tím chcete..." zeptal se král udiveně.
"Chci tím říci, že jsem se včera nevrátila v osm hodin večer!"
Král zaraženě ucouvl.
"Chci říci," pokračovala chladnokrevně královna, "že jsem se vrátila teprve dnes, v šest ráno."
"Madam!"
"A že bez pana hraběte d'Artois, který mi poskytl ochranu, slitoval se nade mnou a ubytoval mě ve svém domě, bych byla zůstala za branou jako nějaká žebračka."
"Ach, vy jste tedy domu nepřišla," řekl král zachmuřeně. "Tak jsem měl přece jen pravdu."
"Sire, vy z toho, co jsem vám tu pověděla - promiňte, že vám to říkám - vyvozujete závěry jako nějaký počtář, a ne jako galantní muž."
"Proč myslíte, madam?"
"Protože k tomu, abyste se přesvědčil, zda jsem se vrátila brzy nebo pozdě, jste nepotřeboval ani zavírat brány, ani vydávat rozkazy, stačilo vám přijít za mnou a zeptat se: ‚V kolík hodin jste se vrátila, madam'?"
"Óóó," zvolal nevěřícně král.
"Teď už nemáte právo pochybovat, pane. Vaši špehové se dali přelstít, nebo podplatit, vaše brány se podařilo vypáčit, nebo otevřít, vaše záměry překazit a vaše podezření rozptýlit. Stál jste přede mnou zahanben, že jste užil násilí proti právům ženy. Mohla jsem se klidně radovat ze svého vítězství. Ale shledávám, že vaše počínání se neslučuje s důstojností krále a s dobrým vychováním šlechtice a já si nemohu odepřít to zadostiučinění, abych vám to neřekla."
Král si oprašoval župan jako člověk, který si rozmýšlí, co odpovědět.
"Och, marně se namáháte, pane," pokračovala královna a odmítavě potřásala hlavou, "pro své chování vůči mně nenajdete omluvu."
"Naopak, madam, je to nabíledni," odvětil král. "Cožpak je v zámku jediný člověk, který by pochyboval o tom, že jste se včera vrátila? Vidíte. A jestliže všichni vědí, že jste se vrátila, nikdo nemůže můj rozkaz k uzavření bran vztahovat na vás. A bude-li si ho někdo vykládat v souvislosti se zábavami ať už pana hraběte d'Artois nebo kohokoli jiného, pak víte dobře, že mě z toho hlava bolet nebude."
"A dál?" vracela ho královna k jádru věci.
"Nu, vyjádřím to stručně: já jsem neohrozil vaši pověst, madam, a pravda je na mé straně. Říkám vám to do očí, jste v neprávu, a projevila jste vůči mně méně ohledů než já vůči vám. A jestliže jsem vám chtěl potají dát, malé poučení a jestliže vám to poučení trochu pomůže, a zdá se mi že ano, podle toho, jak se zlobíte, je to v pořádku a je správné, že jsem to udělal. Za celým svým jednáním bezvýhradně stojím."
Královna poslouchala odpověď svého urozeného chotě a pomalu se uklidňovala. Ne snad proto, že by její podráždění sláblo, ale proto, že si střádala všechny síly pro boj, který podle jejího názoru nekončil, ale sotva začínal.
"Znamenitě!" řekla. "Tak vy se tedy neomlouváte za to, že jste nechával strádat dceru Marie Terezie, svou ženu a matku svých dětí, před jejími vlastními dveřmi, jak byste si to mohl dovolit nejvýš k nějaké hej počkej. Ne, podle vašeho mínění je to žert zcela královský, hodný ušlechtilého vkusu starých Athéňanů, navíc ještě zkrášlený mravním naučením. Ve vašich očích je tedy úplně v pořádku, že jste přinutil francouzskou královnu, aby strávila noc v domečku, kde hrabě d'Artois přijímá návštěvy slečen z Opery a galantních žen od vašeho dvora? Ach, to není nic, ne, král je přece nad všechny takové starosti povznesen, hlavně král filosof. A vy přece jste filosof, Sire! Uvědomte si, prosím, že v celé věci hrál tu ušlechtilou roli pan d'Artois. Uvědomte si, že mi poskytl nesmírnou službu. Uvědomte si, že jsem tentokrát musela děkovat nebi, že můj švagr si neodřekne žádnou zábavu, protože pod pláštěm jeho prostopášnosti jsem mohla ukrýt svou hanbu, protože jeho neřesti zachránily mou čest."
Král zrudl a poposedal na křesle, až skřípalo.
"Ach, já vím dobře, Sire, vy jste morální král, řekla královna s hořkým úsměvem. "Ale pomyslel jste na to, co může vaše moralizování způsobit? Říkáte, že nikdo nevěděl, že jsem se nevrátila. Vy sám jste tedy věřil, že jsem ve své

ložnici? Chcete snad říci, že tomu věřil i váš nápověda, pan de Provence? Chcete říci, že tomu věřil i pan d'Artois? Chcete říci, že tomu věřily tady ty ženy, které vás ráno na můj příkaz obelhaly? Chcete říci, že tomu věřil Laurent, kterého jsme s hrabětem d'Artois podplatili? Na mou věru, král má vždycky pravdu, ale někdy může mít pravdu i královna. Můžeme si to zavést vůbec jako pravidlo, Sire, chcete-li. Vy za mnou budete posílat špehy a švýcarské gardisty a já zas budu vaše Švýcary a vaše špehy uplácet, a říkám vám, že neuplyne ani měsíc - vy mě znáte, déle se neovládnu - a my to všechno jednoho krásného rána, jako například dnes, spočítáme dohromady, majestát trůnu i důstojnost manželství, a zjistíme, kolik to koho z nás stálo."

Bylo zřejmé, že její slova zapůsobila na krále hlubokým dojmem.

"Vy víte," řekl král pohnutým hlasem, "vy víte, že jsem upřímný a že vždycky svou chybu přiznávám. Ale chcete mi dokazovat, madam, že jste jednala správně, když jste odjela se svými kavalíry v saních z Versailles? S takovou ztřeštěnou společností, která vás kompromituje v té těžké situaci, v jaké dnes žijeme? Chcete mi dokazovat, že jste jednala správně, když jste s nimi zmizela v Paříži, jako mizejí masky na plese, a když jste se znova objevila teprve v noci, ostudně pozdě, když už mi nad prací dohořela lampa a všechno kolem už spalo? Mluvila jste o důstojnosti manželství, o majestátu trůnu, o svém mateřství. Cožpak tak jedná manželka, cožpak tak jedná královna, cožpak tak jedná matka, jak jste jednala vy?"

"Odpovím vám krátce, pane, a upozorňuji vás předem, protože se mi opravdu zdá, že některá vaše obvinění si nic jiného než opovržení nezasluhují. Z Versailles jsem odjela na saních proto, abych se do Paříže dostala co nejrychleji. Vydala jsem se tam se slečnou de Taverney, jejíž pověst u dvora je, díky bohu, z nejčistších. A do Paříže jsem se šla na vlastní oči přesvědčit, že francouzský král, tento otec velké rodiny, tento král filosof, tato morální podpora svědomí svého lidu, tento král, který živil ubohé cizince, zahříval žebráky a vysloužil si svou dobročinností lásku svých poddaných, chtěla jsem se přesvědčit, zda tento král opravdu nechává umírat hlady, hynout v zapomnění a čelit všemožným náporům neřesti a bídy někoho z právě takového královského rodu, z jakého pochází král; potomka jednoho z králů, kteří vládli Francii."

"Já?" zvolal král překvapeně.

"Vystoupila jsem do jakého si podkroví," pokračovala královna, "a tam jsem uviděla pravnučku královského prince bez ohně, beze světla, bez peněz. Dala jsem této oběti zapomenutí a královské nedbalosti sto louisdorů. A protože jsem se opozdila, neboť jsem uvažovala o nicotnosti naší velikosti - i já se totiž někdy zabývám filosofií - a protože byl krutý mráz a protože v mrazu koně špatně chodí, zvláště koně drožkářští. . ."

"Drožkářští koně!" zděsil se král. "Vy jste se vrátila drožkou?"

"Ano, Sire, číslem 107."

"Sss, sss," procedil král a pohupoval pravou nohou přehozenou přes levé koleno, jak to dělával v okamžicích velkého rozrušení. "Drožkou!"

"Ano, a byla jsem náramně šťastná, že jsem drožku vůbec našla," dodala královna.

"Madam," přerušil ji král, "jednala jste správně, vaše pohnutky jsou vždycky ušlechtilé, snad se někdy hrnou do života poněkud nedočkavě, ale může za to jen horoucnost vaší velké šlechetnosti, jíž se vyznačujete."

"Děkuji vám, Sire," odpověděla královna trochu posměšně.

"Uvědomte si," pokračoval král, "že jsem vás nepodezříval z ničeho, co by nebylo dokonale poctivé a počestné. Nelíbilo se mi pouze vaše chování, riskantní vystupování královny. Udělala jste dobrý skutek, jako vždycky, ale zatímco jiným činíte dobře, sama sobě dokážete zle uškodit. A to vám právě vyčítali. Já teď musím napravit, co jsem zanedbal, starat se o osud královské rodiny. Jsem připraven, prozraďte mi, kdo jsou ti nešťastníci, ať jim mohu přispěchat na pomoc."

"Myslím, Sire, že jméno de Valois je dost proslulé, aby vám nevymizelo z paměti."

"Ach!" zvolal Ludvík XVI. A hlasitě se rozesmál. "Teď už vím, co vás trápí. Malá Valois, není-liž pravda, hraběnka de... Počkejte..."

"De la Motte."

"Správně, de la Motte. Její muž je u četnictva, ne?"

"A ona je pletichářka! Nehněvejte se na mne. Ta přece hýbe nebem i zemí, sužuje ministry, obtěžuje moje tety, mne zavaluje suplikami, podáními a důkazy o svém původu."

"To ovšem dokazuje jenom tolik, Sire, že její žádosti byly marné. Nic víc.

"Neříkám, že nebyly."

"Je nebo není z rodu Valois?"

"Och, myslím, že je."

"No tak. Penzi. Čestnou penzi pro ni, pluk pro jejího muže, zkrátka roční důchod pro potomky královské rodiny."

"Jen se neunáhlujte, madam. Panebože, vy jste se do toho ale pustila s vervou. Ta malá Valois mě oškube ažaž i bez vaší pomoci, má pořádný zoben, chudinka Valois, jen se nebojte."

"Ó, o vás se nebojím, Sire, vaše peří drží důkladně.

"Čestnou penzi, pěkně děkuji. To byste tomu dala, madam. Víte vy, jak za tuhle zimu moje soukromá pokladna vykrvácela? Regiment pro toho bezvýznamného četníka, který spekuloval se sňatkem s dceruškou z rodu Valois? Cožpak mám ještě pluky na rozdávání, madam? Nemám je ani pro ty, kdo si je zaplatí, ani pro ty, kdo si je zaslouží. Státní důchod důstojný králů, z nichž pocházejí, pro ty žebráky! To je nápad, když my, králové, už nemáme ani příjem důstojný zámožného soukromníka! Pan vévoda Orleánský poslal své koně a muly na prodej do Anglie a škrtl dvě třetiny výdajů na vedení svého domu. A já, já jsem se vzdal svých honů na vlky. Pan de Saint-Germain mě přiměl k reformě královské tělesné stráže. Všichni si musíme mnohé odříkat, má drahá, malí i velcí."

"Přesto však, Sire, nemohou Valoisové zemřít hlady!"

"Cožpak jste neříkala, že jste jim dala sto louisdorů?"
"To je pěkná almužna!"
"Královská."
"Dejte jich tedy také tolik!"
"To si dám dobrý pozor. Co jste jim dala, úplně stačí za nás za oba."
"Tak tedy malou penzi."
"Ani pomyšlení, nic pevného. Tihle lidi vás budou vysávat sami ažaž, jsou jako pijavice. Když budu mít chuť dát, dobrá, dám určitou sumu, ale bez precedentů a bez závazků do budoucna. Krátce, dám, až mně bude přebývat. Tahle malá Valois... ale, abych pravdu řekl, ani vám nemohu všechno vypravovat, co o ní vím. Vaše dobré srdce se chytlo do léčky, drahá Antoinetto. Nechť mi vaše dobré srdce promine." Při těchto slovech podával Ludvík královně ruku. Královna podlehla prvnímu hnutí mysli, uchopila ruku a již již si ji přitiskla ke rtům.
Ale najednou ji odstrčila. .
"Nejste na mne hodný. Hněvám se na vás!" prohlásila.
"Vy, vy se hněváte na mne?" odpověděl král. "To je dobré! A já. . . já. . ."
"Ó, teď ještě řekněte, že vy se na mne vůbec nehněváte, vy, který přede mnou dáte zavřít versailleské brány, vy, který si přijdete v půl sedmé ráno do mých předpokojů, násilím si vymůžete vstup, vejdete ke mně a koulíte vztekle očima!"
Král se dal do smíchu.
"Ale já se na vás skutečně nehněvám."
"Nehněváte se? Však už je také načase."
"Co mi dáte, když vám dokáži, že jsem se na vás nehněval, ani když jsem k vám přišel?"
"Hleďme! Nejprve podejte důkaz, že je vaše tvrzení pravdivé."
"Och, ten předložím velmi snadno," ujišťoval Antoinettu král, "mám ho v kapse."
"No tohle!" zvolala královna a zvědavě se na posteli posadila. "Vy pro mne máte nějaký dáreček? Och, opravdu, to je od vás velmi milé. Ale upozorňuji vás, že vám neuvěřím, jestli mi svůj důkaz neukážete teď hned. Ó, jen žádné vytáčky. Sázím se, že jsou to zase jen plané sliby."
V tu chvíli král s úsměvem plným dobroty sáhl do kapsy. Udělal to s onou pomalostí, která znásobuje dychtivost, s onou pomalostí, která způsobuje, že dítě dupe netrpělivostí a celé se třese na novou hračku, zvíře na pamlsek, žena na dárek. Nakonec přece jen vytáhl z kapsy pouzdro z červeného marokénu, umělecky zdobené a zlacené.
"Šperk!" zvolala královna. "Ó, ukažte!"
Král položil pouzdro na postel.
Královna po něm hbitě sáhla a přitáhla je k sobě.
Sotva pouzdro otevřela, okouzleně, uchváceně vykřikla:
"Och, to je krása, Bože, to je krása!"
Radost polaskala královo srdce.
"Myslíte?" zeptal se.
Královna nemohla ani promluvit, zalykala se vzrušením.
Pak vyjmula z pouzdra náhrdelník z diamantů tak velkých, tak čistých, tak zářivých a tak obratně volených, že jí připadalo, jako by po jejích krásných rukou tekly praménky fosforu a plamenů.
Náhrdelník se vlnil jako hadí tělo a zdálo se, že každá jeho šupina je bleskem. "Ó, to je nádhera," vydechla královna, když mohla konečně promluvit. "Učiněná nádhera," opakovala si a oči jí plály, ať už odleskem zářivých démantů, nebo z pomyšlení, že takový náhrdelník nemůže mít žádná jiná žena na světě.
"Jste tedy spokojená?" zeptal se král.
"Nadšená, Sire. Udělal jste mě až příliš šťastnou!"
"Opravdu?"
"Podívejte se na tu první řadu, diamanty jsou velké jako lískové oříšky."
"Vskutku."
"A jak jsou mistrně vybrané. Nerozeznáte jeden od druhého. A jak jsou obratně seřazeny podle velikosti.
Jak důmyslný je poměr mezi velikostí prvního a druhého a třetího. Klenotník, který sestavil diamanty a zhotovil náhrdelník, je opravdový umělec."
"Jsou dva."
"Sázím se tedy, že to jsou Boehmer a Bossange33."
"Uhodla jste."
"Opravdu, jen oni si mohou troufnout na tak velkolepý podnik! Jak je to krásné, Sire, jak je to krásné!"
"Madam, madam," přerušil ji král, "dejte si pozor, ať vás ten náhrdelník nepřijde příliš draho!"
"Ó," vzdychla královna, "ó, Sire."
Ale najednou se její rozzářená tvář zachmuřila a sklonila, Její výraz se změnil nenadále a tak rychle opět pominul, že král neměl ani čas ho postřehnout.
"Chcete mi udělat radost?"
"Ano, jakou?"
"Abych vám mohl dát náhrdelník kolem krku."
Královna ho zadržela.
"Je velmi drahý, viďte?" zeptala se smutně.
"Na mou věru, je," odpověděl král se smíchem. "Ale řekl jsem vám, zaplatíte za něj větší cenu, než si zaslouží, vždyť

získá opravdovou hodnotu, teprve až bude na pravém místě, to jest na vašem hrdle."

A při těch slovech uchopil Ludvík do každé ruky jeden konec nádherného náhrdelníku, sklonil se ke královně a chtěl jí ho připnout sponou z velkého diamantu.

"Ne, ne," bránila se královna, "žádné dětinskosti. Dejte ten náhrdelník zpátky do pouzdra, Sire."

Sklonila hlavu.

"Vy mi nechcete dopřát, abych byl první, kdo ho na vás uvidí?"

"Nedej Bože, Sire. Tu radost bych vám jistě neodepřela, kdybych náhrdelník přijala. Ale..."

"Ale co?" zeptal se král udiveně.

"Ale ani vy, ani kdo jiný, Sire, neuvidí tak drahocenný náhrdelník na mé šíji."

"Vy jej nebudete nosit, madam?"

"Nikdy!"

"Vy mě odmítáte?"

"Odmítám pověsit si kolem krku milión nebo půl druhého miliónu, odhaduji totiž ten náhrdelník na patnáct set tisíc livrů. Nemám pravdu?"

"Ech, netvrdím, že ne," přiznal král.

"Odmítám si pověsit kolem krku půl druhého miliónu, když jsou královy truhlice prázdné, když je král nucen odměřovat své podpory a říkat chudákům: Už jsem bez peněz, pomáhej vám Bůh!"

"Cože, to myslíte vážně?"

"Poslyšte, Sire, jednou mi pan de Sartines říkal, že za patnáct set tisíc livrů je možno mít řadovou loď, a skutečně, spíš potřebuje francouzský král řadovou loď než francouzská královna náhrdelník."

"Ach," zvolal král, přemožený dojetím, v očích slzy štěstí, "ach, madam, to, jak jste se zachovala, je vrchol vší šlechetnosti! Děkuji, děkuji, děkuji... Antoinetto, jste vzorná žena."

A dobrý král, aby svému srdečnému a nekrálovskému počínání nasadil důstojnou korunu, chytil Marii Antoinettu kolem krku a políbil ji.

"Ach, po celé Francii vám budou žehnat, madam," zvolal, "až se dozvědí slova, která jste vyřkla."

Královna zavzdychla.

"Je ještě čas," horlivě ujišťoval král. "Vzdychala jste z lítosti."

"Nikoliv, Sire, vzdychla jsem si ulehčením. Zavřete to pouzdro a vraťte je klenotníkům."

"Už jsem dal příkazy ohledně termínů splátek, peníze jsou připraveny. Co teď s nimi? Nebuďte tak nezištná, madam."

"Ne, uvážila jsem to dobře. Ne, říkám to se vší rozhodností, sire, nechci ten náhrdelník. Chci však něco jiného."

"Zpropadeně, to se mých šestnáct set tisíc livrů smrskne."

"Šestnáct set tisíc livrů? Vidíte! To je tak drahý?"

"Na mou věru, madam, když jsem se jednou prořekl, nemohu to vzít už zpět."

"Uklidněte se, to, co od vás žádám, nestojí tak mnoho."

"A co ode mne žádáte, madam?"

"Abyste mi povolil ještě jednu cestu do Paříže."

"Ach, to je snadné, a především to nepřijde draho."

"Počkejte, počkejte!"

"Safraporte!"

"Do Paříže, na náměstí Vendôme."

"Safraporte, safraporte!"

"K panu Mesmerovi."

Král se rozpačitě škrábal na hlavě.

"Koneckonců, odmítla jste rozmar za šestnáct set tisíc livrů, mohu vám tedy povolit tenhleten. Jděte si tedy k panu Mesmerovi. Ale já mám také jednu podmínku."

"Jakou?"

"Bude vás doprovázet některá urozená princezna."

Královna zauvažovala.

"Může to být paní de Lamballe34?" zeptala se.

"Paní de Lamballe? Budiž."

"Ujednáno."

"Podepsáno."

"Díky."

"Prosím."

"A teď," dodal král, "jdu rovnou objednat řadovou loď. Bude se jmenovat Královnin náhrdelník a vy budete její kmotrou, madam. Pak ji pošlu Lapeyrousovi."

Král políbil své ženě ruku a vyšel z jejích pokojů celý rozzářený.

12. Královnina ranní audience

Sotva král odešel, královna vstala a popošla k oknu nadýchat se čerstvého a ledového ranního vzduchu.

Ráno slibovalo nádherný den, plný onoho půvabu, jakým dovede blížící se jaro někdy zkrášlit dubnový den; po nočních mrazech přichází mírné oteplení, slunce už začíná hřát. Vítr se přes noc stočil, nevál už od severu, ale od východu.

Kdyby východní vítr potrval, byl by té zimy, oné hrozné zimy roku 1784, opravdu konec.

A skutečně, na růžovém obzoru se zvedal našedlý opar, který znamená, že před sluncem prchá vlhkost. V parku

pomalu mizela jinovatka z větví stromů a drobní ptáci se už osmělovali a začínali se svými jemnými drápky přichytávat haluzek s nalévajícími se pupeny.

Dubnové květiny, nedávno sehnuté pod jinovatkou jako ty ubohé rostliny, o nichž vypráví Dante, zvedaly teď své tmavé hlavy z náručí sotva roztálého sněhu a pod tuhými a širokými listy fialek již vyrážely dva eliptické lístečky, které ohlašují rozvití a vůni budoucího květu.

V alejích kvapně sklouzávaly po sochách a po mřížích křišťálové střípky. Ještě to nebyla voda, ale už to nebyl led.

Všechno ohlašovalo tichý zápas jara s mrazem a předpovídalo blízkou porážku zimy.

"Jestli chceme užít ledu, myslím, že si musíme pospíšit," zvolala královna, když prozkoumala počasí.

"Nemyslíte, madam de Misery?" dodala a obrátila se.

"Jaro už začíná."

"Vaše Veličenstvo se už dávno chystá vyjet si ke Švýcarskému jezírku," odpověděla první komorná.

"Dobře, uděláme si projížďku hned dnes," rozhodla královna, "protože zítra by mohlo být už pozdě."

"V kolik hodin tedy máme začít s oblékáním, Vaše Veličenstvo?"

"Hned. Něco malého posnídám a půjdu."

"Královna nemá jiné příkazy?"

"Ať se přeptají, jestli už slečna de Taverney vstala, a řeknou jí, že si přeji, aby přišla."

"Slečna de Taverney je už v budoáru jejího Veličenstva," odpověděla komorná.

"Už?" ptala se královna, která věděla lépe než kdo jiný, jak bylo pozdě, když Andrée uléhala.

"Ach, madam, čeká už déle než dvacet minut."

"Uveďte ji."

A tak ve chvíli, kdy zazněl z hodin Mramorového nádvoří první úder deváté hodiny, vstoupila Andrée ke královně.

Byla už pečlivě oblečena, jako všechny ženy od dvora, jež nemají právo objevit se u své panovnice v ranním úboru, a vstoupila sice s úsměvem, příliš klidně však nevypadala.

Královna se na ni usmála a Andrée se upokojila.

"Jděte, má dobrá Miseryová," žádala královna, "a pošlete mi Leonarda a mého krejčího."

Sledovala paní de Misery očima, a když viděla, že se za ní zavřely dveře, obrátila se k Andrée:

"Nic. Král byl roztomilý, smál se, odzbrojila jsem ho."

"A věděl?..." naznačila Andrée.

"Pochopte, Andrée, že nelžeme, je-li pravda na naší straně a jsme-li francouzskou královnou."

"Zajisté, madam," odpověděla Andrée a začervenala se.

"A přece se mi zdá, drahá Andrée, že jsme v jedné věci neměly pravdu."

"Och madam. V jedné? Obávám se, že našich omylů bylo i víc."

"To je možné. Tak tedy náš první omyl. Neměly jsme litovat paní de la Motte. Král ji nemá rád. Ale já se přece přiznávám, mně se líbila."

"Ach, Vaše Veličenstvo je velmi dobrý znalec lidí, před jejími úsudky se musí každý sklonit."

"Zde je Leonard," hlásila paní de Misery, sotva vešla.

Královna se posadila před svůj zlacený toaletní stolek a slavný kadeřník začal své dílo.

Marie Antoinetta měla nejkrásnější vlasy na světě a v tom byla také celá její koketnost, že se jimi ráda pochlubila.

Leonard to věděl, a tak místo aby pracoval rychle, jak by si počínal u každé jiné ženy, dopřával královně čas a potěšení, aby se mohla trochu obdivovat sama sobě.

Toho dne byla Marie Antoinetta spokojená, dokonce rozradostněná, zářila krásou. Od zrcadla se obrátila k Andrée a pohlédla na ni s největší vřelostí.

"Vy jste nebyla hubovaná, protože vy jste volná a hrdá; všichni z vás mají tak trochu strach, protože jste až příliš moudrá, jste jako božská Minerva."

"Já, madam?" zajíkla se Andrée.

"Ano, vy, vy karatelko všech větroplachů u dvora. Ach Bože, jak jste šťastná, ze nejste vdaná, Andrée, ale především že se jako svobodná žena také šťastnou cítíte."

Andrée se začervenala a pokusila se o úsměv; vyzněl však smutně.

"Učinila jsem slib," řekla.

"A dodržíte ho, má krásná vestálko?" zeptala se královna.

"Doufám."

"Když už jsme u toho," zvolala královna, "napadá mě..."

"Co, Vaše veličenstvo?"

"Že i když nejste vdaná, přece jen máte od včerejška nad sebou pána."

"Pána, madam?"

"Ano, svého drahého bratra. Jak mu říkáte? Myslím, že Filip."

"Ano, madam, Filip."

"Je tu?"

"Už od včerejška, jak se Vaše Veličenstvo ráčilo laskavě zmínit."

"A vy jste ho ještě neviděla? Ach, jaký jsem to sobec, oloupila jsem ho včera o vaši přítomnost, když jsem vás odvezla do Paříže. To je opravdu neodpustitelné."

"Ach, madam," pronesla Andrée s úsměvem, "odpouštím vám ze srdce ráda. A Filip také."

"Víte to jistě?"

"Ručím za to."

"Pokud jde o vás?"
"Pokud jde o mne i pokud jde o něho."
"Jaký je?"
"Stále tak krásný a dobrý, madam."
"Kolik je mu teď let?"
"Dvaatřicet."
"Chudák Filip, víte, že to bude už brzo čtrnáct let, co ho znám, a že z těch čtrnácti let jsem ho devět nebo deset roků neviděla?"
"Až by ho Vaše Veličenstvo ráčilo přijmout, bude šťasten, když bude moci Vaše Veličenstvo ujistit, že nepřítomnost nemůže nijak oslabit ony pocity uctivé oddanosti, které ke královně chová."
"Mohu ho vidět hned?"
"Ve čtvrthodině složí svou poklonu k nohám Vašeho Veličenstva, jestliže Vaše Veličenstvo dovolí."
"Ovšemže, ovšemže, dovoluji, dokonce si to přeji."
Královna ještě nedomluvila, když někdo s vervou, kvapně a hřmotně vběhl nebo spíš rovnou skočil doprostřed toaletního pokoje a ukázal svou usměvavou a posměvačnou tvář v zrcadle, v němž se Marie Antoinetta usmívala na svůj obraz.
"Můj bratr d'Artois, ach!" zvolala královna, "opravdu jste mě, bratře, polekal."
"Dobré jitro, Vaše Veličenstvo," pronesl mladý princ.
"Jak strávilo Vaše Veličenstvo noc?"
"Velmi špatně, děkuji, milý bratře."
"A ráno?"
"Znamenitě."
"To je nejdůležitější. Hned jsem si myslel, že zkouška dopadla šťastně, protože jsem krále potkal a on se na mne mile usmál. Důvěra dělá divy."
Královna se dala do smíchu. Hrabě d'Artois nevěděl, co se všechno událo, a smál se také, ale z úplně jiného důvodu.
"Ale teď mě napadá," dodal honem, "že jsem pěkný zapomnětlivec. Ani jsem se milé slečny Taverneyové neoptal, co dělá a jak se má."
Královna se dívala do zrcadla, takže jí neuniklo nic, co se v pokoji dělo.
Leonard dokončil své dílo a královna odložila svůj ranní plášť z indického mušelínu a oblékla si ranní šaty.
Otevřely se dveře.
"Pohleďte," pravila královna hraběti d'Artois, "chcete-li se něco dozvědět od Andrée, máte ji tady."
Andrée vešla, přivádějíc krásného šlechtice s opáleným obličejem a černýma očima, do nichž byla hluboko vepsána ušlechtilost i smutek. Byl to statný voják s inteligentním čelem a s vážným vystupováním. Podobal se jednomu z těch krásných rodinných portrétů, jaké malovali Coypel35 nebo Gainsborough36.
Filip de Taverney měl tmavošedý kabát, jemně vyšívaný stříbrem, avšak šeď na něm vypadala černě a stříbro se podobalo železu. Bílý nákrčník a bílé matné žabó se odráželo od tmavé vesty a pudr na účesu podtrhával mužnost snědé pleti a rysů tváře.
Pokročil kupředu. Jednu ruku měl v dlani své sestry, v druhé smeknutý klobouk.
"Vaše Veličenstvo," řekla Andrée s uctivou úklonou, "zde je můj bratr."
Filip pozdravil vážnou, dlouhou úklonou.
Když zvedl hlavu, hleděla královna stále ještě do svého zrcadla. Je ovšem pravda, že v něm viděla Filipa právě tak dohře, jako kdyby se mu byla dívala zpříma do tváře.
"Dobrý den, pane de Taverney," řekla mu pak.
A obrátila se k němu.
Byla krásná onou královskou skvělostí, která kolem jejího trůnu kupila i přátele monarchie i zbožňovatele ženy, měla moc krásy, a smíme-li myšlenku obrátit, byla jí dána i krása moci.
Když Filip spatřil její úsměv a když ucítil, že na něm spočinuly její jasné, hrdé, a přece něžné oči, zbledl a z celého jeho vzezření bylo vidět silné vzrušení.
"Zdá se, pane de Taverney," pokračovala královna, "že svou první návštěvu věnujete nám. Děkuji."
"Vaše Veličenstvo ráčilo zapomenout, že je na mně, abych za návštěvu poděkoval," odpověděl Filip.
"Kolik let, kolik času uběhlo od té doby, co jsme se naposled viděli. Nejkrásnější léta života!" povzdechla královna.
"To platí pro mne, madam, ne však pro Vaše Veličenstvo, všechny dny jsou pro vás krásnými dny."
"Přišel jste tedy Americe na chuť, pane de Taverney, když jste tam zůstával, zatímco se odtamtud kdekdo vracel?"
"Madam," odpověděl Filip, "když opouštěl pan de Lafayette Nový svět, potřeboval spolehlivého důstojníka, kterému by mohl přenechat velení nad částí pomocných sborů. Pan de Lafayette mě v důsledku toho navrhl generálu Washingtonovi, a ten byl tak laskav a návrh přijal."
"Zdá se," pokračovala královna, "že se nám z toho Nového světa, o němž vyprávíte, vrací spousta hrdinů."
"To! Co Vaše Veličenstvo říká, se netýká mne," odpověděl Filip s úsměvem.
"Proč ne?" zasmála se královna.
Pak se obrátila k hraběti d'Artois.
"Jen se podívejte, bratře, na tu hezkou tvář a válečnické vzezření pana de Taverney."
Když byl Filip takto uveden hraběti d'Artois, kterého dosud neznal, pokročil směrem k němu a vyčkával, až mu princ naznačí, že ho smí pozdravit.

Hrabě Filipovi pokynul a Filip se uklonil.

"Hezký důstojník," zvolal mladý princ, "a ušlechtilý kavalír, jsem rád, že ho poznávám. Co zamýšlíte podnikat po svém návratu do Francie?"

Filip pohlédl na sestru.

"Milosti," odpověděl, "zájmy své sestry stavím nad zájmy vlastní, budu dělat to, co si bude přát ona."

"Ale mám za to, že je tu ještě pan de Taverney otec," řekl hrabě d'Artois.

"Ano, máme to štěstí, že náš otec dosud žije, Milosti," uklonil se Filip.

"Mně se ale tak jako tak víc zamlouvá," zasáhla živě do hovoru královna, "vidět Andrée pod ochranou bratra a jejího bratra zase pod ochranou vaší, hrabě. Postaráte se tedy o pana de Taverney, ujednáno, viďte?"

Hrabě d'Artois přitakal.

"Jestlipak víte," pokračovala královna, "že nás váží velice těsná pouta?"

"Velice těsná pouta? Vás, sestřičko? Ach, povězte mi o tom, prosím."

"Ano. Pan Filip de Taverney byl první Francouz, kterého jsem spatřila, když jsem přijela do Francie, a já jsem si upřímně slíbila, že prvnímu Francouzi, kterého potkám, musím přinést štěstí."

Filip cítil, jak se zardívá až ke kořínkům vlasů. Zaťal zuby do rtů, aby nepodlehl svému rozrušení.

Andrée se na něho ohlédla a sklonila hlavu.

Marie Antoinetta postřehla jeden z těch pohledů mezi bratrem a sestrou. Ale jak by mohla uhodnout všechna nahromaděna bolestná tajemství, která se za ním skrývala!

Neměla ani ponětí o událostech, o nichž jsme vypravovali v první části této kroniky.

Zjevný smutek, který královně neušel, přisoudila jiné příčině.

Proč by se nemohl v onom roce 1774, kdy tolik srdcí zahořelo k choti následníka trůnu, trochu rozstonat epidemickou láskou Francouzů k dceři Marie Terezie i pan de Taverney?

Vždyť domněnka se zdála tak pravděpodobná, nic nemluvilo proti ní, dokonce ani zrcadlo, zkoumající tu dívčí krásu dorostlou v krásu ženy a královny.

Marie Antoinetta považovala tedy Filipův vzdech za jedno z těch důvěrných citových postesknutí bratra sestře. Pousmála se proto na Filipa a jeho sestru pohladila nejroztomilejším pohledem, Neuhodla všecko, ale také se ve všem nezmýlila, a tak královna v této nevinné koketérii, v níž nebyla špetka hříchu, nepřestávala být ženou, která si zakládá na tom, že je milována. Jsou takové duše, které touží po náklonnosti všech, kdo je obklopují, a nebývají to v tom vezdejším světě právě duše nejméně šlechetné.

Ubohá královno, zazlívají ti tvé úsměvy, jež rozdáváš těm, kdo tě milují, ale, běda, přijde čas, kdy je budeš marně nabízet těm, kdo tě již milovat nebudou.

Zatímco se královna radila s Andrée, jaké doplňky by se hodily k loveckému obleku, přistoupil hrabě d'Artois k Filipovi.

"Řekněte mi upřímně," pravil, "je ten pan Washington opravdu velký generál?"

"Ano, Milosti, je to velký muž."

"A jak tam posuzují Francouze?"

"V dobrém, tak jako Angličany ve zlém."

"Ano. Milý pane Filipe de Taverney, jste stoupencem nových myšlenek. Rozmyslel jste si však dobře určitou otázku?"

"Jakou, Výsosti? Přiznám se vám, že jsem tam v těch dálavách, na trávě vojenského ležení nebo na břehu velkého jezera, přemýšlel o mnoha věcech."

"Uvážil jste, když jste tam válčili, i to, že jste nebojoval ani proti Indiánům, ani proti Angličanům?"

"A proti komu, Milosti?"

"Proti sobě."

"Ach, Milosti, netvrdím, že ne, možná je to skutečně tak, jak říkáte."

"Uznáváte. . ."

"Uznávám, že se dění, které monarchii zachránilo, může snadno odrazit a zpětně přivodit neblahé následky."

"Ano, a takové následky mohou být pro ty, kdo se vyhojili z původního zranění, smrtelné."

"Bohužel, Milosti."

"Z toho důvodu nepovažuji vítězství pana Washingtona a markýze Lafayetta za tak šťastná, jak se o nich soudí. Uvažuji jako sobec, to připouštím, ale nezazlívejte mi to, uvažuji jako sobec, který nemyslí jen na sebe."

"Och, Milosti..."

"A víte, proč vám budu pomáhat ze všech sil?"

"Milosti, ať jsou vaše důvody jakékoli, budu za to Vaší královské Výsosti neskonale vděčný."

"Proto, můj milý de Taverney, že nepatříte k těm, z nichž v těžkých okamžicích nadělalo hrdiny velikášské řečnění. Vy jste svou povinnost statečně plnil, ale nepropadl jste tomu, abyste to bez ustání vytruboval do světa. V Paříži o vás nikdo neví, toho si u vás vážím. I když. . . ach, na mou věru, pane de Taverney. . . I když jsem zkrátka ten sobec, chápete?"

Nato princ políbil královně s úsměvem ruku, Andrée pozdravil přívětivě a s větší úctou, než obvykle ženám prokazoval, a pak se dveře otevřely a princ zmizel.

Královna ve chvilce přerušila hovor, který vedla s Andrée, obrátila se k Filipovi a řekla mu:

"Už jste viděl svého otce, pane?"

"Nežli jsem přišel sem, madam, setkal jsem se s ním v předpokojích, sestra ho vyrozuměla."

"Pročpak jste otce nevyhledal dřív?"

"Poslal jsem k němu svého komorníka, madam, i se svým skrovným zavazadlem. Ale pan de Taverney poslal chlapce zpátky s příkazem, že se mám napřed ohlásit u krále nebo u Vašeho Veličenstva."

"A vy jste uposlechl?"

"S radostí, madam, vždyť jsem také mohl obejmout sestru."

"Je nádherné počasí," zvolala královna ve šťastné náladě. "Madam de Misery, potřebuji okamžitě saně. Zítra bude led roztálý."

První komorná už byla na odchodu, aby vyplnila rozkaz.

"A mou čokoládu!" zavolala za ní královna.

"Ach, Vaše Veličenstvo nebude snídat?" divila se paní de Misery. "Včera Vaše Veličenstvo nevečeřelo. . ."

"To se mýlíte, milá Misery, včera jsme večeřely, zeptejte se slečny de Taverney."

"A znamenitě," dosvědčovala Andrée.

"Ale přesto si mohu dát svou čokoládu," dodala královna. "Rychle, rychle, drahá Misery, to krásné sluníčko mě láká ven. Na Švýcarském jezírku bude plno."

"Vaše Veličenstvo hodlá bruslit?" zeptal se Filip.

"Ach, vám budeme pro smích, pane Američane, vy jste přece poznal ta nesmírná jezera, na kterých urazíte víc mil, než my na jezírku uděláme kroků."

"Madam," odpověděl Filip, "zde je pro Vaše Veličenstvo zima kratochvílí a cesty zábavou. Tam se na obojí umírá."

"Á, tady je má čokoláda. Andrée, vezměte si také šálek."

"Vidíte, pane de Taverney, jsem pořád stejná. Etiketa se mi protiví tak jako kdysi. Vzpomínáte si na ty doby, pane Filipe? A vy sám jste se nezměnil?"

Ta slova zasáhla mladého muže přímo do srdce. Politování od ženy někdy bodne jako rána dýkou.

"Ne, madam," odpověděl stručně. "Alespoň srdcem jsem to stále já."

"Když se tedy vaše srdce nezměnilo a zachoval jste si je tak dobré, jak bylo," prohlásila královna zvesela, "poděkujeme vám za to po našem způsobu. Paní de Misery, šálek pro pana de Taverney!"

"Ach, madam," zvolal Filip, ohromený překvapením, "ani pomyšlení, Vaše Veličenstvo. Taková pocta pro obyčejného bezvýznamného vojáka, jako jsem já!"

"Pro starého přítele, a dost!" umlčela ho královna. "Dnešní den mi připomněl všechny vůně mládí. Dnes se cítím šťastná, volná, silná, bláhově rozjařená. Dnešek mi připomíná mé první vycházky v mém milovaném Trianonu a kousky, které jsme vyváděly s Andrée. Mé růže, mé jahody, moje vrbiny, ptáky, které jsem se pokoušela rozpoznávat na svých terasách, všechno, až po mé milované zahrady, s celou tou krásnou, měnlivou podívanou, hned na nějakou novou květinu, hned zas na lahodné ovoce, i pana de Jussieu, i toho podivína Rousseaua, co zemřel. . . Tenhle den, říkám vám, že tenhle den... mi docela popletl hlavu! Ale co je vám, Andrée? Celá jste zčervenala! A vy, pane Filipe, co se vám stalo, jste bledý."

Skutečně, na tvářích obou mladých lidí bylo znát, že marně zápasí v kruté zkoušce svých vzpomínek.

Oba se po královniných slovech vzpamatovali.

"Spálila jsem si ústa, omluvte mě, madam," řekla Andrée.

"A já si, madam, nemohu zvyknout na myšlenku, že mi Vaše Veličenstvo prokazuje takovou čest, jako bych patřil k nejurozenějším mužům."

"Honem, honem," přerušila ho Marie Antoinetta a nalila sama čokoládu do Filipova šálku. "Říkal jste, že jste voják, takže jste zvyklý čelit ohni palby. Teď se tedy hrdinně popalte čokoládou, nechci dlouho čekat." Královna se při těch slovech zasmála.

Ale Filip její výzvu vzal vážně a doslova ji splnil, zachoval se jako prostoduchý venkovan; prosťáčka by však k takovému činu dohnaly rozpaky, kdežto Filipa poháněla vůle reka.

Královna ho nespustila z očí a smála se teď dvojnásob.

"Máte statečnou povahu," pochválila ho.

Pak vstala.

Komorné jí bez meškání nasadily půvabný klobouček, přehodily hermelínovou pláštěnku, podaly rukavice.

Andrée byla ustrojena stejně rychle.

Filip vzal klobouk pod paži a šel za dámami.

"Pane de Taverney, nechci, abyste mě opouštěl," pronesla královna, "budu dnes předstírat, že se zdvořile věnuji jednomu Američanovi. Pojďte na mou pravou stranu, pane de Taverney."

Taverney poslechl a Andrée přešla na královninu levici.

Když královna sestupovala z velkého schodiště, když bubeníci bubnovali k její poctě, když se rozezněla trubka královniny tělesné gardy a když se palácem rozléhal řinkot zbraní, kterým sem pronikal s průvanem z chodeb; tu se z celé té královské pompy, všeobecné úcty, ze všeho toho zbožňování, které proudilo ke královně srdci a cestou se setkávalo s Taverneyem, tu se z celé té vítězoslávy, přiznejme to, mladému muži zatočila hlava, už tak dost zmatená, úplnou závratí.

Na čele mu vystoupily perličky potu a krok mu znejistěl.

Nebýt studeného větru, který ho udeřil do tváře a zchladil mu rty, byl by jistojistě omdlel.

Po té nekonečné řadě neutěšených dnů strávených v hoři a v exilu byl pro toho mladého muže návrat k velkým radostem nádhery a náklonnosti až příliš prudký.

Kudy královna procházela ve své zářivé kráse, tam se skláněla čela a zbraně se zvedaly k poctě. Jen jeden drobný stařík pro samé zaujetí zapomněl na etiketu.

Místo aby sklonil hlavu a sklopil zrak, stál tu s hlavou vzhůru a s očima upřenýma na královnu a na Taverneye.

Když královna přešla, odtrhl se stařík ze svého místa v rozptylujícím se špalíru a bylo vidět, že peláší, co mu síly stačí a co mu vetché sedmdesátileté nohy v bílých punčochách dovolují.

13. Švýcarské jezírko

Ten obdélník, v létě modravý a třpytný a v zimě bílý a krabatý, jemuž ještě dnes říkají Švýcarské jezírko, zná snad každý.

Jeho břehy jsou vroubeny stromořadím lip, které radostně rozpínají své načervenalé paže k slunci; alejemi se procházejí lidé všech vrstev a každého věku a těší se z podívané na sáňkaře a bruslaře.

Pohled na oblečení žen skýtá obraz křiklavé míchanice trochu nepohodlného přepychu starého dvora a trochu rozverné nenucenosti nové módy. Vysoké účesy, závoje, které stíní mladá čela, klobouky většinou plstěné, kožešinové pláště a bohaté volány hedvábných šatů vytvářely spolu s červenými fraky, blankytně modrými redingoty, žlutými livrejemi a bílými dlouhými plášti roztodivnou směsici.

Celé to hemžení ještě zpestřovali sluhové v modrých a červených barvách a míhali se tu jako vlčí máky a chrpy, když je vítr rozehrává v obilí nebo v jeteli.

Tu a tam se uprostřed nakupeného davu ozve výkřik obdivu. To odvážný bruslař Saint-Georges37 provede tak dokonalý kroužek, že by ho mohl přeměřit geometr a nenašel by na něm jedinou nepřesnost, co by stála za zmínku.

Břehy jezírka jsou tak přeplněné diváky, že jeden druhého zahřívá, jak tu jsou hustě vedle sebe, a všichni dohromady připomínají pestrý koberec, nad nímž se vznášejí páry dechu, sražené mrazem; zatím jezírko samo, proměněné v silné ledové zrcadlo, poskytuje obraz ještě barvitější a především daleko pohyblivější.

Letí tam po ledě saně, do kterých jsou jako do ruské trojky zapřaženi tři obrovití ovčáčtí hafani.

V čabrakách z houní zdobených erby a s vlajícími péry na hlavách se tito psi podobají oněm přeludným nestvůrám z pekelných výjevů Callotových38 nebo z přízračných obrazů Goyových39.

Jejich pán, pan de Lauzun, sedí si nenuceně v saních bohatě vystlaných tygřími kožešinami a vyklání se do strany, aby se mu dobře dýchalo, protože se mu to proti rychlému proudu vzduchu asi nedařilo.

Tu a tam vyhledávají některé skromnější saně ústraní. V jedněch z nich sedí dáma v masce - zaručeně kvůli zimě - k držadlu se sklání krásný bruslař, oblečený do širokého sametového pláště se zlatými šňůrami, aby saně, které zároveň strká i řídí, co nejvíc rozjel. Tichá slova dámy v masce a bruslaře v širokém sametovém plášti odnáší hned vítr a jejich tajná schůzka pod širým nebem a celým Versailles na očích tedy nemůže vzbudit žádné pohoršení. Lidem na tom totiž pramálo záleží, co si ti dva povídají, hlavně když je na ně vidět. Jim zase pramálo záleží na tom, že je na ně vidět, hlavně když je není slyšet; je zřejmé, že tu v houfu lidského hemžení žijí svůj život v ústraní, že davem jen proplouvají jako tažní ptáci. Kam spějí! Za oním neznámým světem, za nímž míří každá duše a kterému se říká štěstí.

A tu uprostřed těch sylfid, které spíše klouzají než kráčejí, najednou proběhne vlna vzrušení, vznikne poplach.

To se objevila na břehu Švýcarského jezírka královna. Všichni ji poznali a chystají se udělat jí místo. Ale ona jen kyne rukou, aby se nerušili.

Ozývá se volání Ať žije královna!

Pak se všichni, povzbuzeni královniným svolením - i pádící bruslaři i uhánějící saně - jako zmagnetizováni seskupili kolem místa, kde se vznešená návštěvnice zastavila, do velikého kruhu.

Všechna pozornost se upíná k ní.

Muži obratně manévrují, aby se k ní přiblížili, ženy se o to pokoušejí s uctivou zdvořilostí, a nakonec se každému tak či onak podaří, aby se trochu přichomýtl ke skupinám šlechticů a vysokých důstojníků, kteří se chystají vzdát královně hold.

Mezi nejdůležitějšími postavami, kterých si obecenstvo všimlo, se jeden člověk choval zvlášť nápadně; nepodílel se na všeobecné snaze přivítat královnu, ale jakmile ji poznal podle oblečení a společnosti kolem ní, nechal saně saněmi a místo pozdravení skočil do protější aleje a zmizel tam i se svou družinou.

Hrabě d'Artois, kterého bylo vidět mezi vybranějšími a hbitějšími bruslaři, nebyl z posledních, kdo překonal vzdálenost, jež ho dělila od královny. Políbil své švagrové ruku.

Přitom ji potichu upozornil:

"Vidíte, jak se vám náš pan bratr, pan de Provence, vyhýbá?"

Při těch slovech ukázal prstem na královskou Výsost, která rychle prchala ojíněným mlázím, aby se dostala oklikou ke svému kočáru.

"Nechce ode mne slyšet výčitky," řekla královna.

"Ach, copak o výčitky, o ty se mu postarám já, kvůli těm se vás nebojí!"

"Tak se tedy bojí svého zlého svědomí," prohodila vesele královna.

"Ach, ještě něčeho jiného, sestřičko."

"Čeho tedy?"

"Hned vám to povím. Právě se dozvěděl, že má dnes večer přijet slavný vítěz, pan de Suffren, a protože je to důležitá zpráva, nechce, abyste se ji dozvěděla."

Královna viděla kolem sebe několik zvědavců, jejichž uši při vší uctivosti byly přece jen dost blízko, aby mohly pochytit princova slova.

"Pane de Taverney," řekla, "prosím, buďte tak laskav a postarejte se mi o saně, a jestli je tu váš otec, obejměte ho, propouštím vás na čtvrt hodiny."

Mladý muž se uklonil a prošel davem, aby splnil příkaz své královny.

Dav to pochopil, mívá někdy podivuhodný instinkt; kruh se zvětšil a královna s hrabětem d'Artois se hned cítili volněji.

"Milý bratře," řekla pak královna, "vysvětlete mi, prosím vás, co tím můj švagr získá, když mě nezpraví o příjezdu

pana de Suffren."

"Ach, sestřičko, což je to vůbec možné, abyste vy, žena a královna a nepřítel, okamžitě neuhodla, co má ten prohnaný politik za lubem? Pan de Suffren přijíždí a u dvora to nikdo neví. Pan de Suffren je hrdina indických moří a má tedy plné právo na skvělé uvítání ve Versailles. Tedy: Pan de Suffren přijede; král o jeho příjezdu neví, král ho opomene uvítat, je to však nedbalost nevědomá, a tudíž pochopitelně neúmyslná. Stejně tak to bude, sestřičko, s vámi. Pan de Provence, který o příchodu pana de Suffren ví, si bude počínat zcela opačně. Pan de Provence námořníka přijme, bude se na něj usmívat, bude mu lichotit, složí mu čtyřverší, přitře se zkrátka k hrdinovi Indie a stane se tak hrdinou Francie."

"Je to, zdá se, jasné," řekla královna.

"Zpropadeně jasné," zlobil se hrabě.

"Zapomněl jste mi však říci jedno, můj milý zpravodaji."

"Co, prosím?"

"Odkud víte o všech těch krásných plánech našeho milého bratra a švagra?"

"Odkud o nich vím? Odtud, odkud vím o všem, co dělá. Je to docela jednoduché: když jsem si všiml, že se pan de Provence snaží dovědět všechno, co dělám já, podplatil jsem jeho lidi a ti mi zas říkají všechno, co dělá on. To se mi může jednou hodit, a vám taky, sestřičko."

"Děkuji za vaše spojenectví, bratře. Ale co král?"

"Král je o tom zpraven."

"Od vás?"

"Ale kde, řekl mu to ministr námořnictva, kterého jsem mu poslal. Mne se to netýká, chápejte, já, já jsem příliš lehkovážný, příliš prostopášný, příliš ztřeštěný na to, abych se zabýval věcmi takového dosahu."

"A ministr námořnictva o tom také nevěděl, že má pan de Suffren přijet do Francie?"

"Bože, drahá sestro, cožpak jste ještě za těch patnáct let, co jste ženou následníka trůnu a pak královnou Francie, nepoznala dost ministrů, abyste věděla, že tihle pánové nikdy nevědí to podstatné? Nu, já jsem toho našeho vyrozuměl a on je nadšením celý pryč."

"To si myslím."

"Chápete, milá sestro, že tenhle člověk mi bude nadosmrti vděčný, a mně právě přijde jeho vděčnost tuze vhod."

"K čemupak?"

"K vyjednání půjčky."

Královna se upřímně rozesmála. "Ach, teď jste celý ten krásný dojem ze svého dobrého skutku pokazil."

"Sestro," pravil hrabě d'Artois s vážnou tváří, "vy přece taky jistě potřebujete peníze; zde je mé slovo syna Francie, že polovinu sumy, kterou dostanu, nechám k dispozici vám."

"Jen si nechte všechno, nechte si to pro sebe, bratře!" zvolala královna. "Díky bohu, nic v této chvíli nepotřebuji."

"Zpropadeně, drahá sestro, moc dlouho s přijetím mého slibu neotálejte."

"Proč?"

"Kdybyste se dlouho zdráhala, mohlo by se lehko stát, že bych už nemohl svému slovu dostát."

"Nu, pak bych si to musela také tak zařídit, abych vypátrala nějaké státní tajemství."

"Sestro, vám je zima, upozorňuji vás, že vám lícka skoro modrají," projevil starost princ.

"Tady máme pana de Taverney s mými saněmi."

"Tak už mě nepotřebujete, sestro?"

"Nepotřebuji."

"V tom případě vás prosím, abyste mě odehnala."

"Proč? Představujete si snad, že mi v čemkoli překážíte?"

"Kdepak, potřebuji být volný."

"V tom případě sbohem."

"Na shledanou, drahá sestřičko."

"Kdy?"

"Dnes večer."

"Děje se něco?"

"Neděje, ale bude se dít."

"A co se bude dít?"

"Bude velká sláva při králově hře."

"A proč?"

"Protože dnes večer přivede ministr pana de Suffren."

"Výborně. Tak tedy večer na shledanou."

Při těch slovech princ svou švagrovou pozdravil s onou půvabnou dvorností, kterou měl v krvi, a zmizel v davu.

Když se Filip de Taverney odloučil od královny, aby se jí postaral o saně, díval se jeho otec nejprve za ním.

Brzy se však jeho bdělý pohled vrátil ke královně. Živý rozhovor Marie Antoinetty se švagrem v něm vyvolal jistý nepokoj, protože mohl přervat všechnu laskavou důvěrnost, s níž se ještě před chvílí královna k jeho synovi chovala.

A tak, když Filip dokončil nutné přípravy, aby mohli se saněmi vyjet, a chtěl jít, jak mu královna přikázala, obejmout otce, s nímž se už deset let neobjal, starý pán mu jenom přátelsky pokynul a odstrčil ho se slovy:

"Později, později, přijď po službě, pak si popovídáme."

Filip ho tedy opustil a baron s potěšením pozoroval, že se hrabě d'Artois s královnou už rozloučil.

Královna se usadila v saních a pozvala Andrée, aby si sedla k ní.

Když však nastoupili dva statní hajduci a chtěli saně tlačit, královna odporovala:

"Ne ne, takhle to nechci. Cožpak vy nebruslíte, pane de Taverney?"

"Ach, odpusťte, madam, ovšemže bruslím," odpověděl Filip.

"Podejte rytíři brusle," nařídila královna a pak se obrátila k Filipovi:

"Něco mi říká, že bruslíte zrovna tak dobře jako Saint-Georges," dodala.

"Filip vždycky velmi pěkně bruslil," prozrazovala Andrée.

"A teď už vůbec nemáte soupeře, viďte, pane de Taverney?"

"Madam, má-li ve mne Vaše Veličenstvo takovou důvěru, budu se snažit ze všech sil," odpověděl Filip.

Ještě nedomluvil a už měl jako nože ostré brusle na nohou. Potom se postavil za saně, roztlačil je, a pak to začalo.

Byla to nevídaná podívaná.

Saint-Georges, král sportovních exhibicí, Saint-Georges, elegantní mulat, ten člověk v módě, muž v každém fyzickém výkonu nepřekonatelný, tento Saint-Georges vycítil v mladém muži, který se odvážil vedle něho nasadit rychlost, soka.

A tak začal okamžitě předvádět okolo královniných saní skoky s úklonami tak uctivými a tak půvabnými, že by se žádný dvořan s nohama na pevné půdě versailleských parket neuklonil ladněji. Opisoval okolo saní nedostižně rychlé a přesné kruhy a spojoval je drobnými kroužky v úchvatné řetězy; oblouk začal kroužit před blížícími se saněmi, nechal je předjet a potom zas mohutným elipsovitým rozmachem dohnal, co ze svého náskoku ztratil. Byl to výkon, jaký lidé stačili sotva sledovat pohledem. Všichni byli okouzlení, oslnění, nanejvýš užaslí.

Pro Filipa to byla ostruha, aby také něco dokázal; pustil se do velmi odvážné věci. Rozjel saně tak strašně rychle, že Saint-Georges podvakrát, místo aby se octl před saněmi, ukončil svůj kruh až za nimi. Mnoho lidí naplňovala rychlá jízda saní hrůzou, ozývaly se výkřiky a Filip se obával, že by mohly královnu polekat. Proto se k ní sklonil a zeptal se:

"Jestliže si Vaše Veličenstvo přeje, přestanu nebo alespoň jízdu zmírním."

"Ach ne!" zvolala královna s oním ohnivým zápalem, který vkládala jak do práce, tak do radovánek, "ne, nebojím se, ještě rychleji, můžete-li, rytíři, ještě rychleji!"

"O, tím lépe, děkuji vám za svolení, madam, držím vás dobře, spolehněte se na mne."

Svou mohutnou rukou stiskl držadlo tak silně, že se celé saně zatřásly.

Člověk by málem řekl, že chce saně nataženou paží zvednout.

Ale Filip se chopil saní i druhou rukou, kterou zatím nechával odpočívat. Saně se staly v jeho ocelových pažích pouhou hračkou.

Od té chvíle křižoval každý Saint-Georgesův kruh kruhy ještě mohutnějšími, takže se saně pohybovaly jako nejpružnější živá bytost, otáčely se tam a zpět po celé délce, jako by nebyly objemnější než chodidla, na nichž po ledě uháněl Saint-Georges. Nepřekážela jejich masívnost, nevadila váha, nic neznamenal rozměr; královniny saně bruslily, vířily, nadnášely se a točily jako hbitý tanečník.

Saint-Georgesovy zákruty byly sice graciéznější, jemnější a přesnější, ale brzy začal ztrácet klid. Bruslil už hodinu, a když Filip viděl, jak je celý zpocený, a když si všiml, jak namáhá svá roztřesená lýtka, rozhodl se porazit Saint-Georgese tím, že ho unaví.

Změnil způsob jízdy a zanechal kruhů, neboť každý kruh znamenal únavné nadzvedání saní, u hnal saně před sebou přímo.

Saně letěly rychleji než šíp.

Saint-Georges by jej byl jediným rozmachem brzy dohonil, avšak Filip obratně využil okamžiku, kdy může druhý nápor znásobit rychlost udanou prvním, Udělal to tak rázně, že když se saně dostaly na ledovou plochu dosud netknutou, zůstal Saint-Georges pozadu.

Saint-Georges se pustil za saněmi, aby je dohnal. Ale Filip v tu chvíli sebral všechny své síly a odrazil se tak dovedně při zahnutých okrajích bruslí, že Saint-Georgese předstihl a nanovo saně roztlačil. Pak je herkulovským pohybem obrátil čelem zpět a pustil se opačným směrem. Saint-Georges byl jeho vrcholným výkonem překonán, nemohl udržet tempo, vzdálenost mezi ním a Filipem se nenapravitelně zvětšovala, až zůstal docela pozadu.

Prostranstvím zabouřilo nadšené volání a Filip se začervenal ostychem.

Sama královna Filipovi zatleskala, ale pak k jeho překvapení otočila hlavu dozadu a řekla mu s nádechem rozkošnické úzkosti:

"Ach, pane de Taverney, už jste zvítězil, děkuji, děkuji, ale teď už dost, nebo mě zabijete!"

14. Pokušitel

Filip na královnin rozkaz nebo spíše na její prosbu napjal své ocelové svaly, vzepřel se nohama a saně naráz zarazily, jako se na písčité planině prudce zastaví citlivý arabský kůň.

"Tak, a teď si odpočiňte," řekla královna, když statečně vystupovala ze saní. "Opravdu bych nikdy nevěřila, že rychlost může být tak opojná, málem se mi z vaší jízdy zatočila hlava." A královna se skutečně trochu chvěla, když se opřela o Filipovo rámě.

Překvapený šum, který proběhl celým tím pozlaceným a vyšňořeným davem, upozornil královnu, že se zase jednou dopustila prohřešku proti etiketě. V očích žárlivých a podlézavých to byl poklesek obrovský.

Pokud šlo o Filipa, byl tou nadměrnou poctou jako omráčen, byl rozechvělejší a zahanbenější, než kdyby ho jeho panovnice veřejně potupila.

Sklopil zrak a srdce mu bilo, že se mohlo rozskočit.

Zvláštní vzrušení, nepochybně vzrušení z jízdy, se zmocnilo také královny, okamžitě svou ruku vyprostila, uchopila rámě slečny de Taverney a požádala o sedátko.

Přinesli skládací stoličku.

Královna se obrátila k Filipovi: "Odpusťte, pane de Taverney."

Pak náhle vybuchla:

"Bože, to je hrůza, mít kolem sebe věčně věků houfy zvědavců a hlupáků," řekla s tichým důrazem.

Jako obvykle se k ní připojili šlechtici a dvorní dámy a hltali očima Filipa. A ten, aby skryl svůj ruměnec, si odvazoval brusle.

Když skončil, poodstoupil, aby udělal místo dvořanům.

Královna zůstala chvíli v zamyšlení, ale pak zvedla hlavu a řekla:

"Ach, nastydla bych se, kdybych zůstala takhle bez pohybu. Ještě jednu projížďku."

A vsedla znovu do saní.

Filip čekal na příkaz, ale marně.

Dvacet šlechticů nabídlo své služby.

Královna je odmítla. "Ne, chci své hajduky, děkuji, pánové."

Když se sluhové postavili za saně, přikázala jim:

"Pomalu."

Pak zavřela oči a nechala se unášet sněním.

Saně vyjely zvolna, jak královna nařídila, a dav chtivých, zvědavých a žárlivých se pustil za nimi.

Filip zůstal sám a otíral si s čela krůpěje potu.

Pátral pohledem po Saint-Georgesovi, aby ho nějakým upřímným slovem utěšil z porážky.

Saint-Georges však bitevní pole již opustil, dostal totiž vzkaz od svého protektora, vévody Orleánského.

A tak Filip zůstal stát, trochu smutný, trochu unavený a trochu i vylekaný z toho, co se právě odehrálo, a sledoval pohledem, jak se královniny saně vzdalují. Ale tu cítil, že se vedle něj někdo postavil. Pootočil se a uviděl otce.

Ten drobný stařík, samá vráska jako nějaká postava z Hoffmanna a samá kožešina jako nějaký Eskymák, šťouchl svého syna loktem, aby nemusel vytahovat ruce z rukávníku, pověšeného kolem krku.

Filipovi se zdálo, že otci planou oči, ať už zimou nebo radostí.

"Vy mě neobejmete, synu?" pravil stařík.

Řekl to tónem, jaký asi použil otec řeckého atleta, když děkoval synovi za jeho vítězství v cirku.

"Drahý otče, ze srdce rád," řekl Filip.

Ale hlas, jímž odpověděl, nebyl tak docela v souladu se slovy, která vyřkl.

"No, a teď, když jste mě objal, zase jděte, pospěšte si."

A popostrčil syna kupředu.

"Kam bych měl jít, pane?" zeptal se Filip.

"Tamhle, u všech všudy!"

"Tam?"

"Ovšem, za královnou."

"Ach ne, otče, ne, děkuji."

"Jak to, ne, jak to, děkuji? Zbláznil jste se? Vy nechcete jít za královnou?"

"Ne, to je nemožné, nemyslete na to, milý otče."

"Jak to nemožné! To že je nemožné, připojit se ke královně, která na vás čeká?"

"Na mne že čeká?"

"Ale ovšem, ano, ke královně, která si vás přeje mít u sebe."

"Nikdo si mě nepřeje."

A Filip se zadíval upřeně na barona.

"Otče, opravdu, zdá se mi, že se zapomínáte," řekl chladně.

"Vy jste ohromný, na mou čest!" zvolal stařík, narovnal se a zadupal. "Ach tak! Buďte tak laskav, Filipe, a pochlubte se trochu, odkud jste se to k nám vlastně vrátil?"

"Pane," řekl smutně baronův syn, "opravdu se obávám, že začínám mít jistotu."

"Jakou?"

"Že se mi vysmíváte nebo že..."

"Nebo že... "

"Odpusťte, otče, nebo že jste se zbláznil."

Stařec popadl syna za rameno tak prudce a energicky, že se mladému muži bolestí zkřivila tvář.

"Poslyšte, pane Filipe," začal stařec, "je mi jasné, že Amerika je jiná země a od Francie hodně daleko."

"Ano, otče, velmi daleko," opakoval Filip. "Ale nechápu dobře, co tím chcete říci. Vysvětlete mi to, prosím vás."

"Daleká země, kde nemají ani krále, ani královnu."

"Ani poddané."

"Výborně, ani poddané, pane filosofe. To nepopírám, ta věc mě však vůbec nezajímá a je mi lhostejná. Ale co mi není ani trochu lhostejné, co mě trápí, co mě ponižuje, je strach, že i já mám určitou jistotu."

"Jakou, otče? V každém případě si myslím, že se jistoty nás dvou naprosto liší."

"Já mám jistotu v tom, že jste hlupák, synu, a to si nesmí dospělý muž a chlap jak hora dovolit! Koukněte se, jen se tam pořádně koukněte!"

"Vidím, pane."

"Nu? Královna se ohlíží, už potřetí se ohlíží. Ano, pane, královna se třikrát ohlédla, a tumáš, ohlíží se znova. A koho hledá? Pana hlupáka, pana puritána, pána z Ameriky! Bah!"

A drobný stařík zatínal ne už zuby, ale dásně do pořádné daňčí rukavice, do které by se mohly ruce, seschlé jako jeho, vejít dvakrát.

"Nu a, pane?" odpověděl mladý muž. "Co by na tom bylo, i kdyby to byla pravda - což je neuvěřitelné - a královna

opravdu hledala mne?"

"Ach, on řekne, co by na tom bylo, i kdyby to byla pravda!" opakoval stařec a zlostně zadupal. "Tenhle člověk přece nemá nic z mé krve, tenhle člověk není Taverney!"

"Ne, nemám nic z vaší krve," řekl tiše Taverney.

Pak zašeptal ještě tišeji a zadíval se k nebi:

"Mám za to děkovat Bohu?"

"Pane," pokračoval stařík, "pravím vám, že královna si přeje, abyste k ní přišel; pane, říkám vám, že královna vás hledá."

"Máte bystrý zrak, otče," odvětil Filip suše.

"Podívej," začal stařík mírněji a snažil se krotit svou netrpělivost, "podívej, nech si to vysvětlit! Je pravda, ty máš své důvody, ale já, já mám koneckonců zase zkušenosti. Podívej se, milý Filipe, jsi nebo nejsi muž?"

Filip pokrčil rameny a mlčel.

Tu se stařec, když viděl, že se odpovědi nedočká, na syna spíš z pohrdání než ze zájmu ostře zadíval. A teprve teď si v jeho tváři povšiml štítu důstojnosti, skálopevné kázně a neotřesitelné vůle, štítu cti, bohužel!

Potlačil svou bolest, přejel si svým hebkým rukávníkem po červené špičce nosu a řekl vemlouvavě jako Orfeus, když promlouval k thesalským skalám:

"Filipe, příteli, tak mě přece vyslechni."

"Ach, zdá se mi, otče, že už čtvrt hodiny nedělám nic jiného," odpověděl mladý muž.

Nu, však já tě shodím z výšin tvého majestátu, pane Američane, říkal si stařík. Máš taky svou slabou stránku, obře, jen pusť moje staré drápy k tomu svému choulostivému místečku, a uvidíš!

Nahlas pak řekl:

"Cožpak jsi nepochopil jednu věc?"

"Jakou otče?"

"Nepochopení, které slouží ke cti tvé prostoduchosti!"

"To jsem zvědav, pane."

"Je to docela jednoduché, přijíždíš z Ameriky, kam jsi odjel ve chvíli, kdy jsme měli jen krále a žádnou královnu, nepočítáme-li paní Dubarry, Veličenstvo málo úctyhodné. Teď se vracíš, vidíš královnu a říkáš si:

"Mějme ji v úctě."

"Ovšem."

"Dítě nešťastné!" zvolal stařec.

A dusil v rukávníku záchvat kašle a smíchu.

"Jakže, vy mě litujete, pane, protože mám v úctě království, vy, Taverney-Maison-Rouge," ptal se Filip, "vy, jeden z velkých šlechticů Francie?"

"Počkej přece, nemluvím s tebou o království, mluvím o královně!"

"A vy mezi tím děláte rozdíl?"

"Jako že je Bůh nade mnou. Co je království, můj milý? Koruna. Té se člověk nedotkne, hrome. Co je královna? Žena! A žena, to je něco jiného, té se člověk dotýká."

"Té se člověk dotýká!" zvolal Filip, celý rudý zároveň hněvem i pohrdáním, s gestem tak jedinečným, že každá žena, která by ho byla viděla, by ho nedokázala nemilovat a žádná královna nezbožňovat.

"Ty tedy ničemu z toho nevěříš. Nu dobrá," začal znovu drobný stařík, tentokrát nízkým a přisprostlým tónem a s pošklebkem plným cynismu, "jen se zeptej pana de Coigny, zeptej se pana de Lauzun40, zeptej se pana de Vaudreuil."

"Mlčte, mlčte, otče," zvolal Filip přidušeným hlasem, "nepřestanete-li, tak za to trojí zhanobení, když už nemohu třikrát probodnout kordem vás, probodnu sám sebe, to vám přísahám, a učiním to bez lítosti a hned!"

Taverney udělal krok zpátky, otočil se na podpatku, jako to dělával Richelieu, když mu bylo třicet, a řekl, potřásaje přitom rukávníkem:

"Je to pravda, každé zvíře je hloupé. Kůň je osel, orel je husa, kohout je kapoun. Přeji ti příjemný večer. Potěšil jsi mě. Já myslel, že jsem už dědek, který má zkušeností, že by mohl prorokovat, a teď vidím, že jsem se mýlil, jsem žhavý Valerius, jsem Adónis, jsem Apollón! Příjemný večer."

A vytočil na podpatku málem piruetu.

Filip se zachmuřil a starce v půli obratu zarazil.

"Otče, vy jste nemluvil vážně, že ne? Není přece možné, aby šlechtic z tak znamenitého rodu jako vy přispíval k šíření pomluv, které rozsévají nepřátelé nejen ženy, nejen královny, ale samého království."

"On o tom ještě pochybuje, ten dvojnásobný pitomec!" zvolal stařec.

"Mluvil jste tu přede mnou tak, jako byste mluvil o samotě před Bohem?"

"Vskutku tak."

"Jako před Bohem, jemuž jste každým dnem blíž a blíž?"

Mladý muž znovu navázal rozhovor, který předtím s takovým pohrdáním skoncoval. To byl pro barona úspěch. Přistoupil těsně k němu a potěšeně řekl:

"Zdá se mi, že je ve mně přece jenom kus šlechtice, pane synu, což? A že nelžu... pokaždé."

Slůvko pokaždé bylo trochu k smíchu. Ale Filip se nesmál.

"Vy jste tedy přesvědčen, pane, že královna měla milence?"

"To je mi novinka."

"Ty, jejichž jména jste uváděl?"

"I jiné. Co já vím. Poptej se ve městě, u dvora. Člověk se asi musí vrátit až z Ameriky, aby nevěděl nic o tom, co se

povídá."

"Ale kdo to povídá, pane? Nějací pisálkové nízkých pamfletů."

"Ale, ale, chceš snad i mne považovat za novinářského škrabala?"

"Ne. Ale v tom je právě ta chyba, že lidé jako vy opakují takové hanebnosti, které se šíří jako otravné výpary a mohou někdy zatemnit i nejjasnější slunce! To vy a různí urození lidé dáváte těmto řečem strašlivou věrohodnost tím, že je papouškujete. Och pane, neopakujte už takové věci, nedělejte to, už z bázně Boží."

"A přesto je opakuji."

"A proč je opakujete?" vzkřikl mladý muž a dupnul.

"Ech, proto," zavěsil se stařec do synovy paže a prohlížel si ho s ďábelským úsměvem, "abych ti dokázal, že jsem nelhal, když jsem ti říkal: ‚Filipe, královna se ohlíží, Filipe, královna hledá, Filipe, královna si přeje, utíkej, utíkej, Filipe, královna čeká."

"Och Bože, mlčte, otče, nebo z vás zešílím!" zvolal mladý muž, skrývaje hlavu do dlaní.

"Filipe, já tě opravdu nechápu," odpověděl stařec. "Cožpak je to nějaký hřích, milovat? To jen dokazuje, že má člověk srdce. A cožpak z očí té ženy, z jejího hlasu a z její chůze necítíme její srdce!! Miluje, miluje, pravím ti. Ale ty jsi filosof, puritán, kvaker, člověk z Ameriky, ty zkrátka nemiluješ. Nech ji tedy, ať se dívá, ať se obrací, nech ji čekat, urážej ji, pohrdej jí, odmítni ji, Filipe, totiž Josefe de Taverney41."

A po těch slovech, podtrhovaných zběsilou jedovatostí, zmizel ten malý stařec, spokojený s výsledkem svého namáhání, jako pokušitel, který vnuknul první zločinný nápad.

Filip osaměl, srdce mu divoce bušilo, hlavu měl v jednom ohni. Ani si neuvědomoval, že už půl hodiny stojí jako do země přibitý, že královna skončila svou projížďku, že se již vrací, že se na něj dívá; vtom na něj ze středu své družiny, jak jela kolem, zavolala:

"Už jste si jistě dost odpočinul, pane de Taverney! Pojďte přece. Tak královsky povozit královnu jako vy nedokáže nikdo. Ustupte, pánové."

Filip se k ní rozběhl. Slepý, hluchý, opojený.

Když položil na opěradlo saní ruku, myslel, že shoří. Královna se nenuceně opírala o sedadlo. Jeho prsty se dotýkaly vlasů Marie Antoinetty.

15. Suffren

Proti všem dvorním zkušenostem zůstalo tajemství Ludvíka XVI. a hraběte d'Artois opravdu tajemstvím.

Nikdo nevěděl, kdy a jak přijede pan Suffren42.

Král oznámil na večer obvyklou hru. V sedm hodin přišel s princi a princeznami. Královna vedla za ruku madam Royale43, jíž bylo teprve sedm let.

Společnost byla velmi početná a skvělá.

Když všichni usedali ke stolu, přistoupil hrabě d"Artois nenápadně ke královně a řekl jí:

"Podívejte se kolem sebe, sestro!"

"Dívám se, ale nic nevidím!"

Královna se znovu rozhlédla kolem, přelétla pohledem tvořící se hloučky, povšimla si prázdných míst, a když viděla všude přátele, všude horlivé a oddané služebníky, mezi nimiž byla i Andrée se svým bratrem, pokrčila rameny:

"Vidím všude jen příjemné a milé tváře!"

"Nedívejte se, kdo tu je, sestro, všimněte si, kdo tu chybí."

"Ach, máte pravdu," zvolala královna.

Hrabě d'Artois se dal do smíchu.

"Zase tu není," zavrtěla hlavou královna. "Cožpak bude pořád přede mnou utíkat?"

"Ne, ne," usmál se hrabě d'Artois. "Je to větší švanda. MONSIEUR čeká u brány na pana de Suffren."

"A co je na tom k smíchu, bratře?"

"Co je na tom k smíchu?"

"Zajisté - čeká-li MONSIEUR pana de Suffren u brány, je prostě zdvořilejší než my, a protože ho první uvidí, bude mu také moci první blahopřát - dříve než my."

"Ale, sestřičko," usmíval se mladý princ, "máte příliš nepatrné mínění o naší dvorské diplomacii. MONSIEUR šel čekat na pana de Suffren k bráně na Fontainebleau, ale my jsme poslali někoho, kdo na něho počká na silnici od Villejuif."

"Opravdu?"

"Takže bude MONSIEUR trčet a mrznout u brány, zatímco pan de Suffren objede na králův příkaz Paříž a přijede přímo sem do Versailles, kde na něho čekáme my."

"To není špatný nápad."

"Moc se mí líbí a jsem spokojen sám se sebou. Pusťte se do hry, sestro."

Ten večer bylo v herně sto osob z nejvyšší společnosti: pan de Condé, pan de Penthiévre, pan de la Trémouille, princezny.

Jen král si povšiml, kterak hrabě d'Artois rozesmál královnu, a aby měl také trochu podíl na tom spiknutí, šibalsky na ně zamrkal.

Jak jsme už řekli, nikdo nevěděl, že přijede velitel de Suffren, a přece se nad celým sálem, nad všemi přítomnými vznášela jakási předtucha.

Kdekdo cítil, ze něco visí ve vzduchu, že se tu tají cosi, co brzy vejde ve všeobecnou známost. Celého shromáždění se zmocnil nepokoj, vzrušovala každá maličkost, ať už se král třeba trochu zamračil, aby dal najevo nelibost, anebo se naopak pousmál.

Král, jenž měl ve zvyku hrát o šest livrů, aby udržoval hru princů a dvořanů ve slušných mezích, nevšímal si ani, ze vytahal z kapes na stůl všechno zlato, co ho měl.

Královna se okamžitě vžila do své role, tvářila se jako neviňátko a mátla shromáždění, předstírajíc ohromný zájem o hru.

Filip, kterého přibrali ke hře a posadili naproti sestře, vstřebával všemi smysly jedinečný, obluzující pocit z této přízně, jež ho vynesla na vrchol blaha.

Proti vlastní vůli se mu neustále vracela na mysl otcova slova. Tázal se v duchu, zdali stařec, který zažil tři nebo čtyři vlády milostnic, není nakonec nejlepším znalcem lidí i mravů.

Ptal se sám sebe, zdali puritánství, odvozené z náboženského zbožňování, není jen směšnost, kterou si přivezl z dalekých zemí.

Není tato poetická, krásná královna, která vůči němu projevuje takřka sesterské city, v jádře jen rafinovaná koketa s touhou zaznamenat další dobrodružství do svých pamětí, tak jako sběratel napíchne do své skříňky nového motýla nebo nový hmyz, aniž se stará, zdali trpí nebo netrpí ubohý živočich, jehož srdce proklál jehlou?

A přece jen není královna žena jako kdekterá druhá, nemá všední, obyčejnou povahu. Její pohled vždycky něco znamená, nepodívá se nikdy na nikoho, aniž si napřed neuvědomila dosah svého pohledu.

Coigny44, Vaudreuil, přemítal Filip, milovali královnu a královna milovala je. Ach, proč jen, proč je tato pomluva tak temná? Proč alespoň jediný paprsek světla neozáří tu hlubokou propast, jakou je srdce ženy, propast tím hlubší, je-li to srdce královnino?

A když se Filip dost natrápil s těmito dvěma jmény, povšiml si, že na druhém konci stolu sedí pánové de Coigny a de Vaudreuil, podivnou hrou náhody se octli vedle sebe, dívají se někam docela jinam, než kde sedí královna, a v jejich pohledech je možno číst nevšímavost, ne-li nezájem.

A Filip si řekl, že tihle dva muži rozhodně nemohli milovat, sedí-li tu tak klidně, že rozhodně nemohli být milováni, jsou-li teď tak zapomenuti a zapomněli-li sami na všecko. - Oh, kdyby královna milovala jeho, zbláznil by se blahem! A kdyby ho milovala a pak na něho zapomněla, zabil by se žalostí.

Z pánů de Coigny a de Vaudreuil obrátil Filip zrak na Marii Antoinettu.

A stále ponořen ve snění zkoumal to čisté čelo, velitelská ústa, vznešený pohled. Žíznil po tom, aby mu všechny krásy té ženy odhalily královnino tajemství.

Ach ne, ne! Jsou to pomluvy, pomluvy, pomluvy! Jsou to pouhé bajky, které rozšiřují a udržují mezi lidem dvorské zájmy, pletichy a nevraživost.

Filip dospěl k tomuto přesvědčení, právě když na orloji ve strážním sále odtlouklo tři čtvrti na osm. V tom okamžiku zazněl zvenčí velký hluk.

Ze strážního sálu se ozvaly spěšné kroky. Pažby pušek dopadly s třeskotem na dlažbu. Lomoz lidských hlasů, vnikající do herny pootevřenými dveřmi, upoutal královu pozornost, král zaklonil hlavu, aby lépe slyšel, potom dal královně znamení.

Královna pochopila a přerušila hru.

Všichni hráči sebrali, co měl kdo před sebou, a čekali, co udělá královna, aby pak následovali jejího příkladu.

Královna se zvedla a ubírala se do velkého přijímacího sálu.

Král ji u6 předešel.

Pobočník pana de Castries, ministra námořnictva, přistoupil ke králi a řekl mu tiše několik slov.

"Dobře," odpověděl král, "jděte."

Potom se obrátil ke královně:

"Všechno je v pořádku."

Přítomní se tázavě podívali druh na druha, ta věta "všechno je v pořádku" jim zřejmě zavdala látku k přemýšlení.

Pojednou vstoupil do sálu sám maršálek de Castries a zeptal se zvučným hlasem:

"Ráčí jeho Veličenstvo přijmout pana de Suffren, který přichází z Toulonu?"

Sotva pronesl maršálek to jméno, hlasitě, radostně a vítězoslavně, zmocnilo se celého shromáždění nevýslovné vzrušení.

"Ano, pane," odpověděl král, "s velkým potěšením."

Pan de Castries odešel.

Všichni dvořané se hrnuli ke dveřím, v nichž zmizel pan de Castries.

Stačí několik slov, abychom vysvětlili, proč celá Francie hořela nadšením pro pana de Suffren, proč byli král, královna, princové z královské krve tolik dychtiví spatřit tohoto muže jako první! Suffren, stejně tak jako Turenne, jako Catinat, jako Jean Bart, je jméno, při jehož vyslovení se každé francouzské srdce dme pýchou.

Od války s Anglií, přesněji řečeno v posledním údobí bojů, než byl uzavřen mír, svedl pan de Suffren sedm velkých námořních bitev, aniž utrpěl jedinou porážku. Dobyl Trinquemale a Gondelour, zajistil francouzské državy, vyčistil moře od nepřátelského loďstva a poučil naboba Haider-Alyho, že Francie je první velmocí Evropy. Dokázal sloučit s dovedností smělého námořníka obratnost chytrého a počestného vyjednávače, udatnost a neohroženost vojáka s rozhodností a uměřeností moudrého vladaře. Srdnatý, neúnavný a pyšný na svou vlast, jakmile šlo o čest francouzské vlajky, dovedl unavit Angličany na souši i na moři tou měrou, že tito pyšní námořníci nikdy nestačili ukončit započatý boj vítězstvím, dokonce se ani neodvážili napadnout Suffrena, jakmile tento lev ukázal zuby.

V boji nasazoval život stejně bezstarostně jako kterýkoli poslední námořník, po bitvě se choval jako milosrdný, soucitný a šlechetný člověk. Byl to typ pravého námořníka, jaký od časů Jeana-Barta či Duguaye-Trouina málem upadl v zapomenutí a jejž Francie znovu našla právě v Suffrenovi.

Nepokoušejme se líčit bouřlivé nadšení, jaké vzbudil Suffrenův příchod mezi šlechtou, shromážděnou ve Versailles

tento večer.

Suffrenovi bylo šestapadesát, byl to zavalitý, menší muž jiskrného pohledu a ušlechtilého, nenuceného chování. Přes svou zavalitost byl čilý a pohyblivý, přes příkladnou skromnost vnukal úctu. Tvářil se důstojně pod svým účesem, vlastně pod svou vlásenkou. Jako člověk, který se nikdy nedostane do nesnází, dal se ustrojit a učesat ve voze, kterým přijel.

Měl na sobě modrý, zlatem vyšívaný kabát, červenou vestu, modré kalhoty. Ponechal si však vojenský límec, na němž se jeho veliká brada odrážela jako důstojný podstavec obrovské hlavy.

Když vstoupil do strážní síně, pošeptal kdosi několik slov panu de Castries, který se tu netrpělivě procházel, a ministr ihned zvolal:

"Pan de Suffren, pánové!"

Stráže se okamžitě chopily mušket, v okamžiku utvořily špalír, jako by tudy procházel sám francouzský král, a když pan de Suffren prošel jejich řadami, seřadily se za ním do čtyřstupu jako čestný průvod.

Velký námořník stiskl panu de Castries ruce a chystal se ho obejmout.

Ale ministr námořnictva ho jemně odstrčil.

"Ne, ne, pane," bránil se zdvořile, "právo, aby vás první objal, musím ponechat někomu, kdo je toho více hoden!"

A vedl pana de Suffren k Ludvíku XVI.

"Pane veliteli," zvolal král, sotva ho spatřil, "buďte nám vítán ve Versailles. Přinášíte sem slávu, přinášíte sem vše, čím obšťastňují hrdinové své současníky. Nemluvím o budoucnosti - ta patří vám. Obejměte mě, pane veliteli!"

Pan de Suffren poklekl, král ho zvedl a objal ho tak srdečně, že celým shromážděním proběhla vlna radosti a opojení.

Kdyby nebylo povinné úcty ke králi, všichni přítomní by byli propukli v souhlasný jásot a pochvalné volání.

Král se obrátil ke královně.

"Madam, toto je pan de Suffren, vítěz od Trinquemalu a Gondelouru, postrach našich anglických sousedů, můj Jean-Bart!"

"Pane," prohlásila královna, "nenalézám slov, kterými bych vám vyjádřila svou pochvalu. Věžte jen, že jste nedal vypálit jedinou ránu ze svých děl pro čest Francie, aby mé srdce nebilo pro vás obdivem a vděčností."

Sotva královna domluvila, přistoupil k panu de Suffren hrabě d'Artois se svým synem, vévodou d'Angoulême:

"Můj synu, zde vidíš hrdinu. Prohlédni si ho dobře, taková podívaná se hned tak nenaskytne."

"Monseigneure," odpověděl mladý princ otci, "až do této chvíle jsem četl o hrdinech u Plutarcha, ale žádného jsem dosud neviděl. Děkuji vám, že jste mi ukázal pana de Suffren!"

Všude kolem se rozlehl pochvalný šepot a dítě tak mohlo poznat, že řeklo něco, o čem si lidé budou vyprávět.

Král vzal pana de Suffren pod paží a chystal se s ním odejít do pracovny, aby si s ním pohovořil o jeho cestách a výpravách.

Pan de Suffren však uctivě odporoval:

"Sire, Vaše Veličenstvo mě zahrnulo takovou laskavostí, že mi snad dovolí..."

"Ach," zvolal král, "co máte na srdci, pane de Suffren?"

"Sire, jeden z mých důstojníků se tak těžce provinil proti povinné kázni, ze mám za to, že jen Vaše Veličenstvo může vynést spravedlivý rozsudek."

"Pane de Suffren," usmál se král, "doufal jsem, že první, oč mě požádáte, bude nějaký důkaz. přízně, a nikoli trest."

"Sire, Vaše Veličenstvo jistě nejlépe samo rozhodne, jak se zachovat v tomto případě."

"Poslouchám."

"V poslední bitvě sloužil onen důstojník, o němž jsem se zmínil, na lodi Sévére."

"Ach, to je ta loď, která svinula vlajku," podotkl král a zamračil se.

"Sire," odpověděl pan Suffren ukláněje se, "kapitán lodi Sévére dal skutečně stáhnout vlajku a sir Hugues, anglický admirál, už také poslal člun, aby zajal a obsadil loď. Ale poručík, který velel dělům v mezipalubí, zpozoroval, že ustala střelba, a sám už také dostal rozkaz, aby zastavil palbu, a vyběhl proto na palubu. Viděl, že vlajka je svinuta a že se kapitán chystá vzdát nepříteli. Prosím Vaše Veličenstvo za prominutí, ale při tom pohledu v něm vzkypěla jeho francouzská krev. Uchopil vlajku, kterou měl na dosah ruky, chytl kladivo, přibil vlajku na stožár a rozkázal, aby se okamžitě začalo střílet. Takovým způsobem, Sire, byla Sévére zachráněna pro Vaše Veličenstvo."

"Krásný čin," prohlásil král.

"Skvělý čin," ozvala se královna.

"Ano, Sire, ano, madam. Je to však zároveň hrubá vzpoura proti povinné kázni. Kapitán vydal rozkaz, poručík měl uposlechnout. Prosím vás, Sire, o milost pro tohoto důstojníka, a prosím vás o ni tím snažněji, že je to můj synovec."

"Váš synovec!" zvolal král, "a vy jste mi o něm nic neřekl!"

"Měl jsem tu čest podat o této události zprávu panu ministru námořnictva, prosil jsem ho jen, aby o ní Vašemu Veličenstvu nic neřekl, dokud nebudu mít sám příležitost poprosit o milost pro provinilého důstojníka."

"Uděluji mu ji, uděluji," zvolal král, "a už předem slibuji svou milost a ochranu každému provinilci, který dokáže stejným způsobem hájit čest vlajky a francouzského krále. Měl byste mi představit toho důstojníka, pane veliteli."

"Je přítomen," odpověděl pan de Suffren, "a jestliže si to Vaše Veličenstvo přeje..."

Pan de Suffren se otočil a pokynul:

"Předstupte, pane de Charny!"

Královna sebou trhla. Tu jméno v ní vzbudilo vzpomínku příliš čerstvou, aby se jí mohla vytratit z paměti.

Mladý důstojník vystoupil z hloučku za panem de Suffren a předstoupil před krále.

Královna, nadšena vyprávěním o tom statečném činu, užuž chtěla hrdinovi toho skvělého příběhu vykročit vstříc.

Když však uslyšela jeho jméno a pohlédla do tváře námořníkovi, kterého pan de Suffren představoval králi, zarazila

se, krev jí zmizela z tváří a Marie Antoinetta potlačila tichý výkřik.

Také slečna de Taverney zbledla a úzkostně se podívala na královnu.

Pan de Charny nic neviděl, nic nevnímal a v jeho tváři se zračila jen hluboká úcta. Uklonil se před králem, ten mu podal ruku k políbení. Potom se skromně a rozechvěn, sledován obdivnými i závistivými zraky celého shromáždění, vrátil k hloučku důstojníků, kteří mu hlučně blahopřáli a zahrnovali ho pozornostmi.

Na okamžik nastalo pohnuté ticho, král zářil, královna se usmívala poněkud na rozpacích, pan de Charny klopil oči a Filip, jemuž neušlo královnino dojetí, se díval na Marii Antoinettu nepokojně a pátravě.

"Pojďme," pobídl konečně král, "pojďte, pane de Suffren, musíte mi mnoho vyprávět. Hořím dychtivostí poslechnout si vás a dokázat vám, jak jsem na vás myslel a byl v duchu s vámi."

"Sire, tolik laskavosti..."

"Ach uvidíte mé mapy, veliteli, uvidíte, jak jsem tušil vaše plány, sledoval den za dnem směr vaší plavby a odhadoval už napřed vaše úmysly. Pojďte, pojďte."

Vzal pana de Suffren pod paží, po několika krocích se však náhle obrátil ke královně:

"Ještě něco, madam, nařídil jsem, jak víte, postavit loď o stu dělech, teď jsem se však rozhodl, že jí dáme jiné jméno. Souhlasila jste, že ji pojmenujeme..."

Marie Antoinetta už opět nabyla duševní rovnováhy a ihned uhodla královu myšlenku.

"Ach ano, ano," zatleskala rukama, "dáme jí jméno Suffren a já a pan velitel jí budeme kmotry."

Celou síní zaznělo volání, až dosud potlačované: "Ať žije král! Ať žije královna!"

"A ať žije Suffren!" připojil král s vybranou pozorností. V králově přítomnosti nemohl totiž nikdo volat "Ať žije pan de Suffren!", ale i ti, kdo nejúzkostlivěji dbali dvorní etikety, mohli klidně provolávat slávu lodi Jeho Veličenstva.

"Ať žije Suffren!" opakovalo nadšeně celé shromáždění

Král poděkoval úklonem hlavy, že tak dobře porozuměli jeho myšlence, a odvedl velitele do své pracovny.

16. Pan de Charny

Sotva král odešel, seskupili se všichni princové i princezny přítomní v sále kolem královny.

Velitel Suffren pokynul synovci, aby na něho počkal. Mladý šlechtic se uklonil, aby dal najevo, že strýcovu příkazu rozuměl, a zůstal v hloučku důstojníků, který ho obklopil.

Královna si vyměnila s Andrée několik plachých pohledů, jimiž se obě ženy dorozuměly, a nespouštěla teď téměř z očí mladého muže. Kdykoli se na něho podívala, pomyslela si vždycky: Není pochyby, je to on.

Slečna de Taverney odpovídala na tyto pohledy posunkem, který naznačoval královně s naprostou srozumitelností: Ach bože, madam, je to on, docela určitě to je on.

Jak jsme už řekli, Filip si povšiml královnina vzrušení. Nepřestával sledovat královnino chování a odhadoval ne-li příčinu, tedy aspoň skrytý smysl jejího počínání.

Kdo miluje, nemýlí se nikdy v pocitech toho, koho miluje.

Vytušil tedy, že královnu potkalo něco zvláštního, záhadného a že o tom, co se jí přihodilo, neví nikdo leč ona sama a Andrée.

Královna se opravdu neměla v moci a skrývala svůj pohled za vějířem, ona, před níž obvykle kdekdo klopil zrak.

Zatímco mladý muž pátral, z čeho pramení královnin nepokoj, zatímco se pokoušel objevit v obličejích pánů de Coigny a de Vaudreuil, zda snad nemají nějaký podíl na královnině tajemství, zatímco se mohl přesvědčit, že se oba dva dosti lhostejně baví s hrabětem de Haga, který přibyl do Versailles, aby tu složil svou poklonu, vstoupil do síně muž v nádherném kardinálském oděvu, provázen několika dvořany a preláty.

Královna poznala pana Louise de Rohan. Zpozorovala ho přes celý sál a okamžitě se odvrátila. Ani se nesnažila zakrýt svou nelibost.

Prelát prošel celým shromážděním, aniž koho pozdravil. Šel rovnou ke královně a uklonil se před ní spíše jako světák před ženou než poddaný před královnou.

Potom pronesl k Jejímu Veličenstvu jakousi navýsost galantní poklonu, ale královna sotva pootočila hlavu, prohodila několik chladných, obřadných slov a hned se zas obrátila a pokračovala v rozmluvě s paní de Lamballe a s paní de Polignac.

Princ Louis nedal v nejmenším najevo, že by si byl povšiml, jak nevlídně ho královna přijala. Znovu se uklonil, pomalu se otočil a s veškerou uhlazeností dokonalého dvořana se pustil do hovoru s královými tetami. Bavil se s nimi dlouho a výtečně, protože, jak už tomu u dvorů bývá, uvítaly ho o to přívětivěji a roztomileji, oč ledověji se k němu zachovala královna.

Kardinál Louis rte Rohan byl muž v plné síle, impozantní postavy a ušlechtilých způsobů. V jeho rysech se zračila inteligence a takt. Měl jemná ústa, z nichž nikdy nevyšlo neopatrné slovo, a neobyčejně ušlechtilé ruce. Vysoké čelo, nad nímž začínaly poněkud řídnout vlasy, prozrazovalo, že se oddává buď studiu, nebo rozkoším, a v princi Rohanovi bylo opravdu sloučeno to i ono.

Byl to muž, kterému se kořily ženy - milovaly jeho nenápadnou a nevtíravou dvornost. Lidé ho velebili za jeho štědrost. Měl milión šest set tisíc livrů ročního důchodu, a přesto dokázal, že ho málem pokládali za chudého .

Král ho měl rád pro jeho učenost. Královna ho nenáviděla.

Důvody této nenávisti nevešly nikdy úplně ve známost, vykládaly se však dvojím způsobem.

Především prý jako vyslanec ve Vídni napsal princ Louis králi Ludvíku XV. nějaké ironické dopisy o Marii Terezii, dopisy, které Marie Antoinetta tomuto diplomatovi nedovedla nikdy odpustit.

Podle jiného výkladu, lidštějšího a zejména pravděpodobnějšího, psal prý vyslanec Ludvíku XV. o samotné Marii Antoinettě v době, kdy se chystala svatba arcivévodkyně s korunním princem, a starý král četl prý ten dopis, v němž byly všelijaké jízlivosti, které mohly právem urazit tenkrát ještě velmi hubenou mladou dámu, nahlas při večeři u

hraběnky Dubarry.

Ty útoky se také Marie Antoinetty těžce dotkly, tím spíše, že nemohla přiznat, že je jejich obětí, a veřejně se proti nim bránit. Přísahala však, že se jejich původci dříve nebo později pomstí.

Pochopitelně že za tím vším byly i vysloveně politické pletichy.

Pan de Rohan se stal velvyslancem ve Vídni po panu de Breteuil, jemuž bylo toto významné místo odňato.

Pan de Breteuil byl příliš slabý, aby mohl vypovědět princi otevřený boj, a proto se uchýlil k tomu, čemu se v diplomacii říká politická lest. Opatřil si kopie, snad dokonce i originály dopisů svého nástupce u vídeňského dvora, a protože ty dopisy svědčily nejenom o skutečných zásluhách diplomatových, ale i o prelátově malicherném nepřátelství vůči rakouskému císařskému dvoru, nalezl v tehdejší korunní princezně spojence, odhodlaného jednou zničit pana prince de Rohan.

Královnina nenávist doutnala u dvora a velmi ztěžovala kardinálovo postavení.

Kdykoli se setkal s královnou, vždycky se mu dostalo stejně ledového přijetí.

Ale ať už byl povznesen nade všecko pohrdání, anebo ať ho přemáhala neodolatelná touha přiblížit se k své nepřítelkyni (a proto jí také všechno promíjel), Louis de Rohan nepromeškal jedinou příležitost setkat se s Marií Antoinettou, což pro něho nebylo nikterak nesnadné, neboť zastával úřad velkého almužníka francouzského dvora.

Nikdy si nestěžoval, nikdy se s ničím nikomu nesvěřil. Sdostatek útěchy nad královskou nepřízní mu poskytoval malý kroužek přátel, mezi nimiž vynikal zejména kardinálův německý přítel, baron de Planta, pokud tak v hojné míře neučinily už dvorní dámy, které v odmítavosti vůči kardinálovi nenásledovaly příkladu královnina.

Kardinál se mihl jako stín přes úsměvný obraz, který tanul královně před očima. Sotva se vzdálil, tvář Marie Antoinetty se rozjasnila a královna se obrátila k paní princezně de Lamballe:

"Víte, že čin toho mladého důstojníka, synovce našeho statečného admirála, je jednou z nejkrásnějších událostí této války? Jak se ten pán vlastně jmenuje?"

"Myslím, ze pan de Charny," odpověděla princezna.

Královna se teď obrátila k Andrée:

"Je tomu tak, slečno de Taverney?"

"Ano, Charny, Vaše Výsosti," odpověděla Andrée.

"Pan de Charny,".rozhodla královna, "nám musí sám povědět tu příhodu se všemi podrobnostmi. Je tady ještě? Ať se po něm někdo podívá!"

Jeden z důstojníků si pospíšil vykonat královnin rozkaz.

V tom okamžiku však Marie Antoinetta, jak se rozhlížela kolem sebe, spatřila Filipa, a jako vždycky plná netrpělivosti zavolala na mladého muže:

"Pane de Taverney, poohlédněte se přece po něm!"

Filip se začervenal. Možná že si pomyslil, že měl splnit královnino přání dříve, než je vyřkla. Pustil se tedy ihned za šťastným důstojníkem, kterého nespustil z očí od okamžiku, co se pan de Charny octl před králem.

Hledání netrvalo dlouho.

Za chviličku se objevil pan de Charny uprostřed obou královniných poslů.

Kruh kolem královny se před ním rozestoupil. Královna si ho teď mohla prohlédnout pozorněji nežli včerejšího večera.

Byl to mladý muž asi sedmadvacetiletý nebo osmadvacetiletý, štíhlé a přímé postavy, široký v ramenou a pevný v bocích. Jemný a ušlechtilý obličej nabýval podivuhodně energického výrazu, kdykoli mladík na někoho upřel hluboké modré oči.

Měl právě tak bílou pleť, jako byl Filip opálen - bylo to tím podivuhodnější, že se přece vlastně teprve vracel z války v Indii. Na silné, ale zároveň neobyčejně půvabné šíji měl sněhobílý nákrčník, ale ten přece jen nesvítil takovou bělostí jako mladíkova pleť.

Když se přiblížil k hloučku, v jehož středu trůnila Marie Antoinetta, nedal ani v nejmenším najevo, že by snad znal slečnu de Taverney anebo dokonce samu královnu.

Důstojníci, kteří ho před chvílí obklopovali, kladli mu různé otázky a on na ně prostě odpovídal, zdálo se, jako by byl dočista zapomněl, že byl před chvílí představen králi a že se díval tváří v tvář královně.

Tato nenucenost, tato skromnost zaujaly ještě více královninu pozornost - Marii Antoinettě se vždycky líbilo, choval-li se někdo vybraně ušlechtilým způsobem.

Pan de Charny se s dobrou potázal, neskrýval-li jenom před ostatními překvapení z nenadálého setkání s dámami z fiakru. Bylo vrcholem společenského umění a dobrého vkusu ponechat, pokud možno, dokonce i samu královnu v domnění, že nebyla poznána, pokud snad sama neprojeví jiné přání.

Jak toho vyžadovala přirozená a přiměřená skromnost, nepozvedl pan de Charny zrak, dokud na něho královna nepromluvila.

"Pane de Charny," vyzvala ho královna, "tyto dámy si přejí - a je to jistě přirozené přání, když i já sama je sdílím, - abyste nám popsal tu událost, která se odehrála na lodi, do všech podrobností. Vypravujte nám o ní, prosím."

"Madam," odpověděl mladý námořník uprostřed hlubokého ticha, "prosím snažně Vaše Veličenstvo, nikoli ze skromnosti, ale z přirozeného lidského citu, aby mě zprostila tohoto vyprávění. Co jsem udělal jako poručík na palubě Sévére, bylo by udělalo deset mých kamarádů. Já jsem měl to štěstí, že jsem to mohl udělat první, a v tom je celá má zásluha. Abych dodával této samozřejmé povinnosti zdání nějakého velkého činu tím, že bych o té příhodě vyprávěl před Vaším Veličenstvem, ne, to opravdu nemohu, a vaše velké srdce, madam, vaše královské srdce to pochopí.

Bývalý kapitán Sévére je znamenitý důstojník, který toho dne ztratil hlavu. Ach, madam, jistě jste slyšela i o největších hrdinech, že nebyli hrdiny v každém okamžiku. Stačilo deset minut, aby se vzpamatoval. Naše odhodlání, že

se nevzdáme, mu poskytlo tuto lhůtu, a odvaha se mu znovu vrátila. Od té chvíle to byl opět nejsrdnatější chlapík z nás všech. Zapřísahám proto Vaše Veličenstvo, aby nezveličovalo mou zásluhu - ničila byste tím, madam, onoho nešťastného důstojníka, který nepřestává ani na okamžik truchlit nad jedinou chvilkou slabosti."

"Výborně, výborně," pokývala hlavou královna, dojata a zářic radostí, protože ze všech stran se ozývaly projevy souhlasu se šlechetnými slovy mladého důstojníka. "Výborně, pane de Charny, jste opravdový muž, a já jsem to už poznala."

Při těchto slovech zvedl námořník hlavu a po tvářích se mu rozlila takřka ještě chlapecká červeň. Plaše se podíval z královny na Andrée. Zdálo se, jako by nemohl vydržet pohled ušlechtilé a v ušlechtilosti tak skromné dámy.

Opravdu, zkouška pana de Charny nebyla dosud u konce.

"Je totiž po zásluze," pokračovala směle královna, "abyste se všichni dozvěděli, že jsme pana de Charny, neznámého mladého důstojníka, který teprve včera připlul do Francie, dobře poznaly ještě dřív, než nám byl dnes večer představen, a že si tento dokonalý šlechtic zaslouží obdiv a úctu všech dam."

Všichni viděli, že se královna chystá vyprávět nějakou historku, za ní bylo lze tušit nějaké milostné dobrodružství nebo malé tajemství, dvorský klípek, jimiž se to v tomto prostředí jen rojilo. Všichni se tedy shlukli kolem Marie Antoinetty, tlačili se kupředu, napínali sluch.

"Představte si, drahé dámy," usmála se královna, "že pan de Charny je právě tak plný soucitu k něžnému pohlaví, jako je nemilosrdný k Angličanům. Slyšela jsem o tom vyprávět a ujišťuji vás, že mu ten příběh slouží v mých očích jen ke cti."

"Ach, madam," zajíkal se mladý důstojník.

Jistě pochopíte, že přítomnost muže, jehož se královnina slova týkala, ještě zdvojnásobila všeobecnou pozornost. Celé shromáždění dychtivě a napjatě poslouchalo.

Mladému námořníkovi vystoupily na čele krůpěje potu a byl by dal rok života za to, aby byl v tuhle chvíli ještě v Indii.

"Poslyšte, co se přihodilo," pokračovala vesele královna. "Dvě dívky, které velmi dobře znám, se opozdily v Paříži a byly obklopeny lůzou. Byly v nebezpečí, ve velkém a opravdovém nebezpečí. Náhodou či spíše naštěstí namanul se tu v tom okamžiku pan de Charny.

Rozehnal dav, vzal obě dámy pod ochranu, a třebaže v tu chvíli rozhodně nemohl uhodnout jejich společenské postavení, rytířsky se jich ujal a doprovodil je velmi daleko, nemýlím-li se, asi deset mil od Paříže."

"Ach, Vaše Veličenstvo nadsazuje," namítl s úsměvem pan se Charny, uklidněn rozmarným tónem královnina vyprávění.

"Řekněme tedy, že to bylo pět mil, a nemluvme už o tom," vmísil se hrabě d'Artois do hovoru.

"Budiž, bratře," pohodila hlavou královna, "nejkrásnější na tom však je, že se pan de Charny nepokoušel vyzvědět jména oněch dam, jimž prokázal takovou službu. Dovezl je, kam ho požádaly, a vzdálil se, aniž otočil hlavu, takže ani na okamžik neuvedl obě dámy do rozpaků. Tomu říkám opravdová rytířskost!"

Dvě desítky dam zahrnuly Charnyho lichotkami, poklonami, výkřiky obdivu.

"Že to bylo od něho krásné, co říkáte?" chválila mladého muže královna. "Rytíř z Artušova kruhu by se byl nechoval jinak."

"Dokonalý džentlmen!" volaly dálny jedna přes druhou.

"Pane de Charny," obrátila se královna k důstojníkovi, "král v této chvíli jistě přemýšlí, kterak by se odměnil vašemu strýci, panu de Suffren. Já bych ráda prokázala laskavost synovci tohoto velkého muže."

Vztáhla k němu ruku k políbení.

A zatímco pan de Charny, zbledlý radostí, líbal královninu ruku, bledl Filip žalem a ve zmatku se schoval za velkými záclonami salónu.

Také Andrée zbledla, a přece nemohla tušit, jak trpí její bratr.

Hlas hraběte d'Artois přerušil tuto pohnutlivou scénu.

"Ach, náš milý bratr, pan hrabě z Provence! Pojďte, pane, zmeškal jste jedinečnou podívanou! Vítali jsme právě pana de Suffren. Nikdo z nás na tenhle večer nikdy nezapomene. Jak jste se mohl opozdit, bratře, vy, takový vzor přesnosti?"

Monsieur stiskl rty, pozdravil roztržitě královnu a prohodil cosi neslaného, nemastného.

Potom pošeptal panu de Favras, kapitánovi své gardy:

"Jak to, že je ve Versailles?"

"Monseigneure," odpověděl kapitán, "sám se tím trápím celý večer, ale nedokáži si to vysvětlit."

17. Královniných sto louisdorů

Když jsme teď seznámili čtenáře s hlavními osobami tohoto příběhu nebo jim je znovu připomněli, když jsme vstoupili do domku hraběte d'Artois i do paláce Ludvíka XVI., Vrátíme se opět do domku v ulici Saint-Claude, do něhož vešla na zapřenou francouzská královna se slečnou de Taverney.

Sotva královna odešla, přepočítala, jak víme, paní de la Motte plna radosti sto louisdorů, které jí tak zničehonic jako dar nebes spadly do klína.

Padesát krásných dvoulouisdorů po osmačtyřiceti livrech se třpytilo ve svitu lampy na chudobném stole a svou aristokratickou přítomností se pyšně odráželo od nuzného zařízení skromné jizby.

Vedle radostí, že něco má, neznala paní de la Motte větší slast, než mohla-li se svým bohatstvím pochlubit. Jmění pro ni neznamenalo opravdovou rozkoš, nevzbuzovalo-li zároveň závist.

Už hezkou dobu ji mrzelo, že její komorná je svědkem její bídy. Pospíšila si hned, aby ji učinila důvěrnicí i svého štěstí.

Postavila tedy lampu tak, aby světlo dopadalo přímo na zlaťáky, a zavolala Klotildu, která harašila v předsíni:
"Pojďte sem, Klotildo!"
Hospodyně strčila hlavu do pokoje.
"Pojďte sem a podívejte se!" pobídla ji paní de la Motte.
"Ach, madam," sepnula stařena ruce a natáhla krk.
"Měla jste strach, že nedostanete zaplaceno?" zeptala se hraběnka.
"Bůh uchovej, madam, nikdy jsem přece nic takového neřekla. Dovolila jsem se jen pozeptat paní hraběnky, kdy mohu počítat s penězi, na tom přece není nic divného, vždyť mám u paní hraběnky peníze za tři měsíce."
"Myslíte, že mám dost, abych vám mohla zaplatit?"
"Kriste Pane! Kdybych měla, co má paní hraběnka tady na stole, stačilo by mi to na celý život!"
Paní de la Motte pokrčila rameny a podívala se na stařenu s nevýslovným pohrdáním.
"Ještě štěstí, že jsou na světě lidé, kteří se dovedou rozpomenout na jméno, které nosím, zatímco ti, kdo by na ně neměli zapomínat, si ani nevzpomenou."
"A co uděláte s tolika penězi?" ptala se Klotilda.
"Všecko, co budu chtít."
"Myslím," nadhodila Klotilda, "že byste měla dát do pořádku kuchyni, vždyť teďka, když máte peníze, budete zase jistě pořádat hostiny?"
"Pst!" zvolala paní de la Motte. "Někdo klepe na dveře."
"Madam klame sluch," zavrtěla hlavou stařena, líná na každý krok.
"Říkám vám, že někdo klepe."
"Dejte si říci, madam..."
"Běžte se podívat."
"Neslyšela jsem nic."
"To tak. Jako před chvílí. To jste také nic neslyšela. Kdyby ty dámy byly odešly..."
To byl dost pádný důvod a paní Klotilda se šourala ke dveřím.
"Slyšela jste teď?" zvolala paní de la Motte.
"Máte pravdu," skuhrala stařena. "Už jdu, už jdu."
Paní de la Motte shrábla spěšně padesát dvoulouisdorů se stolu, vhodila je do zásuvky, přirazila ji a zamumlala.
"Pane Bože, pošli mi ještě jednou sto zlaťáků!"
Zašeptala ta slova s tak lakotnou zbožností, že by se byl sám pan Voltaire rozesmál.
Mezitím se otevřely dveře na chodbu a v předsíni se ozvaly mužské kročeje.
Příchozí si vyměnil s Klotildou několik slov, kterým paní de la Motte nerozuměla.
Potom se dveře zavřely, kroky dozněly na schodišti a stařena se vrátila s dopisem v ruce.
"Je tady dopis," podávala list hraběnce.
Paní de la Motte si pozorně prohlédla písmo, obálku i pečeť.
"Přinesl ho sluha?" zeptala se stařeny.
"Ano, madam."
"Jakou měl livrej?"
"Žádnou."
"Byl to tedy posluha?"
"Ano, madam."
"Tenhle znak bych měla znát," myslila nahlas paní de la Motte a znovu se zkoumavě zadívala na pečeť.
Konečně zvedla pečeť k lampě.
"Devět zlatých kopí v červeném poli," vrtěla hlavou, "kdo má, u čerta, ve znaku devět zlatých kopí v červeném poli?"
Vzpomínala chvíli, ale nadarmo.
"Podívejme se zatím, co nám píše," zamumlala nakonec.
Opatrně otevřela dopis, aby nepoškodila pečeť; dopis byl velmi krátký:
Madam, osoba, na kterou jste se obrátila, navštíví vás zítra večer, budete-li ji ochotna přijmout.
"A to je vše?" Hraběnka znovu pátrala v paměti.
"Psala jsem tolika lidem," uvažovala, "obracela jsem se na kdekoho, kdo si to má proboha pamatovat? Odpovídá mi to muž nebo žena?... Z rukopisu se nepozná nic... Je nevýrazný, takový tuctový sekretářský rukopis... Styl?... Také nic originálního. Protektorský, běžná kancelářská hantýrka..."
Paní hraběnka četla nahlas:
"Osoba, na kterou jste se obrátila... To zní poněkud povýšeně a je v tom možná úmysl žadatelku pokořit. Mohla by to být žena...navštíví vás zítra večer, budete-li ji ochotna přijmout... V tom už je trochu slušnosti. Kdyby to byla žena, pozvala by mě k sobě. Je to tedy patrně muž... Ale ty dámy včera přišly sem ke mně a byly to zřejmě vznešené dámy... Podpis žádný... Kdo jen má devět zlatých kopí v červeném poli? Ach," zvolala náhle hraběnka, "cožpak jsem bez hlavy? Rohanové! Psala jsem panu de Guéménée a princi de Rohan. Jeden z nich mi odpovídá, to je nabíledni... Ale znak není rozčtvrcen, je to tedy kardinál!... Kardinál de Rohan, ten dvorný muž, milovník žen, ten ctižádostivý pán navštíví tedy zítra hraběnku de la Motte, jestliže ho madam de la Motte přijme!"
Hraběnka se zamyslila.
"Ať je bez obav, přijme ho s otevřenou náručí. Kdy že to je? Zítra večer!"
Paní de la Motte horečně uvažovala.

Dáma z dobročinné společnosti, která přinese chudé ženě sto louisdorů, může být přijata v podkrovní světnici. Může mrznout na studené podlaze, může se tlačit na židli, tvrdé jako rožeň svatého Vavřince, odmyslíme-li si tu trochu ohně. Ale církevní kníže, dobyvatel ženských srdcí, muž budoárů a nádherných komnat, ne, ne, takový almužník musí zastihnout bídu v přepychu, o jakém se hned tak někomu nezdá!

Hraběnka se obrátila k hospodyni, která se začínala chystat na lože:

"Paní Klotildo, zítra mě nezapomeňte vzbudit brzy ráno!"

A aby mohla pokojně přemýšlet, pokynula paní de la Motte stařeně, aby ji teď nechala o samotě.

Klotilda roznítila znovu oheň v krbu, který předtím zahrnula popelem, aby domácnost paní hraběnky vypadala ještě nuzněji, zavřela dveře a uchýlila se do přístěnku, kde měla své lože.

Jeanne de Valois nespala, takřka po celou noc osnovala své plány. Při světle noční lampy si dělala tužkou poznámky a teprve, když se jak náleží připravila na zítřek, upadla kolem třetí hodiny ranní v spánek. Klotilda, která stejně jako její paní zřejmě také probděla celou noc, ji vzbudila, sotva začalo svítat. K osmé hodině si paní de la Motte oblékla elegantní hedvábné šaty a upravila si honosný účes.

Vypadala teď jako půvabná žena i jako vznešená dáma. Přilepila si ještě na levou tvář černou mušku, navlékla si krajkové rukavice a poslala Klotildu pro drožku do ulice Pont-aux-Choux, kde po celý den a celou noc stávala taková vozidla. Byla by měla raději nosítka, ale na jejich stanoviště bylo příliš daleko.

Drožkář dostal příkaz, aby dovezl paní hraběnku na náměstí Royale. Pod jižním podloubím tam měl v přízemí starého opuštěného domu, někdejšího hotelu, krám mistr Fingret, čalouník a dekoratér. Prodával i pronajímal za přiměřenou cenu starožitný i zánovní nábytek a byl znám široko daleko.

Za deset minut se paní de la Motte octla v skladišti mistra Fingreta a mohla se do sytosti kochat jedinečnou sbírkou skvělého haraburdí, které tu bylo přičinlivě nashromážděno. Páně Fingretův sklad byla místnost padesát stop dlouhá, třicet stop široká a zhruba sedmnáct stop vysoká. Po stěnách byly rozvěšeny čalouny z dob Jindřicha IV. a Ludvíka XIII., od stropu visely mnohoramenné svícny, vycpané veverky, kostelní lampy a létající ryby. Na zemi se povalovaly hromady koberců a pokrývek, stála tu spousta rozmanitého nábytku s vysoustruhovanými sloupky, kredence, sekretáře, taburety, stoly ve slohu Ludvíka XV. s pozlacenými nožkami, pohovky potažené růžovým sametem nebo utrechtským damaškem, velké kožené lenošky, jaké miloval Sully, ebenové skříně s vyřezávanými výplněmi a kovovými ozdobami, hrací stolky s emailovými a porcelánovými deskami, toaletní stolky, dokonale vybavené, křesla s vetkávanými květy anebo hudebními nástroji.

Byla tu lůžka z mahagonového nebo dubového dřeva s ozdobnými hlavicemi nebo baldachýny všech forem a všech slohů z nejrozmanitějších látek a nejrozmanitějšího provedení - tísnily se, hromadily a navzájem si překážely v pološerém skladišti.

Klavíry, spinety, harfy, píšťaly; Marlbouroughův vycpaný pes s porcelánovýma očima.

Potom oděvy pro obe pohlaví, kdekteré velikosti a kdejaké kvality: dámské šaty vedle sametových kabátů, meče, kordy a dýky s jílci a rukojeťmi zdobenými stříbrem a perletí.

Veliké svícny, obrazy předků, zašlé rytiny v červotočivých rámech a množství kopí Verneta45, který byl tenkrát v módě, onoho Verneta, jemuž řekla královna s roztomilou upřímností:

"Pane Vernete, vy jste jediný malíř v celé Francii, který dovede namalovat stejně dobře déšť i pěkné počasí."

18. U mistra Fingreta

To vše lákalo ve skladišti mistra Fingreta na náměstí Royale oči a obraznost lidí nepříliš obdařených světskými statky.

Bylo to vesměs zboží ne zrovna nové, jak ostatně poctivě hlásal štít na obchodě, mělo však kus ke kusu a takhle pěkně pohromadě přece jen podstatně větší cenu, než by si byli za ně dovolili požadovat sebe nestoudnější bývalí majitelé.

Když si paní de la Motte prohlížela všechno to bohatství, tu teprve poznávala, co všechno jí schází v ulici Saint-Claude.

Neměla salón s pohovkou, křesly a lenoškami.

Neměla jídelnu s kredencí, policemi a poličkami.

Neměla budoár s perskými koberci, kulatým stolkem a španělskou stěnou.

A i kdyby byla měla salón, jídelnu a budoár, neměla především peníze, za něž by byla mohla nakoupit nábytek a rozestavit ho v prázdných pokojích. Ale s pařížskými čalouníky se nechá jednat a nestalo se ještě, co je svět světem a Paříž Paříží, aby mladá krásná žena zemřela v hlavním městě Francie na prahu přibouchnutých dveří.

Co si v Paříži nemůže člověk koupit, to si může najmout, a právě majitelé půjčoven dali patrně do oběhu úsloví: Kdo se na to kouká, jako by to měl.

Když se tedy paní de la Motte pěkně porozhlédla, hned pomyslela na nájem a v té blahé naději si vybrala nábytek, potažený zlatožlutým hedvábím. Zalíbil se jí na první pohled, protože sama byla černovláska.

Jenže tenhle nábytek, bylo to dohromady deset kusů, by se nevešel do čtvrtého poschodí v ulici Saint-Claude.

Bylo tedy třeba najmout třetí poschodí, v němž byla předsíň, malý salónek a ložnička.

Takže bude možno přijímat ve třetím poschodí návštěvy kardinálů a ve čtvrtém poschodí návštěvy dobročinných společností, to jest v přepychovém prostředí almužny lidí, kteří dávají z ješitnosti, a v nuzotě čtvrtého poschodí podpory těch, kdo si potrpí na předsudky a nemají ve zvyku rozdávat plnou hrstí lidem, kteří to nepotřebují.

Když si to všechno hraběnka takhle krásně rozmyslela, zadívala se do tmavší části skladiště, totiž tam, kde zářilo nejhonosnější bohatství v podobě křišťálového skla, zlatých rámů a broušených zrcadel.

Stál tam s kloboukem v ruce, s netrpělivým výrazem a s poněkud poťouchlým úsměvem typický Pařížan a pohrával si s klíčem, navlečeným na spojených ukazováčcích obou rukou.

Ten ctihodný vládce nahodilých koupí nebyl nikdo jiný než sám mistr Fingret, jemuž již příručí ohlásil návštěvu krásné dámy, která přijela bryčkou.

Příručí pobíhali po dvoře v krátkých přiléhavých šatech z hrubé režné látky a zpod děravých punčoch jim svítila bílá lýtka. Měli velmi ušlechtilé zaměstnání, dělali totiž ze starého nové, jinak řečeno kuchali lenošky, křesla a staré podušky a jejich vnitřnostmi, to jest žíněmi a peřím vycpávali ty kusy nábytku, které byly ještě k něčemu.

Ten česal žíně, míchal je blahosklonně s konopím a vycpával nový kus nábytku.

Jiný čistil zachovalá křesla.

Třetí žehlil vyčištěné látky u napouštěl je voňavkami.

Takovým způsobem vznikaly totiž ze starých součástek ony krásné kusy, jimž se paní de la Motte právě obdivovala.

Pan Fingret zpozoroval, že by jeho zákaznice mohla zahlédnout přičinlivé počínání příručích a příležitost, která se jí tu naskýtala, uvidět v poněkud méně růžových barvách, a protože by to rozhodně nebylo v jeho zájmu, přivřel hbitě skleněné dveře do dvora, aby madam nenapadal do očí prach. "Madam..."

Při tomto slově se pan Fingret zarazil a v jeho pomlce byla otázka.

"Hraběnka de la Motte Valois," prohodila nedbale Jeanne.

Sotva uslyšel tak zvučný titul, vstrčil pan Fingret klíč do kapsy a přistoupil k hraběnce.

"Ach, madam," usmál se líbezně, "tady není nic, co by se paní hraběnce mohlo hodit. Mám jiné věci, nové, krásné, nádherné. Nechť se paní hraběnka nedomnívá, že na náměstí Royale v domě mistra Fingreta nedostane tak krásný nábytek jako u krále čalouníka. Nevšímejte si tady toho harampádí, madam, a račte mě následovat do druhého skladiště."

Jeanne se začervenala.

Všechno, co tady viděla, jí připadalo tak krásné, takže ani nepomyslela, že by si to mohla dovolit.

Lichotilo jí sice, ze pan Fingret o ní má tak dobré mínění, nemohla se však ubránit obavám, zda ji poněkud nepřeceňuje.

Proklínala svou pýchu a litovala, že se nepředstavila jako prostá občanka.

Obratný člověk se ovšem dovede vyvléknout i ze sebe zapeklitější situace.

"Ne, nic nového, pane," zavrtěla hlavou, "nechci nic nového."

"Madam patrně zařizuje byt pro své přátele?"

"Tak, tak, pro přátele, a jistě pochopíte..."

"Samozřejmě, madam, jen si račte vybrat," souhlasil pan Fingret jako protřelý pařížský obchodník, kterému je jedno, prodá-li staré nebo nové, tím spíše, že dokáže vydělat stejně na tom jako na onom.

"Co. tato malá zlatá soupravička?" otázala se hraběnka.

"Ach, ta je snad přece jen trochu maličká, je to jen deset kousků."

"Pokoj je malý," odvětila paní de la Motte.

"Nábyteček je zcela nový, jak si může paní hraběnka všimnout."

"Jestli starému říkáte nové, pak je nový," zasmála se Jeanne.

"Jako nový, paní hraběnko. Ale ať je, jaký je," odpověděl pan Fingret taktéž s úsměvem, "přece jen má bratru cenu osm set livrů."

Hraběnka sebou trhla, když uslyšela cenu. Cožpak se má přiznat, že dědička jména Valois se musí spokojit se starým nábytkem a nemůže za něj dát ani osm set livrů."

Zatvářila se proto rozmrzele.

"Kdopak mluvil o koupi, pane? Snad si nemyslíte, že bych chtěla kupovat takovou starou veteš? Chci to jen do nájmu, a to ještě..."

Pan Fingret se zatvářil kysele, zákaznice pro něho zřejmě ztrácela na ceně. Už nešlo ani o nový nábytek, ani o starý, ale jen o pouhý pronájem.

"Madam si tedy přeje do nájmu tento zlatožlutý nábytek. Má to být patrně na rok?"

"Ne, jenom na měsíc. Je to pro hosta z venkova."

"To bude sto livrů," řekl pan Fingret suše.

"Žertujete, pane? Při sto livrech za měsíc by byl za osm měsíců ten nábytek můj!"

"Zajisté, paní hraběnko."

"Nu a - ?"

"Kdyby byl váš, nebyl by můj, já bych měl osm set livrů a nemusel bych se o něj starat, udržovat ho a opravovat - to všechno stojí peníze, paní hraběnko."

Paní de la Motte se zamyslila.

"Sto livrů za měsíc je mnoho," řekla si. "Ale člověk musí uvažovat. Buďto za měsíc poznám, že se mi nábytek nevyplatí, vrátím ho čalouníkovi a zanechám u něho dobrý dojem, anebo si budu moci za měsíc koupit nábytek nový. Počítala jsem, že na zařízení věnuji pět, šest set livrů. Buďme velkorysí a utraťme celých sto tolarů46."

"Vezmu si tenhle nábytek do salónu," řekla zvysoka, "ovšem s příslušnými záclonami."

"Jak račte poroučet, madam."

"A koberce?"

"Tady jsou."

"Co mi dáte do druhého pokoje?"

"Snad tyhle zelené stoličky, dubovou skříň, stůl s těmahle krásnýma nohama a zeleně damaškové záclony."

"A do ložnice?"

"Krásnou širokou postel, pohodlíčko k pomilování, sametovou pokrývečku s růžovým a zlatým prošíváním, modré

záclony a na krb trochu gotickou, ale bohatě zlacenou soupravičku."

"Toaletní stolek?"

"S malínskými krajkami. Račte se sama přesvědčit, madam. Velmi jemně vykládaná křesílka, prádelník téhož stylu, pohovčičku s vyšíváním a příslušnými židličkami, elegantní krb, ten je z ložnice madam de Pompadour v Choisy."

"A bude to stát?"

"Na měsíc?"

"Ano."

"Čtyři sta livrů."

"Ach, pane Fingrete, nemějte mě, prosím, za nějakou švadlenku! Lidi jiného druhu neoslníte nějakými hadry. Uvažte laskavě, že čtyři sta livrů měsíčně dělá za rok čtyři tisíce osm set livrů, a za takové peníze lze dostat zařízení do celého domu."

Mistr Fingret se poškrábal za uchem.

"Chcete, abych už nikdy nevkročila na náměstí Royale?" hněvala se hraběnka.

"To by mi bylo opravdu líto."

"Tak mějte rozum a dokažte to. Dám vám za tohle všechno sto tolarů."

Jeanne pronesla tato poslední slova s takovým důrazem, že mistr Fingret začal znovu myslit na budoucí zakázky.

"Dobrá, madam," souhlasil nakonec.

"Ale s jednou podmínkou, mistře Fingrete!"

"S jakou?"

"Že všechen nábytek složíte a pěkně uspořádáte dnes do tří hodin odpoledne v bytě, jehož adresu vám sdělím."

"Je deset hodin, madam. Uvažte, že právě odbilo deset hodin."

"Ano, nebo ne?"

"Kam se to má dodat?"

"Do ulice Saint-Claude v Marais."

"Nu, to je pár kroků."

"Tak vidíte."

Čalouník otevřel dveře na dvůr a dal se do křiku:

"Sylvaine, Landry, Rémy!" Tři učedníci přiběhli plni radosti, že mohli nechat práce a okouknout si krásnou dámu.

"Nosítka, mládenci, a ruční vozíky. Rémy, zabalíš tenhle žlutý nábytek. Sylvaine, ty naložíš druhý pokoj a ty, Landry, že je na tebe největší spolehnutí, vezmeš si na starost ložnici."

Pan Fingret udílel rozkazy jako velící generál.

"Je-li libo, madam, napíšeme teď účet a vystavíme stvrzenku."

"Tady je šest dvoulouisdorů a jeden louisdor, dejte mi nazpátek," řekla hraběnka.

"Prosím, zde jsou dva tolary po šesti livrech."

"Jeden z nich dám i těmto pánům, budou-li včas a pořádně hotovi," slíbila paní de la Motte.

Potom udala čalouníkovi adresu a vrátila se k drožce, která na ni čekala. Za hodinu nato si najala byt ve třetím poschodí a za necelé dvě hodiny už se do všech tří pokojů začal stěhovat nábytek. Pánové Landry, Rémy a Sylvain si svůj tolar zasloužili poctivě.

Když byl byt jako proměněn, vyčištěna okna a zatopeno v krbu, začala se Jeanne věnovat toaletě. Po dvě hodiny se blaženě procházela po měkkém koberci, dýchala vonnou atmosféru vyhřátých zdí, sála vůni několika levkojí, zvedajících zvědavě hlavy z japonských váz.

Mistr Fingret nezapomněl na zlacené svícny. Po obou stranách zrcadel se třpytily skleněné lustry, ve světle voskovic hrály všemi duhovými barvami.

Oheň, květiny, svíce, diskrétní vůně - všechen ten přepych měl vytvořit hotový ráj pro Jeho Eminenci. Tak aspoň si to Jeanne vysnila.

Nezapomněla ani koketně pootevřít dveře do ložnice, v níž příjemně rudý oheň ozařoval nohy křesel, postele a nočních stolků i hebkost kožešin, na nichž kdysi odpočívaly půvabné nožky markýzy de Pompadour.

Ale ani na to se ovsem Jeanne neomezila. Zkrášlil-li planoucí oheň tajemným svitem vnitřek pokoje, svědčila-li vůně o přítomnosti ženy, měla žena rod, krásu, ducha a vkus hodné Jeho Eminence.

Do své toalety vložila tolik důmyslné dovednosti, že by se její nepřítomný pan choť, hrabě de la Motte, jistě byl tázal, v čem hledat důvod takového úsilí. Výsledek této snahy byl úměrný krásám pokoje a nábytku zapůjčeného mistrem Fingretem.

Hraběnka povečeřela právě jen tolik, aby si zachovala všechnu svěžest ducha a přirozenou bledost, která jí tolik slušela, a zabořila se do velkého křesla u krbu v ložnice.

S knihou v ruce, ušlechtilou nožku na taburetu, očekávala vzácnou návštěvu, naslouchajíc tikání pendlovek i vzdálenému hrčení povozů, které jen tu a tam přerušilo oduševnělé ticho, vládnoucí jinak v této opuštěné čtvrti.

Hraběnka čekala. Hodiny odbily devět, deset, jedenáct. Nikdo nepřijížděl, ani nepřicházel.

Jedenáct! To je přece chvíle, kdy galantní preláti přijíždějí na návštěvy do předměstí, posilnivše se v bohulibých úmyslech dobrou večeří. Chtějí-li zajet do ulice Saint-Claude, mají to přece, co by kamenem dohodil, a ještě si mohou pochvalovat, jak lacino lze spojit lidskost a dobročinnost s pobožností.

Na kostelní věži temně odbila půlnoc. Kočár nepřijížděl, prelát se neobjevoval, svíce začínaly blednout, některé se už rozplývaly v miskách svícnů z pozlacené mědi.

Oheň, do něhož Klotilda horlivě foukala, se měnil poznenáhlu v šedivou vrstvu popela. V obou pokojích bylo tropické horko. Stará služebná, jež se pro tuto vzácnou příležitost taky vyšňořila, hlasitě hubovala, bědujíc nad svým

čepcem s krásnými stuhami, ožehnutými plamenem nebo pokapanými voskem svíčky, když hospodyně tu u tam podřímla u svého stolku v předsíni.

V půl jedné vyskočila Jeanne celá zuřivá z křesla, z něhož se byla ostatně zvedla ten večer aspoň stokrát, aby otevřela okno a pohroužila dychtivý zrak do temnot ulice.

Celá čtvrť byla tichá a němá jako před stvořením světa.

Hraběnka se nechala odstrojit, odmítla večeři a propustila stařenu, jejíž otázky jí začínaly jít na nervy. A sama v hedvábných přikrývkách, v nádherné posteli pod půvabným baldachýnem nespala o nic líp než předešlé noci, protože včera mohla být ještě šťastna v blažené nevědomosti a měla se nač těšit.

Převalovala se z boku na bok, přemýšlela o svém neštěstí, zlobila se, poznenáhlu však přece jen začala kardinála omlouvat.

Především: vždyť je to kardinál - velkoalmužník a ve svém úřadě má přece na starosti tisíc záležitostí daleko naléhavějších, a proto důležitějších, než je návštěva v ulici Saint-Claude.

Hned ji však napadla jiná a podstatnější omluva: kardinál de Rohan sladkou hraběnku z Valois přece ještě ani nezná! Daleko hroznější by bylo, kdyby byl nepřišel na druhou návštěvu, něco takového by paní de la Motte rozhodně nepřežila!

Tahle omluva ovšem potřebovala očividný důkaz. Jeanne se už déle neudržela. V bělostné noční košilce vyskočila z heboučkého lože, zapálila několik svíček a dlouho se zkoumavě prohlížela v zrcadle.

Když se na sebe dost vynadívala, zhasla svíce, vrátila se na lože a okamžitě usnula.

Kardinál nebude mít důvod nepřijít na druhou návštěvu.

19. Kardinál de Rohan

Neklesajíc na mysli začala nazítří Jeanne znovu chystat byt a připravovat se na návštěvu. Zrcadlo ji přesvědčilo, že by byl pan kardinál určitě přišel, kdyby se byl na ni mohl dříve podívat.

Odbilo sedm hodin, oheň v salóně se rozzářil v plném lesku, když na rohu ulice Saint-Claude zahrčel kočár; Jeanne neměla ani čas podívat se z okna.

Z vozu vystoupil muž v dlouhém převlečníku. Sotva se za ním zavřely domovní dveře, kočár zabočil do sousední ulice, aby tam čekal na pána.

Zakrátko se rozezněl zvonek a srdce paní de la Motte se rozbušilo tak prudce, že je snad mohl slyšet i kardinál za dveřmi. Ale Jeanne se okamžitě zastyděla, že tolik podléhá nerozumnému vzrušení. Poručila srdci, aby se nepletlo do věcí, položila co možná ledabyle na stůl vyšívání, noty s novým popěvkem na klavír a noviny na okraj krbu.

Za několik vteřin se objevila paní Klotilda a oznámila hraběnce:

"Je tu pán, který se písemně ohlásil předevčírem."

"Uveďte ho!" odpověděla hraběnka.

Ozvaly se lehké kročeje, zavrzaly střevíce a Jeanne, když se zvedla, aby návštěvu uvítala, spatřila před sebou ztepilého muže v sametu a hedvábí, s pyšně vztyčenou hlavou. V tomhle malém bytečku vypadal, jako by měřil alespoň deset stop.

Hned v prvním okamžiku hraběnku zamrzelo, že ohlášený pán pokládá za potřebné ještě i tady zachovávat inkognito. Rozhodla se proto, že využije všech výhod, které má vždycky k dispozici důvtipná žena, a otázala se nikoli jako chráněnka, ale jako vlídná protektorka:

"S kým mám tu čest, prosím?"

Princ se ohlédl po dveřích salónu, v nichž zmizela Klotilda, a uklonil se:

"Jsem kardinál de Rohan."

Paní de la Motte vyvinula příslušné úsilí, aby si jakoby překvapením vehnala do tváří trochu červeně; předstírala, že je na rozpacích, předstihovala se v pokoře a uklonila se princi tak hluboce, jak se to patří jen před králem. Potom přisunula kardinálovi křeslo, a místo aby sama usedla na židli, jak by byla vyžadovala etiketa, rozložila se rozkošnicky na pohovce.

Kardinál, když zpozoroval, že si hraběnka počíná docela neformálně, položil klobouk na stůl, zadíval se se zalíbením na Jeanne, která si ho taktéž bez ostychu prohlížela, a zeptal se:

"Je to tedy pravda, slečno..."

"Paní," přerušila ho Jeanne.

"Promiňte... Zapomněl jsem... Je to tedy pravda, paní..."

"Můj manžel se jmenuje hrabě de la Motte, monsignore."

"Už si vzpomínám, madam, je důstojníkem u královy nebo královniny žandarmerie?"

"Ano, monsignore."

"A vy, madam," pokračoval kardinál, "vy jste rozená z Valois?"

"K službám, monsignore."

"Vznešené jméno," zkřížil kardinál ruce na prsou, "veliké, vzácné jméno, bohužel zaniká."

Jeanne vystihla kardinálovy pochyby.

"Nezaniká, monsignore," prohlásila dosti zostra. "To jméno nosím já a nosí je i můj bratr, baron z Valois."

"Uznaný baron z Valois?"

"Uznaný nebo neuznaný," pokrčila paní de la Motte škádlivě rameny, "chudý nebo bohatý, přece jen bude vždycky tím, čím se narodil, skutečným baronem z Valois."

"Vyprávějte mi něco o vaší rodině, madam. Zajímá mě to, i vy mě zajímáte, a koneckonců mám rád heraldiku."

Jeanne pověděla krátce a dosti ledabyle, s čím jsme už čtenáře seznámili.

Kardinál poslouchal a díval se na ni.

Nikterak se nesnažil zatajovat, co si myslí! K čemu také? Nevěřil ani na Jeannin původ, ani na její zásluhy. Měl před sebou krásnou chudou ženu. Díval se na ni a to mu stačilo.

Jeanne měla oči všude a pochopitelně uhodla, o čem asi přemýšlí její budoucí ochránce.

"Měla jste tedy opravdu smutný osud?" politoval jí konečně princ nepříliš dojatě.

"Nestěžuji si, monsignore."

"Ani mně se nezdá, že by to s vámi vypadalo tak špatně."

Kardinál se rozhlédl kolem sebe.

"Máte pěkný byt, hezky zařízený..."

Jeanne přešla do útoku.

"Jako stvořený pro švadlenku," zasmála se stroze.

Kardinál sebou trhl.

"Pro švadlenku?"

"Nebo to je snad byt pro princeznu?" škubla rozdurděně rameny.

"A vy jste ovšem princezna," odpověděl kardinál s takřka neznatelnou ironií, s onou ironií, jakou si mohou dovolit jen velcí diplomaté a lidé tak duchaplní, že ten, komu jsou jejich slova určena, nemůže si je vykládat jako urážku.

"Narodila jsem se jako Valois, tak jako vy jste se narodil jako Rohan. To je všechno, co vím."

Hraběnka pronesla tyto věty s bolestnou důstojností ženy, která je zneuznávána, ženy, jež upadla do neštěstí a marně se proti němu bouří, ženy, které všichni ubližují - a pronesla je tak pokorně, tak lítostně a s hrdostí trpitelky, že pan de Rohan se neurazil jako princ, ale byl dojat jako muž.

"Madam," prohlásil omluvně, "především jsem vás měl poprosit za prominutí. Napsal jsem vám, že si vás dovolím navštívit už včera, ale musel jsem zůstat ve Versailles, vítali jsme pana de Suffren. Nezbylo mi než se zříci potěšení zavítat k vám, jak jsem byl ohlášen."

"Monsignor mi prokazuje i tak ještě příliš velkou čest, vzpomněl-li si na mě dnes, a můj choť, hrabě de la Motte, bude ještě více litovat vyhnanství, k němuž ho odsuzuje bída, až se dozví, že mu nebylo dopřáno těšit se z tak vzácné návštěvy."

Slovo choť upoutalo kardinálovu pozornost.

"Vy žijete sama, madam?" zeptal se.

"Úplně sama, monsignore."

"Je to veliká zásluha u tak mladé a krásné ženy."

"Je to dosti samozřejmé, monsignore, u ženy, která by v jiné společnosti než v té, z níž ji vylučuje chudoba, nebyla na svém místě."

Kardinál mlčel.

"Doufám, že nikdo nebere v pochybnost váš původ?" řekl po chvilce.

"Co na tom záleží?" usmála se Jeanne pohrdavě a netrpělivým pohybem si odhrnula ze spánku malé prstence napudrovaných vlasů.

Kardinál si přitáhl křeslo blíž k hraběnce, jako by se chtěl ohřát u krbu.

"Rád bych se vás zeptal, madam, čím bych vám mohl prospět?"

"Ale ničím, monsignore."

"Jak to, ničím?"

"Vaše Eminence mě zahrnuje příliš velkou ctí."

"Mluvme upřímněji, madam."

"Nemohu být upřímnější, než jsem, monsignore."

"Před chvílí jste si stěžovala," řekl kardinál a rozhlédl se kolem sebe, jako by to chtěl hraběnce připomenout, "že tenhle byt je vhodný snad pro švadlenku."

"Stěžovala jsem si."

"Nuže, madam..."

"Zdá se, že mi Vaše Eminence hodlá nabídnout almužnu?"

"Ale, madam..."

"Neomlouvejte se, monseigneure. Přijímala jsem almužny, ale už je přijímat nebudu."

"Co tím chcete říci, madam?"

"Dost dlouho jsem žila v ponížení, monsignore, už to dál nehodlám snášet!"

"Chudoba neznamená ponížení, madam."

"Ani v tom případě, nese-li člověk jméno Valois? Byl byste vy ochoten žebrat, princi Rohane?"

"Nemluvíme o mně," odvětil kardinál poněkud na rozpacích.

"Monsignore, znám jen dvojí způsob, jak prosit o almužnu: v kočáře anebo u chrámových dveří. Ve zlatě a v hedvábí anebo v hadrech. Ještě před chvílí jsem nedoufala, že mě poctíte svou návštěvou. Myslila jsem si, že jste na mě prostě zapomněl."

"Vy jste tedy věděla, kdo vám píše?"

"Cožpak jsem neviděla váš znak na pečeti?"

"Ale předstírala jste, že mě neznáte."

"Protože jste mi neprokázal tu čest a neohlásil jste se."

"Opravdu, takováhle hrdost se mi líbí," zvolal vesele kardinál a zadíval se živě do hraběnčiných ohnivých očí a pyšné, smějící se tváře.

"Zařekla jsem se tedy, ještě než jsem vás spatřila, že odhodím bídný pláštík, zakrývající mou nuzotu a nahotu mého

jména, a jako pokorná křesťanská žebračka budu v cárech u chrámových dveří upřímně prosit o kousek chleba, nikoli o přízeň mocných, ale o soucitné milosrdenství kolemjdoucích."

"Doufám, že nejste dosud tak na dně, madam?"

Jeanne neodpověděla.

"Máte snad ještě někde nějaký kousek půdy, třeba zadlužené, anebo nějaké rodinné skvosty - například tohle?"

A kardinál ukázal na pouzdro, s nímž si pohrávaly hraběnčiny jemné bílé prsty.

"Tohle?"

"Opravdu, překrásná práce. Dovolíte?"

Princ vzal pouzdro do rukou a prohlížel si je.

"Ach - tu je portrét!"

Kardinál sebou překvapeně škubl.

"Vy víte, čí je to portrét?" otázala se hraběnka.

"Ale ovšem, je to Marie Terezie."

"Marie Terezie?"

"Rakouská císařovna."

"Opravdu?" vykřikla Jeanne. "Myslíte, monsignore?"

Kardinál si pečlivě prohlížel pouzdro.

"Odkud je máte?" zeptal se po chvilce.

"Od dámy, která tu byla předevčírem."

"U vás?"

"Ano, u mě."

"Od dámy...?"

Kardinál se znovu pozorně podíval na pouzdro.

"Byly to dvě dámy, monsignore."

"A jedna z těch dam vám dala toto pouzdro?" tázal se kardinál nedůvěřivě.

"Nedala mi je."

"A jak se tedy dostalo do vašich rukou?"

"Zapomněla je u mě."

Kardinál se zamyslel, zamyslil se tak hluboce, až hraběnka zpozorněla a řekla si v duchu, že udělá dobře, bude-li opatrná na každé slovo.

Kardinál konečně zvedl hlavu a zadíval se bystře na hraběnku.

"A řeknete mi, jak se jmenovala ta dáma? Doufám, že mi odpustíte, kladu-li vám takovou otázku. Sám se trochu stydím a připadám si jako soudce."

"Je to opravdu podivná otázka, monsignore," prohodila paní de la Motte.

"Snad dotěrná, ale proč podivná?"

"Podivná, monsignore. Kdybych tu dámu znala..."

"Kdybyste ji znala?..."

"Bylo bych jí to pouzdro poslala. Jistě jí na něm záleží a já bych se jí nechtěla odvděčit za přátelskou návštěvu dvoudenní nejistotou."

"Vy ji tedy neznáte?"

"Neznám, vím jen, že je představenou nějakého dobročinného spolku..."

"V Paříži?"

"Ne, ve Versailles."

"Ve Versailles!?... A představená dobročinného spolku?"

"Monsignore, přijímám dary od žen, ženy nepokořují spolutrpitelku, dovedou jí diskrétně přispěchat na pomoc, a tato dáma, které se dostalo jakýchsi dobrotivých informací o mém svízelném postavení, položila na krb, když odcházela, sto louisdorů."

"Sto louisdorů!" zvolal kardinál překvapeně. Když však zpozoroval, že by mohl zranit hraběnčinu citlivost - a na Jeannině tváři se už skutečně objevil výraz nevole - dodal procítěně:

"Promiňte, hraběnko, nedivím se nikterak, že tu ona dáma zanechala tyhle peníze. Vy si zasloužíte všemožnou péči a podporu zámožných lidí a pro lidi z vašich kruhů je to přímo povinnost. Žasnu jen nad tím, že ta pomoc přišla od dámy z dobročinného spolku - dámy z dobročinných společností nebývají obvykle tak štědré. Mohla byste mi trochu popsat tu dámu, paní hraběnko?"

"To je dost těžké, monsignore," pokrčila rameny Jeanne, aby podnítila v kardinálovi ještě větší zvědavost.

"Těžké? Vždyť jste s tou dámou hovořila!"

"Zajisté. Ale ona se zřejmě nechtěla dát poznat, měla velkou kožešinovou kapuci a skrývala obličej pod závojem. Přece však mám dojem..." napínala hraběnka kardinála .

"Máte dojem..." opakoval princ.

"Mám dojem... Ale nemohu to tvrdit určitě..."

"To nevadí, hraběnko."

"Mám dojem, že měla modré oči."

"A ústa?"

"Malá, třebaže rty měla dost silné, zejména spodní ret."

"Byla vysoká nebo prostřední postavy?"

"Spíše prostřední."
"Jaké měla ruce?"
"Dokonalé."
"Hrdlo?"
"Dlouhé a štíhlé."
"Výraz?"
"Přísný a vznešený."
"Přízvuk?"
"Poněkud zadrhovala. Vy tu dámu znáte, monsignore?"
"Jak bych ji mohl znát, madam?" bránil se živě prelát.
"Ptáte se mě, jako byste ji znal, princi, a ostatně vy, členové dobročinných společností, se většinou znáte navzájem a máte k sobě přátelské sympatie."
"Nikoli, madam, neznám tu dámu."
"A není vám alespoň nějak povědomá!! Nemáte snad nějaké podezření?..."
"Podezření? Čím bych je mohl odůvodnit?"
"Například tenhle portrét..."
"Ach ano, portrét...," zamyslel se kardinál, obávaje se, aby neprozradil příliš mnoho, "portrét, nu ovšem, portrét..."
"Řekl jste, že ten portrét..."
"Nu ovšem, ten portrét je nepochybně..."
"Portrét císařovny Marie Terezie."
"Zajisté, madam, jenže..."
"Co z toho tedy usuzujete?"
"Usuzoval bych, že u vás byla na návštěvě nějaká německá dáma, jedna z těch, které snad založily nějakou dobročinnou společnost..."
"Ve Versailles?"
"Ve Versailles, madam, zajisté."
Kardinál se odmlčel.
Bylo však zřejmé, že je v něm dosud plno pochyb a že pouzdro objevené v hraběnčině domácnosti v něm probudilo jakousi nedůvěru.
Jeanne se ovšem marně pokoušela uhodnout, co se skrývá na dně kardinálovy nejistoty. Jenom nejasně tušila, že princova mysl se obrací v její neprospěch, že ji prelát podezírá z nějaké léčky a že se usilovně snaží tu léčku prohlédnout.
Nebylo se také čemu divit. Vědělo se, jaký je královnin vztah ke kardinálovi, napětí, které vládlo mezi Louisem de Rohan a Marií Antoinettou, nezůstalo jen dvorským klípkem, bylo už dávno veřejným tajemstvím, a jak jsme se už zmínili, měli někteří lidé neobyčejný zájem, aby podněcovali nevoli mezi královnou a jejím velkoalmužníkem.
Jak se dostalo do rukou zchudlé hraběnky pouzdro s podobiznou Marie Terezie, pouzdro, kterého královna zpravidla používala a které kardinál viděl stokrát v jejich rukou?
Byla královna opravdu v tomhle nuzném příbytku?
A jestliže tu opravdu byla, byla tu vskutku na zapřenou a zůstalo to pro paní de la Motte tajemstvím? Z jakého důvodu zapírá hraběnka čest královské návštěvy, které se jí dostalo?
Kardinál byl na pochybách.
Měl pochybnosti už včera. Jméno Valois mu říkalo dost, aby se měl na pozoru; teď už zřejmě nejde o chudou ženu, ale o princeznu, kterou osobně podporuje sama královna a nosí jí dary.
Má Marie Antoinetta opravdu tak dobrodušnou povahu?
Zatímco kardinál takto rozvažoval, nespouštěla z něho Jeanne oči a snažila se uhodnout každou jeho myšlenku. Připadala si jako na skřipci. Pro lidi, kteří mají záludné myšlenky, je hotovou mukou, musí-li se přesvědčit, že o nich pochybují právě ti, jimž chtěli posloužit nejčistší pravdou.
Ticho, které zavládlo, bylo trapné pro oba. Kardinál je přerušil novou otázkou:
"A co ta druhá dáma, která provázela vaši dobrodinku, jak ta vypadala? Všimla jste si jí, mohla byste mi ji trochu popsat?"
"Ó, tu jsem viděla dobře," rozveselila se hraběnka.
"Byla to veliká a krásná dáma, měla nádhernou pleť, bohaté tvary a energický výraz v tváři."
"Ta druhá dáma ji nikdy nepojmenovala jménem?"
"Jednou ano, ale bylo to křestní jméno."
"A pamatujete si je?"
"Andrée."
"Andrée!" vykřikl mimoděk kardinál a zachvěl se.
Princovo vzrušení neušlo paní de la Motte, protože jí neušlo vůbec nic.
Kardinál teď věděl, na čem je. Jméno Andrée ho zbavilo všech pochybností.
Rozneslo se vskutku po Versailles, že přede dvěma dny byla královna se slečnou de Taverney v Paříži. Povídalo se, že se královna zpozdila, šuškalo se o zavřené bráně, o tom, že došlo k nějaké hádce mezi králem a královnou - ve Versailles se zkrátka a dobře nikdy nic neutají.
Kardinál si oddechl.
V ulici Saint-Claude se mu zřejmě nestrojí žádná léčka, nechystá se tady proti němu žádné spiknutí. Paní de la Motte

mu v tu chvíli připadala krásná a čistá jako anděl nevinnosti.

Přece však podrobil hraběnku ještě jedné zkoušce. Princ byl diplomat a diplomaté jsou nedůvěřiví.

"Hraběnko," ozval se znovu, "přiznám se vám, že jedna věc mě přece jen naplňuje svrchovaným podivem."

"Která, monsignore?"

"Že dáma vašeho rodu a s vaším titulem se neobrátila na krále."

"Ach, monsignore, nejméně dvacetkrát jsem se obracela na krále, poslala jsem jeho Veličenstvu nejméně dvacet žádostí a dopisů."

"A nadarmo?"

"Nadarmo."

"Necháme-li tedy stranou krále, všichni královští princové by vám byli rádi prokázali nějakou laskavost. Pan vévoda Orleánský má například velmi šlechetné srdce a mimo to často velmi rád dělá to, co nechce dělat král."

"Prosila jsem Jeho Výsost pana vévodu Orleánského několikrát, ale bez úspěchu."

"Bez úspěchu? To mě překvapuje."

"Není se čemu divit, Eminence. Není-li člověk bohat a nikdo se za něho nepřimluví, ztrácejí se všechny žádosti v kancelářích pánů princů."

"Ještě by tu byl monseigneur hrabě d'Artois. Marnotratníci konají leckdy bohu milejší skutky než lidé dobrotiví."

"U monseigneura hraběte d'Artois jsem pochodila stejně jako u Jeho Výsosti vévody Orleánského a u Jeho Veličenstva krále."

"A což královy tety, hraběnko? Ty by vám byly jistě pomohly, kdybyste se na ně byla obrátila."

"Ani mi neodpověděly, Eminence."

"To je podivné. Nechce se mi však věřit, že by králova sestra, madam Alžběta, byla také tak bezcitná."

"Máte pravdu, monsignore, na mé prosby mně její královská Výsost madam Alžběta přislíbila, že mě přijme. Nedovedu si však vysvětlit, jak se stalo, že přijala napřed mého chotě, a pak už přes mé opětovné úsilí nedala o sobě slyšet."

"Nevycházím z údivu, hraběnko," kroutil hlavou kardinál, a pak najednou zvolal, jako by si byl teprve v této chvíli na to vzpomněl:

"Ale Bože, vždyť my zapomínáme..."

"Na koho, Eminence?"

"Na dámu, na kterou jste se měla obrátit nejdřív!"

"Na dámu..."

"Na nejšlechetnější srdce v celé Francii, na tu, která ještě nikdy nezamítla žádnou oprávněnou žádost, na královnu přece!"

"Na královnu?"

"Nu ano, na královnu. Mluvila jste s ní?"

"Nikdy v životě," odvětila hraběnka s božskou prostou.

"Vy jste se nikdy s žádnou žádostí neobrátila na královnu?"

"Nikdy."

"Ani jste se nepokusila dosáhnout slyšení u Jejího Veličenstva?"

"Snažila, ale nepodařilo se mi to."

"Alespoň jste se měla pokusit náhodně se s královnou setkat, přičinit se, aby si vás královna všimla a dostalo se vám pak pozváni ke dvoru. To by byl prostředek!"

"Nikdy jsem se o to nepokusila."

"Hraběnko, to zní neuvěřitelně."

"Věřte mi, princi. Za celý život jsem byla jen dvakrát ve Versailles a poznala jsem tam jen dvě osoby: doktora Louise, který ošetřoval mého nebohého otce v nemocnici Svatého Ducha, a pana barona de Taverney, jemuž jsem byla doporučena."

"A co vám řekl pan de Taverney? Ten vám přece mohl snadno zjednat přístup ke královně!"

"Řekl mi, že jsem hrozná nešika."

"Jak to?"

"Že prý se dovolávám královy dobročinnosti z titulu příbuzenství, a to prý je náramná hloupost, protože chudé příbuzné nevidí nikdo rád."

"Baron je sobec a nestyda," poznamenal kardinál.

Potom mu přišlo na mysl, že právě Andrée byla hraběnku navštívit, a zauvažoval: Je to zvláštní. Otec prosebnici vyhazuje a královna k ní přivádí jeho dceru. Z téhle náhody - jako ze všech náhod - může vzejít něco zajímavého. Nahlas řekl:

"Na mou věru, nevycházím z údivu, mám-li.tady slyšet, že prosebnice z přední šlechty neviděla ani krále, ani královnu!"

"Leda na obrázku!" rozesmála se Jeanne.

"Dobrá tedy," rozhodl se kardinál, tentokrát už naprosto přesvědčen o hraběnčině upřímnosti a nevědomosti, "bude-li třeba, sám vás doprovodím do Versailles a zjednám vám přístup, kamkoli budete chtít."

"Ó, jak jste laskav, monsignore!" zvolala hraběnka zářic štěstím.

Kardinál k ní přistoupil.

"Ostatně je nepředstavitelné, aby se o vás zakrátko nezajímal každý, kdo má oči k vidění."

"Ach, monsignore," povzdechla si Jeanne na vrcholu blaha, "myslíte to upřímně?"

"Čestné slovo, hraběnko!"

"Obávám se, že mi lichotíte, princi!"

A podívala se kardinálovi do očí tak zpříma, jak to ještě nikdy neudělala.

Náhlá změna v princově chování mohla právem uvést hraběnku v úžas. Ještě před několika minutami s ní hovořil s pravou knížecí povzneseností.

Jeannin pohled vyletěl jako šíp a zasáhl prince Louise do srdce. Byl v něm oheň ctižádosti nebo oheň vášně - ale byl to oheň!

Louis de Rohan věděl o ženách své, musel si však přiznat, že málokdy poznal tak svůdnou osůbku. Ostatně by to byl kromobyčejně šťastný případ, pomyslil si s vychytralostí diplomata, vychovaného ve dvorských intrikách, kdybych se tu byl setkal s počestnou ženou, která by se jen tvářila protřele a přitom natahovala prosebnou ruku!

"Vy mlčíte, monsignore, a to mě děsí," přerušila jeho úvahy svůdnice. "Odpusťte, že vám to říkám."

"Proč by vás to mělo děsit, hraběnko?"

"Muž jako vy, monsignore, bývá nezdvořilý jen vůči dvěma druhům žen - a já nejsem ani jedna z nich."

"Proboha, co to říkáte, hraběnko? Teď je na mně, abych se lekal!"

A vzal paní de la Motte za ruku.

"Jenom k dvěma druhům žen, řekla jsem a opakuji to znovu."

"Řekněte mi ke kterým?"

"Muž jako vy mlčí jen ve společnosti ženy, kterou příliš miluje - anebo kterou příliš pohrdá."

"Hraběnko, hraběnko, vy dokážete, že se budu červenat. Cožpak jsem se k vám chovám neuctivě?"

"Vypadá to tak."

"Neříkejte to, hraběnko, nebo mě doženete k zoufalství!"

"Příliš mě milovat nemůžete, a já jsem ván zatím, alespoň do této chvíle, nezavdala nejmenší příčinu, abyste mnou pohrdal. A přece mlčíte."

Kardinál uchopil hraběnku za obě ruce.

"Říkáte to, hraběnko, jako byste se na mě zlobila."

"Nemám proč, monsignore, alespoň dosud ne."

"A nebudete mít nikdy, madam, od této chvíle, kdy jsem měl to štěstí vás vidět a poznat!"

Ach, zrcadlo, moje zrcadlo! Vzpomněla si hraběnka.

"Ode dneška," horoval kardinál, "zahrnu vás péčí, jakou zasluhujete!"

"Ach, nemluvte tak, monsignore, durdila se naoko hraběnka, ponechávala však obě ruce v rukou kardinálových.

"Jak tomu mám rozumět, hraběnko?"

"Nechci mít žádného ochránce!"

"Bůh chraň, abych kdy pronesl takové slovo! Ponižovalo by mne, nikoli vás!"

"Dohodněme se tedy, pane kardinále, na něčem, co by mi nevýslovně lichotilo..."

"Jestliže vám to lichotí, máte už napřed můj souhlas."

"Dohodněme se, pane kardinále," usmála se Jeanne, "že jste učinil hraběnce de la Motte Valois pouhou zdvořilostní návštěvu. Nic více."

"A rozhodně nic méně," odvětil galantní kardinál.

Vznesl Jeanninu ruku ke rtům a vtiskl na ni dosti dlouhý polibek.

Hraběnka odtáhla ruku.

"Nic více, hraběnko, nic více," zapřísahal se kardinál s vybranou zdvořilostí.

Jeanne k němu znovu vztáhla ruku a prelát ji tentokrát políbil opravdu zbožně a uctivě.

"Tak se to patří, monsignore," zasmála se hraběnka.

Kardinál se uklonil.

Paní de la Motte však pokračovala:

"Kdybych věděla, že se těším třeba jen docela malé přízni muže tak vznešeného a duchaplného, jako je Vaše Eminence, ujišťuji vás, že bych z toho měla radost na celý rok!"

"Jenom na rok? To je velmi krátká doba, hraběnko!... Doufám, že nám to vydrží déle!"

"Neříkám, že ne, pane kardinále," rozesmála se hraběnka.

Paní de la Motte se prohřešila už podruhé tímhle důvěrným oslovením pane kardinále. Prelát, žárlivý na svou důstojnost, by se tím byl mohl cítit dotčen, ale věci už byly tak daleko, že se nejenom necítil dotčen, ale považoval to dokonce za důkaz přízně.

"Ach, jakou ke mně máte důvěru," zvolal nadšeně a přistoupil ještě blíž k hraběnce. "Tím lépe, tím lépe."

"Mám k vám důvěru, monsignore, protože cítím ve Vaší Eminenci..."

"Říkala jste mi před chvílí pane, hraběnko!"

"Promiňte, monsignore, nevyznám se v dvorských mravech. Mám k vám důvěru, protože cítím, že jen vy jste s to pochopit mého dobrodružného a srdnatého ducha a čisté, nade všecko upřímné srdce. Vyznám se vám, Eminence, že přes všechnu chudobu, přes všechny životní zkoušky, přes všechno trápení, jež jsem přestála v boji s lítými nepřáteli, bude si moci Vaše Eminence vybrat, co jí je důstojné. A to ostatní mi, doufám, promine."

"Jsme tedy přátelé, madam. Ujednáno, zpečetěno, podepsáno."

"Jsem nejšťastnější tvor na světě, monsignore."

Prelát se zvedl a přistoupil k paní de la Motte. Protože však měl poněkud příliš rozevřenou náruč, takže to nevypadalo na pouhou přísahu, hraběnka vyklouzla lehce a obratně.

"Budeme přáteli všichni tři!" vykřikla s nenapodobitelně rošťácky nevinným výrazem.

"Jak to tři?" zhrozil se kardinál.
"Nu ovšem! Cožpak není také na světě ubohý žandarm, nešťastný vyhnanec, jakýsi hrabě de la Motte?"
"Máte politováníhodnou paměť, paní hraběnko!"
"Musím vám to připomenout, když mi ho nepřipomínáte vy!"
"Víte, proč vám ho nepřipomínám, hraběnko?"
"Ráda bych to slyšela."
"Protože se připomene sám. Manželé se vždycky sami připomenou, věřte mi to."
"A když se připomene?"
"Pak se ovšem bude mluvit o něm, o vás, o nás."
"Jak to?"
"Bude se například mluvit o tom, zda se panu hraběti de la Motte líbí, nebo nelíbí, navštěvuje-li pan kardinál de Rohan třikrát, čtyřikrát nebo pětkrát za týden hraběnku de la Motte v ulici Saint-Claude."
"A to mě chcete, pane kardinále, navštěvovat třikrát, čtyřikrát nebo pětkrát týdně?"
"Zajisté, hraběnko. Jaké by to jinak bylo přátelství? A to jsem se ještě zmýlil, měl jsem říci šestkrát, sedmkrát, nepočítaje v to přestupné dny."
Jeanne se rozesmála.
Kardinál si všiml, že tím poprvé oceňuje jeho žerty, a zalichotilo mu to.
"A jak byste chtěl zabránit lidským řečem? Víte přece, že se to nedá."
"Ale dá," usmál se kardinál.
"A jak?"
"Docela jednoduše. Ať už na tom mám nějakou zásluhu nebo ne, ale zná mě celá Paříž."
"Zajisté, monsignore, a je to po zásluze."
"K vlastní škodě ovšem nezná vás!"
"Nu a - ?"
"Obraťme jen ten případ!"
"Obrátit případ? Tomu nerozumím."
"A je to tak prosté! Což kdybyste například..."
"Vyslovte se, prosím."
"Což kdybyste navštěvovala vy mě, místo abych já navštěvoval vás?"
"Navštěvovat vás ve vašem paláci?"
"Jako králův velkoalmužník mám hodnost ministra. Šla byste přece k ministrovi, madam."
"Ministr a muž, to je přece rozdíl."
"Vy jste úžasná! Nuže, nemějte obavu, nemám jenom palác, mám i dům."
"Takový malý domeček, řekněte to upřímně."
"Není tak docela malý, a hlavně je váš."
"Můj?" podivila se hraběnka. "Nevím o žádném takovém domě!"
Kardinál, jenž se mezitím posadil, se teď opět zvedl.
"Zítra v deset hodin dostanete adresu toho domu."
Hraběnka se zarděla, kardinál ji dvorně uchopil za ruku.
Polibek byl tentokrát jak uctivý, tak i něžný a smělý.
Rozloučili se se zbytkem úsměvné obřadnosti, která už ukazovala na příští důvěrnost.
"Posviťte monsignorovi," zavolala hraběnka.
Stařena přiběhla a svítila na schody.
Prelát se vzdaloval.
Tohle je velký skok do světa, myslila si Jeanne.
Zabil jsem dvě mouchy jednou ranou, myslil si kardinál, když vstupoval do kočáru. Tahle dáma má tolik důvtipu, že si otočí královnu kolem prstu zrovna tak, jako si otočila mě.
20. Mesmer a Saint - Martin

Byla doba, kdy Paříž, nemajíc nic vážnějšího na práci a chtivá radovánek všeho druhu, sledovala s vášnivým zápalem otázky, jež jsou dnes vyhrazeny boháčům, které kdekdo pokládá za zbytečné, a učencům, kterým se nadává lenochů.
V roce 1784, tedy v době, k níž dospělo naše vyprávění, byl takovou módní otázkou mesmerismus. Zatlačil do pozadí všechny ostatní otázky, vznášel se nad celou Paříží, zabývala se jím kdekterá jen poněkud osvícená hlava, stoupal nad městem jako pára nad horami. Byla to tajemná věda, špatně definovaná svými původci, kteří necítili potřebu popularizovat svůj objev hned při jeho zrození a dali mu jméno muže, tedy titul povýtce aristokratický, místo aby se uchýlili k názvu odvozenému z řečtiny, jak je tomu zvykem dnes, kdy přemrštěná stydlivost soudobých učenců vulgarizuje takto každý nový vědecký poznatek.
Jaký by také mělo smysl v roce 1784 demokratizovat vědu? Znamenal tenkrát něco ve státě národ, jehož se ti, kdo mu vládli, po půldruhého století neptali na radu? Národ byl tenkrát jen živná půda, která měla nést užitek, jediná starost byla, aby žeň byla co největší, pánem půdy byl král a ženci, kteří sklízeli, byla šlechta.
Jak se dnes všechno změnilo! Francie se podobá prastarým přesýpacím hodinám. Po devět století znamenaly ty hodiny vládu monarchie. Všemocná ruka Páně hodiny obrátila a další století budou ukazovat panství národa.
V roce 1784 bylo nejlepším doporučením rodinné jméno. Dnes naopak něco znamená jen úspěch.

Ale opusťme dnešek a věnujme se včerejšku. Co znamená půl století z hlediska věčnosti? Asi tolik, co rozdíl mezi dneškem a včerejškem.

Doktor Mesmer byl v Paříži, jak nám to prozradila sama Marie Antoinetta, když žádala krále o dovolení, aby ho směla navštívit. Budiž nám tedy dovoleno říci několik slov o doktoru Mesmerovi, jehož jméno, známé dnes jen několika málo stoupencům, šlo tenkrát od úst k ústům.

Doktor Mesmer přinesl roku 1777 z Německa, ze země mlhavých snů, vědu plnou mračen a blesků. V záři těch blesků neviděl učenec nic než mračna, jež tvořila nad jeho hlavou pochmurnou klenbu. Široké davy viděly jen blesky.

Mesmer vystoupil v Německu nejdříve s naukou o planetárním vlivu. Snažil se prokázat, že nebeská tělesa silou, která vzniká z jejich vzájemné přitažlivosti, mají vliv na živé tvory, zvlášť pak na nervový systém: děje se-prý tak prostřednictvím jemného fluida, jež naplňuje celý vesmír. Tato první teorie byla však velmi abstraktní. Aby do ní člověk vnikl, musel napřed studovat učení Galileovo a Newtonovo. Byla to směs velkých astronomických poznatků s astrologickými sny, kterou nebylo lze, nechceme-li říci popularizovat, ale dokonce ani aristokratizovat; to by se byla musela proměnit všechna šlechta v jedinou učenou společnost. Mesmer tedy opustil tento první systém a začal se věnovat magnetismu.

Magnetismus byl v té době předmětem horlivého studia. Přitažlivost a odpudivost propůjčovala kovům v očích některých nadšenců život podobný životu lidskému, především v tom smyslu, ze je obdařovala dvěma velkými lidskými vlastnostmi: láskou a nenávistí. V důsledku toho se připisovala magnetismu překvapující léčivá moc. Mesmer spojil magnetismus se svým prvním systémem a pokoušel se vytěžit z tohoto spojení co nejvíce.

Naneštěstí přijel se svými objevy do Vídně a tam narazil na soupeře, který už měl velmi pevnou pozici. Jmenoval se Hall a tvrdil, že mu Mesmer jeho objevy ukradl. Mesmer, který měl hlavu plnou fantazie, prohlásil, když se setkal s touto potíží, že kovový magnetismus není k ničemu a že on napříště nehodlá léčit s pomocí magnetismu kovů, ale s pomocí magnetismu živočišného.

Vyhlásil to jako obrovský objev, i když toto tvrzení nebylo nic nového. Magnetismus byl znám už ve starověku, kdy se ho užívalo při náboženských obřadech v Egyptě a v řeckých věštírnách. Udržel se i po celý středověk a někteří čarodějové třináctého, čtrnáctého a patnáctého století padli částečně za obět tomuto učení. Mnozí mučedníci se v plamenech přiznávali k tomuto podivnému náboženství.

Urbain Grandier byl například takový magnetizér.

Mesmer se doslechl o zázračných účincích tohoto učení.

Josef Balsamo, hrdina jedné z našich knih, zanechal po sobe stopy v Německu, zvláště ve Štrasburku. Mesmer bádal v této vědě, roztříštěné a rozptýlené jako bludičky, jez se v noci vznášejí nad rybníkem; sestavil z jednotlivých útržků celou teorii, souvislý systém, jemuž dal jméno mesmerismus.

Když dospěl až tak daleko, předložil svou nauku Akademii věd v Paříži, Královské společnosti v Londýně a Akademii v Berlíně; první dvě mu vůbec neodpověděly, třetí ho zkrátka a dobře prohlásila za blázna.

Mesmer si vzpomněl na onoho řeckého filosofa, který popíral pohyb a jejž soupeř přesvědčil tím, že se dal do běhu. Odebral se do Francie, převzal z rukou doktora Storcka a očního lékaře Wenzela sedmnáctiletou dívku stiženou jaterní nemocí a šedým zákalem. Po třech měsících léčby se dívka uzdravila a docela dobře viděla .

Tento úspěch přesvědčil mezi jinými lékaře Deslona: z nepřítele Mesmerova učení se pojednou stal jeho apoštolem.

Od této chvíle Mesmerova popularita rostla. Akademie se vyslovila proti hlasateli nové nauky, královský dvůr se postavil za něho. Ministerstvo vyjednávalo s Mesmerem, aby zveřejnil svou vědu a obohatil tak lidstvo. Lékař stanovil své podmínky. Smlouvalo se, pan de Breteuil nabídl Mesmerovi královým jménem doživotní rentu dvacet tisíc livrů a dalších deset tisíc jako odměnu za to, že vyučí tři osoby, které mu vláda určí, v praktickém provádění své metody, tak aby blaho této nauky zůstalo zachováno veškerenstvu. Ale Mesmer, rozhněván královskou šetrností, nabídku nepřijal a odcestoval s několika nemocnými do Spa.

Nato stihla Mesmera neočekávaná katastrofa. Jeho žák Deslon, zasvěcený do všech slavných tajemství, které se Mesmer zdráhal prodat za třicet tisíc livrů ročního důchodu, si otevřel léčebný ústav podle Mesmerovy metody.

Když se Mesmer dozvěděl tu žalostnou novinu, naříkal, že byl podveden, okraden; myslil, že se zblázní. Jeden z jeho nemocných, pan de Bergasse, přišel naštěstí na nápad, že by mohl se svým vynikajícím profesorem utvořit komanditní společnost; zúčastnilo se toho podniku sto lidí s kapitálem 340 000 livrů pod podmínkou, že Mesmer sdělí svá tajemství všem akcionářům. Mesmer s tím souhlasil, přijal kapitál a vrátil se do Paříže.

Doba byla příznivá. V dějinách národů jsou chvíle, kdy se všechno chystá k proměně, kdy se celý národ zastaví jako před neznámou překážkou, váhá a cítí, že se octl na pokraji propasti, tuší tu propast, i když ji nevidí.

V takové chvíli se právě octla Francie. Tvořila napohled klidnou společnost, ale uvnitř se všechno zmítalo. Všichni byli jakoby pohrouženi v zdánlivém, falešném štěstí, už byl však na dohled jeho konec, tak jako tušíme světlou planinu mezi stromy, přicházíme-li na pokraj lesa. Klid, v němž nebylo nic trvalého, podstatného, unavoval. Všude se hledaly nové dojmy a každá novinka, ať už jakákoli, byla vítána s nadšením. Vysoká společnost byla příliš lehkomyslná, aby se zabývala - jako kdysi - vážnými otázkami politickými a filosofickými. Zato se kdekdo zajímal o hudbu, nadšenci pro Glucka se svářili s nadšenci pro Picciniho47, nikdo nemluvil o ničem jiném než o Encyklopedii a paměti Beaumarchaisovy sklízely bouři potlesku.

Každá nová opera vzbudila větší rozruch nežli mírová smlouva s Anglií nebo uznání Spojených států severoamerických. Byla to konečně doba, kdy lidský duch, doveden filosofy k pravdě, to jest k rozčarování, je unaven samozřejmostí věcí skutečných, které lze prohlédnout až na dno, a chystá se učinit krok kupředu, vykročit přes hranice poznatelného světu do říše snů a přeludů.

Vskutku, je-li prokázáno, že jen velmi jasné a zcela pochopitelné pravdy mohou dojít okamžitého rozšíření, nelze tím nikterak vyvrátit, že také tajemné nauky působí na lidi téměř nepřekonatelnou přitažlivostí.

A tak se také francouzský lid, váben neodolatelnou čaromocí, nechal strhnout tajemnou silou Mesmerova fluida, které podle tvrzení lékařových stoupenců vracelo nemocným zdraví, blázny přivádělo k rozumu - a z rozumných lidí dělalo blázny.

Kdekdo se zajímal o Mesmera. Co zase učinil? Na kom opět prokázal zázračnou sílu své metody? Kterému vznešenému pánovi vrátil svěžest a sílu? Které dámě, unavené probdělými nocemi a hrou, vzpružil otupělé nervy? Kterou dívku přinutil v magnetické krizi předvídat budoucnost?

Budoucnost! To velké slovo, vládnoucí v každé době, slovo, k němuž se upírá zájem všech lidí, kouzelný proutek, který vyřeší všechny problémy! Co by byla přítomnost bez budoucnosti? Královstvím bez svatozáře, šlechtou bez moci, zemí bez obchodu, národem bez práva, společností bez důvěry.

Počínaje královskou rodinou, osamocenou a na trůně nejistou, až po poslední rodinu chudákovu, hladovějící a mrznoucí v podkroví - všude jen bída, strach, prokletí.

Zapomenout na jiné a myslet jen na sebe, čerpat z neznámých, tajemných zdrojů vyhlídku na dlouhý pobyt na této zemi a trvalé zdraví pro celý čas prodlouženého života, a nejenom vyhlídku, ale záruku, jistotu; urvat skoupému nebi, co nechtělo dát samo - nebyl v tomhle všem dostatečný a lehce pochopitelný důvod - proč se slepě vrhnout vstříc onomu neznámému, k němuž Mesmer pootvíral branku?

Voltaire byl mrtev a Francii už neotřásaly jiné výbuchy smíchu, než byl Beaumarchaisův, v němž bylo ještě víc trpkosti a posměchu než v sarkasmech mistrových. Rousseau byl mrtev: ve Francii už nebylo náboženské filosofie. Rousseau chtěl podepřít víru v Boha; od té doby však, co byl mrtev, nepodjal se už nikdo takového úkolu z obavy, aby nebyl rozdrcen jeho tíhou.

Válka bývala dříve pro Francouze vážným zaměstnáním. Králové udržovali na svůj vrub hrdinství národa. Teď byla jedinou válkou, kterou Francie vedla, válka v Americe, a té se ještě král osobně neúčastnil. Komu také tak dvakrát záleželo na oné neznámé věci, kterou Američané nazývají nezávislost a kterou Francouzi překládali abstraktním pojmem svoboda! A ostatně i tato vzdálená válka, válka, kterou vedl nejenom jiný národ, ale ke všemu ještě i jiný díl !světa, se chýlila ke konci.

Uvážíme-li toto vše, nebylo lépe zajímat se o pana Mesmera, německého lékaře, který v šesti letech už podruhé uvedl Francii v příjemné vzrušení, než o nějakého lorda Cornwallise48 nebo pana Washingtona, kteří byli tak daleko, že je s největší pravděpodobností člověk sotva kdy uvidí!

Zato pan Mesmer byl tady: člověk ho mohl vidět, mohl se ho dotknout, a co bylo nejvyšší touhou tří čtvrtin Pařížanů: člověk měl naději, že se pan Mesmer dotkne jeho.

A tak tento muž, kterého nepodporoval nikdo, když přišel do Paříže, dokonce ani královna, jež přece tak ochotně a ráda podporovala své krajany, tento muž, který by byl upadl v zapomenutí, kdyby nebylo zrady doktora Deslona, tento muž se stal středem všeobecného zájmu a daleko zastínil krále, o němž se nikdy nemluvilo, i pana Lafayetta, o němž se ještě nemluvilo, i pana Neckera, o němž se už nemluvilo.

A jako by si bylo tohle století vzalo za úkol dát každému duchu podle jeho schopností, každému srdci podle jeho tužeb, každému tělu podle jeho potřeby, vyvstal vedle materialisty Mesmera spiritualista Saint-Martin a jeho učení se stalo pramenem útěchy pro všechny duše, zraněné positivismem německého doktora.

Představme si nevěrce s náboženstvím líbeznějším než je samo náboženství. Představme si republikána plného uctivosti a ohledů vůči králům, šlechtice ohleduplného, laskavého a přímo něžného k lidu, a máme pohromadě trojí útok tohoto muže, nadaného nejlogičtější, nejpřesvědčivější výmluvností, útok proti všemu, co uctívá tato země, a co on pokládá za nesmyslné, protože to vytrysklo z božského pramene!

Představme si epikurejce pěkně napudrovaného, ve vyšívaném kabátě, v krajkové vestě, v atlasových nohavicích, v hedvábných punčochách a s růžovými podpatky. Epikurejce, který se nespokojuje odmítáním bohů, v něž nevěří, ale vyhlašuje boj vládám, které zavrhuje jako modlářské předsudky, protože nikdy nedovedly nastolit soulad a takřka vždycky jen vrhaly lidstvo v neštěstí.

Bouří se proti společenským zákonům a zatracuje je jedinou větou: trestají prý stejným způsobem nestejná provinění, trestají následky, aniž se starají o příčiny.

Představme si konečně, ze tento pokušitel, který se objevuje v rouše neznámého filosofa, používá všech svodů, všech slibů, všech vidin morálního ráje, aby sdružil v jediný kruh lidi nejrozmanitějších zásad, a že tento pokušitel, namísto aby prohlašoval: Všichni lidé jsou si rovni - což je nesmysl, vynalézá formuli, kterou jedněmi ústy vyhlašuje i popírá:

Všichni rozumní lidé jsou králi!

A teď si představíme, jak působila taková morálka, když se zničehonic snesla na společnost bez nadějí, bez vyhlídek, bez vůdců. Na společnost, kde každá myšlenka znamenala úskalí. Připomeňme si, že ženy v této době jsou něžné a rozmařilé, muži touží po moci, po poctách a požitcích; králové nedbají o korunu, po níž se poprvé začíná vztahovat z temnot drzá, lačná a hrozivá ruka. Můžeme se ještě divit, že houfně získává stoupence nauka, která hlásá:

Vyvolte si mezi sebou vynikajícího ducha, ale ducha, který vyniká láskou, dobrotou, neohroženou vůlí milovat a činit lidi šťastnými. Jakmile se však takový duch, takový muž mezi vámi objeví, pokořte se, klaňte se mu, podřiďte se mu, vy duše nižšího řádu, učiňte místo svrchované vládě tohoto ducha, jehož posláním je uprostřed nucené nerovnosti schopností a činů vzbudit ve vás rovností v utrpení pravé vědomí vaší jsoucnosti a podstaty!

Neznámý filosof se obklopoval záhadami a tajemstvími. Ukrýval se v hlubokém stínu, aby neobtěžován zvědavci a příživníky v klidu promýšlel a budoval velké společenské dílo, které se mělo stát základem světové politiky.

"Slyšte mě," hlásal, "věrné duše, věřící srdce, a snažte se mi rozumět, raději mě však neposlouchejte, nejste-li žádostiví a nehoříte-li touhou mi rozumět, poslouchali byste nadarmo, protože nevydám svá tajemství leč tomu, kdo sám strhne roušku."

A Saint-Martin opravdu seskupil kolem sebe mlčenlivé, pochmurné a myšlenky svého mistra vášnivě vyznávající stoupence, tajemné sdružení, jehož temným náboženským mysticismem nemohl nikdo proniknout.

A tak oba tito muži, usilující o zničení víry v Boha a zničení náboženství Kristova, pracovali na oslavě jednak ducha a jednak hmoty a svým úsilím rozdvojili všechny vzdělané lidi ve Francii a všechny útlé duše, toužící po poznání, ve dva tábory.

Takto se kolem Mesmerovy kádě, zdroje to pomyslného blahobytu, sdružilo všechno, co bylo ve Francii pod vládou smyslů, všechen elegantní materialismus tohoto degenerovaného národa, zatímco kolem knihy omylů a pravd se soustřeďovaly zbožné, ušlechtilé, milující duše, snažící se uvádět ve skutek přeludy, které do sebe vstřebaly.

Nechť už se pak dole, pod škraboškou těchto privilegovaných vrstev myšlenky všelijak navzájem proplétaly a křížily, nechť shora pronikal šepot a měnil se v bouři, nechť se paprsky z horních vrstev měnily dole v blesky, jedno pochopíme snadno a jistě: v jakém asi zmatení myslí se ocitala nižší společnost, tj. měšťanstvo a lid, kterým budeme brzy říkat třetí stav. Tento třetí stav jenom tušil, že se hraje o něj, o jeho kůži, a ve své trpělivosti i nedočkavosti jen hořel touhou, tak jako Prométheus, ukrást posvátný oheň, oživit jím svět, jenž bude jeho světem, takový svět, v němž by vzal své osudy do vlastních rukou.

Spiknutí v období příprav, bojovné skupiny v podobě tvořících se kroužků, politické strany jako ohrazené tábory, anarchie a občanská válka - takový obraz se jevil pod tímhle vším pozorovateli, který dosud nepoznal druhý život této společnosti.

Ach, dnes, kdy všechny roušky byly strženy, kdy národy - Prométheové desetkrát uhořely v ohni, který ukradly, dnes je lehko říci, co mohl vidět moudrý myslitel na konci onoho podivného osmnáctého století: rozklad celé jedné epochy, celého jednoho světa, něco, co se velmi podobalo událostem po smrti Césarově, před nastolením císaře Augusta.

Augustus dělí pohanský svět od světa křesťanského, tak jako Napoleon dělí feudální svět od světa demokratického.

Snad jsme zavedli čtenáře trochu stranou a odbočka, kterou jsme učinili, se jim snad zdá trochu dlouhá. Ale bylo opravdu nemožné vylíčit tuto dobu, aniž jsme se dotkli vážných otázek, které jsou jejím životem a krví.

Nuže, náš pokus je skončen: pokus dítěte, které chce nehtem seškrabat rez z antické sochy, aby si přečetlo pod rzí ze tří čtvrtin setřelý nápis.

Vraťme se teď k našemu vyprávění. Kdybychom chtěli nadále prodlévat ve skutečnosti, řekli bychom méně, než se sluší na historika, a více, než se sluší na romanopisce .

21. Káď

Obraz tehdejší doby a lidí, který jsme se pokusili vylíčit v předešlé kapitole, pomůže laskavému čtenáři pochopit nevysvětlitelnou horlivost Pařížanů, s níž sledovali doktora Mesmera, když veřejně předváděl své praktiky.

A tak i Ludvík XVI., který sledoval, neřku-li se zvědavostí, tedy jistě alespoň se zájmem všechny novinky, které působily rozruch v jeho dobrém městě Paříži, dovolil královně, jak si vzpomínáme, aby se také jednou podívala na to, co už viděl kdekdo, ovšem s podmínkou, že vznešenou návštěvnici bude provázet některá z princezen.

Došlo k tomu dva dny po oné návštěvě, kterou kardinál de Rohan poctil hraběnku de la Motte.

Oteplilo se a přišla obleva. Celá armáda metařů, pyšná na to, že může zakroutit krk zimě, se vrhla ke košťatům a s nadšením vojínů, kteří si mohou poprvé vystřelit, sklízela poslední zbytky špinavého sněhu, rozplývajícího se v černé potůčky stékající do struh.

Na jasně modrém nebi se rozzářily první hvězdy, když se paní de la Motte v elegantním oděvu, jak se slušelo na bohatou dámu, a v nejhonosnějším fiakru, jaký mohla Klotilda sehnat, objevila na náměstí Vendôme před majestátním domem, jehož vysoká okna byla osvětlena po celé šířce fronty.

Byl to dům doktora Mesmera.

Kromě fiakru paní de la Motte stálo už před domem množství kočárů a nosítek a za těmi nosítky a kočáry přešlapovalo v blátě několik set kočí, čekajících, až odtud budou vycházet uzdravení nemocní a vcházet nemocní hledající uzdravení.

Tito nemocní, vesměs vznešení a bohatí lidé, přijížděli sem v kočárech opatřených erby, nechávali se vynášet a odnášet vlastními lokaji a pro vyhladovělé a polonahé chudáky, zevlující u dveří, byla tato nezvyklá břemena, zabalená v kožešinách a atlasových pláštích, nemalou útěchou, protože podávala nezvratný důkaz, že Bůh ve své nekonečné spravedlnosti sesílá nemoc na lidi, aniž se stará o stupeň jejich urozenosti.

Kdykoli zmizel za velkou branou nějaký takový nemocný s bledou pletí a s chorými údy, rozšumělo se to v zástupu diváků jako ve včelím úlu; vždyť jenom málokdy tento zvědavý a nevzdělaný dav, zvyklý vídat aristokracii bažící po radovánkách u vchodů do plesových sálů nebo v podloubí divadel - a tato podívaná byla nezřídka jeho jediným potěšením a určitě jediným, které z této aristokratické smetánky měl - nepoznal toho nebo onoho vévodu s ochrnutou paží nebo nohou, toho nebo onoho polního maršálka, jemuž nohy vypovídaly službu ne snad následkem namáhavých vojenských pochodů, ale spíše jako pozůstatek častých návštěv u dámiček z Opery anebo z Italské komedie.

Nepotřebujeme snad ani říkat, že zvědavým očím davu se tu nevystavovalo jen mužské pokolení.

Úslužné ruce hajduků tu odnášely samozřejmě i leckterou dámu s pokleslou hlavou a bezvýraznýma očima, tak jako se kdysi římské dámy nechávaly odnášet po hostinách, leckterou dámu, která si zničila nervy prostopášnostmi v probdělých nocích a kterou teď nemohli vyléčit a navrátit jí ztracené síly ani komedianti, kteří právě přišli do módy, ani mocní andělé, o nichž madam Dugazonová49 dovedla vyprávět tak podivuhodné příběhy, a které hledaly u Mesmerovy kádě, co marně hledaly jinde.

A nedomnívejte se, milí čtenáři, že jen tak pro zábavu přeháníme tehdejší zkažené mravy. Je jen smutná pravda, že

tenkrát soupeřily dámy ode dvora s dámičkami od divadla. Herečky odváděly dámám z nejvyšších kruhů manžely a milence, vznešené dámy pak přebíraly slečnám od divadla kolegy a náhodné známosti stejně vesele a stejně nestydatě.

Nejedna z těchto dam byla zvědavcům tak známá jako jejich manželé a její jméno šlo v davu od úst k ústům, stejně hlučně; ale mnohé dámy, a nebyly to určitě dámy, jejichž jména by vyvolala malé vzrušení, ušly alespoň tento večer poznání a pozornosti tím, že přišly k Mesmerovi s atlasovou škraboškou na obličeji.

Toho večera uprostřed masopustu byl totiž v Opeře karneval a dámy se chystaly odejít z náměstí Vendome rovnou do Palais-Royal.

Hraběnka de la Motte prošla prostředkem tohoto povykujícího, vtipkujícího, jízlivého a posměvačného davu se škraboškou na obličeji, s hlavou pyšně vztyčenou a hrdá jako královna. Po celé cestě ji nikdo nepoznal a nedošlo také k žádnému střetnutí, až na tu a tam pronesenou škodolibou poznámku:

"Tahle ta není zrovna na umření, ta nevypadá, jako by byla kdovíjak nemocná!"

Nemysleme si však, že se za těmito nazdařbůh prohozenými slovy neskrývala otázka.

Vždyť přece - není-li paní de la Motte nemocná, co hledá u Mesmera?

Kdyby byl přihlížející dav věděl všechno, co víme my, byl by tuto hádanku rozluštil poměrně snadno.

Paní de la Motte opravdu velmi usilovně přemýšlela o svém setkání s panem kardinálem rte Rohan a zejména o tom, jakou neobyčejnou pozornost věnoval kardinál pouzdru s podobiznou, které u ní neznámá dobrodinka zapomněla, či spíše ztratila. A protože byla dost chytrá, aby si povšimla, že teprve objev pouzdra a jméno jeho majitelky, kardinálovi jistě nikoli neznámé, vyvolaly ten náhlý výbuch laskavosti a přízně, jimiž ji pan de Rohan zahrnoval, umínila si paní de la Motte, že jméno té dámy stůj co stůj vypátrá. Vymyslila si k tomu dva prostředky.

Nejprve použila toho nejprostšího.

Došla si do Versailles, aby se tam v kanceláři dobročinného spolku německých dam dopátrala něčeho o svých návštěvách.

Jak si snadno domyslíme, nedozvěděla se nic.

Ve Versailles bydlilo mnoho rakouských dam, protože královna projevovala svým krajankám nejvyšší přízeň. Bylo jich tam sto padesát až dvě stě. Všechny byly velmi dobročinné, ale žádná z nich neskládala účty ze své lidumilnosti v kanceláři dobročinné společnosti.

Jeanne se tedy docela marně poptávala po obou dámách, které ji byly navštívit, nadarmo ujišťovala, že jedna z nich se jmenuje Andrée. V celých Versailles nikdo neznal rakouskou dámu takového jména, tím spíše, že samo to jméno zní pramálo německy. Pátrání, které hraběnka podnikala tímto směrem, nevedlo tedy k žádnému výsledku.

Kdyby se byla zeptala přímo prince de Rohan, byla by mu tím odkryla karty a naznačila mu, že ho podezřívá. Zároveň by se tím zřekla zásluhy a potěšení, že sama na svůj vrub přese všechny překážky a proti všemu nadání objeví to, na čem měla zájem.

Protože pak v návštěvě obou dam tkvělo jakési tajemství stejně jako v překvapení, kusých odpovědích a kardinálových vytáčkách, dovtípila se Jeanne, že tolika tajemstvím bude moci přijít na kloub zase jen nějakým tajemným způsobem.

Všechno záhadné Jeanninu mysl odjakživa nevýslovně přitahovalo a luštit hádanky patřilo k jejím nejžádoucnějším rozkoším.

Doslechla se už, že v Paříži působí od nějaké doby jasnovidec a divotvorce, který objevil způsob, jak zbavovat lidi nemocí a bolestí, tak jako kdysi Kristus vyháněl ďábly z posedlých.

Slyšela už také, že tento muž nejenom léčí tělesné choroby, ale že dokáže vyrvat z duše bolestná tajemství, která ji ohrožovala a rozrušovala. I nejpevnější vůle jeho pacientů prý pod jeho všemohoucím zaklínáním měkne a mění se v otrockou poddanost.

Ve spánku, který následoval po bolestech, když učený lékař utišil i nejrozrušenější organismus tím, že jej pohroužil do naprostého zapomenutí, duše vděčná čaroději za tuto neskonalou úlevu se zcela poddala vůli svého nového pána. Ten od té chvíle řídil každý její záchvěv, sledoval každé její hnutí, řeč, kterou mu vděčná duše svěřovala, měla pak proti řeči lidské tu výhodu nebo nevýhodu, že nikdy nelhala.

Ba co více, na první příkaz toho, kdo ji v tom okamžiku ovládal, opustila duše vězení těla, vylétla do světa, vmísila se mezi ostatní duše, neúnavně je zkoumala, neúprosně je zpytovala a jako lovecký pes, štvoucí zvíře z houští, v němž se skrývá a cítí v bezpečí, vyrvala nakonec jakékoli tajemství z kteréhokoli lidského srdce a složila je k nohám svého pána.

Takto se vskutku podařilo vypátrat množství podivuhodných tajemství, rozřešit řady neobyčejných záhad.

Paní Durasová tak například nalezla dítě, které ukradli chůvě; paní de Chantová dostala zpátky anglického psíka, velkého jako pěst, za něhož by byla dala všecky děti celého světa; pan de Vaudreuil nalezl znovu kadeř vlasů, které si vážil víc než poloviny svého jmění.

Všechna tato tajemství odhalila média v magnetickém spánku, do něhož je uvrhla vůle doktora Mesmera.

V domě slavného lékaře bylo zkrátka a dobře možno na každém kroku narazit na nějaké tajemství, jimiž se to tu jen hemžilo; každou chvíli zde mohlo dojít k nějakému nadpřirozenému odhalení a paní de la Motte počítala právem, že při některé takové seanci bude moci netušeným způsobem objevit majitelku pouzdra, jejíž osobnost zaměstnávala teď její mysl víc než cokoli jiného.

Proto s takovou dychtivostí spěchala do sálu, v němž se shromažďovali nemocní.

Tento sál si zaslouží zvláštního popisu.

Byly to vlastně dvě místnosti: nejprve se přišlo do předsíně a předložily se sluhovi vstupenky, odtud se vstoupilo do velkého sálu s neprodyšně uzavřenými okny, která ani ve dne, ani v noci nepropouštěla paprsek světla, ani hluk z ulice a lomoz projíždějících povozů.

Uprostřed sálu pod lustrem, jehož svíce vrhaly jen matné a takřka skomírající světlo, stála káď přikrytá víkem.

Káď nebyla nic elegantního. Byla bez ozdob a nahota kovových stěn nebyla přikryta žádnou pokrývkou.

Byla to zkrátka docela obyčejná kovová díže a říkalo se jí Mesmerova káď.

Jaké vlastnosti měla? Vysvětlíme to několika slovy. Byla takřka až do vrchu naplněna vodou nasycenou sirným roztokem. Pod víkem se koncentrovaly miazmy a jimi se plnily láhve seřazené na dně kádě dnem vzhůru.

Tak vznikal tajemný proud, jemuž vděčili nemocní za své uzdravení.

Na víku byl připevněn železný kruh a na něm byl přivázán dlouhý provaz, jehož účel poznáme, podíváme-li se na nemocné.

Tito bledí a bezvládní lidé, jež jsme viděli před chvílí vstupovat do Mesmerova domu, seděli v křeslech kolem kádě.

Muži a ženy, jak se tu náhodou octli vedle sebe, seděli lhostejně, vážně nebo zase plni neklidu a očekávali výsledek zkoušky, již se podrobili.

Sluha uchopil konec dlouhé šňůry, uvázané na kruhu a ovinul ji kolem nemocných, takže všichni, spojeni jediným poutem, současně zakoušeli účinky elektřiny vzbuzované v kádi. Aby tak nikde nebylo přerušeno působení živočišného fluida, přenášeného na každého z nich, dbali nemocní na pokyn zázračného lékaře, aby se dotýkal jeden druhého lokty, rameny nebo nohama, takže blahodárná káď obdařovala všechny svým teplem a mocnou životodárnou silou.

Tento léčebný ceremoniál skýtal pochopitelně pozoruhodnou podívanou a není se co divit, vzbuzoval-li nejvyšší možnou měrou pozornost Pařížanů.

Kolem kádě sedělo dvacet až třicet nemocných. Sluha je bez hlesu ovinoval šňůrou, až byli nakonec ovinuti provazem jako kdysi Láokoón50 a jeho synové hady; potom se konečně po špičkách vzdálil, ještě ukázal nemocným na železné tyče, vložené do děr v kádi, jejichž použitím měl být léčivý účinek Mesmerova fluida zaváděn přímo tam, kam toho bylo třeba.

Jakmile začal léčebný proces, rozšířilo se po celém sále příjemné, pronikavé teplo, uvolňovalo napjaté žíly nemocných, stoupalo pozvolna od podlahy ke stropu a brzo se naplnilo jemnými vůněmi, jejichž účinkem se začala sklánět i ona čela jež zprvu kladla nejvyšší odpor.

Bylo vidět, jak se nemocní poddávají líbeznému kouzlu této atmosféry, když tu zazněla ještě sladká, opojná hudba, vyluzovaná na neviditelných nástrojích neviditelnými hudebníky, a ztrácela se jako (dohasínající plamen uprostřed vůní a blahého tepla.

Ta hudbu, čistá, jakoby vyluzovaná na hraně křišťálu, působila neodolatelně na nervy nemocných. Člověk by řekl, že to je onen záhadný, tajemný zvuk, jímž příroda uvádí i zvířata v strnutí a údiv.

Zakrátko potom se připojily k sladce se linoucí hudbě i líbezné hlasy a vytvořily jakoby nádhernou kytici, jejíž jednotlivé tóny padaly z květů jako lístky a snášely se na hlavy přítomných.

Na všech obličejích se zprvu objevil úžas, který pomalu přecházel v blažené uspokojení. Duše se poddávala, opouštěla úkryt, do něhož ji zahánělo tělesné utrpení, prostupovala pozvolna, svobodně a radostně celý tělesný organismus, nabývala vlády nad hmotou a proměňovala se.

V tom okamžiku se každý z nemocných chopil železné hůlky, připevněné k víku kádě, a přikládal si ji na prsa, na hlavu, na srdce, všude tam, kde příznaky nemoci cítil nejvíc.

Představme si teď, jak všechny tváře opustilo utrpení a úzkost a rozhostila se na nich nevýslovná blaženost.

Představme si blažené soustředění na vlastní rozkoš, představme si takřka posvátné ticho, přerušované nábožnými vzdechy, představme si to nebeské vytržení, jež se zmocnilo celého shromáždění, a budeme mít takřka dokonalý obraz scény, kterou jsme vylíčili o dvě třetiny století později, než se udála ve skutečnosti.

A nyní se musíme ještě několika slovy zmínit o účastnících, dělících se zhruba na dva druhy.

Především tu jsou nemocní, pramálo se starající o to, co si o nich lidé myslí; to je mimochodem hranice, kterou neobyčejně uctívá průměrný člověk, ale kterou vysoce postavené kruhy anebo zase lidé z nejnižších tříd pohrdavě překračují. Tito nemocní, praví herci naší scény, sem přišli proto, aby se uzdravili, a snaží se dosáhnout tohoto cíle ze všech sil a nedbají na žádné lidské ohledy.

Druzí jsou pochybovači anebo jen prostí zvědavci a přišli k Mesmerovi, jako se chodí do divadla, bud že se chtěli přesvědčit, jaký na ně obřad kolem Mesmerovy kádě udělá dojem, a bude-li snad na ně mít nějaký účinek, anebo chtěli zhlédnout tuto novou léčebnou proceduru a pozorně sledovali nejenom nemocné, ale i zdravé účastníky tohoto podivného shromáždění.

Do prvé skupiny, mezi horlivé Mesmerovy vyznavače poutané k zázračnému lékaři a jeho učení možná už i vděčností, patřila zejména mladá žena půvabné tváře i postavy, poněkud výstředně oblečená. Byla zřejmě plně pod vlivem magnetického fluida, přikládala si železnou hůlčičku střídavě na hlavu a na prsa, přičemž se jí oči začínaly pomalu obracet v sloup, jako by upadala do jakéhosi podivného vytržení. Ruce se jí chvěly v prvních nervových křečích, do nichž začala upadat silou magnetického fluida.

Kdykoli jí klesla hlava dozadu na opěradlo křesla, mohli si diváci do sytosti prohlédnout její bledé čelo, křečovitě sevřené rty, nádhernou šíji, pozvolna nabíhající prudce tepající krví.

Mezi diváky, z nichž většina nespouštěla mladou ženu z očí, se pojednou začalo několik hlav klonit k sobě a od úst k ústům šla jakási novina, která jen ještě zvýšila pozornost zasvěcených. Paní de la Motte držela v ruce atlasovou škrabošku, již měla na obličeji, když se sem prodírala davem. Zřejmě si nedělala starosti, že ji tu někdo pozná, anebo jí na tom nezáleželo. Ostatně se postavila tak, aby unikala pohledům většiny přítomných. Stála poblíž dveří opřená o pilíř a napolo ukrytá za záclonou, takže viděla vše, aniž sama byla spatřena. Z toho, co tu bylo k vidění, zaujala ji však zřejmě především tvář oné mladé dámy, která byla tak zúplna elektrizována působením Mesmerova fluida.

Tvář té dámy ji zaujala natolik, že zůstala několik minut jako přikována, zachvácena neodolatelnou touhou vidět a slyšet všecko, co se tu bude odehrávat.

"Ach, není pochyby," šeptala si nespouštějíc oči z tváře mladé ženy, "je to ona dáma z dobročinné společnosti, která mě onehdy navštívila a jejíž osoba tolik zaujala prince de Rohana, že mě rázem začal zahrnovat pozornostmi!"

A přistoupila blíže, přesvědčena, že se nemýlí a že náhoda by pro ni v této chvíli mohla udělat víc než všechno dosavadní pátrání.

Ale v témže okamžiku zavřela mladá pacientka oči, ústa se jí křečovitě stáhla, ubožačka rozhodila rukama a ty jí vzápětí bezvládně klesly podél těla.

Nebyly to však ony jemné, ušlechtilé sněhobílé ruce, jimž se před několika dny tolik obdivovala paní de la Motte ve svém bytě.

U většiny nemocných, jejichž mozky byly nasyceny líbeznou hudbou a libou vůní, působil náznak krize, do níž upadla mladá nemocná, jako elektrická jiskra.

Nervová křeč přeskakovala z pacienta na pacienta, všechen organismus byl zachvácen vzrušením. Ozývalo se sténání, nemocní začali vyrážet vzdechy, výkřiky, třásli hlavou, škubali nohama a rukama, poddávali se bez odporu a bez výjimky záchvatu, jemuž dal lékař, mistr a pán, jméno krize.

V tom okamžiku se objevil v sále muž, jehož nikdo neviděl přijít a o němž by také nikdo nedovedl říci, jak se sem dostal.

Vystoupil snad z kádě jako Foebus-Apollo z vod? Vzala snad na sebe lidskou podobu, stala se snad tělem líbezná atmosféra sálu, prosycená vůněmi, hudbou a zpěvem? Ať tomu bylo jakkoli, objevil se tu jako zjevení a jeho bledý, jasný a výrazný obličej, štíhlá postava v příjemném a oku lahodícím fialovém obleku zdály se potvrzovat nadpřirozený původ mužova zjevu.

V ruce držel dlouhou železnou hůlku, jíž se opíral o proslulou káď, jako by z ní čerpal všechnu svou zjevnou moc.

Pokynul: dveře se otevřely, přikvačilo dvacet statných sluhů, každý z nich uchopil hbitě a obratně jednoho nemocného, kteří se už začínali potácet a padat z křesel, a v několika vteřinách je odnesli do sousedního sálu.

V okamžiku, kdy vrcholila tato scéna, zahájená výbuchem zuřivé blaženosti, do níž upadla mladá pacientka, zaslechla paní de la Motte, která se s ostatními zvědavci prodrala až na práh místnosti, určené pro nemocné, výkřik kteréhosi muže:

"Je to ona, je to ona!"

Paní de la Motte se právě chystala otázat: Kdo - ona?, když do prvého sálu vstoupily dvě dámy, zavěšené do sebe a doprovázené v určité vzdálenosti mužem, který vypadal jako lokaj z velmi vznešeného domu, přestože byl oblečen v občanském šatě.

Zjev těch dvou dam, především jedné z nich, hraběnku de la Motte natolik zaujal, že by se k nim byla málem rozeběhla.

V druhém sále zazněl v té chvíli hlasitý výkřik mladé pacientky, zmítající se v křeči, všichni sebou trhli a obrátili hlavy tím směrem.

Muž, který stál nedaleko paní de la Motte a před chvilkou vykřikl přidušeným hlasem "Je to ona! Je to ona!", zvolal teď znovu tlumeně a tajemně:

"Ale podívejte se přece, pánové, je to královna, je to královna!"

Jeanne se při těch slovech zachvěla.

"Královna!" zvolalo překvapeně a zděšeně několik přítomných.

"Královna u Mesmera!"

"Královna v nervovém záchvatu!" děsilo se několik hlasů.

"Ach, to není možné!" vykřikl kdosi.

"Jenom se podívejte!" vybízel neznámý muž klidně. "Znáte královnu, nebo ne?"

"Opravdu," mumlala většina přítomných, "ta podoba je nápadná."

Paní de la Motte měla škrabošku jako všechny dámy, které se chystaly na ples v Opeře51. Mohla se tedy vyptávat bez obav.

"Pane," obrátila se směle na onoho diváka, který několikrát vykřikl. Byl to muž nápadně statné postavy, plného, krevnatého. Obličeje a jiskrných, pronikavých očí. "Vy říkáte, že tu je královna?"

"O tom nemůže být pochyby, madam," odvětil neznámý.

"A kde je, prosím vás?"

"Je to tamhleta mladá žena stižená tak silným záchvatem, že je málem bez sebe. To je královna."

"Ale proč myslíte, pane, že to je královna?"

"Prostě proto, že je to královna, madam," odpověděl klidně onen muž a odešel od hraběnky, aby tu velkou novinu šířil a utvrzoval jinde.

Jeanne se odvrátila od odpuzující podívané, kterou skýtala epileptička. Sotva však udělala několik kroků ke dveřím, octla se tváří v tvář oběma dámám, které si s živým zájmem prohlížely káď, hůlky a víko, a zjevně se chystaly vstoupit do druhého sálu k nemocným. Jakmile spatřila zblízka tvář starší dámy, zděšeně vykřikla.

"Co je vám, madam?" otázala se dáma.

Jeanne si chvatně strhla masku.

"Poznáváte mě, madam?" zeptala se.

Dáma sebou trhla, okamžitě se však opanovala.

"Neznám vás, paní," odpověděla poněkud v rozpacích.

"Ale já vás znám a dokážu vám to!" zvolala vzrušeně.

Obě dámy se při těchto slovech přitiskly k sobě a zmatek starší z nich ještě vzrostl.

Jeanne vytáhla z kapsy pouzdro s podobiznou.

"Zapomněla jste si u mne tohle pouzdro."
"I kdyby tomu tak bylo," pokrčila rameny starší dáma, "proč jste tak rozčilená?"
"Protože tu hrozí Vašemu Veličenstvu velké nebezpečí."
"Řekněte mi proč?"
"Neudělám to, dokud si nenavléknete tuhle masku."
A hraběnka podala královně škrabošku, kterou Marie Antoinetta váhala přijmout - domnívala se, že ji sdostatek chrání kapuce a vysoký kožešinový límec.
"Proboha, neztrácejte ani okamžik," zapřísahala ji Jeanne.
"Vezměte si ji, madam, vezměte si ji," přemlouvala královnu tiše druhá dáma.
Královna si mimoděk nasadila masku na tvář.
"A teď pojďte, pojďte!" pobízela Jeanne.
A táhla odtud obě dámy tak chvatně, že se všechny tři teprve za několik okamžiků zastavily u dveří Mesmerova domu.
"Co to děláte, madam?" bránila se královna udiveně.
"Viděl někdo Vaše Veličenstvo?"
"Myslím, že ne."
"Tím lépe."
"Ale řekněte mi přece..."
"Nechť Vaše Veličenstvo pro tuto chvíli uvěří své nejoddanější služebnici, že je ve velkém nebezpečí."
"Ale v jakém nebezpečí?"
"Budu mít tu čest říci Vašemu Veličenstvu všechno, ráčí-li mi udělit chvíli slyšení. Nelze to říci několika slovy. Někdo by mohl Vaše Veličenstvo uvidět, poznat."
A když viděla, že královna začíná být netrpělivá, obrátila se prosebně na druhou dámu - byla to princezna de Lamballe:
"Ach, madam, prosím vás, pomozte mi pohnout Její Veličenstvo, aby odtud hned odešlo!"
Princezna sepjala ruce.
"Pojďme tedy," rozhodla se královna, "když i vy myslíte."
Potom se obrátila k paní de la Motte:
"Žádala jste mě o audienci?"
"Kdybych směla vysvětlit Vašemu Veličenstvu důvody svého dnešního chování..."
"Dobrá, přineste mi tohle pouzdro a ptejte se po komorníkovi Laurentovi. Bude o tom vědět."
Potom zavolala německy do ulice:
"Kommen Sie da, Weber!"
V několika vteřinách tu byl kočár a obě dámy nastoupily.
Paní de la Motte stála u vrat, dokud jí kočár nezmizel z očí.
"Udělala jsem dobře všechno, co jsem dosud udělala," šeptala si. "To ostatní se uvidí."

22. Slečna Oliva

Muž, který ukázal domnělou královnu zrakům diváků, poklepal mezitím na rameno jednomu člověku ošumělého zevnějšku pátravě se rozhlížejícímu po přítomných.
"Vy jste žurnalista - tohle by byla látka na článek!"
"Jak to?" zeptal se novinář.
"Chtěl byste slyšet stručný obsah?"
"Velmi rád."
"Poslyšte: jak je nebezpečné, narodí-li se člověk ve státě, v němž vládne král ovládaný královnou, která si potrpí na krize."
Novinář se dal do smíchu.
"Druhý den bych seděl v Bastile."
"Ale jděte! Cožpak se to nedá napsat tak, aby všichni královští cenzoři ostrouhali kolečka? Kteréhopak cenzora kdy napadne, aby vám zakázal vyprávět příběh o princi Silouovi a princezně Etteniotně, vládkyni v zemi Narfec? Co tomu říkáte?"
"To není špatná myšlenka," rozesmál se novinář.
"Dám vám ji bez nároku na honorář. A myslím si, že takový článeček, nazvaný ‚Krize princezny Etteniotny u fakíra Remsema' by měl ve všech salónech báječný úspěch."
"Víte, že vám začínám věřit?"
"Tak jděte a namočte si pero pořádně do inkoustu!"
Novinář stiskl neznámému ruku.
"Děkuji vám za nápad. Nechcete poslat několik čísel? Milerád vám je pošlu, dáte-li mi adresu!"
"Samozřejmě! Nápad to je ohromný, a vložíte-li do toho duši, vyjde to na sto procent. V jakém nákladu tisknete ten svůj plátek?"
"Dva tisíce výtisků."
"Udělal byste něco pro mě?"
"Milerád."
"Tady máte padesát ludvíků a nechte vytisknout šest tisíc."

"Ach pane, jste nadmíru laskav! Smím alespoň zvědět jméno tak šlechetného příznivce svobodného tisku?"
"Dozvíte se ho, až si k vám pošlu pro tisíc výtisků, dva livry za číslo. Bude to asi tak za týden, co říkáte?"
"Budu na tom dělat dnem i nocí, pane!"
"Ale ať to je k popukání!"
"Celá Paříž bude slzet smíchem, až na jednu osobu..."
". . . která bude ronit krvavé slzy, viďte!"
"Pane, z vás by byl novinář!"
"Vy na to stačíte. Mimochodem, datujte to z Londýna52."
"Jako vždycky, pane."
"Poroučím se vám, pane."

A neznámý silák se rozloučil s pisálkem, který s padesáti ludvíčky v kapse odhopsal jako pták. Neznámý dárce, když tu zbyl sám či spíše bez svého společníka, nahlédl ještě jednou do sálu, v němž mladá pacientka, když překonala krizi, upadla do naprostého vyčerpání. Komorná, určená k obsluze dam v nervových křečích, jí právě cudně stahovala poněkud povyhrnutou sukni.

Pozoroval jemné, rozkošné rysy této ušlechtilé krásky, neskonalý půvab spánku, jemuž se tak sladce odevzdávala, a hluboce se zamyslil. Jsou si opravdu hrozně podobné, řekl si v duchu. Bůh, který stvořil tuto podobu, měl s ní určitý plán. Odsoudil už napřed onu druhou ženu, která se téhle tolik podobá.

V okamžiku, kdy domyslil tuto hrozivou myšlenku, zvedla se mladá žena z podušek a opírajíc se o rámě souseda, který se už probudil z extáze, snažila se upravit pocuchanou toaletu.

Poněkud zrudla, když si povšimla, jak pozorně si ji přítomní prohlížejí, odpověděla se zdvořilou koketérií na několik vážných a uctivých Mesmerových otázek. Potom protáhla oblé paže a hezké nožky jako kočka, probuzená ze spánku, prošla se po všech třech salónech a sklízela už bez uzardění posměšné, žádostivé nebo i zděšené pohledy, které na ni vrhali diváci, aniž nechala bez povšimnutí jediný z nich.

Co ji však překvapilo a div nerozesmálo, byla vskutku směšná okolnost: když totiž procházela kolem skupiny mužů, kteří si cosi šeptali v koutě, nepozdravily ji ani hněvivé pohledy, ani lichotivé poznámky, ale uctivé poklony, jaké by byl žádný francouzský dvořan nesložil ani své královně.

Tento uctivý a užaslý hlouček se chvatně utvořil kolem neúnavného neznámého muže, který až úplně v pozadí nabádal takřka šeptem:

"Nic nevadí, pánové, nic nevadí, je to přece jen francouzská královna. Pozdravme ji, pokloňme se hluboce."

Osůbka, která byla předmětem takové úcty, prošla poněkud nejistě posledními dveřmi a octla se před domem. Rozhlédla se unavenýma očima po fiakru nebo po nosítkách, ale nic takového tu neobjevila.

Když po několika vteřinách zaváhání už už kladla půvabnou nožku na dláždění, přistoupil k ní náhle statný lokaj:

"Madam hledá vůz?" zeptal se.
"Nemám tu kočár."
"Madam přijela ve fiakru?"
"Ano."
"Z ulice Dauphine?"
"Dovezu madam domů."
"Ano."

"Jak vám libo," odvětila milá ženuška bez váhání a s veselým úsměvem, aniž upadla byť jen na chvíli do rozpaků, jaké by taková náhlá nabídka jistě vyvolala v každé jiné ženě.

Lokaj zamával rukou, nato se okamžitě objevil u dveří elegantní kočár, do něhož se dáma bez meškání vyhoupla. Lokaj zvedl stupátko a zavolal na kočího:

"Do ulice Dauphine."

Koně se cvalem rozběhli. Když dojeli na Pont-Neuf, zalitovala půvabná osůbka, která zřejmě měla z projížďky velké potěšení, že nebydlí raději u Jardin-des-Plantes.

Kočár zastavil.

Stupátko se spustilo a lokaj, který se zřejmě ve všem dobře vyznal, už natahoval ruku po průkazu, s jehož pomocí se vracejí v noci domů obyvatelé třiceti tisíc pařížských domů, kteří nemají paláců a tudíž ani vrátných, ani domovníků.

Lokaj tedy otevřel dveře, aby se dáma nemusela namáhat. V okamžiku, kdy slečna vklouzla do tmavé chodby, pozdravil a zavřel dveře.

Kočár se rozjel a dusot kopyt brzy zanikl.

"To je opravdu šťastná náhoda," zvolala milá osůbka. "Jak je to hezké, jak je to galantní od pana Mesmera! Ach, jak jsem unavena! Pan Mesmer to určitě předvídal. Oh, jaký je to zázračný lékař!"

V těchto příjemných myšlenkách vystoupila do druhého poschodí; byla tam chodba s dvojími dveřmi. Sotva na jedny z nich zaklepala, otevřela jí jakási stařena.

"Dobrý večer, matko, mám už večeři?"
"Večeře je hotova a už také vystydla."
"A co on, je tu?"
"Není, ale je tu ten pán."
"Který pán?"
"Co jste s ním chtěla dnes večer mluvit."
"Já?"
"Nu ano, kdo jiný?"

Ta rozmluva se konala v malé zasklené předsíni, která oddělovala chodbu od velké světnice, jejíž okna ukazovala do ulice.

Staré záclony ze žlutého hedvábí, jež časem na některých místech vybledly, několik židlí, potažených zeleným utrechtským sametem, veliká skříň s dvanácti zásuvkami a vyřezávanými výplněmi, konečně stará žlutá pohovka tvořily důstojné zařízení tohoto bytu. Na krbu mezi dvěma japonskými vázami stály sloupkové hodiny.

Dáma nepoznala muže, který na ni čekal, ale naši čtenáři nebudou zajisté překvapeni jeho přítomností. Byl to týž muž, který upozornil v Mesmerově domě na domnělou královnu, muž, který vydal padesát louisdorů na pamflet.

Mladá žena prudce otevřela skleněné dveře a došla až k pohovce, na níž klidně seděl spíše obtloustlý než hubený muž dobrého zevnějšku. Pěstěnou bílou rukou si pohrával s bohatým krajkovím na vestě.

Mladá žena vůbec nestačila otevřít ústa. Ten zvláštní člověk ji pozdravil stejně zvláštním způsobem, napolo totiž jako by udělal jakýsi neurčitý pohyb, napolo jako by se pokusil o jakousi poklonu. Zato upřel na překvapenou hostitelku zářící a dobromyslný pohled.

"Vím, nač jste se mě chtěla ptát," prohlásil velkodušně, "ale odpovím vám lépe, budu-li se ptát já vás. Vy jste slečna Oliva, že?"

"Ano, pane."

"Ona rozkošná, nervózní dáma, velmi zaujatá systémem pana Mesmera!"

"Jdu právě od doktora Mesmera, pane."

"Výborně! Tam vám však nevysvětlili, jak mohu vyčíst z vašich krásných očí, jak to, že mě nacházíte na své pohovce, a vy byste to tak ráda věděla!"

"Máte úžasnou představivost, pane."

"Byla byste tak laskava a posadila se? Zůstanete-li stát, budu nucen taktéž se zvednout, a to bychom si nemohli pohovořit tak pohodlně."

"Můžete si lichotit, že máte neobyčejně originální způsoby," odpověděla mladá žena, které budeme od této chvíle říkat slečna Oliva, protože proti takovému oslovení nevznesla žádných námitek.

"Slečno, viděl jsem vás před chvílí u pana Mesmera. Shledal jsem s potěšením, že jste právě taková, jakou jsem si vás přál mít."

"Co si to dovolujete, pane!"

"Ach, nelekejte se, slečno, Nechtěl jsem tím říci, že se mi zdáte velmi půvabná, To byste si mohla vykládat jako vyznání lásky a něčeho takového bych vás chtěl rozhodně ušetřit. Neodtahujte se ode mě, prosím vás, slečno, musel bych křičet jako hluchý a to nemám ve zvyku."

"Co ode mne vůbec chcete, pane?" zeptala se naivně.

"Já vím," pokračoval nerušeně neznámý pán, "že vám kdekdo říká, jaká jste hezká. Já si to myslím také, ale chci vám nabídnout něco jiného."

"Promiňte, pane, ale mluvíte se mnou tónem..."

"Nerozčilujte se, dokud jste mě nevyslechla... Nemáte tady nikoho schovaného?"

"Není tu_nikdo, pane, ale pořád ještě nechápu..."

"Nemáte-li tu opravdu nikoho, můžeme si pohovořit mezi čtyřma očima... Co byste tomu řekla, kdybych vám nabídl spojení..."

"Spojení?... Ale to přece..."

"Zase si.to špatně vykládáte. Nejde o milostný poměr, ale o spojenectví, které by prospělo vám i mně. Nemluvím o lásce, ale o obchodu."

"O jakém obchodu?" divila se slečna Oliva, ačkoli zvědavostí div nevyletěla z kůže.

"Copak děláte celý den?"

"Ale..."

"Nemějte strach, nechci vám dělat kázání. Řekněte mi po pravdě, co se vám nejvíc líbí."

"Nejraději nedělám nic nebo takřka nic."

"Jste líné stvoření."

"Ach!"

"Výborně."

"Proč říkáte výborně?"

"A proč bych neříkal výborně? Co mi je do toho, jestli jste líná nebo ne? Chodíte ráda na procházky?"

"To si myslím."

"A do divadel a do plesů?"

"K zbláznění!"

"A ráda si vyhodíte z kopýtka?"

"Nic na světě mi tolik nelahodí."

"Kdybych vám nabídl pětadvacet ludvíků měsíčně, odmítla byste?"

"Vy mě urážíte, pane!"

"Zas už jste na nepravé stopě, slečno Olivo. Dohodli jsme se přece, že se nebudete ani rozčilovat, ani pohoršovat. Řekl jsem pětadvacet ludvíčků, ale měl jsem vlastně říci padesát."

"Padesát ludvíčků bych rozhodně měla raději nežli pětadvacet. Ale ze všeho nejraději si sama volím milence."

"U všech čertů, už jsem vám přece řekl, že nechci být vaším milencem, nechte si tedy už jednou zajít chuť!"

"Co mám tedy u všech čertů dělat za těch vašich padesát ludvíčků?"

"Mluvili jsme o padesáti?"

"Samozřejmě."
"Dobrá, tak tedy o padesáti. Tohle budete dělat: Budete mě přijímat, budete se na mě usmívat, zavěsíte se do mě, když vám nabídnu rámě, přijdete no dostaveníčko, když vás o to požádám."
"Ale já mám milence, pane!"
"Nu, a co na tom?"
"Jak to, co na tom?"
"Nu... vyženete ho přece!"
"Pana Beausira nejde vyhnat, když si někdo vzpomene."
"Mám vám pomoci?"
"Ne, já ho mám ráda."
"Neříkejte!"
"Aspoň trošku."
"Už to je až moc."
"Ale je to tak."
"Dobrá. Vzal tedy čert pana Beausira. Ať si zůstane."
"Jak jste velkorysý, pane!"
"Na revanš. Ostatní podmínky vám vyhovují?"
"Vyhovují, jestliže jste mi řekl opravdu všechno."
"Poslouchejte, maličká, řekl jsem vám všechno, co jsem vám chtěl v této chvíli říci."
"Čestné slovo?"
"Čestné slovo. Ale jistě pochopíte..."
"Co mám zas pochopit?"
"Že třeba může nastat chvíle, kdy budu potřebovat, abyste se doopravdy stala mou milenkou."
"Podívejme se na to! Něco takového člověk nikdy nepotřebuje, pane."
"Nebo alespoň aby to tak vypadalo."
"To snad ještě."
"Dobrá, tak platí."
"Platí!"
"Tady je na měsíc napřed."
Podal jí ruličku padesáti louisdoru, aniž se dotkl konečků jejích prstů. A když viděl, že váhá, vsunul jí peníze do kapsy, aniž se dotkl pružných a oblých boků, jimiž by nejzhýčkanější španělští labužníci určitě nepohrdli tak jako on.
Sotva dopadlo zlato na dno kapsy, ozvaly se dva prudké údery na domovní dveře a Oliva přiskočila k oknu.
"Panebože!" vykřikla zděšeně. "Utíkejte, utíkejte, to je on!"
"Kdo - on?"
"Beausire, můj milenec... Hněte sebou přece, pane!"
"Na něm mně houby záleží."
"Houby záleží?... Rozseká vás na kusy!"
"Starou bačkoru rozseká."
"Poslouchejte, jak tluče na dveře. Div je neroztříská!"
"Tak mu otevřete, u všech čertů! Proč mu vlastně nedáte klíč od domu?"
A neznámý se pohodlně uvelebil na pohovce a prohodil jakoby sám pro sebe:
"Musíme se podívat na toho chlapíka a přesvědčit se, jak doopravdy vypadá."
Dveře se otřásaly pod krupobitím ran, do něhož se mísily nadávky, které bylo slyšet rozhodně mnohem výš než v druhém patře.
"Jděte otevřít, matko," poručila Oliva zuřivě, "a pokud jde o vás, pane, potká-li vás neštěstí, je to vaše vina."
"Člověk má vždycky, co si zaslouží," odpověděl tlouštík s bohorovným klidem, aniž se hnul z pohovky.
Oliva třesouc se poslouchala na chodbě.
23. Pan Beausire
Do bytu vrazil zuřivec s roztaženýma rukama, celý bledý, v pomačkaném oděvu a proklínal, na koho si jen vzpomněl. Slečna Oliva se mu vrhla vstříc.
"Beausire, miláčku, co se děje?"
V slečnině hlase bylo tak málo strachu, až bylo na první pohled patrné, že se tahle dáma hned tak něčeho nelekne.
"Nech mě!" zařval vetřelec a hrubě se vyvinul z Olivina objetí, a čím dál tím hrozebnějším hlasem soptil:
"Neotevřela jsi mi, protože tu máš nějakého chlapa! Ale já si to s vámi vyřídím!"
Neznámý, jak víme, seděl na pohovce tak skromně a bez hnutí, že se pan Beausire mohl právem domnívat, že neví, co má dělat, ba dokonce že má strach.
Zaskřípal zuby, divoce zakoulel očima, postavil se těsně před neznámého a rozkřikl se:
"Myslím, že se mi budete zodpovídat, pane!"
"Co byste rád slyšel, pane Beausire?" otázal se lhostejně neznámý.
"Co tu děláte, a především, kdo jste?"
"Jsem velmi pokojný člověk a bavím se ve vší počestnosti s touhle dámou. Nemohu za to, ze na mě koulíte očima."
"Ano, ano, ve vší počestnosti," zašeptala stydlivě Oliva.
"Ty drž hubu!" soptil Beausire.
"Jenom pomalu, pomalu," chlácholil ho neznámý. "Nebuďte tak surový k madam, madam za nic nemůže. A jestli máte

špatnou náladu..."

"U všech hromů, to taky mám!"

"Nejspíš ho obrali v kartách," podotkla věcně Oliva.

"Divže mě nesvlékli z kalhot," láteřil Beausire.

"A teď byste na oplátku rád obral někoho jiného," rozesmál se neznámý. "Milý pane Beausire, já vám vidím až na dno duše."

"Nechte si své špatné vtipy a kliďte se laskavě odtud!"

"Ale pomaloučku, pane Beausire, pomaloučku!"

"U všech hromů, táhněte k čertu, vy pytlíku, nebo to tu rozsekám na kusy!"

"Vy jste mi neřekla, slečno, že pan Beausire má takovéhle divoké nápady. Vždyť z něho jde hrůza a vy mě takovému divousovi klidně necháte napospas!"

Beausire, bez sebe vzteky, zahrál trochu komedii, a jak po kordu, opsal rukou kruh nejméně na deset stop.

"Povídám vám, abyste zmizel, nebo vás připíchnu na pohovku a rozmáznu jako švába!"

"Ten člověk nemá smysl pro humor," pokrčil neznámý rameny, a než se kdo nadál, vytáhl z pochvy břitký kord, který měl za sebou na pohovce.

Slečna Oliva vyrazila pronikavý výkřik.

"Ale, ale, slečno, nač takový křik?" konejšil ji neznámý. Pohrával si s kordem, ale zřejmě neměl v úmyslu zvednout se z pohovky. "Ještě nám tady pan Beausire ohluchne a nechá se zapíchnout jako podsvinče, anebo - a to by bylo ještě horší - přijde hlídka a odvede vás rovnou do Saint-Lazare!"

Oliva přestala křičet a lomila jen něžně rukama.

Byla to náramná podívaná.

Pan Beausire, poněkud podroušený, potrhaný a rozcuchaný, třásl se vzteky a hlava nehlava bil do protivníka, slepě, bez rozmyslu, bez jakéhokoli náznaku šermířského umění.

Proti němu seděl na pohovce neznámý muž, jednu ruku měl na koleně, druhou obratně a bez nesnází odrážel protivníka, sám neútočil, ale smál se tak ďábelsky, že by byl poděsil samého archanděla Michaela.

Šermíř na pohovce neustále srážel Beausirův meč, takže pan Beausire, ani kdyby byl v lepší formě, nebyl by mohl vést bodnou ránu.

Beausira začínala zmáhat únava, těžce oddychoval a jeho hněv se bezděčně měnil ve strach. Začínal si uvědomovat, kdyby se protivníkův dobromyslný meč najednou rozohnil, kdyby přešel do útoku, vedl rozhodnou ránu, že by pana Beausira nadobro znemožnil. Zmocnila se ho úzkost a nejistota, poodstoupil a už se jenom špičkou kordu dotýkal zbraně protivníkovy. Tomu se takováhle hra zřejmě znelíbila, zaútočil na Beausira prudce tercií a vyrazil mu kord z ruky, až odletěl jako pírko.

Jenomže proletěl pokojem, prorazil sklo v okně a zmizel na ulici.

Beausire teď nevěděl, co si má počít.

"Ach, pane Beausire," povzdychl si neznámý, "máte smůlu. Proletí-li kord hrotem k zemi a probodne-li někoho, bude ten chudák mrtev. A je to váš kord, pane Beausire, nezapomeňte na to."

Beausire se vzpamatoval, vyběhl ze dveří a dolů po schodech, aby sebral svou zbraň a předešel nepříjemnému setkání s policií.

Oliva zatím uchopila vítěze za ruku a prohlásila málem dojatě:

"Máte dobré srdce, pane, ale pan Beausire je ničema, a tím, že tu zůstáváte, jenom zhoršujete mou situaci. Až odejdete, určitě mě zbije."

"Mohu tady zůstat."

"Ne, ne, pro smilování boží. Když mě tluče, biju ho taky, a já jsem vždycky silnější než on, protože nemám, proč bych ho šetřila. Prosím vás snažně, raději odejděte."

"Rozmyslete si to, má krásko: půjdu-li odtud, bude na mě čekat dole u schodů, pustíme se do sebe znovu, jenže to už nebude taková hračka, na schodech nemůže člověk používat všech fines a odrážet rány, aby neublížil protivníkovi, jako před chvíli na pohovce."

"Nu a - ?"

"Zabiju pana Beausira nebo on zabije mě."

"Pane Bože, to je pravda! To bychom měli pořádný randál v domě."

"Tak vidíte. Zůstanu raději tady."

"Pro Kristovy rány, raději ne. Vyběhněte do třetího poschodí, než se vrátí on sem. Myslí si, že jste zůstal tady, nebude vás hledat jinde. Jakmile vejde do bytu, zamknu dveře na dva západy. Uvězním ho tady a klíč strčím do kapsy. Vy budete moci pohodlně odejít a já se zatím budu bít jako lvice, aby nemohl za vámi."

"Vy jste báječná, slečno Olivo. Nuže, na shledanou!"

"Na shledanou? Kdy?"

"Dnes v noci přece!"

"Dnes v noci? Cožpak jste se zbláznil?"

"To se rozumí, že dnes v noci. Vždyť je dnes, jak víte, ples v Opeře."

"Ale je už půlnoc!"

"To vím, ale na tom snad nezáleží."

"Nemáme domina."

"Beausire vám je přinese, až mu pořádně namlátíte."

"To máte pravdu," rozesmála se Oliva.

"A tady je deset ludvíčků na kostým," usmál se neznámý.
"Vy jste zlato. Tak sbohem." A vystrčila ho na chodbu.
"Aha, teď zavírá domovní dveře."
"Je tam jen závora, běžte, už jde nahoru."
"Ale natluče-li vám, jak mi o tom podáte zprávu?"
Oliva chvíli přemýšlela.
"Nemáte s sebou náhodou sluhu?"
"Mám, nechám ho u vás pod oknem."
239
"Výborně. Ať se rozhlíží po světě, dokud mu nespadne na nos lístek."
"Nic lepšího jste si nemohla vymyslet. Sbohem."
Neznámý muž vystoupil do třetího patra. Nic nebylo snazšího, schodiště bylo temné a Oliva přehlušila kroky svého nového spojence hlasitým křikem na Beausira.
"Tak půjdeš už, ty blázne!" volala na chudáka milence, zatímco ten se jako zmoklá slepice šoural do schodů, přemýšleje o mravní i tělesné převaze vetřelce, jenž se tak nestydatě uhnízdil v cizím bytě.
Nakonec se přece jen doštrachal do druhého poschodí. Kord měl v pochvě a v duchu si osnoval řeč, kterou se chtěl proslavit.
Oliva ho chytla za ramena, vtáhla ho do předsíňky, a jak slíbila, zamkla dveře na dva západy.
Když šel neznámý kolem dívčiných dveří, mohl slyšet začátek hádky, do níž se mísily pleskavé zvuky, podobné plechovým nástrojům v orchestru. V lidové mluvě se takovým mlaskavým zvukům říká facka, ušlechtileji políček.
Mezi jednotlivými fackami se ozýval křik a výčitky. Beausirův hlas duněl jako hrom, Olivin se nad ním vznášel jako stříbrný zvuk polnice.
Člověk by byl nikdy neřekl, uvažoval neznámý muž opouštěje jeviště, že se tahle žena, tak překvapená příchodem svého pána, dovede tak hrdinně postavit na odpor.
Neztrácel však čas čekáním, jak bitva dopadne.
Pustili se do toho s plnou vervou, pomyslil si, brzy je to unaví a ochladnou.
Zabočil za roh do uličky Anjou-Dauphine, kde na něho čekal kočár. Řekl několik slov sluhovi, který spěchal zaujmout pozorovací stanoviště proti Oliviným oknům - ukryl se ve stínu arkád nad vchodem výstavného starodávného domu.
Odtud mohl výtečně pozorovat osvětlená okna a podle stínů, které se objevovaly na záclonách, usuzovat, co se děje uvnitř.
Stínohra na oknech byla zprvu velmi bouřlivá, poznenáhlu se však uklidňovala, až nakonec zbyl v okně stín jen jediný.
24. Zlato
Hle, co se odehrávalo v pokoji slečny Olivy.
Pan Beausire byl zprvu překvapen, že Oliva zavírá dveře na zámek.
Podruhé, že mladá dáma tak křičí.
A konečně potřetí, když vešel do pokoje a neuviděl tam už svého mocného protivníka.
Začal ho hledat, hrozil mu, zahrnoval ho urážkami. Posléze se v něm zahnízdilo přesvědčení, ze ten člověk utekl, protože má strach. A jestliže má strach, je on, Beausire, vítězem.
Oliva ho nutila, aby nechal pátrání a odpověděl na její otázky.
Beausire, teď rázem na koni, když jeho odpůrce byl pryč, začal hovořit zostra a hrdě.
Ale i Oliva pozbyla vědomí viny, když zmizel očividný důkaz jejího možného provinění - quia corpus delicti aberat, jak se praví v zákoně - a spustila takový křik, že Beausire, chtěje ji donutit k mlčení, položil jí ruku na ústa, či spíše pokusil se tak učinit, ale zmýlil se škaredě. Oliva si vyložila Beausirův posunek, který byl míněn spíše přesvědčivě a venkoncem smírně, zcela po svém a proti rázné ruce namířené na její obličej, nastavila vlastní ruku, neméně pohotovou a obratnou, než byl před chvílí kord cizinců.
Její ruka orazila Beausirův výpad kvartou i tercií najednou a dopadla s neuvěřitelnou mrštností na milencovu tvář.
Beausire odpověděl prudkým bočním rozmachem pravé ruky, který srazil obě Oliviny ruce a skončil na její pravé tváři, jež po tomto zásahu začala povážlivě rudnout.
V tomto bodě se nalézala rozprava obou milenců, když cizinec míjel dveře Olivina bytu.
Jak jsme již podotkli, rozpravy zahájené tímto způsobem nemají obyčejně daleko k rozuzlení, na druhé straně je však nutno přiznat, že vrchol dramatu, má-li být opravdu působivý, vyžaduje určitých vzestupných příprav.
Oliva dala na Beausirův políček pádnou a přesvědčivou odpověď, důraznou jako rána z děla: hodila po něm porcelánový džbán. Beausire nastavil proti letícímu předmětu hůl, rozbil jej na kusy, nádavkem smetl několik šálků, srazil svíčku, až nakonec dopadla na Olivino rámě hůl. Dívka ocenila tuto mileneckou pozornost bolestným výkřikem.
Ale na tom nebylo dosti. Rozzuřená mladá dáma vrhla se teď na druha jako lvice, začala ho škrtit a kousat do krku. V tom případě chudákovi Beausirovi nezbylo než přerušit boj zahájený podle pravidel a uchýlit se k zápasu ve volném stylu.
Popadl ji, kde a jak ji jen mohl popadnout, nadělal jí několik modřin a potrhal na ní šaty. Oliva, rozzuřená tou škodou i potupou, sebrala všechnu sílu a mrštila milencem doprostřed pokoje. Pan Beausire vstal, funěl a cenil zuby.
Protože však cena nepřítele se vždycky měří podle toho, jak se dovede bránit, a dokonce i vítěz neváhá nikdy ocenit nepřítelovu srdnatou obranu, pojal zároveň pan Beausire k slečně Olivě náramnou úctu a pokusil se navázat rozhovor tam, kde byl přerušen.

"Jsi strašná ženská," prohlásil málem zkormouceně.
"Úplně mě zničíš."
"Ty mě zničíš!" rozhořčila se Oliva.
"Já prý ji zničím! Vždyť tak jako tak nic nemáš!"
"Kdybys raději řekl, že už nic nemám! Všecko, co jsem kdy měla, jsi prodal, prohrál v kartách, prožral a prochlastal!"
"Nakonec mi ještě bude vyčítat, že jsem chudý jak kostelní myš!"
"A proč jsi chudý? Chudoba je neřest!"
"Já ti vyženu všecky neřesti z těla, to budeš koukat!"
"Myslíš, že mě zase seřežeš?"
A Oliva uchopila těžký pohrabáč, před nímž měl pan Beausire vždycky úžasný respekt.
"Ještě by tak scházelo, aby sis sem vodila milence!"
"A jakpak ty říkáš těm holkám, co se na tebe mačkají v putykách, kde sedíš u karet celé dny a noci?"
"Já hraju, abych se uživil."
"A vede se ti to tak znamenitě, že div nezajdeme hlady. Máš krásnou živnost, kamaráde!"
"A ty s tou tvou živností se musíš dát do breku, když na tobě člověk trochu potrhá šaty, protože nemáš na jiné. Taky krásná živnost, jen co je pravda!"
"Vždycky je lepší než tvá!" vykřikla navztekaně Oliva. "Tady se o tom můžeš přesvědčit!"
A vytáhla z kapsy hrst zlaťáků a rozhodila je po podlaze.
Zlaťáčky se roztočily, poskakovaly a kutálely, některé se rozběhly až pod skříň, jiné se pustily ke dveřím, cinkaly, zvonily, smály se, některé unaveně zůstaly ležet uprostřed pokoje a svítily na zemi jako obrovské zářivé hvězdy.
Když Beausire zaslechl, jak zvoní tenhle kovový déšť o nábytek a o podlahu, pojala ho závrať a po ní výčitky svědomí.
"Zlaťáky, dvou zlaťáky!" volal ohromen.
Oliva vytáhla druhou hrst zlaťáků a mrštila je Beausirovi do tváře.
"Jejda, jejda," křičel pan Beausire napůl bolestí, napůl jásavě. "Olivo, Olivo, kdes vzala tolik peněz?"
"Vidíš, tohle mi vynáší moje živnost!" ječela vítězně mladá žena a vztekle kopala do zlaťáků i do pana Beausira, lezoucího po podlaze a sbírajícího zlaťáky oběma rukama.
"Šestnáct, sedmnáct, osmnáct..." počítal Beausire, nedbaje kopanců a pln radosti nad nenadálým bohatstvím.
"Nestydo!" ječela Oliva.
"Devatenáct, dvacet, jednadvacet!"
"Ničemo!"
"Třiadvacet, čtyřiadvacet, šestadvacet!"
"Netvore!"
Buď že si konečně uvědomil, jakými výrazy ho dívka častuje, anebo si to ani neuvědomil, ale pocítil potřebu uplatnit svou hrdost a obnovit svou důstojnost, pan Beausire najednou vstal a vyčítavě se obořil na Olivu:
"Tak takhle to dopadá! Člověk tady zmírá hladem," vyčítal bolestným, doopravdy však nesmírně směšným hlasem, "a slečna si střádá do punčošky!"
Oliva byla tou drzostí tak ohromena, že se ani nezmohla na odpověď.
"Mě necháš chodit," rozhořčoval se dareba, "v záplatovaných kalhotách, v roztrhaném kabátě, v klobouku, že by se za něj i žebrák styděl, a sama si ukládáš zlaťáky do prasátka. Odkud máš ty peníze? To ti jistě ještě zbyly z toho, co jsem dostal za všecko, co jsem měl, když jsem svůj smutný osud spojil s vaším, slečno!"
"Drzoune!" zamumlala Oliva a pohladila ho pohledem plným opovržení. Pan Beausire však byl v nejlepší náladě.
"Ale já ti odpouštím. Odpouštím ti ne tvou lakotu, ale tvou šetrnost."
"A před chvílí jsi mě chtěl zabít!"
"Před chvílí jsem byl v právu, teď by to byla hloupost."
"Pročpak, prosím tě?"
"Protože jsi vlastně pořádná hospodyňka o poctivě se staráš o domácnost."
"A ty jsi holomek."
"Miláčku, Olivo!"
"Ty peníze mi vrátíš!"
"Drahoušku, že bys byla taková."
"Vrátíš mi je, nebo tě probodnu tvým vlastním kordem!"
"Zlatíčko!"
"Ano, nebo ne?"
"Ne, Olivo, nesmíš mě probodnout!"
"Nehýbej se, nebo bodnu. Peníze!"
"Dej mi je, Olivo!"
"Ty zbabělče, ty vyvrheli, skvrno lidského pokolení, teď žebráš, teď prosíš, abych ti dala něco z toho, zač jsem poskvrnila svou cudnost, pošlapala svou ženskou čest! A něco takového si říká muž! Vždycky jsem vámi opovrhovala, těmi, kdo dávali, stejně jako těmi, kdo žebronili!"
"Kdo dává a má z čeho, nemůže se mu nic vyčítat," pronesl hlubokomyslně pan Beausire. "Já jsem ti také dával, dokud jsem měl, Nicole."
"Nechci, abys mi říkal Nicole."
"Promiň, Olivo. Chtěl jsem jen říct, že jsem ti také dával, dokud jsem mohl."

"Tys mi toho dal! Stříbrné náušnice, šest louisdorů, dvoje hedvábné šaty, tři vyšívané kapesníky."
"Na vojáka to bylo dost."
"Mlč! Náušnice jsi ukradl nějaké děvce, ludvíky sis vypůjčil na věčnou oplátku, šaty..."
"Olivo,Olivo!"
"Dej sem ty peníze!"
"Co za ně budeš chtít, když mi je půjčíš?"
"Dvakrát tolik."
"Dobrá, miláčku," prohlásil ničema důstojně, "jdu do herny v ulici de Bussy; přinesu ti ne dvakrát, ale pětkrát tolik."
Udělal dva kroky ke dveřím. Oliva ho chytla za rukáv, až mu chatrný kabát roztrhla.
"Vidíš, teď jsi mi zničila sváteční kabát!"
"Tím, lip, koupíš si nový."
"To tak. Vyhodit šest ludvíků, šest ludvíků, Olivo! Ještě štěstí, že v ulici de Bussy nekoukají ani bankéři, ani číšníci na člověka, jako kdyby přišel na kus řeči do královského paláce."
Oliva chytla milence za druhý rukáv a celý mu ho utrhla.
"Hrom a peklo, ty furie, co to tady se mnou provádíš? Chceš ze mě mít učiněného strašáka? Teď abych zůstal doma. Takhle nemohu na ulici. Já tě přece jen zabiju!"
"Nezabiješ a půjdeš hned."
"Bez kabátu? Copak jsem blázen?"
"Můžeš si vzít zimník."
"Ten je samá díra."
"Tak si ho neber, je-li ti to milejší, ale ven půjdeš."
"Ani mě nenapadne."
Oliva vytáhla z kapsy, co tam ještě měla, bylo to na čtyřicet zlaťáků, a začala si s nimi pohazovat v dlaních.
Beausire se div nezbláznil. Poklekl před svou milovanou a blábolil:
"Poroučej, má lásko, poroučej."
"Poběžíš do Capucin-Magique v ulici de Seine, kde prodávají domina na maškarní plesy."
"A tam..."
"Koupíš mi tam kompletní kostým, maska i spodek ze stejné látky."
"Rozkaz, milovaná."
"Pro sebe koupíš černé domino, pro mě z bílého atlasu."
"K službám, drahoušku."
"Za dvacet minut budeš tady."
"To půjdeme do plesu?"
"Kam jinam?"
"A zastavíš se se mnou na večeři?"
"Zastavím, ale jen pod jednou podmínkou."
"Pod jakou?"
"Že budeš hezky poslouchat."
"Jako hodiny, zbožňovaná."
"Tak už utíkej!"
"Už běžím."
"Jakže, ty jsi ještě tady?"
"A co peníze, Olivo?"
"Máš přece pětadvacet dukátů!"
"Já že mám pětadvacet dukátů? Vždyť jsi mi nic nedala."
"Před chvílí jsi je posbíral na podlaze!"
"Ale ty jsi mi přece půjčila, Olivo! Tohle není od tebe hezké."
"Neříkám, že ti je nenechám. Ale kdybych ti je dala teď, už by ses nevrátil. Tak utíkej, utíkej, a koukej, ať už jsi tady!"
Zatracená ženská! Pomyslil si ničema. Ta vidí člověku až do duše. To se rozumí, že bych se nevrátil, kdyby lni cinkalo v kapse padesát zlaťáků!
"Za pětadvacet minut, rozumíš?" dupla nohou Oliva.
"Už letím, má drahá."
V tomto okamžiku, jak jsme se už zmínili, zpozoroval sluha ve stínu na protějším chodníku, že jedna z jednajících osob opustila jeviště.
Byl to pan Beausire, vyhrnul se z domu v kabátě bez rukávů, pod ním se mu směle houpal kord, zatímco košile se prodírala zpod vesty jako za dob Ludvíka XIII.
Ničema zamířil do ulice de Seine. Oliva chvatně napsala na kus papíru několik vět, stručně shrnujících celý ten výjev:
"Mír je podepsán, dělba kořisti provedena, návštěva plesu přijata. Ve dvě hodiny budeme v Opeře. Já budu mít bílé domino s modrou stuhou na levém rameni."
Sličná dáma ovinula papír kolem jednoho střípku z porculánového džbánu, srdnatě roztřískaného panem Beausirem, vyklonila se půvabně z okna a hodila střep na ulici.
Sluha se vrhl po kořisti, sebral ji a zmizel.
Pan Beausire se vrátil za necelou půlhodinu se dvěma krejčovskými pomocníky. Přinesli dvě báječně ušitá domina za

osmnáct louisdorů, jaká se dělala v Capucin-Magique u znamenitého mistra krejčovského, dodavatele Jejího Veličenstva královny a mnoha dvorních dam.

25. Hnízdečko

Paní de la Motte stála u dveří Mesmerova domu a dívala se za královniným kočárem, který rychle mizel v dálce.

Když kočár zmizel z dohledu, když utichl i rachot kol, vstoupila Jeanne rovněž do najatého vozu a vrátila se domů pro domino a jinou masku, a také aby se podívala, zda není doma něco nového.

Paní de la Motte se rozhodla, že se po celodenní námaze osvěží veselou nocí. Jako žena, která neotročila předsudkům, si umínila, že si tuhle noc, jak se říká, zahraje na svobodnou, že si pořádně vyhodí z kopýtka, a že na svou pěst vypije až do dna všechny požitky nepředvídaného blaha, které jí náhoda přinese.

Narazila však na překážku, sotva učinila první krok na svůdné cestě, kterou jí kreslila živá a dlouho potlačovaná fantazie.

U domovníka na ni čekal sluha.

Byl to sluha jeho Eminence pana kardinála de Rohan a přinesl od prince lístek tohoto znění:

Paní hraběnko,

zajisté jste nezapomněla, co jsme si ujednali. Možná že jste dokonce zapomněla, já však nikdy nezapomínám na to v čem nalézám potěšení.

Budu Vás očekávat tam, kam Vás doprovodí doručitel toho listu, prokážete-li mi tu čest.

Dopis byl podepsán pastýřským křížem.

Paní de la Motte neočekávaná překážka zprvu zamrzela, rozmýšlela se chvíli, nakonec se však rychle rozhodla, jak už to měla v povaze.

"Sedněte si na kozlík ke kočímu nebo mu řekněte adresu," poručila sluhovi.

Sluha vyskočil na kozlík, paní de la Motte si sedla do vozu.

Za deset minut se octla na okraji předměstí Saint-Antoine, v malém zákoutíčku, kde mohutné stromy, staré jako samo předměstí, ukrývaly zvědavým očím jeden z oněch malých, půvabných domků, vystavěných za Ludvíka XV. Ve slohu šestnáctého století a s nesrovnatelným komfortem století osmnáctého.

Ach, hnízdečko, pomyslila si hraběnka. Něco docela samozřejmého pro vznešeného prince, ale pokořujícího pro dámu z rodu Valois. Koneckonců -, paní de la Motte pokrčila rameny.

V tom pokrčení, či spíše prudkém škubnutí rameny, ať už vyjadřovalo povzdech, smířený s osudem, anebo netrpělivý výkřik, byla všechna sžírající ctižádost i šířená chtivost hraběnčiny duše. Paní de la Motte ještě ani nepřekročila práh domu a už byla rozhodnuta.

Vedli ji z pokoje do pokoje, to jest z překvapení do překvapení, až se konečně octla v malé jídelně, zařízené s nejvybranějším vkusem.

Tam na ni čekal v temnotě kardinál princ de Rohan. Jeho Eminence se probírala v kupě sešitků, které se nápadně podobaly sbírce oněch pamfletů, které se v té době rojily v tisících výtiscích, kdykoli zavanul vítr z Holandska nebo z Anglie.

Kardinál vstal, sotva paní de la Motte zahlédl.

"Vy jste přišla!! Ach, děkuji vám, paní hraběnko!"

A přistoupil k ní, aby jí políbil ruku.

Hraběnka ustoupila, tváříc se důstojně a uraženě.

"Co se vám stalo, madam?" zvolal kardinál.

"Nejste jistě zvyklý, monsignore, aby se na vás takhle tvářily ženy, jimž Vaše Eminence prokáže tu čest, že si je sem pozve?"

"Ach, paní hraběnko!"

"Jsme ve vašem hnízdečku, viďte, monsignore?" tázala se hraběnka, pohrdavě se rozhlížejíc.

"Ale, madam..."

"Doufala jsem, monsignore, že se Vaše Eminence ráčí rozpomenout, z jakého jsem rodu. Doufala jsem, že Vaše Eminence bude mít milostivě na paměti, že mně Bůh ponechal hrdost, přiměřenou mému stavu, když mi už nedopřál jmění."

"Ale jděte, hraběnko, myslel jsem na vás jako na ženu povznesenou nad předsudky."

"Pokládáte, jak se zdá,monsignore, za ženu povznesenou nad předsudky každou ženu, která si z ničeho nic nedělá, která se lhostejně směje všemu, i svému zneuctění. Promiňte mi, Vaše Eminence, ale takové ženy jsem zvyklá nazývat jinak."

"Ach ne, hraběnko, mýlíte se. Za ženu bez předsudků pokládám takovou ženu, která poslouchá, když jí kavalír něco říká, a neukvapuje se v úsudku, dokud ho nevyslechla."

"Nuže, poslouchám, Eminence..."

"Chtěl jsem si s vámi pohovořit o velmi vážných věcech."

"A proto jste mě dal uvést do jídelny?"

"Ale zajisté. Nebo by vám snad bylo milejší, kdybych vás byl očekával v budoáru, hraběnko?"

"V tom je jemný rozdíl."

"To si myslím, hraběnko."

"Pozval jste mě tedy jen proto, abych s vámi povečeřela, monsignore?"

"Zajisté, hraběnko."

"Vaše Eminence může být ujištěna, že si této cti vážím, jak náleží."

"Vy se mi posmíváte, hraběnko?"

"Ne, jen se směji."

"Smějete se?"

"Nu ano, směji se. Nebo by vám snad bylo milejší, kdybych se hněvala? S vámi se dá těžko vyjít, princi!"

"Jste rozkošná, když se smějete, a nebylo by mi nic milejšího, než kdybych viděl, že se nepřestáváte smát. Ale v téhle chvíli se nesmějete. Ach ne, ne. Za vašimi krásnými rty se lesknou ostré zoubky a za těmi se skrývá hněv."

"Ani dost málo, Eminence, a jídelna mě přesvědčuje."

"Tak vidíte."

"A doufám, že vám v ní bude dobře chutnat."

"Jak to, madam, cožpak vy nehodláte večeřet?"

"Nemám hlad."

"Vy mě nehodláte pozvat, abych s vámi povečeřel?"

"Prosím?"

"Vy mě vyháníte?"

"Nerozumím vám, monsignore."

"Chcete mě konečně vyslechnout, hraběnko?"

"Vždyť vás poslouchám."

"Kdybyste byla méně rozzlobená, dovolil bych si vám říci, že jste čím dál tím rozkošnější, ať se tvářítе jakkoli a děláte cokoli. Ale protože vidím, že každá poklona, kterou vám učiním, je vám tak nepříjemná, že musím mít strach, abyste mě nevyprovodila ze dveří, neřeknu nic takového."

"Abych vás nevyprovodila za dveře? Nemějte mi za zlé, Eminence, ale rozumím vám čím dál méně."

"A přece je všechno jasné jako křišťál!"

Hraběnka se tázavě zahleděla na kardinála.

"Promiňte, Eminence, ale stále nerozumím."

"A je to opravdu tak jednoduché, hraběnko. Před několika dny jste mě přijala velmi zdrženlivě. Měla jste za to - jistě právem - že váš byt se nehodí pro dámu vašeho rodu a jména. Chovala jste se ke mně poněkud chladně a tím jste mě přiměla, abych svou návštěvu co možná zkrátil. Domníval jsem se tedy, že vrátím-li vás do prostředí, jež je vás alespoň trochu důstojné, do poměrů, v nichž byste se nemusela ostýchat přijímat hosty, je to, jako vrátím-li svobodu ptáku, kterého zavřeli do klece."

"A proto..." otázala se hraběnka úzkostně, vlastně už začínala chápat.

"A proto, drahá hraběnko, abyste mě mohla přijímat bez ostychu, abych vás mohl navštěvovat, aniž se kompromituji anebo aniž kompromituji vás..."

Kardinál se pevně zadíval na hraběnku.

"Proto..." zašeptala paní de la Motte.

"Proto jsem se domníval, ze přijmete ode mne tento skromný dům jako dar. Nedělám si tím nu vás žádný nárok, hraběnko."

"Přijmout tenhle dům, Eminence? Vy mi ho dáváte jako dar?" zvolala hraběnka a srdce se jí prudce rozbušilo pýchou a chtivostí.

"Je to málo, hraběnko, velmi málo. Ale kdybych vám nabídl více, nepřijala byste to."

"Ani více, ani méně, monsignore," zavrtěla hlavou hraběnka. "Ani toto."

"Co to říkáte, madam?"

"Nemohu přijmout takový dar."

"Nemůžete? Proč byste nemohla?"

"Vždyť je to docela jednoduché. Prostě nemohu."

"Neříkejte něco takového, madam."

"Proč?"

"Protože bych vám nemohl věřit."

"Monsignore!"

"Madam, tento dům je váš, klíče jsou tady na podnose. Jednám s vámi jako s vítězem. Vidíte v tom snad ještě ponížení?"

"To ne, ale..."

"Nuže, přijměte."

"Monsignore, už jsem vám řekla..."

"Poslyšte, hraběnko, píšete ministrům a prosíte o rentu. Od neznámých dam přijmete sto louisdorů. A ode mne..."

"Oh, monsignore, to je něco jiného. Kdo přijímá..."

"Kdo přijímá, zavazuje se," prohlásil kardinál s jemnou výčitkou. "Poslyšte, hraběnko," pokračoval takřka lítostivě, "čekal jsem na vás ve vaší jídelně, nevkročil jsem do vašeho budoáru, do salónu, do ostatních pokojů, ačkoliv mohu předpokládat, že to všechno v tomto domě je."

"Oh, promiňte, monsignore! Nutíte mě, abych přiznala, že není na světě cituplnějšího muže, než jste vy."

A hraběnka, která se tak dlouho ovládala, zčervenala radostí, že si může říci: můj dům. Okamžitě však poznala, že se nechala strhnout, a odpověděla znovu plna důstojnosti na vlídný posunek kardinálův:

"Monsignore, prosím Vaši Eminenci, aby mě pozvala k večeři."

Kardinál odložil plášť, který měl dosud na sobě, přistavil ke stolu křeslo pro hraběnku a v občanském úboru, který mu znamenitě slušel, se ujal úlohy hostitele.

Večeře byla v okamžiku na stole.

Když sluhové s pokrmy a nápoji vcházeli do předpokoje, nasadila si Jeanne masku.

"Já bych si měl zakrýt obličej," usmál se kardinál. "Vy jste tu doma, uprostřed svého služebnictva, já tu jsem cizí člověk."

Jeanne se rozesmála, masku si však ponechala. A přestože byla rozčilena radostí i překvapením, pustila se s chutí do jídla.

Kardinál, už jsme to jednou řekli, byl velký milovník a zároveň velmi střízlivě uvažující člověk.

Žil dlouho u nejvznešenějších evropských dvorů, u dvorů, na nichž vládly královny, stýkal se s nimi a s mnoha dalšími ženami, které v té době osnovaly politické intriky, nesmírně komplikovaly politické otázky, ale namnoze je také řešily. Zkušenost diplomata měl takříkajíc v krvi a znamenitě ji prohloubil osobní zkušeností a studiem.Všecky tyto vlastnosti, dnes tak vzácné a už tenkrát tak vzácné, udělaly z prince muže, kterému těžko mohli na kůži jeho soupeři - diplomaté stejně jako jeho milenky.

Jeho dobré vychování a svrchovaná zdvořilost byly pancířem, který nic nebylo s to prorazit.

Proto si byl kardinál jist, že má nad Jeanne obrovskou převahu. Tato dáma z malého světa s velkými nároky, která pod předstíranou pýchou nedovedla skrýt ziskuchtivost a touhu po rozmařilém životě na cizí útraty, připadala mu jako snadná kořist, i když kořist, která stojí za to pro svou krásu, pro svůj půvab, pro svůj vtip, vyzývavou smělost, pro všechny ty přitažlivé vlastnosti, které lákají daleko spíše protřelé světáky nežli muže poctivé a nevinné. Možná že v tomhle případě se kardinál, který se vyznačoval spíše neproniknutelností než bystrým postřehem, škaredě mýlil. Ale faktem zůstává, že krásná Jeanne mu nevnukala pražádnou nedůvěru.

V tom byla slabost tohoto povýšeného muže. Nebral záležitost s Jeanne nejenom na lehkou váhu, nebral ji vůbec na žádnou váhu. Mezi Marií Terezií a nějakou Jeanne de la Motte byla tak velká vzdálenost, že muž rodu prince de Rohan nebyl ochoten příliš se namáhat.

Jenže teď stáli tito dva hráči proti sobě a Jeanne, která přesně viděla všecky své zdánlivé nevýhody, si dala náramně pozor, aby neukázala svou skutečnou převahu. Hrála si pořád na koketní venkovanku, hrála úlohu sice chytré a vtipné, ale nikoli moudré a bystré ženy, úlohu domýšlivé naivky, aby její protivník spoléhal na svou sílu, a proto se nakonec ukázal jako slabý v útoku.

Kardinál, který hravě postřehl v hraběnčině tváři všechna hnutí mysli, jež nedovedla skrýt, se domníval, že paní de la Motte je ohromena jeho darem. A Jeanne byla opravdu ohromena, protože ten velkolepý dar daleko přesahoval nejen všechny její naděje, ale i nároky.

Zapomínal jen na jedno: že žena jako Jeanne, byla-li už ohromena, okouzlena, opojena velkolepým darem, nebyla ještě ani zdaleka ohromena, okouzlena a opojena také princem Louisem, kardinálem Rohanem.

Ostatně hraběnčino opojení obyčejně vystřídala záplava nových přání a tužeb.

"Nuže," usmál se kardinál, nalévaje hraběnce kyperského vína do malého křišťálového pohárku se zlatými hvězdami, "teď, kdy jsme uzavřeli smlouvu o přátelství, nebudete mě už, hraběnko, trápit?"

"Vás trápit, nikdy!"

"Přijmete mě občas ve svém domě, aniž si mě budete příliš ošklivit?"

"Nikdy nebudu tak nevděčná, monsignore, abych zapomínala, že jste tu doma!"

"Doma? Jaký to pošetilý nápad!"

"Ne, ne, doma, až příliš doma!"

"Mějte se na pozoru, chcete-li mi odporovat!"

"Nu, a co by se stalo?"

"Uložil bych vám jiné podmínky."

"To se tedy mějte na pozoru!"

"Před čím?"

"Před vším."

"Přece jen bych rád věděl..."

"Jsem tady doma."

"Nu a - ?"

"Budou-li se mi zdát vaše podmínky nerozumné, zavolám své lidi."

Kardinál se rozesmál.

"Tak vidíte!" durdila se hraběnka.

"Nic nevidím," pohodil hlavou kardinál.

"Vidíte, že se mi posmíváte."

"Ani zdaleka."

"Ale smějete se."

"Vždyť je také čemu."

"Je čemu se smát, protože dobře víte, kdybych zavolala své lidi, že by nepřišli."

"I přišli by, ať mě čert vezme!"

"Fuj, monsignore!"

"Copak jsem zase udělal?"

"Klel jste, monsignore."

"Tady nejsem kardinál, hraběnko. Tady jsem u vás, u zdroje blaha."

A princ de Rohan se znovu rozesmál.

Ten má, pane, za ušima, pomyslela si hraběnka, ten má ale za ušima!

"A propos," zmínil se pojednou kardinál, jako by na to byl vůbec nemyslel a teprve v tuto chvíli ho to napadlo, "co

jste mi to tuhle říkala o těch dvou dobročinných Rakušankách?"

"O těch dvou dámách, co u mě zapomněly tu podobiznu?" nadhodila Jeanne, která teď byla na koni, protože poznala královnu a mohla se tedy snadno bránit a oplácet útoky.

"Ano, o těch dámách s tou podobenkou."

"Monsignore," podívala se paní de la Motte upřeně na kardinála, "chtěla bych se vsadit, že ty dámy znáte daleko lépe než já!"

"Ach, hraběnko, zase mi křivdíte. Cožpak nejste vůbec zvědava, kdo ty dámy jsou?"

"Zajisté. Člověk přece vždycky rád pozná své dobrodince."

"Nuže, kdybych věděl, kdo jsou ty dámy, řekl bych vám to."

"Pane kardinále, říkám vám znovu, že ty dámy znáte."

"Neznám."

"Řekněte to ještě jednou a já vám řeknu, že jste lhář."

"A já bych se pomstil za takovou urážku."

"Jakpak, smím-li to vědět?"

"Objal bych vás."

"Pane velvyslanče na císařském dvoře ve Vídni, vážený příteli císařovny Marie Terezie, myslím, že jste poznal tvář své přítelkyně, nebyla-li podobizna příliš nezdařilá!"

"Zajisté, hraběnko, byl to opravdu portrét Marie Terezie!"

"A teď ze sebe ještě dělejte nevědomého, pane diplomate!"

"Poznal jsem tedy na pouzdře portrét císařovny Marie Terezie, ale co z toho proboha plyne?"

"Poznal-li jste na obrázku císařovnu Marii Terezii, musíte mít určitě nějaké tušení, komu patří to pouzdro."

"Jak bych to mohl vědět?" otázal se kardinál poněkud zmaten.

"Protože se zpravidla nestává, aby se matčin portrét - všiml jste si zajisté, že to byl portrét matky, nikoli císařovny - dostal do jiných rukou než do rukou..."

"Do rukou - dopovězte, prosím."

"Do rukou dcery."

"Tedy královna!" zvolal Louis de Rohan tak přesvědčivě, že tím hraběnku oklamal. "Královna! Vy tedy myslíte, madam, že u vás byla královna?"

"A vy jste snad neuhodl, že to byla ona, pane?"

"Přisámbůh, neuhodl," odpověděl kardinál tak prostě, že hraběnku dokonale popletl. "V Uhrách je zvykem, že portréty monarchů přecházejí z rodiny na rodinu.

Já například nejsem ani syn, ani bratr, ani příbuzný Marie Terezie, a přece mám u sebe její obraz."

"Vy nosíte u sebe její obraz, monsignore?"

"Podívejte se," řekl pokojně kardinál.

A vytáhl z kapsy tabatěrku a ukázal ji zmatené Jeanne.

"Vidíte, mám u sebe císařovnin obraz, jakkoli nemám čest pocházet z císařské rodiny, a mám-li ten obraz já, mohl jej mít a zapomenout u vás pouzdro s obrazem císařovny také kdokoli jiný, aniž musel patřit k vznešenému císařskému domu."

Jeanne rozpačitě mlčela. Měla sice instinkt diplomata, ale nedostávalo se jí dosud zkušeností.

"Podle vašeho mínění navštívila vás tedy královna Marie Antoinetta!?" navazoval přetrženou nit princ Louis.

"Její Veličenstvo ještě s jednou dámou."

"S paní de Polignac?"

"Nevím."

"S paní de Lamballe?"

"Byla to mladá žena, velmi hezká a velmi vážná."

"Snad slečna de Taverney?"

"Možná, já ji neznám."

"Navštívilo-li vás Její Veličenstvo, můžete si být jista královninou přízní a ochranou. To je velký krok ke štěstí."

"Také si myslím, monsignore."

"Byla k vám její Veličenstvo královna, promiňte mi tuto otázku, byla k vám královna štědrá?"

"Dala mi přece těch sto louisdorů."

"Její Veličenstvo nemá nazbyt, alespoň v této chvíli."

"Tím je má vděčnost větší, monsignore."

"A smím-li se ještě zeptat, zajímalo se Její Veličenstvo nějak zvlášť o vás?"

"Myslím, že dosti upřímně."

"Pak je tedy všechno v pořádku," prohodil prelát zamyšleně. Zapomněl pro tuto chvíli na chráněnku a myslel už jen na ochránkyni. "Teď už musíte udělat jen jeden krok."

"Jaký?"

"Zjednat si přístup do Versailles."

Hraběnka se usmála.

"Ach, nenamlouvejte si, hraběnko, že to je tak snadné. Budete s tím mít potíže."

Hraběnka se usmála znovu, tentokrát mnohem významněji.

Také kardinál se teď usmál.

"Vy, lidé z venkova, nemáte nikdy o ničem žádné pochybnosti. Vidíte, že je ve Versailles brána, která se otvírá a

zavírá, a že tam jsou schody, po kterých se chodí dolů a nahoru, a tak si myslíte, že se ta brána otevře před každým a že si každý může vyběhnout po schodech nahoru. Všimla jste si všech těch potvor z kamene, z kovu a z mramoru, které zdobí park a terasy ve Versailles?"

"Zajisté, monsignore, všimla jsem si."

"Viděla. Jste tedy všechny ty kozorohy, chiméry, gorgony a jiné potvory, je jich tam na sta; uvědomte si, hraběnko, že desetkrát tolik zlomyslných lidských potvor se staví ve Versailles mezi prince a jejich dobré skutky."

"Vaše Eminence mi jistě pomůže projít mezi těmi potvorami, postaví-li se mi do cesty."

"Pokusím se o to, ale nejsem si jist úspěchem. A především, kdybyste vyslovila mé jméno a ukázala tak svůj talisman, nedostala byste se už k druhé návštěvě."

"Naštěstí," usmála se hraběnka, "jsem pod bezprostřední ochranou královninou, a půjdu-li do Versailles, budu mít dobrý klíč."

"Jaký klíč, hraběnko?"

"Ach, pane kardinále, to je mé tajemství... Ne, ne, to není pravda, kdyby to bylo mé tajemství, svěřila bych vám je, protože nechci mít žádné tajemství před svým velkomyslným ochráncem."

"Je v tom však nějaké ale, že, hraběnko?"

"Bohužel, monsignore, je v tom opravdu ale. Ale protože to není mé ale a tajemství není mé tajemství, musím si je podržet pro sebe. Račte se spokojit s tím..."

"S čím se musím spokojit?"

"Když vám řeknu, že zítra půjdu do Versailles, že budu přijata a že mám všechny důvody doufat, že budu dobře přijata, monsignore."

Kardinál se podíval poněkud nedůvěřivě na mladou ženu, jejíž jistotu pokládal tak trochu za následek dobré večeře.

"Hraběnko," zasmál se, "uvidíme, zda se tam dostanete."

"Šla by vaše zvědavost tak daleko, že byste mě nechal sledovat?"

"Neříkám, že ne."

"Pro mě za mě!"

"Dejte si pozor, hraběnko! Trvám na tom, že je otázkou vaší cti, abyste si zítřkem počínaje získala přístup do Versailles."

"Do soukromých komnat královniných, monsignore."

"Ujišťuji vás, hraběnko, že jste pro mě živoucí hádankou."

"Jednou z těch potvor versailleského parku?"

"Doufám, že mě považujete za člověka, který má vkus?"

"Zajisté, monsignore."

"Nuže, madam, klečím-li teď před vámi, chápu-li se vaší ruky, abych ji mohl zlíbat, nemůžete se přece domnívat, že tisknu rty na drápy nestvůry nebo že sahám na rybí šupiny."

"Monsignore," odvětila Jeanne chladně, "prosím vás snažně, abyste si uvědomil, že nejsem ani švadlenka, ani dámička z Opery, totiž že náležím sama sobě, pokud nenáležím svému choti, a že se cítím rovna komukoli v tomto království; že zcela podle své vůle, jestliže se mi zachce, vyvolím si muže, který se mi zalíbí. Respektujte mě trochu, monsignore, a budete tím respektovat i šlechtický stav, k němuž oba náležíme."

Kardinál se zvedl.

"Vy tedy chcete, abych se do vás doopravdy zamiloval."

"To neříkám, pane kardinále, ale já vás chci milovat. Věřte mi, dojde-li k tomu, uhodnete to snadno. Kdybyste to snad nezpozoroval, povím vám to sama, protože jsem ještě dosti mladá a myslím i dost žádoucí, abych mohla sama udělat první krok. Žádný opravdový muž mě neodmítne."

"Hraběnko," prohlásil kardinál, "záleží-li to jenom na mně, ujišťuji vás, že mě budete milovat."

"Uvidíme."

"Máte už ke mně náklonnost, viďte?"

"Víc než náklonnost, monsignore."

"Opravdu? Pak jsme už tedy v půli cesty."

"Nedělejme mílové kroky, pojďme zvolna. Bude to sladší."

"Hraběnko, jste žena, kterou bych zbožňoval..."

Kardinál si povzdechl.

"Kterou byste zbožňoval," povzbudila ho překvapena, "kdyby..."

"Kdybyste mi to dovolila," odpověděl kvapně.

"Snad vám to dovolím, princi, bude-li se na mě štěstí usmívat dost dlouho, abyste nemusel tak chvatně přede mnou padat na kolena a předčasně mi líbat ruce."

"Jak tomu málu rozumět?"

"Ano, až mi nebude třeba vašeho dobrodiní, až mě nebudete moci podezřívat, že si přeji, abyste mě navštěvoval snad jen z nějakých sobeckých důvodů. Pak budete mít o mně vznešenější mínění, já na tom získám a vy nic neztratíte."

A paní de la Motte znovu povstala, protože se předtím posadila, aby lépe vyložila svou morálku.

"Tím mi stavíte do cesty nepřekonatelné překážky," protestoval kardinál.

"Jak to?"

"Znemožňujete mi, abych se vám dvořil."

"Ani v nejmenším. Cožpak musíme, chceme-li se dvořit nějaké ženě, vrhat se před ní na kolena a neustále jí líbat ruce?"

"Vezměme to tedy od začátku, hraběnko. Co mi vůbec hodláte dovolit?"
"Všechno, co mi je po chuti a co se srovnává s mými povinnostmi."
"Ale to jsou dva nejmlhavější pojmy, jaké vůbec existují."
"Udělal jste chybu, že jste mě přerušil, monsignore, právě jsem chtěla připojit ještě třetí!"
"Probůh! Který?"
"Co vyhovuje mým rozmarům."
"Pak jsem tedy ztracen."
"Dáváte se na ústup?"
V tom okamžiku se kardinál neřídil svým vnitřním hlasem, ale čaromocí vyzývavé svůdnice.
"Nejsem zvyklý ustupovat."
"Ani před mými povinnostmi?"
"Ani před vaším vkusem a vašimi rozmary."
"Chcete mi to dokázat?"
"Mluvte!"
"Chci jít dnes večer na ples do Opery."
"To je vaše věc, hraběnko, jste volná jako pták a věru nevím, proč byste nemohla jít na ples do Opery."
"Vy mi pořád skáčete do řeči, monsignore, a tak se vždycky dovíte jen polovinu toho, co chci říci. Přála bych si, abyste mě tam doprovodil."
"Já? Já do Opery?... Ach, hraběnko!"
A kardinál udělal posunek, který by snad byl vhodný pro obyčejného muže z ulice, pro kardinála a diplomata byl však prudkým vybočením z etikety.
"Takhle se mi tedy chcete zalíbit?" durdila se hraběnka.
"Kardinál nechodí na ples do Opery, madam... To je, jako kdybych já vás přemlouval, abyste šla se mnou někam... někam... do putyky."
"Kardinál také netančí, viďte?"
"Ó nikoli, hraběnko!"
"Jak to, že jsem tedy četla o panu kardinálovi de Richelieu, že tančil sarabandu?"
"Před Annou Rakouskou, ano..." uklouzlo kardinálovi.
"Před královnou ano," prohodila Jeanne a pátravě se na něho podívala. "Kvůli královně byste třeba také šel do Opery..."
Přestože byl princ tak obratný diplomat, neubránil se uzardění.
Buďže kardinálovy rozpaky vzbudily soustrast té zlomyslné osůbky, buďže považovala za výhodnější, nebude-li prodlužovat jeho muka, dodala hraběnka chvatně:
"Jak nemám být uražena, když mě zahrnujete takovými lichotkami, ale na druhé straně pro mě nechcete udělat, co byste určitě udělal pro královnu, ačkoliv jde jen o to, že byste si oblékl domino a vzal si na tvář masku. Udělal byste pro mne něco, zač bych vám nemohla být dost vděčna, a v našem vztahu byste udělal tak obrovský krok kupředu, že všechny dřívější mílové kroky jsou proti tomu jen nepatrné krůčky."
Kardinál, šťasten, že z toho vyvázl tak snadno, šťasten, že dobývá vítězství za vítězstvím, jichž mu, nerozvážnému, tak štědře a lacino dopřávala chytrá Jeanne, uchopil hraběnčinu ruku a vřele ji stiskl.
"Pro vás by člověk udělal všechno, i nemožné."
"Děkuji vám, monsignore. Muž, který mi přináší takovou obět, je můj nejvzácnější přítel, a proto už od vás nežádám úsluhu, kterou jste mi chtěl prokázat."
"To ne, to ne, hraběnko. Odměnu může požadovat jen ten, kdo vykonal své dílo. Půjdu s vámi, hraběnko, samozřejmě ovšem v dominu."
"Pojedeme do ulice Saint-Denis, to je nedaleko Opery. Já zajdu ve škrabošce do krámu a koupím pro vás domino i masku; ve voze se převlečete..."
"To bude roztomilé, hraběnko!"
"Ó monsignore, jste ke mně tak laskav, až mě uvádíte do rozpaků... Právě mě však napadlo, že by možná našla Vaše Eminence v paláci Rohanů lepší domino, než jaké budeme moci koupit v ulici Saint-Denis."
"To je neodpustitelná zlomyslnost, hraběnko. Jdu-li na ples v Opeře, můžete mi věřit..."
"Co vám mám věřit?"
"Že budu stejně překvapen, až se tam uvidím, jako byste asi byla překvapena vy, kdybyste najednou shledala, že máte důvěrnou schůzku s někým jiným než se svým mužem."
Na to nemohla Jeanne nic namítnout, a tak moudře mlčela.
Vůz bez erbu pohostinně přijal před brankou oba uprchlíky a rozjel se cvalem k bulváru.

26. Několik slov o opeře

Opera, chrám radovánek v Paříži, vyhořela v červnu 1781.
Dvacet osob přišlo pod troskami o život, a protože se stejné neštěstí přihodilo v osmnácti letech už podruhé, a zdálo se, že původní místo, na němž byla Opera zbudována, je pro pařížské radovánky nešťastné, bylo jí královským nařízením vykázáno místo v jiné, méně zastavěné čtvrti.
Sousední budovy vždycky ohrožoval tento palác z měkkého dřeva, plátna, lepenky a pomalovaného papíru. Opera nedotčená a zachovaná rozohňovala srdce boháčů a šlechty, vynášela peníze i úřady, Opera v plamenech mohla přivodit zkázu celé čtvrti, celého města.
Záleželo jen na tom, kam vál vítr. Nově zvoleným místem byla brána Svatého Martina. Král, jehož trápilo, že jeho

dobré město Paříž má být tak dlouho bez Opery, byl smuten jako vždy, když nedojížděly vozy s obilím, nebo když cena chleba byla vyšší než čtyři sous za čtyři libry.

Všechna stará šlechta i všichni mladí právníci, všechno vojsko i všechen finanční svět byly náhlou starostí, co s načatým večerem, vyšinuti z kolejí. Vždyť kam se člověk poděje, nemá-li po večeři co dělat. Byl smutný pohled na bohyně, zbavené svého útulku a bloudící teď po promenádách, od poslední chóristky až po první sólistku.

Aby se králi a do jisté míry snad i královně dostalo útěchy, přivedli k Jejich Veličenstvům architekta pana Lenoira, který sliboval hory a doly.

Vynikající ten muž měl nové plány s tak dokonalým systémem cirkulace, že ani kdyby vypukl požár, nikdo se v chodbách nemohl zadusit. Pro prchající počítal s osmi dveřmi, nehledě na to, že v prvním patře bylo pět velkých oken tak nízko nad zemí, že i největší zbabělec mohl pohodlně vyskočit na bulvár bez obavy, že se mu stane něco horšího, než že si vymkne nohu nebo ruku.

Pan Lenoir hodlal náhradou za krásný Moreauův sál a Durameauxovy malby postavit budovu s fasádou do bulváru v délce šestadevadesáti stop. Fasáda s třemi vstupními branami měla být vyzdobena osmi karyatidami, spočívajícími na sloupech, dále osmi sochami na podstavcích, basreliéfem nad hlavicemi sloupů a konečně balkónem s třemi křížovými okny zdobenými římsami.

Jeviště mělo mít světlost šestatřicet stop, hlediště dvaasedmdesát stop hloubky a čtyřiaosmdesát stop šířky.

Foyery měly být vyzdobeny zrcadly, dekorací jednoduchou, ale elegantní.

Po celé šíři sálu pod orchestrem projektoval pan Lenoir místnost o dvanácti stopách pro ohromnou nádržku s dvěma pumpami, k jejichž obsluze mělo být pohotově dvacet hasičů.

Aby se tento luzný sen stal skutečností, požadoval pan Lenoir pětasedmdesát dní a pětasedmdesát nocí - ani o hodinu více, ani o hodinu méně: za deset neděl odevzdá budovu obecenstvu.

Tato poslední nabídka vypadala jako z dílny barona Prášila a vzbudila zprvu mnoho smíchu. Ale král si vsadil na pana Lenoira a plácl si s ním.

Pan Lenoir se vrhl do díla a dodržel slovo. Za pětasedmdesát dní, za pětasedmdesát nocí, ani o hodinu více, ani o hodinu méně, byl palác hotov.

Jenomže obecenstvo, které není nikdy s ničím spokojeno a nikdy nemá ničeho dost, začalo uvažovat, ze sál je zbudován ze dřeva, což byl jediný materiál, který umožňoval tak rychlou stavbu. Rychlost však prý je hrobem dokonalosti a tak prý nová Opera není dost bezpečná. Divadlo, po němž se tolik toužilo, jehož výstavbu sledoval každý Pařížan krok za krokem, tento pomník, k němuž se večer co večer sbíhala celá Paříž, aby se přesvědčila, jak dílo roste, a v němž si už kdekdo napřed zamlouval místo, setkalo se s podivným přivítáním: nikdo do něho nechtěl vstoupit. Největší odvážlivci, dobrodruzi, kteří si koupili lístky na první představení, Adélu de Ponthieu53, komponovanou Piccinim, pořizovali současně poslední vůli.

Zdrcený stavitel, když se na něho valila tahle rána, utekl se ke králi, který mu vnukl nový nápad.

"Největší zbabělci ve Francii, jakož ostatně i všude jinde," pravilo Jeho Veličenstvo, "jsou lidé, kteří mají peníze. Ti vám ochotně vysolí deset tisíc livrů, když je trochu zmáčknete, ale nechtějí se nechat umačkat pod padajícím stropem. Vykašlete se na takové lidi a pozvěte ty, kdo nemají nic. Královna mi darovala syna, město tone v nadšení, nechte rozhlásit, že na počest narození korunního prince bude Opera zahájena bezplatným představením. A jestli vám dva a půl tisíce lidí, namačkaných hlava na hlavě, to jest asi tak váha tří set tisíc liber, nestačí, abyste prokázal solidnost své stavby, požádejte všecky ty statné lidi, aby se trochu natřásli. Víte přece, pane Lenoire, ze váha tělesa se zpětinásobí, dopadá-li těleso z výše pouhých čtyř palců. Vašich půl třetího tisíce bodrých Pařížanů bude mít dohromady patnáct tisíc centů, dají-li se do tance. Uspořádejte po představení ples."

"Děkuji vám, Vaše Veličenstvo," odpověděl architekt.

"Nejprve si to však dobře rozmyslete. Uvažte, jaká to bude tíže. Kdyby to spadlo, byla by to katastrofa nejenom pro vás, ale i pro mě."

"Jsem si jist svou věcí, Sire, a sám půjdu na ten ples."

"A já vám slibuji," dodal král, "že půjdu na druhé představení."

Architekt poslechl královy rady. "Adéla de Ponthieu" se hrála před třemi tisíci plebejci, kteří tleskali jako diví.

Po představení si plebejci chtěli pořádně zatancovat a vložili do toho tolik srdce, že svou váhu zdesateronásobili, nikoli jen zpaterónásobili.

Sál vydržel.

Bylo-li se čeho obávat, tedy spíše až při dalších představeních, kdy přeplnili sál bohatí zbabělci.

Do toho sálu spěchali tedy na ples tři roky po otevření Opery pan kardinál de Rohan s paní hraběnkou de la Motte. A my po úvodu, který jsme považovali za vhodné předeslat našim čtenářům, vyhledejme taktéž své hrdiny.

27. Ples v Opeře

Ples byl právě na vrcholu, když se princ Louis de Rohan a paní de la Motte vetřeli kradmo - kardinál jistě velmi kradmo - mezi tisíce různých masek a domin.

Dav je záhy pohltil. Zmizeli v něm jako mizejí ve velkém vodním víru malé vírky - chodec na břehu řeky je chvilku může pozorovat, pak je však najednou strhne velký proud a zmizí v něm.

Dvě domina, kráčející bok po boku, pokud to jen bylo možné v takové spoustě lidí, snažila se navzájem si pomáhat, aby je dav neroztrhl. Protože však brzy seznala, že se jim to nedaří, rozhodla se, že se uchýlí pod královninu lóži, kde byla tlačenice menší a kde se mohla opřít o stěnu.

Jedno z nich bylo černé, druhé bílé, jedno velké, druhé prostřední postavy, jedno byl muž, druhé žena. Jedno prudce rozhazovalo rukama, druhé se ustavičně rozhlíželo.

Obě domina se zřejmě živě bavila. Poslechněme si je.

"Říkám ti, Olivo, že na někoho čekáš," rozhořčovalo se větší domino. "Kroutíš krkem jako větrná korouhvička, jenomže se netočíš po větru, ale po každém, kdo jde okolo."

"Nu, a co na tom?"

"Jak to - co na tom?"

"Co je na tom, že se koukám kolem sebe? Vždyť kvůli tomu jsem sem přišla!"

"Ale po tobě se zase otáčejí jiní!"

"A proč myslíte, pane, že se vůbec chodí do Opery?"

"Z tisíce různých důvodu."

"Páni sem snad chodí z tisíce různých důvodů, ačkoli i o tom pochybuji, ale ženy sem chodí jen z jednoho důvodu."

"Z jakého?"

"Aby se po nich co nejvíc lidí ohlíželo, sám jste to řekl, hlupáku. Dovedl jsi mě na ples do Opery, tedy se chovej jako v Opeře!"

"Slečno Olivo!"

"Jenom ne tak hlasitě a vznešeně! Víš už moc dobře, že se tvého hulákání neleknu, a především na mě nevolej jménem. Nic není nechutnějšího na plese v Opeře, než když si tu lidé říkají jménem."

Černé domino se vztekle rozmáchlo, vtom se však k oběma přitočilo jiné, modré domino, vysoké, zavalité, statné postavy a v pěkné masce.

"Tiše, pane, tiše," nabádalo modré domino. "Nechte madam, ať se baví, jak se jí zlíbí. Není celý rok masopust a ani v masopustě není každý den ples v Opeře."

"Nestrkejte nos, do čeho vám nic není," odpovědělo stručně a věcně černé domino.

"Ach, pane," poznamenalo modré domino, "pamatujte si jednou provždy, že špetka zdvořilosti nic nezkazí."

"Já vás neznám, pane," rozhořčovalo se černé domino, "proč bych měl, k čertu, s vámi dělat okolky?"

"Že mě neznáte, to na věci nic nemění. Ale..."

"Jaképak ale?"

"Ale já vás znám, pane Beausire!"

Černé domino, které tak neomaleně oslovovalo jiné jménem, sebou prudce trhlo, sotva uslyšelo své jméno, a na jeho nervózních pohybech bylo znát, že mu tohle setkání není nijak příjemné.

"Nemějte strach, pane Beausire, nejsem ten, za koho mě považujete," zasmálo se modré domino.

"I hrome! Za koho vás považuji? Vážený pane, vy tedy hádáte nejenom jména, ale i myšlenky?"

"Proč ne?"

"Tak jen si račte posloužit. V životě jsem nepotkal žádného jasnovidce, bude mi potěšením, když uslyším, jak to ti chlapi dělají."

"Co na mně žádáte, pane, lze tak snadno uhodnout, že bych si tím zhola nezasloužil titul, jaký jste mi ve své laskavosti přisoudil."

"Jen mi to povězte!"

"Vyberte si raději něco jiného!"

"Ne, ne, spokojím se s tím. Hádejte!"

"Přejete si to opravdu?"

"Zajisté."

"Nuže, milý pane, pokládal jste mě za agenta pana de Crosne."

"Pana de Crosne?"

"Ale prosím vás, jen se netvařte, jako byste neznal jméno pana policejního ministra! Já vím, že vám je tím lip, čím jste od policie dál, ale..."

"Pane!"

"Nic se nestalo, pane Beausire! Ale máte vy prudkou povahu! Člověk by myslel, že saháte po kordu!"

"Taky že sahám, pane!"

"Vy jste zkrátka rozený válečník, pane Beausire. Ještě štěstí, že jste nechal kord doma, a dobře jste udělal. Ale co kdybychom se bavili o něčem jiném? Nebyl byste tak laskav a nepřenechal mi na chvíli dámu?"

"Přenechal dámu?"

"Dělá se to tak přece na maškarním plese v Opeře - nebo jsem se snad octl v Indii?"

"Dělá se to, pane, pokud s tím kavalír souhlasí."

"Někdy stačí, když s tím souhlasí dáma."

"A na jak dlouho bych vám měl dámu přenechat?"

"Vy jste tak zvědavý, pane Beausire! Snad na deset minut, snad na hodinu, snad na celou noc."

"Pane, vy se mi posmíváte!"

"Drahý pane Beausire, nechte toho laškování a odpovězte raději, chcete-li mi dámu přenechat. Ano, či ne?"

"Ne."

"Ale, ale, nebuďte tak trucovitý, pane Beausire."

"Pročpak, vážený pane?"

"Máte už jednu masku, je zbytečné, abyste si navlékal dvě."

"Jak to myslíte, pane?"

"Vidíte, teď se budete nakonec ještě zlobit a před chvílí jste byl mírný jako beránek."

"Kdepak, pane?"

"V ulici Dauphine."

"V ulici Dauphine!" vyjekl Beausire překvapeně.

Oliva se dala do smíchu.

"Mlčte, madam," vybuchlo černé domino. Potom se prudce obrátilo k modrému:

"Nechápu slovo z toho, co říkáte, pane. Chcete-li mě už urážet, počínejte si alespoň poctivě."

"Ach, pane, myslím si, že nic není poctivějšího než pravda. Viďte, slečno Olivo?"

"Ale?" rozesmála se znovu mladá žena, "vy mě tedy také znáte?"

"Cožpak vás před chvilkou neoslovil tento pán hlasitě jménem?"

"A pravda je, pane," nechtěl se jen tak zhola nechat odbýt pan Beausire, "pravda je..."

"Že jste chtěl tuto dámu před hodinou zabít - a vy jste ji chtěl opravdu zabít - ale nechal jste toho, sotva zacinkalo několik zlaťáků."

"Dost už, pane!"

"Taky si myslím. Přenechte mi dámu a táhněte ke všem čertům!"

"Ach, už vidím," mumlal Beausire, "že ta dáma a vy..."

"Že dáma a já?"

"Však vy rozumíte."

"Ujišťuji vás, že nerozumím."

"Smí ten člověk něco takového říkat?" vyjekla slečna Oliva.

"A ostatně..." pokrčilo rameny modré domino.

"Jaké ostatně?"

"Porozumíme-li si, to jest dohodneme-li se, bude to jen k vašemu prospěchu, pane Beausire."

"K mému prospěchu?"

"Zajisté."

"Tvrdí-li někdo něco, měl by to také dokázat," prohlásil Beausire kavalírsky.

"Rád vám posloužím důkazem."

"Jsem velmi zvědav."

"Prosím," usmálo se modré domino. "Rád vám dokážu, že vám právě tak škodí, zdržujete-li se zde, jako by vám prospělo, kdybyste se odtud vzdálil."

"Mně že by prospělo...?"

"Zajisté, právě vám."

"A jakpak, prosím vás?"

"Jste členem jedné akademie, viďte?"

"Já?"

"Nu, nedělejte hloupého, nemyslím na Francouzskou akademii!"

"Akademie... Akademie..." hučel Olivin rytíř.

"V ulici Pot-de-Fer, v prvním patře, že znám tu adresu, pane Beausire?"

"Pst! Pst!"

"Jaképak strachy!"

"Říkám vám pst! Člověče, vy dovedete být protivný!"

"Takové věci se neříkají."

"Pročpak?"

"Protože tomu sám nevěříte! Vraťme se však k akademii."

"Co s ní máte?"

Modré domino vytáhlo překrásné hodinky, vykládané brilianty, a Beausirovy oči se do nich okamžitě zakously jako pes do jitrnice.

"Co máte s akademií?"

"Za čtvrt hodiny se ve vaší akademii v ulici Pot-de-Fer v prvním patře začne projednávat, milý pane Beausire, určitý plán, který má členům této učené společnosti vynést ke dvěma miliónům. Vy jste jeden z dvanácti členů tohoto ctihodného sdružení, pane Beausire..."

"A vy rovněž, nejste-li náhodou..."

"Jenom dopovězte!"

"Nejste-li náhodou čmuchal."

"Myslel jsem si, že máte něco v hlavě, pane Beausire, ke své lítosti však vidím, že jste prachobyčejný hlupák. Kdybych byl od policie, byl bych vás mohl už dvacetkrát zatknout pro určité věci, která vám slouží daleko méně ke cti nežli onen podnik s nadějí na dva milióny, o ně už se za několik minut začne jednat ve vaší akademii."

Beausire chvíli přemýšlel:

"U všech čertů, máte asi pravdu," řekl nakonec. Hned si to však rozmyslil a zavrtěl hlavou.

"Tak vy mě posíláte do ulice Pot-de-Fer, drahý pane?"

"Posílám vás tam a vím proč."

"Já to vím také, ale jinak."

"Jakpak?"

"Aby mě tam zabásli. Ale já nejsem takový blázen."

"Nová hloupost!"

"Pane!"

"Kdybych měl nebo chtěl udělat to, co vy říkáte, když ke všemu ještě vím, co se peče v té vaší akademii, drahý pane,

proč bych se tady s vámi vůbec zdržoval a žádal vás o dovolení, abych se směl bavit s vaší dámou? Nechal bych vás zavřít, než byste řekl švec, a měli bychom vás z krku, madam i já. Ale já jdu na všechno s přesvědčováním a v dobrotě, milý pane Beausire, to je má zásada."

"Ach, já už vím," zvolal najednou pan Beausire a pustil Olivino rámě, "vy jste seděl přede dvěma hodinami na Olivině pohovce, viďte, že jste tam seděl, řekněte mi to?"

"Na jaké pohovce?" podivilo se modré domino, jemuž Oliva lehounce stiskla malíček, "nevím nic o žádné pohovce a jedinou pohovku, kterou znám, napsal mladší pan Crébillon54."

"Ostatně je to jedno," rozhodl se pan Beausire, "uvádíte dobré důvody, ne dobré, znamenité, a to mi stačí. Račte se tedy ujmout této dámy, a jestli hodláte přivést poctivého člověka do neštěstí, zastyďte se."

Modré domino se zasmálo titulu poctivého člověka, kterým se pan Beausire tak směle ozdobil, potom poklepalo chrabrému válečníkovi na rameno:

"Spěte klidně, poctivý člověče, posílám-li vás tam, je to ode mě dárek nejméně jedno sto tisíc livrů. Nepřijdete-li dnes do akademie, vyloučí vás společníci z účasti na podniku, jak je v této společnosti zvykem a tím i z účasti na kořisti. Kdežto budete-li tam..."

"Už jdu, už jdu, podej štěstí ruku," zvolal pan Beausire vesele, otočil se na podpatku a zmizel v davu.

Modré domino se ujalo Olivina rámě, které se odchodem Beausirovým uvolnilo.

"A teď si to vypořádáme spolu," rozesmála se mladá žena, "abyste nebyl tak pyšný. Nechala jsem vás po vůli trápit toho hlupáka Beausira, ale říkám vám rovnou, na mě si tak snadno nepřijdete, poznala jsem vás, sotva jste řekl první slovo. Když to tedy chcete se mnou táhnout, povídejte mi něco zábavného, nebo..."

"Neznám na světě nic zábavnějšího, než je vaše vlastní historie, drahá slečno Nicole," usmálo se modré domino a přitisklo se důvěrně na oblé rámě mladé ženy. Ta vyrazila zděšený výkřik, když zaslechla jméno, které jí modrá maska pošeptala do ucha. Vzpamatovala se však okamžitě jako chytrá žena, na kterou si hned tak někdo nepřijde, a aby dokázala, že se nenechá vodit za nos; zvolala pohoršeně:

"Můj ty smutku, copak je tohle za jméno? Nicole! To říkáte mně? Jestli jste si myslel, že mě takovýmhle jménem poctíte, tak jste narazil na první skalisko, sotva jste vyplul z přístavu. Nejmenuji se Nicole."

"Teď se tak nejmenujete, to vím. Teď se jmenujete Oliva. Nicole zní příliš venkovsky. Ve vás jsou dvě ženy: Nicole a Oliva. Za chvíli budeme mluvit o Olivě, napřed si však promluvíme o Nicole. Přece jste snad nezapomněla na ty doby, kdy vám říkali tímhle jménem? Tomu bych nikdy neuvěřil. Ach drahé dítě, jméno, které nosí jako dívka, ponechá si každá žena, když ne pro vnější svět, tedy jistě v hloubi svého srdce, i když musela přijmout nové jméno, aby se zapomnělo na staré. Ubohá Oliva! Šťastná Nicole!"

Zástup povykujících masek narazil v tu chvíli na oba chodce, zavěšené do sebe, a Oliva či Nicole byla proti své vůli nucena přitisknout se k svému průvodci ještě těsněji než dříve.

"Podívejte se," pobízelo ji vlídně modré domino, "podívejte se na tenhle pestrý dav! Podívejte se na ty dvojice, které se k sobě tisknou pod kápěmi a hltají slova diktovaná zdvořilostí nebo láskou. Podívejte se na ty skupinky, které se tvoří a rozpadají, vrážejí do sebe a se smíchem se proplétají - snad všichni ti lidé mají právě tolik jmen jako vy a jsou mezi nimi mnozí, které bych uvedl v úžas, kdybych jim připomněl jméno, na něž se pamatují, ale domnívají se, že na ně lidé zapomněli..."

"Řekl jste: ‚Ubohá Oliva'!"

"Ano, řekl jsem to."

"Myslíte si, že jsem nešťastná?"

"Je těžké být šťastný s mužem, jako je Beausire."

Oliva si povzdychla.

"Nejsem šťastná," řekla vážně.

"Ale máte ho ráda?"

"Co mám dělat?"

"Nemáte-li ho ráda, rozejděte se s ním."

"To nemohu udělat."

"Proč?"

"Litovala bych toho asi dřív, než bych to udělala."

"Že byste toho litovala?"

"Mám strach."

"A čeho byste mohla litovat, když je to opilec, rváč, hulvát, který vás bije, darebák, který možná jednou skončí na šibenici?"

"Patrně vůbec nepochopíte to, co vám teď řeknu."

"Řekněte mi to."

"Litovala bych právě toho rámusu, který kolem mě tropí."

"Snad bych to dovedl pochopit. Tak tomu bývá, stráví-li člověk mládí uprostřed mlčenlivých lidí."

"Vy znáte mé mládí?"

"Dokonale."

"Ach, můj drahý pane, jak se holedbáte!" zasmála se Oliva a zavrtěla nedůvěřivě hlavou.

"Pochybujete o tom?"

"Nepochybuji, jsem si jista, že o mně nic nevíte."

"Pohovořme si tedy o vašem mládí, slečno Nicole."

"Pohovořme si, ale,upozorňuji vás, že nebudu odpovídat na vaše otázky."

"To nemusíte, vím všechno i bez vás."

"Tak povídejte."

"Pominu vaše dětství, dobu, kterou obyčejně nepočítáme do života, a začnu od chvíle, kdy jste si uvědomila, že do vás Bůh vložil srdce, abyste milovala."

"Koho, prosím vás?"

"Gilberta."

Mladou ženu zamrazilo, sotva vyřkl to slovo, to jediné jméno, a modré domino cítilo, jak se chvěje po celém těle.

"Ach panebože, jak to víte?"

Nicole se zastavila a v nepopsatelném dojetí upřela oči na modré domino.

Modré domino mlčelo.

Oliva, či vlastně Nicole, si hluboce povzdychla.

"Ach pane," hlesla tiše, nesnažíc se už nic předstírat, "pronesl jste jméno, na něž nemohu zapomenout. Vy jste znal Gilberta?"

"Zajisté, když s vámi o něm mluvím."

"Dobře jste ho znal?"

"Byl to znamenitý mladík, na mou věru! Měla jste ho ráda?"

"Byl hezký... ne... nebyl hezký... ale mně se líbil. Byl duchaplný, uměl mluvit. Rodem jsme si byli rovni... Ne, tak se to nedá říct. Nikdy jsme si nebyli rovni. Bude-li Gilbert chtít, nikdy mu žádná žena nebude rovna."

"Ani..."

"Kdo ani?"

"Ani slečna de Ta..."

"Ach, já vím, co chcete říct," vskočila mu Nicole do řeči. "Teď je mi jasné, že víte kdeco. Ano, Gilbertova láska se nesla výš než k ubohé Nicole."

"Jak vidíte, odmlčel jsem se."

"Ano, ano, pane, vidím, že vám jsou známa velká tajemství," odpověděla Oliva a znovu se zachvěla. "A co se s ním..."

Podívala se na neznámého, jako by chtěla proniknout jeho maskou.

"A co se s ním stalo?"

"Myslím, že byste mi to mohla říci lépe než kdokoli jiný?"

"Proč, milý Bože?"

"Přišel přece za vámi z Taverney do Paříže a vy jste šla za ním z Paříže do Trianonu..."

"Ano, ale tomu je deset let! Nemluvím o tom, co bylo tenkrát, ale co se stalo od té doby, co já jsem uprchla a Gilbert zmizel. Bože, deset let je taková doba! Co se nestane za deset let?"

Modré domino mlčelo.

"Prosím vás snažně," naléhala Nicole takřka prosebně, "řekněte mi, co se stalo s Gilbertem! Mlčíte, odvracíte se. Máte snad na něho smutné vzpomínky?"

Modré domino neodvrátilo, ale svěsilo hlavu, jako by mu klesala pod tíží minulosti.

"Když Gilbert miloval slečnu de Taverney..." začala zase Oliva.

"Vyslovujte jména potichu," upozorňovalo modré domino. "Cožpak jste si nevšimla, že já žádná jména neříkám?"

"Když byl tak zamilován," povzdychla si Oliva, "že si o jeho lásce šeptaly všechny stromy v Trianonu..."

"Přestala jste ho milovat, viďte?"

"Právě naopak, měla jsem ho ráda víc než kdy jindy. A právě ta láska mi zkazila život: Jsem hezká, vášnivá, a chci-li, dovedu být také hrdá. Dala bych raději hlavu na špalek, než bych strpěla, aby se o mně řeklo, že jsem ji sklonila."

"Máte odvahu, Nicole."

"Tenkrát jsem ji měla..." povzdechla si mladá žena.

"Zarmucuje vás náš rozhovor?"

"Naopak, jsem ráda, ze se mohu v myšlenkách vrátit ke svému mládí. Život je jako řeka. I ta nejkalnější vyvěrá z čistého pramene. Ptejte se mě, prosím, a nedbejte na nějaký ten ženský vzdech."

"Ach," odvětilo modré domino naklánějíc se vlídně k Nicole, takže bylo lze tušit, že pod maskou skrývá soucitný úsměv, "vím o vás, o Gilbertovi a ještě o jedné třetí osobě víc, než můžete vědět vy sama."

"Řekněte mi tedy," zvolala vášnivě Oliva, "proč uprchl Gilbert z Trianonu, a povíte-li mi to..."

"Budete přesvědčena? Nuže, nepovím vám to a vy budete přesvědčena ještě líp."

"Jak to?"

"Tážete se mě, proč Gilbert uprchl z Trianonu, ale nechcete se přesvědčit, vím-li opravdu všecko. Ptáte se proto, že to sama nevíte a ráda byste se to dozvěděla."

"Máte pravdu."

Náhle se zastavila, začala se znovu třást daleko prudčeji než před chvílí, ruce se jí křečovitě sevřely a z prsou se jí vydral hlasitý sten.

"Můj Bože, můj Bože, můj Bože!"

"Co je vám?"

Zdálo se, jako by Nicole vší silou zaháněla myšlenky, které ji přivedly k tomuto výbuchu.

"Nic."

"Chtěla jste se mě na něco zeptat."

"Povězte mi upřímně, co se stalo s Gilbertem!"

"Cožpak jste se nedoslechla, že zemřel?"
"Ano, ale..."
"Je to pravda, je mrtev."
"Mrtev?" opakovala Nicole nedůvěřivě.
Potom sebou znovu prudce trhla.
"Prokázal byste mi jednu laskavost, pane?"
"Třeba dvě, deset, kolik si jich budete přát, Nicole."
"Byl jste přede dvěma hodinami u mě, viďte?"
"Ano, byl jsem to já."
"Neskrýval jste přede mnou svou tvář, že?"
"Naprosto ne, záleželo mi naopak na tom, abyste si mě dobře všimla."
"Jsem já to blázen, blázen, blázen, vždyť jsem si vás přece tak prohlížela. Nerozumná, hloupá, ničemná ženská, nic než ženská, jak říkal Gilbert, a jenom ženská."
"Nu, dobrá, dobrá, nervěte si své krásné vlasy, šetřte si je."
"Ne, ne, chci se potrestat za to, že jsem se na vás dívala, a přece vás neviděla."
"Nerozumím vám."
"Víte, oč vás chci požádat?"
"Jen řekněte."
"Sejměte masku."
"Tady? To je nemožné."
"Ach, vy se bojíte, že by vás mohl vidět někdo jiný než já. Tamhle za těmi sloupy na galérii by vás nemohl vidět nikdo nepovolaný."
"Proč tedy myslíte, že nechci sundat masku?"
"Bojíte se, abych vás nepoznala já."
"Toho že se bojím?"
"Ano, a abych nevzkřikla: To jste vy, Gilberte!"
"Jste přece jenom blázínek, Nicole!"
"Sejměte masku!"
"Dobrá, ale pod jednou podmínkou..."
"Splním vám každou podmínku."
"Že také vy sejmete masku, budu-li si to přát."
"Sejmu ji. A nedodržím-li slovo, můžete mi jí strhnout."
Modré domino se nenechalo dlouho prosit. Zamířilo s Olivou do temného kouta, kam mu mladá žena ukázala. Muž sňal masku a postavil se zpříma před Olivu; ta ho dlouhou chvíli pohlcovala očima.
"Ach ne," dupla konečně vztekle nohou a zaryla si prsty do dlaní, "vy nejste Gilbert."
"A kdo tedy jsem?"
"Na tom už nezáleží, když nejste Gilbert!"
"A kdybych byl Gilbert?" otázal se neznámý a nasadil si opět masku.
"Kdybyste byl Gilbert!" vykřikla dívka vášnivě.
"Ano, kdybych byl Gilbert?"
"Kdyby mi Gilbert řekl: Nicole, Nicole, vzpomeň si na Taverney! To by pak..."
"To by pak?"
"To by pak žádný Beausire už nebyl na světě!"
"Řekl jsem vám, že Gilbert je mrtev."
"Snad je to tak pro mě líp," povzdychla si Nicole.
"Gilbert by vás nemiloval, ať jste jakkoli půvabná."
"Chcete tím říci, že by mnou Gilbert pohrdal?"
"Nepohrdal, spíš by se vás bál."
"Možná. V mé povaze je něco, co bylo i v jeho povaze, a on se znal tak dobře, že bych mu naháněla strach."
"Pak jste řekla správně, že je pro vás lip, je-li mrtev."
"Proč opakujete má slova? Slyším-li je z vašich úst, urážejí mě svou tvrdostí. Povězte mi, proč je lépe, že zemřel?"
"Protože by vás nemiloval a protože vy dnes, Olivo - vidíte, mluvím už o Olivě, a nikoli o Nicole - hledíte vstříc bohatství a šťastné, zářivé budoucnosti!"
"Myslíte?"
"Ano, jste-li odhodlána udělat vše, abyste dospěla k cíli, který vám slibuji."
"Buďte bez starostí."
"Nesmíte však vzdychat, jako jste vzdychala před chvílí."
"Dobrá. Vzdychala bych do smrti po Gilbertovi, ale protože Gilbert je mrtev a druhý takový muž není na světě, nemá smysl vzdychat."
"Gilbert byl mlád, měl své přednosti a nedostatky jako každý mladý člověk. Dnes..."
"Pro mě není Gilbert dnes starší než před deseti lety."
"Zajisté, protože je mrtev."
"Máte pravdu, je mrtev. Muži jako Gilbert nestárnou, ti umírají."
"Ó, mládí, odvaho, kráso!" zvolal neznámý, "věčné zdroje lásky, oddanosti, hrdinství, kdo vás ztrácí, ztrácí opravdu

život. Mládí - to je ráj, to je nebe, to je všechno. Co nám potom dá Bůh, je jen smutná náhrada za mládí. Čím víc dává lidem, kteří ztratili mládí, tím víc jim hodlá nahradit. Ale nic není s to, věčný Bože, nahradit poklady, jimiž mládí zahrnuje člověka!"

"Gilbert by to řekl tak krásně jako vy, ale nechme už toho!"

"Ano,mluvme o vás."

"Mluvme, o čem chcete."

"Proč jste utekla s Beausirem?"

"Protože jsem chtěla utéci z Trianonu a protože jsem s někým utéci musela. Nemohla jsem snášet donekonečna, aby mnou Gilbert pohrdal, aby se mi vysmíval!"

"Deset let věrnosti pro pýchu," zvedlo hlavu modré domino, "jak draze jste zaplatila svou marnivost!"

Oliva se ušklíbla.

"Oh, vím dobře, čemu se smějete," pokrčil rameny neznámý, "je vám k smíchu, že člověk, který o sobě tvrdí, že o vás ví všechno, vám říká, že jste byla deset let věrná jednomu muži, ačkoli vy jste si dobře vědoma, že jste se nedopustila tak směšného poklesku. Ubohá mladá dámo, máte-li na mysli tělesnou věrnost, vím dobře, co si o tom mám myslet. Byla jste s Beausirem v Portugalsku, byla jste tam s ním dvě léta, odkud jste utekla - bez Beausira - s jedním fregatním kapitánem, který vás ukryl ve své kajutě, s ním jste plula do Indie a on vás pak zapomněl v Šandernagoru, když se vracel do Evropy. Vím, že jste žila v domě jednoho naboba, který vás zavíral za trojitou mříží, ale utratil s vámi dva milióny rupií. Vím, že jste odtamtud uprchla, když vás jeden otrok, který se do vás zamiloval, v náručí přenesl přes mříže. Vím, že jste se vrátila do Francie bohatá, protože jste si zachránila dva nádherné perlové náhrdelníky, dva démanty a tři rubíny. Vím, že jste se při nejnešťastnější z náhod potkala v Brestu s Beausirem, který by byl před vámi málem utekl, když vás spatřil v přístavu osmahlou a vyhublou - tak jste se vrátila do Francie, ubohá uprchlice!"

"Můj Bože, kdo vlastně jste, že tohle všechno víte?" zvolala užasle Nicole.

"Vím konečně, že se k vám Beausire přidal, že vás znovu přesvědčil, jak vás miluje, prodal vaše drahokamy a uvrhl vás do bídy... Vím, že ho milujete, anebo to alespoň říkáte, a protože láska je zdrojem všeho blaha, jste jistě nejšťastnější žena na světě."

Oliva sklonila hlavu, zakryla si tvář rukama. a mezi prsty jí stekly dvě slzy, dvě tekuté perly, jistě vzácnější než perly jejích náramku, ačkoli by je byl, bohužel, od pana Beausira nikdo nekoupil.

"A tuto hrdou, šťastnou ženu jste získal dnes večer za padesát louisdorů!"

"Takhle se to neměří, Olivo," odpověděl neznámý s opravdovou ušlechtilostí a dokonalou zdvořilostí, která dobře vychovaného muže neopouští, ani mluví-li s nejhorší kurtizánou.

"Oh, nestěžuji si, pane, dal jste mi mnoho a ujišťuji vás, že jsem byla velmi překvapena, že žena, jako jsem já, stojí ještě za padesát louisdorů?"

"Stojíte opravdu za víc a já vám to dokážu. Mlčte, mlčte, nemůžete mi rozumět. A pak..." neznámý se pojednou otočil.

"A pak...?"

"A pak, musím se teď na něco silně soustředit."

"Budu už mlčet."

"Naopak, mluvte na mě."

"O čem?"

"O čem chcete. Říkejte třeba největší hlouposti, jen když budeme budit dojem, že jsme zabráni do rozhovoru."

"Jak si přejete. Ale jste vy opravdu divný člověk!"

"Zavěste se do mě a pojďme."

A kráčeli spolu skupinami masek, Oliva stavěla na odiv svou pěknou postavu, tvář s jemnými rysy, jak bylo znát i pod maskou, útlou křivku šíje, jíž si mohl člověk povšimnout i pod kápí, a také si ji všichni znalci žádostivě prohlíželi; vždyť v těch dobách si na plesech v Opeře galantní rytíři dychtivě prohlíželi každou mimojdoucí ženu, tak jako dnes znalci sledují klus krásného koně.

Po několika minutách se Oliva odvážila na cosi otázat.

"Tiše!" požádal neznámý, "anebo raději mluvte, ale nechtějte, abych vám odpovídal. Změňte však hlas, prosím vás, neste hlavu zpříma a občas se škrábněte vějířem na krku."

Oliva poslechla.

Právě došli ke skupině silně navoněných masek, uprostřed nichž stál krásně urostlý muž pružné, elegantní postavy a hovořil s třemi společníky, kteří ho, jak se zdálo, velmi uctivě poslouchali.

"Kdo je ten pán?" zeptala se Oliva. "Ten v tom rozkošném perlově šedém dominu?"

"Hrabě d'Artois," odpovědělo modré domino. "Ale, proboha, teď nemluvte!"

Oliva, ohromená vznešeným jménem, které proneslo její modré domino, ustoupila poněkud stranou, aby si králova bratra mohla lépe prohlédnout. Nesla se pyšně, jak jí to neznámý doporučil (ostatně to pro ni nebyla velká námaha), a byla teď podle příkazu modrého domina úplně zticha. V té chvíli se dvě jiné masky odtrhly od hlučného hloučku a utekly se na pokraj sálu, kde nebyla sedadla.

Utvořil se tam jakýsi opuštěný ostrůvek v záplavě promenujícího davu; zastavovali se tam a odpočívali chodci, vytlačení ze středu k obvodu sálu.

"Opřete se o pilíř, hraběnko," zaslechli pojednou za sebou jakýsi tichý hlas. Modré domino prudce trhlo hlavou.

Skoro v témž okamžiku se odtrhlo od jiné skupiny velké oranžové domino, jehož hřmotné pohyby ukazovaly spíše na nějakého služebného ducha než na příjemného dvořana, a pošeptalo modrému dominu:

"Je to on."

"Dobře," odpovědělo modré domino a kývlo hlavou, jako když pán propouští sluhu. Oranžové domino se vzdálilo.

"Poslyšte, má drahá přítelkyně," usmálo se modré domino, "začneme se trochu bavit."

"Byla bych velmi ráda," přikývla Oliva, "už podvakrát jste mi zkazil náladu. Nejdřív jste mě připravil o Beausira, který mě vždycky rozesměje, a potom jste mi připomněl Gilberta a tím jste mě málem rozplakal."

"Budu pro vás jak Gilbertem, tak Beausirem," prohlásilo vážně modré domino.

"Ach!" povzdychla si Nicole.

"Rozumějte mi dobře, nechci na vás, abyste byla mou milenkou. Rád bych jen, abyste přijímala život tak, jak ho pro vás připravím; splním každé vaše přání, pokud tu a tam vyhovíte také přáním mým. A hleďte, hned teď bych měl jedno přání."

"Jaké?"

"Tamhleto černé domino je můj přítel. Je to Němec."

"Ale!"

"Chtěl jsem, aby šel se mnou na ples, ale ten věrolomník se vymluvil, že ho bolí hlava."

"A vy jste tedy řekl, že také nepůjdete?"

"Zajisté."

"A teď má tady s sebou nějakou dámu?"

"Jak vidíte."

"Kdo to je?"

"Nevím. Půjdeme k němu blíž, ano? Budeme se tvářit, jako že jste Němka, ale vy samozřejmě nesmíte ani promluvit, protože by podle vašeho přízvuku hned poznal, že jste rodila Pařížanka."

"To bude švanda! Vy ho chcete doběhnout, viďte?"

"To si myslím. Uvidíte jak. Začněte tak, že mi na něho ukážete vějířem."

"Takhle?"

"Ano, výborně, a šeptejte mi něco do ucha."

Oliva se zhostila své úlohy tak obratně a samozřejmě, že uvedla svého druha do vytržení.

Černé domino, na něž Oliva ukazovala, bylo obráceno zády do sálu. Bavilo se se svou společnicí. Dáma jen zářila, měla oči všude a pochopitelně zahlédla, na koho bílé domino ukazuje.

"Podívejte se, monsignore," zašeptala svému společníkovi, "tamhlety dvě masky si na vás ukazují."

"Oh, buďte bez starosti, hraběnko, v tomhle převlečení nás nikdo nepozná. Dovolte mi raději, jestliže jsme se už octli na cestě zkázy, abych vás znovu ujistil, že jsem nikdy nepoznal ženu svůdnější postavy, žádné tak nezářily oči jako vám. Dovolte mi, abych vám řekl..."

"Všechno, co se říká, když má člověk masku na obličeji."

"Ne, ne, hraběnko. Všechno, co se říká, jsme-li za..."

"Raději to neříkejte, mohl byste upadnout ve věčné zatracení. A pak, což je ještě nebezpečnější, naši dva špehové by nás mohli slyšet."

"Špehové!" pohoršil se kardinál. "Myslíte, že nás opravdu špehují?"

"Jen si jich všimněte. Teď jdou k nám."

"Změňte hlas, jak nejlépe dovedete, hraběnko, kdyby vás někdo oslovil."

"A vy také mons..." zasmála se hraběnka.

Oliva s modrým dominem se skutečně blížili.

Modré domino se obrátilo na kardinála:

"Černá masko!"

A naklonilo se k uchu své dámy, jež mu přikývla.

"Co si přeješ?" otázal se kardinál změněným hlasem.

"Dáma, kterou doprovázím, mě požádala, abych ti položil několik otázek."

"Pospěš si tedy," vybídl dost neochotně dotěravce pan de Rohan.

"A mohou být hodně indiskrétní," zašveholila paní de la Motte.

"Budou tak indiskrétní, že jim, ty zvědavá, nebudeš ani rozumět," odvětilo modré domino a znovu se naklonilo k uchu své společnice, která opakovala svou hru. Potom se obrátilo na kardinála v dokonalé němčině:

"Monsignore, jste zamilovaný do dámy, kterou provázíte?"

Kardinál sebou trhl.

"Říkáte mi monsignore?"

"Ano, monsignore."

"Pak se mýlíte. Spletl jste si mě s někým jiným."

"Nezapírejte, pane kardinále, bylo by to zbytečné. I kdybych vás nepoznal sám, dáma, kterou provázím, mě požádala, abych vám vyřídil, že vás poznala na první pohled."

Modré domino se naklonilo k Olivě a pošeptalo jí:

"Přikývněte. Udělejte to vždycky, kdykoliv vám stisknu ruku."

Oliva přikývla.

"To mě překvapuje," odpověděl kardinál v rozpacích. "Kdo je ta dáma, kterou provázíte?"

"Monsignore, myslím, že jste ji už poznal. Má dáma vás poznala určitě. Víte, žárlivost..."

"Ta dáma snad na mě žárlí?" zvolal kardinál.

"Takhle bych to nechápal," odpovědělo modré domino poněkud zvysoka.

"Co vám povídá?" otázala se živě hraběnka, které bylo nanejvýš nepříjemné, že se tu hovoří německy, řečí, které

nerozuměla.

"Nic, nic."

Paní de la Motte netrpělivě dupla nožkou.

"Madam," obrátil se kardinál k Olivě, "řekněte jediné slovo, a ujišťuji vás, že vás poznám."

Pan de Rohan to řekl německy, Oliva mu nerozuměla a naklonila se k modré masce.

"Prosím snažně, madam, abyste nepromluvila!" vykřiklo modré domino francouzsky.

Tohle tajnůstkářství podnítilo kardinálovu zvědavost.

"Jediné německé slůvko by přece nemohlo madam ublížit."

Modré domino předstíralo, jako by bylo dostalo od Olivy příslušné pokyny, a odpovědělo vzápětí:

"Pane kardinále, poslyšte, co mi řekla tato dáma: ‚Ten, kdo nemyslí ustavičně na předmět své lásky, komu fantazie nedovede v každém okamžiku nahradit její přítomnost, nemiluje doopravdy a nemá právo tvrdit, že je zamilován'."

Ta slova kardinála nesmírně překvapila. V celém jeho chování se zračil hluboký úžas, hned potom nepředstíraná úcta a nekonečná oddanost. Paže mu sklesly kolem těla a on zašeptal francouzsky:

"To není možné!"

"Co není možné?" otázala se paní de la Motte, která z celé té rozmluvy pochytila jen tuto jedinou větu.

"Nic, madam, nic."

"Zdá se mi opravdu, monsignore," prohodila hořce, "že tady hraji trapnou úlohu."

A pustila kardinálovo rámě. Kardinál jí ho nejenom znovu nenabídl, ale zdálo se dokonce, že to ani nezpozoroval, takovým dojmem na něho působila domnělá německá dáma.

"Madam," uklonil se před ní, zatímco ona tu stála hrdě a bez hnutí ve své atlasové masce, "slova, jež mi váš průvodce řekl vaším jménem, jsou německé verše, které jsem kdysi četl v domě, jenž vám snad není neznám?"

Modré domino stisklo Olivě ruku.

Nicole lehce přikývla.

Kardinál se zachvěl.

"Nejmenuje se onen dům Schönbrunn?" otázal se váhavě.

Nicole přikývla.

"Ta slova byla vepsána vznešenou rukou zlatým rydlem na stole z višňového dřeva."

Nicole přikývla.

Kardinál se odmlčel. V jeho nitru to bouřilo. Napřáhl dozadu obě ruce, jako by hledal, čeho by se mohl zachytit.

Paní de la Motte na dva kroky od těchto tří podivných herců sledovala s napětím, jak se vyvine tato zvláštní scéna.

Kardinál se zachytil paže modrého domina a pravil:

"A pokračování těch veršů znělo: Ale ten, kdo všude vidí předmět své lásky, kdo ji pozná podle vůně, podle květu i za nejneproniknutelnější rouškou, může mlčet, protože za něho mluví srdce, a jemu dostačí, že hlas jeho srdce nalezl ozvěnu v jiném srdci."

"Ale, tady se hovoří německy," ozval se v tom okamžiku svěží mladý hlas ze skupiny masek, které se právě přiblížily. "Podívejme se trochu na to! Rozumíte německy, maršálku!"

"Nikoli, monseigneure."

"A co vy, Charny?"

"Rozumím, Vaše Výsosti."

"Pan hrabe d'Artois," zašeptala Oliva a přitiskla se k modrému dominu, protože ony čtyři nové masky ji obklopily poněkud příliš důvěrně.

V tom okamžiku spustil orchestr břeskný tuš a rozvířený prach z parket se smísil s pudrem účesů a stoupal až nad zářící lustry, zlatící celou tu záplavu duhových mračen.

Masky se roztočily, strkaly do sebe, což modrému dominu nebylo zřejmě pochutí.

"Dovolte, pánové," ohradilo se velitelsky.

"Promiňte, pane," omlouval se princ v masce, "vidíte, že do nás strkají. Promiňte, dámy."

"Pojďme, pojďme, princi," zašeptala paní de la Motte kardinálovi.

Vtom uchopila jakási neznámá ruka Olivinu kápi, strhla ji nazad, takže mladé ženě spadla škraboška. Na několik okamžiků se objevila nezahalená tvář v pološeru římsy, lemující galérii nad parterem.

Modré domino vykřiklo s předstíraným zděšením, z Oliviných úst se vydral pohoršený výkřik.

Tři čtyři překvapené výkřiky se ozvaly vzápětí.

Houf nových masek, strhovaný proudem, oddělil hraběte d'Artois od kardinála a paní de la Motte.

Modré domino, které bleskurychle stáhlo Olivinu kápi a znovu upevnilo mladé ženě škrabošku, přistoupilo ke kardinálovi a stisklo mu ruku:

"Pane, stala se nenapravitelná nehoda. Čest oné dámy je ve vašich rukou."

"Ach, pane, ujišťuji vás..." šeptal princ Louis ukláněje se. A setřel si pot s čela šátkem, který mu div nevypadl z chvějící se ruky.

"Pospěšme si," vybídlo Olivu modré domino. A obě domina zmizela v davu rozjařených masek.

Ted už vím, co pokládal pan kardinál za nemožné, řekla si v duchu hraběnka. Myslí si, že ta žena je královna. Zase jeden poznatek, který si zaslouží, aby si ho člověk zapamatoval a nechal pro sebe.

"Neměli bychom už odejít, hraběnko?" otázal se kardinál malátným hlasem.

"Jak si přejete, monsignore," odpověděla paní de la Motte klidně.

"Není tu nic zvlášť zajímavého, viďte?"

"Pro mě ne, monsignore."

Prodírali se obtížně rozpustilým davem. Kardinál byl vysoký, převyšoval většinu přítomných. Neustále se rozhlížel, zda někde nespatří zmizelý přelud.

Ale před jeho zraky se míhala modrá, zelená, červená, žlutá a šedá domina, splývala v záplavě světla a měnila barvy jako duha. Ubohému kardinálovi připadalo zdálky všecko modré, zblízka však nerozpoznal jedno jediné modré domino.

V tom mátožném stavu vstoupil do kočáru.

Kočár ujížděl hezkou chvíli, ale prelát ze sebe dosud nedostal ani slova.

28. Sapfó

"Kam mě hodláte zavézt?"

Paní de la Motte, která si zachovala chladnou krev, vytrhla preláta ze snění.

"Kam mě hodláte zavézt?"

"Nedělejte si starosti, hraběnko," usmál se kardinál.

"Vyjela jste ze svého domu, vrátíte se tedy tam."

"Do mého domu... Na předměstí?"

"Zajisté, hraběnko... Pravda je ovšem, že je to příliš malý dům pro tak skvělou dámu."

A princ uchopil Jeanninu ruku a vtiskl na ni galantní polibek.

Kočár zastavil před domem, který měl být ode dneška obydlím tak skvělé dámy.

Jeanne vyskočila hbitě z vozu a prelát se chystal vystoupit za ní.

"Neračte se obtěžovat, monsignore," zašeptala démonická potvůrka.

"Cožpak je to nějaká obtíž strávit u vás několik příjemných hodin?"

"Ale teď musíme spát, monsignore," zavrtěla hlavou Jeanne.

"Myslím, že je u vás několik ložnic, hraběnko."

"Pro mě ano, pro vás ne."

"Pro mě ne?"

"Ještě ne," odpověděla tak roztomile a vyzývavě, že v odmítnutí byl zároveň slib.

"Dobrou noc tedy. Spěte sladce," loučil se rozmrzele kardinál, natolik vyvedený z míry, že na okamžik takřka zapomněl, co se událo na plese.

"Vskutku, bude to tak rozumnější," prohodil ještě vzdaluje se.

Jeanne vstoupila sama do svého nového domova.

Šest lokajů, které probudil ze spánku, kočí klepáním na dveře, utvořilo špalír v předsíni. Jeanne je přelétla očima s důstojnou vznešeností, jakou neobdaruje štěstí všechny boháče.

"Kde jsou komorné?" otázala se.

Jeden ze sluhů uctivě předstoupil a odpověděl:

"Dvě ženy očekávají madam v jejích komnatách."

"Zavolejte je."

Sluha odkvapil. Za několik okamžiků se objevily dvě ženy.

"Kde obyčejně spáváte?" otázala se Jeanne.

"Nemáme to dosud určeno," odpověděla starší. "Budeme spát tam, kde madam rozkáže."

"Kde jsou klíče k pokojům?"

"Zde prosím, madam."

"Dobře, pro dnešek budete spát ještě mimo dům."

Ženy se podívaly na hraběnku překvapeně.

"Máte jistě kde spát?"

"Jistěže, madam, ale je už trochu pozdě. Přeje-li si však madam být sama..."

"Pánové vás doprovodí," dodala hraběnka, propouštějíc tak sluhy, kteří byli s jejím příkazem ještě spokojenější než služebné.

"A... kdy se máme vrátit?" zeptal se jeden z nich ostýchavě.

"Zítra v poledne."

Šest sloužících a dvě ženy se po sobě podívali překvapeně. Před Jeanne se však neodvažovali dávat najevo svůj údiv.

Jeanne je vyprovodila ke dveřím, a ještě než za nimi zavřela, otázala se:

"Je v domě ještě někdo?"

"Není, madam, není tu vůbec nikdo. Ale to přece není možné, aby tu zůstala madam tak sama, snad by bylo dobře, kdyby tu zůstala alespoň jedna žena, třeba v kuchyni, anebo vůbec někdo."

"Nepotřebuji nikoho."

"Mohl by vypuknout požár, madam by se mohlo udělat nevolno..."

"Ne, ne, nemusí tu zůstávat nikdo. Dobrou noc."

Hraběnka sáhla po peněžence:

"Tady máte něco na uvítanou do mých služeb."

Ozval se radostný šumot, sloužící děkovali uklánějíce se až k zemi. Jeanne zavřela dveře a chviličku poslouchala. Zvenčí se ozýval veselý hovor, potom hlasy i kroky zanikly ve tmě. Jeanne zastrčila závoru. a vítězoslavně zvolala:

"Sama! Sama ve vlastním domě!"

Vzala trojramenný svícen, rozžehla svíčky a lampu, která hořela v chodbě, a zastrčila rovněž závoru těžkých dveří u předsíně.

A teď se začala v tichu odehrávat podivná scéna, která by jistě zaujala každého, kdo by v této chvíli mohl

nahlédnout pod střechu tohoto malého paláce.

Jeanne podrobila své království důkladné prohlídce. Obdivovala krok za krokem kdekterou věc v tomto domě; každý předmět nabýval v jejích očích nesmírné ceny, jakmile sobectví vlastníkovo v ní zapudilo zvědavost pouhého diváka.

V přízemí vyložené dřevem a tapetami byly koupelny, kuchyň, jídelny, tři salóny a dva přijímací pokoje. Nábytek nebyl nový, všechno zařízení svědčilo naopak o zálibách vznešeného muže, který si může dovolit jakýkoli přepych a soustřeďuje ho s vybraným vkusem. Dům by se byl Jeanne jistě méně líbil, kdyby byl včera zařizován výhradně pro ni.

Všechno to starobylé bohatství, jímž moderní dámy pohrdají, vyřezávaný ebenový nábytek, křišťálové girandoly, jejichž ramena se rozvírala v zářivé lilie s růžovými svícemi, pohovky s čínskými figurkami, gotické hodiny, mistrovská díla cizelérské práce, japonské vázy s báječnými květinami, Watteauovy a Boucherovy obrazy na stěnách - to všechno uvádělo novou majitelku v nevýslovné nadšení.

Na krbu nesli dva pozlacení tritóni trsy korálů, na něž byly zavěšeny nejrafinovanější výtvory klenotnického umění tehdejší doby. Na dřevěném pozlaceném podstavci s bílou mramorovou deskou uprostřed stál velký slon se safírovými závěsy v uších a věžičkou, vyplněnou flakóny s nejjemnějšími druhy voňavek.

Na mahagonových etažérech stály knihy v kožených vazbách se zlacenými hřbety a zlacenými arabeskami v rozích.

Byl tu malý, v šedi a ve zlatě zařízený salón, plný nejjemnějších gobelínů, mistrovských děl umění a trpělivosti (stály přinejmenším sto tisíc livrů) a Vernetových a Greuzových obrazů. V pracovně byly znamenité portréty Chardinovy a plastiky Clodionovy.

Všecko tu svědčilo nikoli o touze náhodného zbohatlíka uspokojit své rozmary nebo náročnost své milenky, ale o trpělivé a vytrvalé snaze celých vzdělaných generací, které bohatství vytvořené předky dovedně a s vkusem doplňovaly novými poklady, určenými pro děti.

Jeanne si prohlédla nejprve celek, letmo prošla všemi pokoji, pak se znovu vrátila a kus po kuse si prohlížela podrobnosti.

A protože se v dominu necítila volně a šněrovačka ji stahovala, odběhla do ložnice, rychle se odstrojila, oblékla si domácí hedvábný úbor volně splývající po ňadrech a bocích a takřka polonahá, třesouc se chladem, pustila se po schodech nahoru.

Nebála se samoty, však jí užila dost a dost, nemusela se bát ani zvědavých pohledů, a tak blaženě pobíhala z pokoje do pokoje, zastavovala se co chvíli, vracela se a tu a tam zavířila salónem s tak jásavou radostí, že by jí ten umělecký výkon mohla závidět leckterá baletka.

A když rozhodila ruce a šat se jí svezl do půl paží a bělostná oblá ramena zůstala obnažena, když na ně dopadla zář narudlého světla a vytvořila tak obraz plný života, jaký by snad nevykouzlil ani štětec Rubensův, pak jistě všichni domácí skřítkové ukrytí za tapetami vyvalovali oči a těšili se, že jim šťastná náhoda přivedla tak rozkošného hosta.

Když tak mnohokrát za sebou prošla celý byt - svíčka zatím ze tří čtvrtin vyhořela - vrátila se unavena a těžce oddychujíc do své ložnice potažené modrým atlasem s fantastickými květinami.

Viděla už všechno, všechno ocenila, se vším se polaskala pohledem nebo dotekem, zbývalo už jen, aby se obdivovala sobě samé.

Postavila svícen na geridon ze sévreského porcelánu s pozlacenou mřížkou, když tu jí pojednou padl zrak na mramorového Endymiona, rozkošnou a líbeznou sošku Bouchardovu; opojen láskou spočíval mladík na rudohnědém podstavci z porfyru.

Jeanne šla zavřít dveře, spustila žaluzie, zatáhla těžké záclony, postavila se znovu před sochu a hltala zrakem krásného milence Phoebé, zachyceného zřejmě ve chvíli, kdy mu bohyně, dříve než vzlétla k nebesům, vtiskla poslední polibek.

Dohasínající oheň vrhal narudlé paprsky do pokoje, v němž dýchalo vše rozkoší, až na samu rozkoš.

Jeannina nahá chodidla se měkce nořila do hebkého koberce. Kolena se jí podlamovala, nohy pod ní klesaly, zmocňovala se jí podivná, sladká zemdlenost, nebyla to ani únava, ani ospalost; obepínala jí ňadra a víčka tak něžně, jako by se jich dotýkal milenec, tajený žár jí pronikal tělem, nebyl to však žár hasnoucího plamene, bičoval ji do žil a vyvolával onu neuhasitelnou touhu, jakou rozněcuje jen láska.

V okamžiku, kdy tento slastný pocit dostupoval vrcholu, zahlédla Jeanne svůj vlastní obraz v zrcadle, zavěšeném za sochou Endymionovou. Šat se jí svezl z ramen, žena tu stála nahá, úhel jejího těla svítil v šeru pokoje jako štíhlý sloup z nejčistšího mramoru.

Dvojice černých očí žhnoucích touhou a opojných až k závrati, dvojice očí, hlubokých jako propast, dvojice Jeanniných očí se zahleděla do očí Jeanne v zrcadle. Viděla, že je krásná, cítila, že je mladá a touha že se v ní vzpíná jako divoký kůň. Cítila, že nic z těch rozkošných věcí, které ji obklopují, není tak hodno milování jako ona sama, ha ani Phoebé ne. Jako v mátohách, pohroužena v živý sen, přistoupila k mramorové sošce, aby viděla, zda Endymion neoživne, zda nepohrdne bohyní pro kouzlo a čaromoc smrtelnice.

Byla opilá roztoužením. Sklonila hlavu na rameno, plna přesladkého opojení, a v hříšné, slastné hrůze vtiskla polibek na bělostnou pleť. Z očí v zrcadle, do nichž nepřestávala hroužit živoucí oči, na ni sálal tajemný žár - pojednou byla už jen tma, nevidoucí oči se zalily slzami, Jeanne vykřikla, hlava jí spadla na ňadra, kolena se podlomila a žena jako podťata klesla na koberec.

Dohořívající svíce vrhla ještě několik posledních odlesků na živoucí mramor nahého ženského těla, pak zhasla.

29. Akademie

Beausire si vzal radu modrého domina k srdci a rozejel se tam, kde sídlila společnost, které se v určitých kruzích, jemu dobře známých, přezdívalo akademie.

Okouzlen báječnou číslicí dva milióny, měl pan Beausire tím větší dopal na své společníky, že mu nic nepověděli o podniku, který se připravuje, a zatajili před ním i dnešní zasedání akademie.

Věděl dobře z vlastní zkušenosti, ze kumpáni, kteří byli členy akademie, nemají nic ve větším opovržení nežli vysvědčení zachovalosti, a že si nikdy nedají nohu za krk kvůli nějakým výčitkám svědomí. Měl všechny důvody, aby si pospíšil, protože nepřítomní jsou vždycky v neprávu, a dvakrát v neprávu, je-li jejich nepřítomnost způsobena úmyslně.

Beausire neměl mezi členy akademie valnou pověst, což by mu bylo nesloužilo zrovna k necti, jenomže on ji neměl nikde. Nebylo na tom nic divného, a čtenáře, který tohoto pána už trochu poznal, to určitě nepřekvapí. Beausire býval poddůstojníkem, nosíval uniformu; dovedl si opřít ruku v bok a druhou hmátnout po kordu. K ráně neměl nikdy daleko, zejména nemusel-li se obávat protivníka. Byla-li k tomu příležitost, kdykoli se mu něco znelíbilo, vrazil si klobouk do obličeje a šel do toho. Pochopíme, že všechny tyhle zvyklosti spíše odpuzovaly méně statečné lidi, kteří neměli takovou náklonnost k hádkám a mimoto se právem obávali, že každá rvačka by mohla vzbudit nemilou pozornost policie.

Pan Beausire si tedy umínil, že se pomstí svým kumpánům za to, že jím takhle pohrdli, a že jim nažene strach.

Od brány svatého Martina ke kostelu svatého Sulpice je dosti daleko, ale Beausirovi cinkaly zlaťáky v kapse. Naskočil do fiakru a slíbil kočímu celý livr spropitného, pojede-li jako ďábel. Jízda v noci stála podle tehdejšího tarifu přesně tolik, kolik stojí dnes ve dne - časy se neustále zhoršují a po něčem špatném přijde jen zřídkakdy něco lepšího.

Koně letěli jako diví. Beausire seděl zakaboněný, divoce se mračil, a ačkoli neměl ani klobouk, protože měl kápi, ani kord, protože měl domino, byl by před ním určitě utekl každý opozdilý chodec, který by ho byl potkal v opuštěné ulici.

Svým příchodem do akademie vzbudil rozruch.

V prvním salóně, slušně zařízeném šedém pokoji s lustrem uprostřed stropu a s několika hracími stolky, sedělo asi dvacet hráčů, pili pivo nebo sirup a zubili se na sedm nebo osm příšerně nalíčených dam, které jim kibicovaly.

U prvního stolu se hrálo farao; vklady byly hubené a zábava úměrná vkladům.

Když domino vstoupilo, několik dam se rozpustile rozchechtalo, některé proto, že ho chtěly pozlobit, některé chtěly naopak upoutat jeho pozornost. Pan Beausire byl ješák a ženy kolem něho nepřecházely nevšímavě.

Náš krasavec si jich ani nevšiml, kráčel kolem nich, jako by nic neviděl ani neslyšel, a jakmile se octl u stolu, čekal mlčky, kdo se mu namane, aby si na něm mohl vylít zlost.

První mu přišel do rány jeden z hráčů, vypadal jako nějaký starý makléř nebo bankéř pochybné pověsti; měl ovšem ve tváři něco vesele dobrosrdečného, až zdůrazněně dobráckého, jak takoví pánové obyčejně mívají.

"U všech čertů, rytíři," začal si Beausira dobírat ten bodrý muž, "byl jste na plese a tváříte se, jako byste šel z funusu."

"Mračí se jako kakabus," volaly dámy.

"Neškrtí vás domino, rytíři?" vtipkoval jiný hráč.

"Domino mě neškrtí, ale já bych nejraději někoho zaškrtil," odsekl hrubě Beausire.

"Ale, ale," ušklíbl se bankéř, který právě shrábl dvanáct louisdorů, "pan rytíř z Beausirů se nám stal nevěrný. Byl na plese v Opeře, někde u Opery si sehnal nějakou partičku a hošánci ho svlékli z košile."

Všichni se smáli nebo ho litovali, každý podle své povahy. Ženy s ním měly soucit.

"Nikomu jsem se nestal nevěrný," horlil rytíř v dominu, "Beausire není a nikdy nebude takový, aby byl nevěcný svým přátelům. Ale znám jisté lidi, a nejsou daleko odtud, ti mají plnou hubu věrnosti a zatím sami kašlou na své přátele."

A aby dodal svým slovům patřičné váhy, sáhl si, jak měl ve zvyku, po klobouku, aby si ho narazil do čela. Ale protože měl jen kápi, stáhl si do čela jen kus hedvábné látky, a tím nabyl jeho obličej takového výrazu, že místo důstojnosti vypadal pan Beausire jen směšně.

"Co tím chcete říci, pane rytíři?" ozvaly se dva nebo tři hlasy.

"Já vím, co vím, a to mně stačí," odsekl Beausire.

"Ale nám to nemůže stačit, pane rytíři," namítl veselý stařec.

"Vám do toho nic není, pane bankéři," odbroukl vztekle Beausire.

Velmi výmluvný pohled bankéřův poučil Beausira, že řekl hloupost. - A opravdu v této společnosti nebylo dobře klást hráze mezi ty, kdo platili, a ty, kdo shrabovali peníze.

Beausire to pochopil, ale už byl v ráži. Náfukové se mnohem hůř přinutí k rozumu než srdnatí, octli-li se v kaši.

"Myslel jsem, že tu jsem mezi přáteli," vyhrkl vyčítavě.

"No a snad ne?" ozývalo se ze všech stran.

"Teď bych za tu nedal ruku do ohně."

"Pročpak?"

"Protože se tu děje mnoho věcí beze mě."

Bankéř se na něho znovu významně podíval, také ostatní přítomní živě protestovali, ale Beausire se nedal zastavit.

"Vím, co vím," prohlásil rozhorleně, "všichni falešní přátelé dojdou zasloužené odplaty."

A aby dodal svým slovům náležitého důrazu, sáhl, jak byl zvyklý, po kordu, místo zbraně nahmátl však jen kapsu plnou louisdorů, které se vesele rozcinkaly.

"Ale, ale," vykřikly dvě dámy, "pan Beausire není tak dutý, jak jsme si myslely."

"Také se mi zdá," přidal se k nim záludně bankéř, "ale hlavní je, že náš vážený přítel se nám, jak vidíte, nestal nevěrný navždycky, a že se kajícně vrátil do našeho středu. Tak zastrčte meč, vytaste peníze, vážený rytíři, a sedněte si k nám ke stolu!"

"Děkuji za pozvání," odpověděl ledově Beausire, "ale když si každý nechává, co má, nechám si to také."

"Co to pořád meleš?" pošeptal jeden z hráčů Beausirovi do ucha.

"Však si to povíme," odsekl Beausire.

"Tak, mládenci, do toho," pobízel bankéř.

"Vsaď si jednoho ludvíčka, miláčku," lákala jedna z dam Beausira a mazlivě se mu opřela o rameno, snažíc se dostat co nejblíž k jeho kapse.

"Nehraju o ludvíčky, hraju jen o milióny," rozkřikl se Beausire, "a opravdu nechápu, že se tu někomu chce ještě hrát o pár mizerných louisdorů. O milióny se hraje, o milióny! - Nuže, pánové z ulice Pot-de-Fer, když se tu jedná o milióny, aniž o tom kamarád co ví, pryč s mizernými ludvíčky, hrajte také o milióny! O milióny, páni milionáři!"

Beausirovo rozčilení dosáhlo takového stupně, že dobrý rytíř nebyl už takřka při smyslech. Byl zpitý vztekem, což je mnohem nebezpečnější, než kdyby byl zpitý vínem. Najednou ho však kdosi zezadu kopl tak mocně do zadnice, že rázem přišel o řeč.

Otočil se a spatřil za zády velkou osmahlou postavu, hranáče s ostrými rysy v obličeji a s očima jiskrnýma jako uhel.

Na hněvivý Beausirův posunek odpověděl ten zvláštní chlapík obřadným pozdravem a pohledem dlouhým jako ostří kordu.

"Portugalec!" vykřikl Beausire, překvapen podivným pozdravem, kterého se mu dostalo.

"Náš Portugalec!" zavřeštěly dámy, opustily Beausira a shlukly se kolem cizince.

Portugalec byl opravdu miláčkem dam, přestože se tvářil, jako by neuměl francouzsky. Nosil jim často bonbóny a někdy je dokonce balil do papírových padesáti nebo šedesáti livrů.

Portugalec byl jedním ze stálých návštěvníků herny.

Nechával tu týden co týden zhruba sto louisdorů, o něž ho spoluhráči obrali. Koncem týdne mu členové akademie těch sto ludvíků vždycky zase vrátili. Portugalec byl totiž volavka této vážené společnosti. Zatímco si nechal vyškubat svých sto zlatých per, obrali jeho kumpáni svědomitě ostatní přilákané hráče, kteří nepatřili ke klubu.

Proto si vážili členové akademie Portugalce jako užitečného člověka, denní hosté a návštěvníci bez klubové příslušnosti pak ho měli radí jako příjemného společníka. Beausire k němu choval onu poněkud obdivnou úctu, kterou obyčejně pociťujeme vůči cizincům - ačkoliv je v té úctě vždycky také trochu nedůvěry. Když tedy teď od něho dostal kopanec, uklidnil se, zmlkl a sedl si ke stolu.

Portugalec si přisadil do hry, položil na stůl dvacet ludvíků a za dvacet minut mu od nich pomohlo šest hladových spoluhráčů, kteří tak alespoň na chvíli zapomněli na rány, které předtím utržili od bankéře a jeho společníků. Bylo to jakési bolestné, tím bezbolestnější, že se nakonec přestěhovalo do kapes členů klubu.

Hodiny odbily třetí hodinu ranní. Beausire do sebe vrazil naráz sklenici piva.

Vstoupili dva sluhové, bankéř shrnul zlaťáky malým otvorem do stolku s dvojitým dnem, neboť stanovy této ctihodné společnosti byly natolik prodchnuty důvěrou ke všem společníkům, že nikdy nesměl jen jeden jediný opatrovat společné jmění. V dodatku k tomuto ustanovení se pravilo, že bankéř nesmí mít dlouhé rukávy a při hře a po ní nesmí u sebe nosit peníze.

Toto moudré ustanovení chránilo bankéře před pokušením, aby se mu sem tam nějaký ten zlaťák nezaběhl do rukávu, a společnost měla na druhé straně právo po skončené hře ho prohledat a odebrat mu peníze, které by se mu snad zatoulaly do kapsy.

Sluhové přinesli tedy hráčům kabáty, pláště a kordy, několik šťastnějších hráčů nabídlo rámě čekajícím dámám, ti méně šťastní nasedli do fiakrů, jako tomu bylo tenkrát ještě v této pokojné čtvrti zvykem, a v herně se rozhostila tma.

Beausire se také zahalil ve své domino, jako by se hodlal odebrat na zasloužený odpočinek, nesešel však z prvního poschodí, a jakmile se dveře za odcházejícími zavřely, jakmile utichl krok chodců a rachot fiakrů, vrátil se do salónu, kde už zatím znovu zasedlo k poradě dvanáct spojenců.

"Konečně si tedy povíme, co si máme říci," prohlásil nevrle.

"Rozsviťte si svíčku a nemluvte tak nahlas," odpověděl mu klidně Portugalec naprosto správnou francouzštinou a sám si také rozsvítil svíci, která stála před ním na stole.

Beausire zamumlal několik slov, ale nikdo mu nevěnoval pozornost. Portugalec se posadil tam, kde dřív seděl bankéř. Přesvědčili se ještě, zda jsou okenice a dveře pečlivě zavřeny, záclony svědomitě zataženy, a potom pokojně zasedli na židle, lokty se opřeli o stůl a čekali, co jim nejbližší chvíle přinese. Ve všech očích hořela zvědavost.

"Chci vám učinit důležité sdělení," prohlásil Portugalec. "Naštěstí jsem přišel v pravý čas, protože pan Beausire je dnes tuze prostořeký."

Beausire už otvíral ústa k hněvivému výkřiku.

"Tiše, tiše," okřikl ho Portugalec, "nemáme kdy na zbytečné řeči. Vykřikoval jste tady něco velmi nebezpečného. Uhodl jste mou myšlenku, nemám nic proti tomu. Možná je jsem sám někde něco neopatrného utrousil, možná že jste někde něco jiného zaslechl a ostatek jste si domyslil. Jenže ctižádost a nedůtklivost jednotlivce nikdy nesmí škodit společným zájmům."

"Nerozumím, co chcete říci," pokrčil rameny Beausire.

"My tomu nerozumíme vůbec," zvolalo počestné shromáždění.

"Pan Beausire chtěl zkrátka a dobře dokázat, že on první dostal ten nápad."

"Jaký nápad?" překřikovali se společníci.

"Nápad za dva milióny!" vykřikl Beausire důrazně.

"Dva milióny?" užasli kumpáni.

"Především," utišil je rozmachem ruky Portugalec, "to je trochu přehnané. Ten podnik nemůže vynést dva milióny. Hned vám to dokážu."

"Nikdo z nás neví, o čem vy dva mluvíte," vpadl mu do řeči bankéř.

"Natahujeme uši, a vy si tady něco melete, co nemá ani hlavu, ani patu," přidal se k němu jiný z členů akademie.

"Mluvte první," obrátil se Beausire k Portugalci.

"To bude také nejlepší." Portugalec si nechal nalít obrovskou sklenici sirupu a nejdřív se pokojně napil, aniž v sebemenším vypadl z úlohy člověka, který si je jist sám sebou.

"Poslyšte," rozhovořil se, teprve když si rukávem důkladně utřel ústa, "neříkám to jen kvůli panu Beausirovi, že ten náhrdelník nemá větší cenu než půldruhého miliónu."

"Ach, jde tedy o náhrdelník?" uklouzlo neprozřetelně Beausirovi.

"Zajisté, pane, cožpak to nevíte?"

"Možná že vím, možná že nevím," pokrčil rameny Beausire.

"Nejdřív to tady vykřikuje na plnou hubu, a teď si bude hrát na tajnůstkáře!" čertil se Portugalec.

"Hovoříte tónem, pane, který není důstojný vzdělaného muže a mně se vůbec nelíbí," odsekl Beausire rozkohoutěně.

"Klid, klid," usadil ho chladně Portugalec, "povíte si později, co máte na srdci, teď mám slovo já a čas kvapí, vždyť vyslanec tu bude nejpozději do týdne."

To je nějaké zamotané, pomyslili si účastníci, třesoucí se nedočkavostí, náhrdelník, půldruhého miliónu, vyslanec - z toho by nebyl ani čert moudrý a nakonec si tady ti dva z nás tropí šašky.

"Vyložím vám to po pořádku," pokračoval Portugalec chladný jako mramor. "Pánové Boehmer a Bossange nabídli královně náhrdelník v ceně půldruhého miliónu livrů. Královna ho odmítla. Klenotníci teď nevědí, co si s ním počít, a sedí na něm jako na vejcích. Není to také žádná maličkost, protože takovou věcičku si může koupit jen někdo, kdo má opravdu královské jmění. Nuže, nalezl jsem osobu, která je příslušnicí královského rodu, má královské jmění, koupí náhrdelník a zbaví tak pány Boehmera a Bossange jejich starostí."

"A kdo je ta osoba?" zvolalo několik přítomných.

"Je to má nejmilostivější velitelka, portugalská královna55."

A Portugalec se při těch slovech hluboce uklonil a mocně se udeřil v prsa.

"Teď jsme z toho všeho ještě větší jeleni, než jsme byli předtím," vykřikli někteří členové učené společnosti.

A největší jelen jsem já, pomyslil se Beausire.

"Vyslovte se naprosto zřetelně, pane Manueli," prohlásil však důstojně, "osobní rozmíšky musí ustoupit všeobecnému zájmu. Prohlašuji tady veřejně, že otcem té myšlenky jste vy a já se vzdávám jakýchkoli autorských práv. Jen proboha mluvte zřetelně, tak aby nám všem bylo jasné, oč jde. Takhle se nikam nedostaneme."

"Vždyť je dobře," kývl hlavou Manuel a nalil si novou sklenici sirupu. "Hned vám to bude jasné, jenom mi pořád neskákejte do řeči."

"Víme zatím jen tolik," neudržel se bankéř, "že existuje náhrdelník v ceně půldruhého miliónu livrů. To je věc, od které můžeme vyjít, ale nevím zatím, co dál."

"A druhá věc, od které můžeme vyjít," doplnil ho Beausire, "je nepochybná skutečnost, že ten náhrdelník leží v trezoru pánů Boehmera a Bossange. I to je zajímavé zjištění."

"Jenomže don Manuel řekl, že náhrdelník koupí Její Veličenstvo portugalská královna. A to nás mate."

"Kdybyste tady nemluvili jeden přes druhého a dávali pozor, co vám povídám," odsekl Portugalec, "bylo by vám už dávno všechno jasné. Méně povídat a více přemýšlet mládenci. Řekl jsem vám přece, že nový vyslanec, pan de Souza, přijede asi za týden. To tedy znamená, že vyslanectví je prázdné. . ."

"Já už do toho vidím," vykřikl živě Beausire.

"... a má zůstat prázdné ještě asi tak týden. Jenomže co brání panu vyslanci, aby nezahořel touhou po Paříži a neobjevil se tady už dnes nebo zítra?"

Posluchači se podívali na Portugalce s otevřenými ústy.

"Chápete přece," rozohňoval se Beausire, "don Manuel má jistě na mysli, že nezáleží tolik na tom, bude-li to opravdu pravý vyslanec."

"Samozřejmě," potvrdil svrchovaně jeho slova Portugalec, "jestliže přijede vyslanec a bude chtít koupit pro svou královnu náhrdelník, bude snad někdo moci mít něco proti tomu?"

"I hrome!" vykřikli společníci jakoby jedním dechem.

"Vyslanec projedná tu věc s pány Boehmerem a Bossangem a všechno bude v nejlepším pořádku."

"To zajisté."

"Je v tom jen jeden malý háček," poznamenal bankéř od stolu, kde se prve hrálo farao. "Kdo kupuje náhrdelník, musí ho také zaplatit."

"To se rozumí," pohodil hlavou Portugalec.

"Pánové Boehmer a Bossange by nevydali náhrdelník ani pravému Souzovi," pokračoval neomylně bankéř, "pokud by neměli naprostou jistotu, ze si přijdou na své peníze."

"Myslel jsem už na to, že dostanou dokonalou záruku," odvětil budoucí vyslanec.

"Jakou?"

"Vyslanectví, jak už jsem řekl, je prázdné."

"Nu a..."

"Je tam jen kancléř, bodrý Francouz, který mluví velmi špatně portugalsky. Je děsně šťastný, mluví-li s ním Portugalec francouzsky, protože se nemusí namáhat, a nadšením celý bez sebe, mluví-li s ním Francouz portugalsky, protože se může blýsknout."

"Nu a...?" otázal se Beausire.

"Tomuhle znamenitému mužíčkovi se předvedeme v plném lesku nových vládců legrace."

"Zevnějšek je neocenitelná věc," poznamenal Beausire, "ale pověřovací listiny by byly lepší."

"A kdo říká, že nebudeme mít pověřovací listiny?" rozčertil se Portugalec.

"Don Manuel je otevřená hlava," pochválil Portugalce Beausire, "to se musí uznat. S ním půjde všechno jako po másle."

"Jakmile důstojným zevnějškem a pověřovacími listinami přesvědčíme kancléře, že jsme skutečně oprávněnými služebníky Jejího portugalského Veličenstva, usadíme se klidně na vyslanectví."

"Není to trochu silný tabák?" pochyboval Beausire.

"Drzé čelo lepší než poplužní dvůr," odsekl Portugalec. "Je to nejjistější cesta k úspěchu."

"Nedá se nic lepšího dělat," souhlasili ostatní spojenci.

"A kancléř?" namítal ještě Beausire.

"Jak už jsem řekl: dokážeme ho přesvědčit."

"Kdyby snad nebyl dostatečně přesvědčen, propustíme ho pět minut předtím, než si dovolí své pochybnosti vyslovit. Domnívám se, že vyslanec má právo vybrat si kancléře podle libosti."

"Přirozeně," přisvědčil znalecky Beausire.

"Budeme tedy pány vyslanectví a naším prvním úkolem bude vydat se na přátelskou návštěvu k pánům Boehmerovi a Bossangeovi."

"Ne ne," namítl živě Beausire, "vy neznáte hlavní věc, a tu já zase znám velmi dobře, protože jsem žil dlouhou dobu u dvora. Takový vyslanec neudělá ani krok, dokud nebyl přijat na slavnostní audienci samotným Jeho Veličenstvem. A v tom je právě nebezpečí. Pověstný Riza bej, který se nechal představit Ludvíku XIV. jako perský vyslanec a byl tak drzý, že se odvážil nabídnout Jeho nejkřesťanštějšímu Veličenstvu jako dar kasetu tyrkysů, kterou koupil u vetešníka za třicet franků, hovořil výborně persky a čert ví, jestli byl tenkrát ve Francii vůbec nějaký učenec, který by mu byl s to dokázat, že nepřijel z Ispahanu. Ale nás by s naší portugalštinou poznali okamžitě a na uvítanou by nám uspořádali slavnostní audienci v Bastile. Dejme si pozor, na tohle musíme být opatrní."

"Vaše fantazie vás zavádí příliš daleko, drahý příteli," odvětil Portugalec, "nevydáme se bezhlavě všanc takovému nebezpečí, zůstaneme pěkně doma na našem krásném vyslanectví."

"Pak nám ale pánové Boehmer a Bossange nebudou dost věřit, že jsme Portugalci a tím méně vyslanci."

"Pánové Boehmer a Bossange jsou dost moudří, aby pochopili, že jsme cestovali do Francie jen za tím účelem, abychom koupili náhrdelník. Změna na vyslanectví se udála mezitím, co jsme byli na cestě, a my jsme dostali jen příkaz, abychom prozatím zaujali vyslancovo místo. Když už jsme papíry ukázali panu kancléři, můžeme je klidně ukázat také pánům Boehmerovi a Bossangeovi, bude-li třeba. Jenom je nebudeme ukazovat královým ministrům, ministři jsou šťourové, jsou nedůvěřiví a zvědaví až hanba a obtěžovali by nás spoustou zbytečných podrobností."

"Ne, ne, ministrům nic neukazovat," souhlasilo živě učené shromáždění.

"Ale kdyby pánové Boehmer a Bossange chtěli..."

"Copak?" otázal se nevrle Manuel.

"Zálohu," odpověděl zádumčivě Beausire.

"To by celou tu záležitost ztížilo," podrbal se rozpačitě za uchem Portugalec.

"Je totiž zvykem," dopověděl Beausire, "že vyslanec mívá úvěrní listy, ne-li už hotové peníze."

"To je pravda," přisvědčili spiklenci.

"Na tom by ta věc mohla ztroskotat," zamyslil se Beausire.

"Vy si pořád jen vymýšlíte nějaké námitky," zavrčel Portugalec ledově a zarputile, "jak by se nám náš podnik mohl nepodařit, ale ještě jste nepřišel na nic, co by mu bylo na prospěch."

"Právě proto, že mi záleží na tom, aby se povedl, přemýšlím napřed o všech potížích, které by se mu mohly postavit do cesty," namítl Beausire. "A počkejte, počkejte, už jsem na něco připadl."

Spojenci sestrčili hlavy dohromady.

"Na každém vyslanectví mají pokladnu."

"Pokladnu a úvěrní list."

"Úvěr nechme úvěrem," odsekl Beausire, "nic není obtížnější než opatřit si slušný úvěr. K tomu bychom potřebovali vystupování, koně, kočár, sloužící, zařízení a kdovíco ještě. Nevíme, jak dlouho by se to táhlo a jaké záruky by kdo chtěl. Mluvme raději o pokladně. Co soudíte o pokladně vašeho vyslanectví?"

"Vždycky jsem pokládal svou královnu, Její nejkřesťanštější Veličenstvo, za velmi znamenitou panovnici. Doufejme, že i tuto věc zařídila znamenitě."

"Ale jistého zatím nevíme nic. Tedy uvidíme. Ale musíme připustit, že v pokladně nebude možná ani groš."

"I to je možné," povzdychli si spojenci.

"Ale ani potom nemusíme být v úzkých. Jakmile se staneme vyslanci, zeptáme se pánů Boehmera a Bossange, s kým mají v Lisabonu finanční spojení, načež jim vystavíme a podepíšeme směnku na dotyčnou lisabonskou firmu a přivěsíme k ní, budou-li chtít, tolik pečetí, kolik jich na vyslanectví najdeme."

"To je znamenitý nápad," prohlásil don Manuel blahosklonně. "Zabýval jsem se hlavní myšlenkou, o podrobnostech jsem nepřemýšlel."

"A ty jsme dali dohromady, jak se sluší a patří," olízl si jazyk bankéř faraa, ačkoli sám k ničemu nepřispěl.

"Teď bychom si měli rozdělit úlohy," navrhl Beausire. "Vyslancem bude samozřejmě don Manuel."

"Nikdo jiný se k tomu lépe nehodí," ujišťovali spiklenci sborem.

"Pan Beausire bude mým sekretářem a tlumočníkem," jal se rozdílet hodnosti novopečený vyslanec.

"Jak to?" zeptal se Beausire nejistě.

"Jako pan de Souza nemusím umět francouzsky. Znám trochu toho pána a vím, že hovoří, což se mu i tak stává dosti zřídka, jenom portugalsky, svým mateřským jazykem. Vy naopak, pane Beausire, jste byl hodně na cestách, dovedete se pohybovat v Paříži, znáte velký svět, mluvíte obstojně portugalsky..."

"Dost špatně," namítal Beausire,

"Dost dobře, aby ve vás nepoznali rodilého Pařížana."

"To je pravda, ale..."

"A potom," dodal Portugalec, upíraje černé pichlavé zraky Beausirovi pevně do očí, "největší zásluhu čeká největší odměna."

"To je samozřejmé," souhlasili ostatní.

"Dobrá, budu tedy sekretářem a tlumočníkem."

"Pokud jde o odměnu, domluvme se na tom raději hned," navrhl bankéř. "Jak se rozdělíme?"

"To je docela jednoduché," odpověděl don Manuel. "Je nás dvanáct."

"Ano, dvanáct."

"Rozdělíme tedy zisk na dvanáct dílu, s tou výjimkou, že někteří z nás dostanou jeden a půl dílu, například já, protože jsem přišel na ten nápad a jako vyslanec budu mít největší starosti, a pak tady můj tajemník pan Beausire, jednak pro své přítomné a budoucí zásluhy, jednak proto, že ten podnik vyčenichal a byl by jej málem vykřičel na ulici."

Beausire kýval hlavou na souhlas.

"A konečně," dodal Portugalec, "půldruhého dílu tomu, kdo prodá diamanty."

"Cože?" vykřikli spiklenci jako jeden muž, "ten si nezaslouží víc než půl dílu."

"Jak to?" zeptal se don Manuel překvapeně. "Kdo bude prodávat, vydá se přece ve velké nebezpečí."

"To jistě," přisvědčil bankéř, "ale dostane všelijaké dary, úplatky, spropitné, prémie, a to všechno mu beztoho zůstane za nehty."

Všichni se dali do smíchu. Tihle výtečníci si rozuměli bez dlouhých řečí.

"Tím jsme se tedy dohodli o tom nejdůležitějším," končil rozpravu Beausire, "podrobnosti si nechme na zítřek. Je už dost pozdě."

Myslel přitom na Olivu, zůstala na plese sama s modrým dominem a k němu Beausire, přestože tak štědře a bezstarostně rozdávalo zlaťáky, nechoval zrovna slepou důvěru.

"Ne, ne," ohrazovali se spojenci. "Domluvme se o všem raději hned. Jaké podrobnosti máte na mysli?"

"Například cestovní kočár s erbem pana de Souza," nadhodil Beausire.

"To by trvalo dlouho, než by nám ho někdo namaloval, a pak by to ještě muselo dlouho schnout," ošíval se Manuel.

"Uděláme to tedy jinak," navrhl Beausire, "kočár pana vyslance se cestou porouchal a Jeho Excelence se musela spokojit s kočárem svého sekretáře."

"Vy máte kočár?" zeptal se Portugalec.

"První, který potkám."

"A erb?"

"Jaký tam bude, takový tam bude. Na sekretáři nezáleží."

"To máte pravdu a silně to zjednodušuje situaci. Poházíme ho blátem, takže kancléř stejně neuvidí víc než nějaké čáry máry."

"A co ostatní členové vyslanectví?" dotazoval se bankéř.

"My dva přibudeme navečer, to je pro začátek nejvýhodnější, a vy ostatní se dostavíte na druhý den ráno za námi, až už bude všechno připraveno."

"Velmi dobře."

"Každý vyslanec potřebuje vedle sekretáře také komorníka," poznamenal don Manuel, "to je choulostivá úloha."

"Pane komandére," obrátil se bankéř na jednoho z darebáků, "vy se ujmete úlohy komorníka."

Komandér se uklonil.

"A co peníze na nákupy?" otázal se Manuel. "Já jsem na suchu."

"Já mám sice peníze," podotkl rozpačitě Beausire, "ale patří mé milence."

"Kolik je v pokladně?" dotazovali se spiklenci.

"Klíče, pánové," požádal bankéř.

Členové akademie vytáhli z kapes klíčky od dvanácti zámků, na něž bylo uzavřeno dvojité dno hracího stolku, tak aby nikdo z členů učené společnosti neměl přístup k penězům v nepřítomnosti jedenácti ostatních kumpánů.

Začalo se počítat.

"Sto devadesát osm louisdorů mimo rezervní fond," hlásil bankéř, kterému se po celou dobu té operace všichni zúčastnění bedlivě dívali na prsty.

"Dejte je panu Beausirovi a mně," požadoval Manuel, "nestojí to přece celkem za řeč."

"Dejte nám jen dvě třetiny, ostatek ponechte pro zbylé cleny vyslanectví," navrhoval velkomyslně Beausire a jeho návrh byl přijat s všeobecným nadšením.

Don Manuel a Beausire si tedy ponechali sto dvaatřicet louisdorů, zatímco šestašedesát připadlo ostatním.

Potom se dohodli, kde se sejdou zítra, a rozešli se. Beausire sbalil spěšně domino pod paži a chvátal do ulice Dauphine, kde doufal nalézt slečnu Olivu se všemi starými přednostmi a novými louisdory.

30. Vyslanec

Druhý den k večeru projížděl branou d'Enfer tak zablácený a zaprášený kočár, že by na něm byl nikdo nerozeznal erb.

Dvojspřeží, zapřažené do kočáru, cválalo tryskem a kočí na kozlíku se naparovali, jako by vezli knížete.

Povoz zastavil před dosti vzhledným palácem v ulici Jussienne.

U bran tohoto domu čekali dva muži. Jeden byl oblečen v honosný šat, jakých se používalo při slavnostních

příležitostech, druhý měl na sobě obyčejnou livrej, jakou nosívali v těch dobách zřízenci kdekterého pařížského úřadu; jinými slovy vypadal jako vrátný v plné parádě.

Vůz zajel do vrat, a ta se okamžitě zavřela před nosem několika čumilů.

Muž ve slavnostním šatě přistoupil přeuctivě k dvířkám kočáru a poněkud chvějícím se hlasem spustil v chatrné portugalštině jakýsi proslov.

"Kdo jste?" otázal se zvnitřku odměřený hlas taktéž portugalsky, jenomže se správným přízvukem.

"Nehodný kancléř vyslanectví, Vaše Excelence."

"Dobrá, dobrá. Jakou to jen mluvíte hroznou portugalštinou, milý pane kancléři! Kudy se mám dát?"

"Tudy, monseigneure, tudy."

"Není to zrovna královské uvítání," povzdychl si urozený don Manuel, opíraje se o komorníka a sekretáře.

"Vaše Excelence ráčí milostivě prominout," blekotal kancléř svou přišernou portugalštinou, "monseigneurův kurýr přijel teprve dnes ve dvě odpoledne, aby oznámil příjezd Vaší Excelence. Nebyl jsem doma, monseigneure, zdržoval jsem se v záležitostech vyslanectví mimo dům. Sotva jsem se vrátil, nalezl jsem dopis Vaší Excelence. Zbylo mi jen několik hodin, abych dal otevřít monseigneurovy komnaty; právě se v nich rozsvěcují světla."

"Dobrá, dobrá."

"Mám nesmírnou radost, že mám tu čest poznat vznešenou osobnost našeho nového pana vyslance."

"Pst, pst, ticho o tom, nechci, aby se to rozhlásilo, dokud nedostanu z Lisabonu příslušné příkazy. Buďte jen tak laskav, pane, a doveďte mě do ložnice, klesám únavou. O ostatním se domluvte s panem tajemníkem, řekne vám, co je potřeba zařídit."

Kancléř se Beausirovi uctivě uklonil. Ten mu poděkoval obřadným pozdravem a vybídl ho se zdvořilou ironií:

"Mluvte jen francouzsky, pane, dá vám to menší námahu a mě to nebude tak tahat za uši."

"S vaším dovolením, pane," koktal kancléř, "opravdu mi to půjde líp, mám trochu neohrabanou výslovnost, pane sekretáři..."

"Pozoruji, pozoruji," usmál se Beausire shovívavě.

"Jste roztomilý člověk, pane sekretáři, to se pozná na první pohled," lichotil se kancléř, "snad mi dovolíte skromnou otázečku. Nebude se na mě pan de Souza zlobit, že tak lámu krásnou portugalštinu?"

"Nedělejte si starosti, pane kancléři," ujišťoval ho blahovolně Beausire, "zejména mluvíte-li správně francouzsky."

"Já abych nemluvil francouzsky," spráskl ruce kancléř, "vždyť jsem Pařížan, narodil jsem se v ulici Saint-Honoré."

"Pak je všechno v nejlepším pořádku," ujišťoval ho Beausire. "A jak se jmenujete, pan kancléři? Tuším Ducorneau?"

"Ducorneau, Ducorneau, pane sekretáři. Je to šťastné jméno, má na poslech krásnou španělskou koncovku, když se to někomu líbí. Pan sekretář zná mé jméno. To je pro mě velká čest."

"Ale ano, jste v Lisabonu dobře zapsán. a to nás také odvrátilo od původního úmyslu. Vzít si do Paříže nového kancléře."

"Ach, jsem vám zavázán velkými díky, pane sekretáři, a je to pro mě opravdu velké štěstí, že byl jmenován vyslancem právě pan de Souza.

"Zdá se mi, že pan vyslanec zvoní."

"Pojďme, pojďme, ať Jeho Excelence nečeká."

Vyběhli po schodech. Pan vyslanec se už s pomocí horlivého komorníka převlékl a byl teď v nádherném županu. Právě ho měl v práci holič, kterého nakvap přivolali. Několik napohled honosných pouzder a ostatní cestovní potřeby byly rozloženy po stole a po křeslech.

V krbu plápolal velký oheň.

"Vstupte, pane kancléři, vstupte," volal milostivě vyslanec, zabořený do obrovské lenošky s poduškami právě před krbem.

"Bude se pan vyslanec zlobit, budu-li na něho mluvit francouzsky?" zeptal se potichu kancléř Beausira.

"Ale ne, jen se nebojte."

Ducorneau pozdravil francouzsky.

"Ale to je báječné, pane kancléři," usmál se vyslanec, "vy mluvíte znamenitě francouzsky."

Myslí si, že jsem Portugalec, pomyslil si kancléř plný blaha a tajně stiskl Beausirovi ruku.

"Můžeme povečeřet?" otázal se don Manuel.

"Zajisté, Vaše Excelence, Palais Royal je pár kroků odtud a znám tam kuchaře, který donese Vaší Excelenci výbornou večeři."

"Jako by to bylo pro vás, pane du Corno."

"Jak si Vaše Excelence ráčí přát... A kdyby monseigneur dovolil, osmělil bych si mu nabídnout několik lahví výborného francouzského vína, že by něco tak tajemného nepředložili Vaší Excelenci ani v Oportu."

"Á, náš pan kancléř má tedy dobrý sklep?" zeptal se Beausire škádlivě.

"Je to můj jediný přepych, pane sekretáři," odpověděl pokorně uctivý mužík a Beausire a don Manuel si teprve teď ve světle svíček mohli všimnout, že má živá očka, buclaté tváře a kvetoucí nos.

"Jak je vám libo, pane kancléři," souhlasil milostivě vyslanec. "Přineste to své znamenité víno a můžete povečeřet s námi."

"Jaká to čest..."

"Jenom se neupejpejte. Dnes jsem ještě na cestě, teprve od zítřka budu vyslancem, a to si pak promluvíme o úředních záležitostech."

"Ach, monseigneur mi jistě dovolí, abych se mohl převléci."

"Jenom zůstaňte, v čem jste," vybídl kancléře Beausire, "jste oblečen náramně."

"Není to večerní úbor, pane sekretáři."

"Nevadí, nevadí, jsme tu jen sami mezi sebou, my se na vás zlobit nebudeme a bude nám milejší, věnujete-li nám čas, který byste ztratil oblékáním. Excelence se mnou jistě ráčí souhlasit," obrátil se Beausire k donu Manuelovi.

Ten jen blahosklonně pokývl hlavou.

Rozradostněný mužík odběhl, aby co nejrychleji ukonejšil hlad jeho Excelence.

Mezitím se ti tři rošťáci trochu porozhlídli po svém novém sídle.

"Kancléř spí asi tady, ne?" otázal se don Manuel.

"Nemyslím," zavrtěl hlavou Beausire. "Má dobrý sklep a tak má jistě také někde nějakou pěknou švadlenku. Je to starý mládenec."

"A vrátný?"

"Toho se musíme zbavit."

"Postarám se o to."

"Co ostatní sluhové v domě?"

"Je to najatý personál a zítra je nahradíme svými lidmi."

"Kuchyně? Spižírna?"

"Nic takového. Bývalý vyslanec tady nebydlel. Měl svůj dům ve městě."

"A pokladna?"

"O tom si musíme pohovořit s kancléřem. Je to dost choulostivá záležitost."

"Já si to vezmu na starost," nabídl se Beausire. "Už jsem se s ním skamarádil."

"Pst, pst! Už jde!"

Ducorneau se vskutku vracel sotva dechu popadaje. Objednal večeři v dobrém hostinci v ulici de Bons-Enfants, vyzvedl ve své pracovně šest lahví úctyhodného vzezření a jeho rozzářený obličej prozrazoval, že je plně připraven holdovat všem vzácným ctnostem, jež dokáží sloučit obě slunce, totiž příroda a diplomacie, aby pozlatila to, čemu cynikové říkají lidská fasáda.

"Vaše Excelence nehodlá sejít dolů do jídelny?" otázal se kancléř.

"Ne, ne, pojíme společně zde, tady u krbu."

"Jak si monseigneur ráčí přát. Zde je, prosím, víno."

"Topasy," ocenil znalecky Beausire, zvedaje jednu z číší proti světlu svíčky.

"Posaďte se, pane kancléři," pobízel vlídně vyslanec, "než komorník prostře na stůl."

Ducorneau se posadil.

"Kdy přišly poslední depeše?" otázal se don Manuel.

"Ten den, než odejel váš... než odejel předchůdce Vaší Excelence."

"Dobrá. Vyslanectví je, doufám, v pořádku?"

"V naprostém pořádku, Vaše Excelence."

"Peněžní nesnáze nemáte?"

"Pokud vím, nemáme."

"Žádné dluhy? Kdyby nějaké byly, museli bychom je ze všeho nejdřív zaplatit. Můj předchůdce je znamenitý muž a já ochotně převezmu všechny jeho finanční závazky."

"Ach, to nebude třeba, monseigneure. Pan vyslanec zaplatil všechny dluhy už před třemi nedělemi a ještě den po jeho odjezdu došlo sto tisíc livrů."

"Sto tisíc livrů?" vykřikli radostně překvapeni Beausire i don Manuel.

"Ve zlatě," dodal kancléř.

"Ve zlatě," opakovali jako ozvěna vyslanec, sekretář, dokonce i komorník.

"Takže je vcelku v pokladně..." nadhodil Beausire, přemáhaje vzrušení.

"Sto tisíc tři sta osmadvacet livrů, pane sekretáři."

"Není to mnoho," poznamenal chladně don Manuel.

"Naštěstí nás Její Veličenstvo královna dobře vybavila. Říkal jsem vám, pane sekretáři," obrátil se k Beausirovi, "že bychom měli v Paříži nedostatek, kdybychom se spolehli jen na pokladnu vyslanectví."

"Nebýt toho, že Vaše Excelence učinila příslušná opatření," podotkl Beausire uctivě.

Po této znamenité kancléřově zprávě nálada nových pánů na vyslanectví podstatně stoupla. Výborná večeře, sestávající z lososa, humrů, zvěřiny a šlehaček, jen ještě přispěla k veselí portugalského panstva.

Ducorneau, který si oddechl, že všechno tak báječně dopadlo, jedl za deset španělských grandů a ukazoval, že poctivý Pařížan si váží stejně portského a jerezského jako brieského nebo tonnerského.

Pan Ducorneau blahořečil nebesům, že mu seslala vyslance, který dává přednost francouzštině před portugalštinou a portugalským vínům před francouzskými.

Tonul v záplavě blaženosti, která stoupá do hlavy, je-li náležitě uspokojen žaludek, a nebyl nikterak nespokojen, když ho vyslanec vybídl, aby pro dnešek zanechal svých povinností a odebral se na lože. Zvedl se poněkud namáhavě, předvedl dosti nebezpečnou poklonu, při níž rozkolébal několik kusů nábytku, konečně šťastně dospěl ke dveřím a vyvrávoral na ulici.

Beausire a don Manuel se dosud neseznámili s vyslaneckým sklepem natolik, aby mohli jít bez výčitek svědomí spát. Ostatně, po svých pánech musel teď povečeřet také ještě komorník a komandér se zhostil výtečně této úlohy, řídě se příkladem Jeho Excelence a pana sekretáře.

Plán na příští den měli zhruba hotov. Všichni tři čistí ptáčci, když se přesvědčili, že vrátný už spí, podrobili dům

důkladné prohlídce.

31. Pánové Boehmer a Bossange

Díky čilému panu Ducorneauovi nastal nazítří hned od rána na vyslanectví čilý ruch. Stará budova se probudila z ospalé letargie, kanceláře, psací stoly, slavnostní uniformy, koně řehtající na dvoře - to vše kypělo dnes životem, zatímco ještě včera tu vládlo tísnivé ticho a hřbitovní klid.

V celé čtvrti se rychle rozšířila zvěst, že v noci přijela z Portugalska vysoká osobnost, pověřená důležitými úkoly.

Ta zpráva, která na jedné straně mohla našim třem darebákům zjednat dobrou pověst a potřebný ohlas, byla pro ně na druhé straně zdrojem stále rostoucích obav.

Policie pánů de Crosne a de Breteuil měla dlouhé uši a nehodlala si je při podobných příležitostech rozhodně zacpávat, měla Arguéovy oči a určitě by je nebyla ochotna přivřít jen proto, že jde o nějaké pány diplomaty z Portugalska - spíše naopak.

Don Manuel však, který měl v těchhle věcech určité zkušenosti, ujistil Beausira, že při dostatečné drzosti pánů diplomatů nepojme policie nějaké podezření dřív než za čtrnáct dní. Má tedy ctihodná společnost zhruba deset dní na provedení svých ušlechtilých plánů, zatímco jí podle Manuelova střízlivého odhadu bude stačit pouhých šest dnů.

Ranní červánky právě pohasly, když dva najaté vozy přivezly do domu devět darebů, kteří od té chvíle měli tvořit personál vyslanectví.

Beausire jim rychle přidělil úlohy, jednoho umístil v pokladně, druhému svěřil archív, třetí zaujal místo vrátného, kterého propustil sám Ducorneau pod záminkou, že neumí portugalsky. Palác byl tedy v mžiku obsazen posádkou, která měla dostatek sil, aby zabránila komukoliv nežádoucímu vstoupit na výsostnou půdu a do posvátné budovy vyslanectví.

Nežádoucí je zejména policie pro všechny, kdo mají nějaká politická nebo jakákoli jiná tajemství.

K poledni vstoupil don Manuel, či spíše pan de Souza, vyslanec Jejího portugalského Veličenstva, v honosném úboru do kočáru, který najal Beausire za pět set livrů měsíčně a zaplatil dopředu na čtrnáct dní. V doprovodu svého sekretáře a komorníka zamířil k obydlí pánů Boehmera a Bossange.

Kancléř dostal příkaz, aby ve vyslancově nepřítomnosti vyřizoval všechny běžné záležitosti, otázky, týkající se pasů, odškodnění a podpor, vyslanec ho však upozornil, aby vydával peníze a platil účty jen za sekretářova souhlasu. Pánové si totiž chtěli zachovat celých sto tisíc liber jako základ pro svůj podnik.

Panu vyslanci bylo oznámeno, že královští klenotníci bydlí na nábřeží de l'Ecole a zástupci Jejího portugalského Veličenstva se tam dostavili v jednu hodinu odpoledne.

Komorník zaklepal na klenotníkovy dveře, jež byly zavřeny na pevné zámky a pobity velkými hřeby se širokými hlavičkami jako dveře nějakého vězení. Hřeby byly seskupeny tak, že tvořily víceméně ozdobné ornamenty. Tolik však bylo jisto, že by nikdy nebozez, pilník nebo pilka nevnikly do dřeva, aniž si přitom nevylámaly zuby na nějakém kusu železa.

Zamřížované okénko se otevřelo a kdosi se otázal komorníka, co si přeje.

"Pan vyslanec Jejího Veličenstva portugalské královny si přeje mluvit s pány Boehmerem a Bossangem," ohlásil komorník.

V okně prvního patra se mihla jakási postava a brzy se ozvaly na chodbě kvapné kroky. Dveře se otevřely.

Don Manuel vystoupil se vznešenou pomalostí z kočáru.

Beausire vyskočil z vozu první, aby podal Jeho Excelenci rámě.

Muž, který vyšel oběma Portugalcům tak úslužně vstříc, byl sám pan Boehmer. Zaslechl, že před domem zastavuje kočár, podíval se z okna, uslyšel slovo vyslanec a švihl sebou, aby Jeho Excelence nemusela dlouho čekat.

Klenotník se rozplývat v samých poklonách a omluvách, zatímco Jeho Excelence mlčky stoupala do schodech pan Beausire si povšiml, že za nimi zavřela stará statná služebná dveře na zámek a na závory, jichž bylo na dveřích požehnaně.

Poněvadž se zdálo, že tato opatření vzbuzují páně Beausirův podiv, řekl mu pan Boehmer:

"Račte prominout pane, jsme však ve svém nešťastném povolání vydáni tolikerému nebezpečí, že se nám takováto bezpečnostní opatření stala už druhou přirozeností."

Don Manuel zůstal netečný. Boehmer si toho všiml a zopakoval Jeho Excelenci, co právě řekl Beausirovi a nač sekretář odpověděl shovívavým úsměvem. Protože se však ani pak nesetkal u vyslance s žádným zájmem, rozhodil v rozpacích ruce:

"Doufám, že se Jeho Excelence neurazila?"

"Jeho Excelence nemluví francouzsky a nerozumí vám, pane," poznamenal Beausire. "Budu panu vyslanci tlumočit vaši omluvu - pokud ovšem sám nemluvíte portugalsky," dodal spěšně.

"Nemluvím, pane, bohužel nemluvím."

"Budu tedy mluvit za vás."

A pan Beausire zamumlal několik slov lámanou portugalštinou, načež pan vyslanec odpověděl plynně touže řečí.

"Jeho Excelence pan hrabě de Souza, vyslanec Jejího nejkřesťanštějšího Veličenstva portugalské královny, ráčil přijmout vaše omluvy, pane, a pověřil mě, abych se vás zeptal, máte-li dosud na prodej krásný démantový náhrdelník, o němž jsme slyšeli."

Boehmer zvedl hlavu a podíval se na Beausira pohledem člověka, který okamžitě pozná, s kým má tu čest.

Beausire snesl ten pohled jako obratný diplomat.

"Démantový náhrdelník," opakoval zvolna Boehmer, "velmi krásný démantový náhrdelník?"

"Ten, který jste nabídl Jejímu Veličenstvu francouzské královně," dodal Beausire. "Její nejkřesťanštější Veličenstvo naše nejmilostivější panovnice se alespoň něco takového dozvěděla."

"Pán ráčí být úředníkem Jeho Excelence, pana vyslance?" otázal se pan Boehmer.

"Jsem osobní tajemník Jeho Excelence, pane," odpověděl Beausire.

Don Manuel se zatím posadil jako velkomožný pán a prohlížel si malby dobře zařízeného pokoje, jehož okna vedla na nábřeží.

Nádherné slunce se odráželo v Seině a topoly podél řeky, rozvodněné ještě a kalné od jarního tání, se pyšnily prvními něžnými zelenými výhonky.

Don Manuel si přestal prohlížet obrazy a rozhlédl se z okna po krajině.

"Zdá se mi, pane," ozval se Beausire zvysoka, "že neráčíte věnovat pozornost tomu, co vám říkám."

"Jak to, pane?" bránil se Boehmer, překvapen pohoršeným tónem návštěvníka.

"Pozoruji totiž, že Jeho Excelence je netrpělivá."

"Račte prominout, pane," omlouval se klenotník, "ale nesmím náhrdelník ukazovat, pokud není přítomen pan Bossange, můj společník."

"Snad byste ho tedy mohl zavolat?" navrhoval Beausire zrudlý hněvem.

Don Manuel se důstojně zvedl a se značnou dávkou důstojnosti pronesl ledově několik portugalských vět, při nichž se Beausire několikrát uctivě uklonil.

Potom se monseigneur obrátil znovu k oběma mužům zády, přistoupil k oknu a začal se opět rozhlížet po krajině.

"Jeho Excelence říká, pane," obrátil se Beausire pohrdlivě ke klenotníkovi, "že ceká už deset minut a že není zvykla čekat nikde, ani v královských pokojích ne."

Boehmer, celý červený, se mlčky uklonil, sáhl po šňůře a zazvonil na zvonec.

Ani ne za minutu se objevil jiný pán. Byl to pan Bossange, společník firmy.

Boehmer mu několika slovy objasnil celou záležitost.

Bossange se podíval na oba Portugalce a požádal Boehmera o klíč, aby mohl otevřít pokladnu.

Tak se mi zdá, pomyslil si Beausire, že takzvaní poctiví obchodníci si důvěřují navzájem asi tolik jako zloději.

Za několik minut se vrátil pan Bossange, v levé ruce držel jakési pouzdro. Pravou ruku měl pod kabátem. Beausire zřetelně zahlédl, kterak se tam rýsují dvě pistole.

"Možná že vypadáme důstojně," prohodil vážně don Manuel k Beausirovi, "ale tihle kupčíci nás přesto pokládají spíš za dareby než za vyslance."

Díval se přitom zpytavě na klenotníky, aby z jejich tváří vyčetl sebemenší známku, zda snad nerozumějí portugalsky.

Nestalo se však nic, objevil se jen náhrdelník, náhrdelník tak krásný, že jeho lesk až oslňoval.

Důvěřivě vložil klenotník pouzdro do rukou donu Manuelovi.

"Ten se prudce a hněvivě obrátil k svému tajemníkovi:

"Řekněte těm ničemům, pane," vykřikl vztekle, "že zneužívají práva obchodníků napalovat důvěřivé zájemce. Ukazují mi skleněné tretky, já jsem chtěl vidět diamanty. Řekněte jim, že si budu jménem své královny stěžovat na francouzském ministerstvu zahraničí a že požádám, aby byli vsazeni do Bastily takovíhle drzí podvodníci, kteří si dovolují klamat a urážet vyslance Jejího Veličenstva portugalské královny."

Při posledních slovech hodil pouzdro na stůl, až se náhrdelník rozletěl po kanceláři.

Beausire ani nepotřeboval překládat, dramatický výjev sám o sobě postačil.

Pánové Boehmer a Bossange se překonávali v omluvách a vysvětlovali, že ve Francii se předkládají jen napodobeniny diamantů, tedy nepravé skvosty: poctivý kupec si prý podle nich dovede udělat představu o pravých skvostech, zloděje pak nelákají a neuvádějí v pokušení.

Pan de Souza pohrdavě mávl rukou, prohodil několik hněvivých slov a před zraky poděšených klenotníků se bral ke dveřím.

"Jeho Excelence je velmi pohoršena," tlumočil Beausire, "že lidé, kteří si přivlastňují titul královských klenotníků, nedovedou rozeznat vyslance od zlodějů. Jeho Excelence nemá už o vaše střepy zájem a odchází."

Pánové Boehmer a Bossange se na sebe významně podívali, poníženě se ukláněli a znovu ujišťovali oba Portugalce nejhlubší úctou.

Pan de Souza jim div nešlapal po ohnutých šíjích.

Kupci se na sebe znovu poplašeně podívali a ve zmatku se div nevrhli na kolena.

Beausire následoval hrdě svého pána.

Stará služebná odstrčila závory a otevřela dveře.

"Na vyslanectví, ulice de la Jussienne!" zavolal Beausire na komorníka.

"Na vyslanectví, ulice de la Jussienne!" zavolal komorník na kočího.

Boehmer poslouchal u okna.

"Nepovedlo se to!" zamumlal komorník.

"Povedlo se to!" zahučel Beausire. "Za hodinu budou u nás ti dva hlupáci jako na koni."

Kočár ujížděl, jako by ho táhlo čtyřspřeží.

32. Na vyslanectví

Když se oba pánové vrátili na vyslanectví, obědval pan Ducorneau pokojně ve své kanceláři.

Beausire ho požádal, aby přišel k panu vyslanci, a tam mu řekl:

"Jistě chápete, milý pane kancléři, ze muž jako pan hrabě de Souza není obyčejným vyslancem."

"Nikdy jsem o tom nepochyboval," uklonil se kancléř.

"Jeho Excelence chce v Paříži zaujmout vynikající místo mezi aristokracií a vybranou společností," pokračoval pan Beausire. "Proto pokládá jeho Excelence za nemožné bydlet trvale v tomhle ošklivém domě v ulici de la Jussienne. Bude tedy nutné nalézt pro monseigneura jinou důstojnou rezidenci."

"To značně ztíží diplomatické styky," poznamenal kancléř. "Budeme muset běhat daleko pro podpisy."

"Jeho Excelence vám dá vůz, milý Ducorneau," usmál se Beausire.

Ducorneau div neomdlel radostí.

"Je to div, že jste ho dosud neměl," pokračoval Beausire. "Kancléř, který má důstojně reprezentovat svého vyslance, musí mít vlastní kočár. Ale o téhle maličkosti si pohovoříme, až na to bude kdy. Teď musíme informovat pana vyslance o běžných záležitostech. Kde je pokladna?"

"Nahoře, pane, v komnatách pana vyslance."

"Tak daleko od vás?"

"To je z opatrnosti, pane. Zloději se snáz dostanou sem do přízemí než nahoru do prvního patra."

"Zloději!" usmál se Beausire pohrdavě. "Ti by se tak namáhali kvůli našim pár grošům!"

"Sto tisíc liber!" spráskl pan Ducorneau ruce. "A pan sekretář tomu říká pár grošů! Z toho je vidět, jaký je pan hrabě boháč! Sotva se najde sto tisíc liber v pokladně některého jiného vyslance!"

"Pojďme si pokladnu prohlédnout!" přikázal sekretář, "rád bych se už pustil do úřadování."

"Okamžitě, okamžitě, pane," chvátal kancléř do prvního poschodí.

Pan Ducorneau otevřel pokladnu, zatřpytilo se sto tisíc livrů z poloviny ve zlatě, z poloviny ve stříbře.

Kancléř podal Beausirovi klíč, ten si ho u okna chvilku prohlížel, obdivoval se důmyslným vroubkům a složitým ozdobám. Přitom si hbitě zhotovil otisk do vosku. Potom vrátil klíč kancléři.

"Pane Ducorneau, bude lépe, ponecháte-li si klíč sám. Já jsem stále na cestách, ještě bych jej mohl ztratit. Pojďme k panu vyslanci."

Don Manuel popíjel čokoládu, portugalský národní nápoj. Skláněl se velmi zaujat nad nějakým papírem popsaným všelijakými číslicemi. Když oba muži vstoupili, zeptal se kancléře:

"Rozumíte šifrám?"

"Nerozumím, Vaše Excelence."

"Pan sekretář vás do nich musí zasvětit. Ušetříte mi tím spoustu únavné práce, kterou nemusí dělat vyslanec. Mimochodem, jak to vypadá s pokladnou?" obrátil se na pana Beausira.

"Je v nejlepším pořádku, jako všechno, co spadá do působnosti páně Ducorneauovy," odvětil Beausire.

"Sto tisíc livrů?"

"Na hotovosti, Excelence."

"Dobrá, posaďte se, pane Ducorneau, potřeboval bych od vás určitou informaci."

"K službám, Vaše Excelence," rozzářil se kancléř.

"Jde o důležitou státní záležitost, pane Ducorneau."

"Poslouchám,monseigneure."

Ctihodný kancléř si přitáhl židli blíže k vyslancově lenošce.

"Je to opravdu vážná záležitost a budu potřebovat vaší pomoci. Znáte v Paříži nějaké slušné klenotníky?"

"Pánové Boehmer a Bossange, královští klenotníci, Excelence."

"O těch nechci ani slyšet. Vrátil jsem se právě od nich a nikdy už mi nesmějí přijít na oči."

"Měli snad to neštěstí, že něčím rozhněvali Vaši Excelenci?"

"Na nejvyšší míru, pane du Corno."

"Kdybych se snad směl osmělit..."

"Jen se neostýchejte, pane du Corno."

"Dovolil bych se otázat, čím ti pánové, požívající nejlepší pověsti ve svém oboru. . ."

"Jsou to praví židi, pane Corno, a ještě ke všemu tak hloupí, že pro tu hloupost přijdou o jeden nebo o dva milióny."

"Oh!" vykřikl Ducorneau pln zvědavosti.

"Byl jsem pověřen naší nejmilostivější královnou, abych projednal koupi drahého démantového náhrdelníku."

"Ach už vím, vím. Je to patrně onen náhrdelník, který objednal nebožtík král pro hraběnku Dubarry."

"Vy jste poklad, Ducorneau, vy víte všechno. Chtěl jsem ten náhrdelník koupit. Ale věc se zapředla takovým způsobem, že nekoupím nic!"

"Měl bych snad podniknout nějaký zákrok?"

"Pane Corno!"

"Diplomaticky, monseigneure, velmi diplomaticky!"

"To by snad šlo, znáte-li nějak ty pány."

"Pan Bossange je můj vzdálený příbuzný, jak se to říká u nás v Bretani: Jejich kráva šlápla do naší trávy."

Don Manuel a Beausire se na sebe zpytavě podívali. Chvíli bylo ticho. Oba lumpíci uvažovali, co dělat.

Vtom otevřel sluha dveře a ohlásil:

"Pánové Boehmer a Bossange."

Don Manuel se prudce nadzvedl a rozkázal:

"Vyhoďte je!"

Sluha se otočil ke dveřím, potěšen tímto úkolem.

"Ne, vyžeňte je vy sám, pane tajemníku," přikazoval vyslanec.

"Kristovy rány," vykřikl pan Ducorneau prosebně.

"Dovolte mi, Vaše Excelence, abych to udělal sám! Aspoň jim to trochu osladím, nedá-li se tomu zabránit."

"Jak je vám libo," pokrčil don Manuel lhostejně rameny.

Sotva úslužný mužík vyběhl ze dveří, přistoupil Beausire k Manuelovi.

"Zatraceně, ještě se to všechno zkazí!" zasykl don Manuel.

"Ale kdež, Ducorneau to napraví."

"Naopak, Ducorneau všecko pokazí. Tam u těch chlapů jsme spolu přece mluvili jen portugalsky. Vy jste jim řekl, že nerozumím ani slovo francouzsky. Ducorneau teď vyžvaní, že spolu mluvíme francouzsky. Všecko to pokazí, uvidíte!"

"Poběžím za ním."

"Neměl byste se tam snad v téhle chvíli ukazovat, Beausire."

"Jen se nebojte, nechte to na mně."

"Dělejte si, co chcete."

Beausire vyběhl ze dveří.

Pány Boehmera a Bossange potkal pan Ducorneau v přízemí. Jejich chování se nápadně změnilo od okamžiku, kdy se octli na vyslanectví. Byli teď nesmírně zdvořilí, ostatně ovzduší této ctihodné budovy jim zřejmě vnukalo také víc důvěry.

Nepočítali, že se tu sejdou s někým známým, ale sotvaže ho zahlédli, horlivě ho zatáhli do prvních dveří. Pan Bossange radostně vykřikl, sotva spatřil pana Ducorneaua.

"Vy jste tady!" snažil se ho obejmout. "Jaké to překvapení!"

"Jak je to od vás hezké, že se ke mně hlásíte, bohatý pane bratranče," posmíval se pan Ducorneau. "To snad proto, že jsem na vyslanectví?"

"Ale, ale, nač tak kysele," chlácholil ho pan Bossange. "Jestli jsme si byli doposud trochu cizí, nemusí to být navěky. Odpusťte mi to a prokažte mi maličkou službu, pane bratranče."

"Právě proto jsem přišel."

"Děkuju,vám, můj drahý. Vy jste úředníkem na vyslanectví?"

"Nu ano, co je na tom divného?"

"Mohl byste mi poskytnout malou informaci?"

"O čem a o kom?"

"O samotném vyslanectví."

"Jsem tu kancléřem."

"Ach, jaká to čest! Ale výborně se nám to hodí. Rádi bychom mluvili s panem vyslancem."

"Jdu právě od něho. A mám vám vyřídit..."

"Co nám máte vyřídit?"

"Abyste se koukali klidit."

Klenotníci se na sebe podívali zdrceně.

"Protože, pánové," dělal Ducorneau důležitého, "jste se chovali k Jeho Excelenci nenáležitě, zklamali jste monseigneurovu důvěru a velmi jste ho rozhněvali."

"Poslyšte, pane kancléři, to by se snad dalo napravit. Kdybyste nás vyslechl..."

"To je zbytečné, pánové," ozval se v tu chvíli řezavým hlasem Beausire, který se objevil pyšně a pohrdavě na prahu pokoje. "Pane kancléři, jeho Excelence vás požádala, abyste ty pány vyprovodil za dveře. Vyprovoďte je, prosím."

"Pane sekretáři. . ."

"Pane Ducorneau, myslím, že víte, co je vaše povinnost," odpověděl Beausire mrazivě. "Jeho excelence nemá ve zvyku udílet rozkazy dvakrát."

A pan Beausire se otočil a odešel.

Kancléř vzal svého bratrance za pravé rameno, jeho společníka za levé a něžně je strkal ke dveřím.

"A je po kšeftě," krčil přitom rameny.

"Jak jste vy cizinci nedůtkliví!" stěžoval si Boehmer, jenž sám byl Němec.

"Když se někdo jmenuje hrabě de Souza a má devětkrát sto tisíc livrů ročního důchodu, může si být, jaký chce, drahý bratranče," ujišťoval pana Bossange kancléř.

"Ach," vzdychal si Bossange, "já jsem vám říkal, Boehmere, že jste v obchodních věcech příliš těžkopádný."

"Láry fáry," hartusil zarytý Němec, "my nebudeme mít jeho peníze, on nebude mít náš náhrdelník, tak jaképak fraky."

Už byli málem u dveří.

Ducorneau se dal do smíchu.

"Víte vy, co to je Portugalec, miláčkové?" zubil se pohrdavě. "Víte vy, měšťánkové, co to je vyslanec? Nevíte, viďte? Tak já vám to povím. Byl jednou jeden vyslanec, jmenoval se pan Potěmkin, jeho královna ho měla moc rada, a ten vyslanec kupoval té královně vždycky na vánoce koš třešní za sto tisíc tolarů, jedna třešně přišla na tisíc liber. To je dílo, co? A víte, co udělá náš pan hrabě Souza? Ten skoupí všechny brazilské doly a najde tam diamant větší než všechny ty vaše cerepetičky dohromady. Vyhodí na to dvacet miliónů, dvacet let svého ročního důchodu, ale co mu na tom záleží? Děti stejně nemá, tak co? Takový je náš pan Souza, holenkové!"

Zavíral jim vrata před nosem, ale pan Bossange vstrčil ještě honem špičku střevíce mezi dveře.

"Kdybyste to mohl nějak zařídit, nechali bychom se vidět."

"Tady se neberou úplatky," prohlásil pan Ducorneau důstojně.

A zavřel za nimi dveře.

Týž večer dostal vyslanec tento dopis:

Monseigneure,

muž, který je dychtiv vašich rozkazů a rád by se vám jako váš nejpokornější sluha co nejuctivěji omluvil, čeká u vašich dveří. Na pokyn Vaší Excelence vloží do rukou některého z vašich služebníků náhrdelník, který tak šťastně vzbudil pozornost Vaší Excelence.

Račiž Vaše Excelence přijmout ujištění naší nejhlubší úcty atd. atd. atd.

Boehmer a Bossange

"Náhrdelník je náš!" řekl don Manuel, když si přečetl ten dopis.

"Ne, ne," zavrtěl hlavou Beausire, "bude náš, až ho koupíme. A my ho koupíme."

"Ale jak?"

"Vaše Excelence nerozumí francouzsky, na tom jsme se dohodli. Především se však musíte zbavit pana kancléře."

"Jak to uděláme?"

"Nic jednoduššího. Svěříme mu nějaké důvěrné diplomatické poslání. Já už to zařídím."

"Myslím, že se mýlíte," odporoval don Manuel. "Měli bychom si ho tady nechat jako záruku."

"Vyžvaní, že mluvíte francouzsky jako pan Bossange a já."

"Nevyžvaní! Požádám ho o to."

"Dobrá, ať tedy zůstane. Uveďte muže s démanty."

Muž s démanty byl sám pan Boehmer, ukláněl se co nejhlouběji a omlouval se co nejpokorněji.

Potom se vytasil s diamanty a tvářil se, jako by je tu chtěl nechat.

Don Manuel ho zadržel.

"Ne, ne," vmísil se do toho i Beausire. "Nebudeme se už navzájem oťukávat. jste nedůvěřivý obchodník, budete jistě také poctivý člověk a není třeba žádných zkoušek. Posaďte se a popovídejme si, teď když vám pan vyslanec odpustil."

Dá to fušku, než člověk něco prodá, pomyslil si pan Boehmer.

Dá to fušku, než člověk něco ukradne, pomyslil si pan Beausire.

33. Obchod

Pan vyslanec se tedy rozhodl, že si prohlédne náhrdelník do podrobností.

Pan Boehmer ukazoval chlubně každý jednotlivý kámen a upozorňoval na jeho krásy.

"Pokud jde o náhrdelník jako celek," rozhovořil se pan Beausire, s nímž předtím Jeho Excelence chvilku rozmlouvala portugalsky, "nemá pan vyslanec námitek. Jako celek je náhrdelník opravdu nádherný. Pokud jde o jednotlivé diamanty, není tomu tak docela. Jeho Excelence si povšimla deseti kusů, které mají kaz."

"Oh, jak je to možné!" divil se pan Boehmer.

"Jeho Excelence," usmíval se Beausire, "se vyzná v démantech lépe než vy. Nezapomeňte, že Jeho Excelence je Portugalec a portugalští šlechtici si hrají v Brazílii s diamanty jako francouzské děti se sklíčky."

Don Manuel opravdu ukázal na několik diamantů a s podivuhodnou znalostí upozorňoval na sotva postřehnutelné kazy, jichž by si byl možná nepovšiml ani skutečný odborník.

"Přesto však," ohrazoval se Boehmer, poněkud překvapen, že se tak vznešený pán vyzná v démantech lépe než nějaký klenotník, "přesto však je tento náhrdelník, tak jak je, sbírkou nejkrásnějších diamantů, jaké lze v této chvíli vůbec vidět v Evropě pohromadě."

"To máte pravdu," souhlasil don Manuel a Beausire na jeho pokyn pokračoval:

"Pane Boehmere, přistupme tedy k věci: Její Veličenstvo naše nejmilostivější královna se doslechla o vašem náhrdelníku. Pověřila Jeho Excelenci pana vyslance, aby si náhrdelník prohlédl a projednal jeho koupi. Démanty se panu vyslanci líbí, řekněte nám tedy, kolik za náhrdelník požadujete?"

"Šestnáct set tisíc livrů," odpověděl pan Boehmer.

Beausire tlumočil tuto cifru vyslanci.

"Je předražen o sto tisíc livrů," poznamenal don Manuel.

"Monseigneure," odporoval klenotník, "hodnotu tak jedinečného předmětu, jako je tento, nelze ani přesně stanovit. Aby mohl být zhotoven tak nádherný skvost, bylo nutno podniknout tolik cest a málem dobrodružných výprav, že by se jich zalekl každý, kdo by o nich věděl to, co já."

"Je předražen o sto tisíc livrů," stál na svém neústupný Portugalec.

"Říká-li vám to pan vyslanec," dodal o své újmě Beausire, "můžete na to vzít jed, Jeho Excelence nemá ve zvyku smlouvat."

Boehmer byl poněkud zviklán. Nic totiž nepůsobí na nedůvěřivého obchodníka tolik, jako když zákazník smlouvá.

"Nemohl bych rozhodně přistoupit na nějakou slevu," pravil po chvilce váhání, "pokud by měla ovlivnit podíl na ztrátě nebo zisku, dohodnutém mezi mým společníkem a mnou."

Don Manuel si poslechl Beausirův překlad a zvedl se.

Beausire zavřel pouzdro a podal je panu Boehmerovi.

"Promluvím o tom samozřejmě s panem Bossangem," prohlásil kvapně klenotník. "Jeho Excelence s tím snad bude souhlasit?"

"Co tím chcete říci?"

"Nemýlím-li se, Jeho Excelence pan vyslanec nabídl za náhrdelník patnáct set tisíc livrů."

"Přesně tak."

"Trvá Jeho Excelence na této ceně?"

"Jeho Excelence nikdy nemění nic na tom, co jednou řekla," potvrdil důstojně Beausire. "Ale Jeho Excelenci může unavit, jestliže musí smlouvat nebo jestliže se s ní smlouvá."

"Pane sekretáři, snad chápete, že musím promluvit se svým společníkem?"

"Ale zajisté, pane Boehmere."

"Samozřejmě," potvrdil portugalsky don Manuel, když mu Beausire přeložil, co říká pan Boehmer, "ale na druhé straně také já musím mít rychlé a závazné rozhodnutí."

"Monseigneure, bude-li můj společník souhlasit s nabídnutou cenou, já s ní souhlasím už napřed."

"Dobrá."
"Cena náhrdelníku je tedy stanovena na patnáct set tisíc livrů."
"Patnáct set tisíc livrů."
"Zbývá nám už tedy," prohlásil pan Boehmer, "předpokládáme-li souhlas páně Bossangeův..."
"Samozřejmě."
"Abychom se dohodli, jakým způsobem bude náhrdelník zaplacen."
"S tím nebudou nejmenší těžkosti," ujišťoval klenotníka Beausire, "jak by měl být podle vašeho přání náhrdelník zaplacen?"
"Bude-li to možné," usmál se Boehmer, "tedy bych dal přednost za hotové."
"Čemu říkáte za hotové?" otázal se klidně Beausire.
"Ach panebože," povzdychl si Boehmer, "vím samozřejmě, že nikdo nenosí u sebe půldruhého miliónu livrů!"
"A ostatně vy sám byste se dostal do pěkných nesnází, kdyby vám někdo vyplatil takové peníze na ruku."
"Přesto však, pane sekretáři, bude nutno určitou částku..."
"To je víc než pochopitelné!"
Pan sekretář se obrátil k panu vyslanci:
"Kolik by Vaše Excelence byla ochotna vyplatit panu Boehmerovi na hotovosti?"
"Sto tisíc liber," odpověděl Portugalec.
"Sto tisíc liber," řekl Beausire Boehmerovi, "při podpisu smlouvy."
"A ostatek?" otázal se Boehmer.
"Přesně za dobu, kterou potřebuje monseigneurova směnka z Paříže do Lisabonu, pokud byste ovšem nedal přednost tomu, aby vám byly peníze poukázány z Lisabonu do Paříže."
"Ach," ozval se Boehmer, "máme v Lisabonu obchodní spojení, a dopíšeme-li tam..."
"Teď jste na to kápl," usmál se ironicky Beausire, "napište tam. Zeptejte se, jak si finančně stojí hrabě de Souza a zdali Její Veličenstvo portugalská královna má půldruhého miliónu livrů."
"Nemyslel jsem to tak, pane sekretáři," koktal klenotník zmateně.
"Souhlasíte tedy se mnou anebo si snad přejete jiné podmínky?"
"Ty, které mi pan sekretář zprvu nabídl, mi plně vyhovují. Budete si snad přát nějaké splátky?"
"Tři splátky, pane Boehmere," prohlásil pevně Beausire, "každá po pěti stech tisících livrech, a k tomu podniknete překrásnou cestu."
"Cestu do Lisabonu?"
"Proč ne? Shrábnout za tři měsíce půldruhého miliónu livrů, to snad stojí za trochu námahy, pane Boehmere. Či ne?"
"Zajisté, ale..."
"Ostatně budete cestovat na útraty Jejího Veličenstva a buď já nebo sám pan vyslanec vás budeme doprovázet."
"Démanty zůstanou v mých rukou?"
"Zajisté. Ledaže byste dal přednost, abychom odtud poslali směnky a démantům byste doporučil, aby se nějak samy dostavily do Lisabonu."
"Nevím... myslím... nejlepší by to snad bylo s tou cestou... a..."
"Já si to také myslím," potvrdil svůj názor Beausire.
"Smlouvu podepíšeme tady. Dostanete svých jedno sto tisíc livrů na hotovosti při podpisu a náhrdelník donesete osobně Jejímu Veličenstvu do Lisabonu. S kým jste v Lisabonu ve spojení?"
"Bratři Núñez Balboa."
Don Manuel zvedl hlavu.
"To jsou mojí bankéři," řekl s úsměvem.
"Jsou to bankéři jeho Excelence?" tlumočil Beausire taktéž s úsměvem.
Boehmer zářil blahem. Z jeho obličeje vymizely poslední mráčky. Uklonil se, chtěl poděkovat a rozloučit se. Pojednou si však ještě na něco vzpomněl a zarazil se.
"Co máte ještě na srdci?" otázal se ho Beausire znepokojen.
"Všechno tedy platí..." začal nejistě Boehmer.
"Ano, platí."
"Až na to..."
"Až na to, bude-li s těmito podmínkami souhlasit také pan Bossange, to jsme si už řekli."
"Je tu ještě jedna věc," povzdychl si pan Boehmer.
"Nu co?"
"Je to velmi delikátní záležitost a Jeho Excelence, která jako pravý portugalský šlechtic má jistě silný smysl pro čest, mi určitě bude správně rozumět..."
"Žádné okolky, vyslovte se jasně."
"Ach, pane sekretáři, náhrdelník byl zprvu nabídnut Jejímu Veličenstvu francouzské královně."
"Která ho odmítla. Dále."
"Nemůžeme, pane sekretáři, poslat tak jedinečný skvost navždycky z Francie, aniž o tom uvědomíme královnu. Úcta k Jejímu Veličenstvu, ba přímo povinnost francouzského občana vyžadují, abychom dali přednost francouzské královně, kdyby snad ráčila změnit své rozhodnutí."
"To je úplně v pořádku," odpověděl důstojně don Manuel. "Byl bych opravdu pyšný, kdyby každý portugalský kupec jednal stejně jako pan Boehmer."
"Jsem nadmíru hrdý a šťastný," zářil pan Boehmer, "že Jeho Excelence se mnou ráčí milostivě souhlasit. Máme tu

tedy dvě podmínky: dodatečný souhlas páně Bossangeův s tím, co jsme tu ujednali, a opětovné a konečné odmítnutí Jejího Veličenstva francouzské královny. K splnění těchto podmínek prosím o lhůtu tří dnů."

"Naše podmínky jsou tyto," odpověděl pohotově Beausire. "Sto tisíc livrů na hotovosti při podpisu smlouvy. Tři směnky na půl miliónu livrů do vašich rukou. Skříňku s náhrdelníkem odevzdáte v Lisabonu kancléři vyslanectví nebo mně, kteří vás milerádi doprovodíme k pánům Núñez Balboa. K úplnému zaplacení dojde ve lhůtě tří měsíců. Cestovní výlohy hradí vyslanectví."

"Ano, monseigneure, ano, pane sekretáři," souhlasil pan Boehmer ukláněje se.

"Ještě něco," vrátil ho vyslanec takřka už ode dveří.

"Vaše Excelence si ráčí přát?" tázal se Boehmer teď sám znepokojen.

"Jako odměnu," rozhodl vyslanec, "dá pan Boehmer prsten v ceně jednoho tisíce pistolí panu sekretáři nebo panu kancléři, totiž onomu pánovi, který ho bude doprovázet cestou."

"To je samozřejmé, Excelence, na něco takového jsem už sám myslel."

Don Manuel propustil klenotníka jako dokonalý velmož. Oba společníci zůstali sami.

"A teď mi vysvětlete," obořil se don Manuel zlostně na Beausira, "co vás to k čertu napadlo, že nám nemá být náhrdelník vydán hned zde, ale až někde v Tramtárii. To jste se zbláznil s tou cestou do Portugalska? Copak jsme nemohli vrazit těm sklínkařům sto tisíc livrů a shrábnout démanty hned zde?"

"Vžil jste se do role vyslance příliš důkladně, Vaše Excelence," odmítl dona Manuela s úsměvem Beausire. "Už jsem vám to jednou řekl: ani skutečnému panu Souzovi by náš milý, opatrný Boehmer nevěřil na sto procent. Takhle si myslí, že má pořád všechny trumfy v rukou."

"Jděte mi k šípku! Copak by s námi vůbec vyjednával, kdyby nám nevěřil?"

"Jak je vám libo. Vyjednával nevyjednával, ale každý, kdo má v kapse půldruhého miliónu livrů, kašle na všechny krále a vyslance celého světa. A každý obchodník, který hodlá vyměnit půldruhého milionu livrů za pár kousků podepsaného papíru, chce napřed vědět, mají-li ty kousky papíru vůbec nějakou cenu."

"Pojedete tedy do Portugalska vy, vy, který se nedomluvíte s žádným pořádným Portugalcem! Už jsem vám řekl, že jste se zbláznil."

"Vůbec nehodlám podniknout tak namáhavou cestu. Pojedete tam vy."

"Ani nápad!" vykřikl don Manuel. "Já mám moc dobrých důvodů, abych se v Portugalsku neukazoval!"

"Říkám vám, že Boehmer by nikdy nevydal démanty za nějaké papíry!"

"Papíry, podepsané hrabětem Souzou!"

"Ten člověk se opravdu pokládá za Souzu!" zvolal Beausire na komorníka, který se právě objevil na prahu. "Víte, oč jde, že ano?"

"Vím."

"Poslouchal jste za dveřmi?"

"Samozřejmě."

"To je v pořádku. Myslíte, že jsem udělal hloupost?"

"Myslím, že máte tisíckrát pravdu."

"Proč myslíte?"

"To je na dlani. Pan Boehmer by byl dal v opačném případě hlídat vyslanectví i vyslance."

"Nu a?" čertil se don Manuel.

"Nu a!" rozhorlil se Beausire. "Bude-li mít peníze v kapse a náhrdelník u sebe, nebude mít žádné podezření a klidně poputuje do Portugalska."

"Třeba tam ani nedojede, pane vyslanče," řekl poťouchle komorník. "Co říkáte, pane rytíři z Beausirů?"

"Tomu chlapci to svítí v hlavě!" pochvaloval si Beausire.

"Tak ven s vaším plánem," vybídl chladně oba lotříky don Manuel.

"Padesát mil od Paříže," vysvětloval Beausire, "tenhle vtipný chlapec se škraboškou na tváři strčí našemu postiliónovi pod nos jednu nebo dvě bambitky. Sebere nám démanty, sebere nám směnky, vsolí nějakou panu Boehmerovi, aby z toho nevyšel tak docela s prázdnou, a bude po představení!"

"Tak jsem si to nepředstavoval," ohradil se komorník. "Myslím, že bude lepší, vstoupí-li pan Beausire s panem Boehmerem v Bayonne na loď do Portugalska."

"A dál?"

"Pan Boehmer má jako všichni Němci rád moře a jistě miluje osamělé procházky po palubě. Jednou, až se trochu víc nakloní přes palubu, sletí třeba do moře - kdopak za to může? Skříňku si samozřejmě vezme s sebou. Moře už pohltilo celá loďstva, proč by si nemohlo ponechat skříňku, v níž byl kdysi náhrdelník za půldruhého miliónu livrů?"

"Ah, už rozumím," zamumlal don Manuel.

"Není to hloupý nápad," souhlasil Beausire.

"Jenom se musí uvážit," namítl don Manuel, "že člověk, který ukradl pár démantů, putuje do Bastily, a člověk, který ukázal panu Boehmerovi rybičky v moři, putuje na šibenici."

"Kdo ukradne démanty," odvětil komorník, "toho chytnou spíš než člověka, který trochu pomohl nějakému klenotníkovi přes palubu, jen bude-li dost šikovný."

"Ostatně uvidíme, až se k tomu dostaneme," uzavřel rozmluvu Beausire. "Teď se však vraťme k svým úkolům. Musíme vést vyslanectví jako vzorní Portugalci, aby se o nás mohlo říct: i když to nebyli praví vyslanci, neměli k tomu daleko. Člověka vždycky blaží, když ho někdo pochválí, tím spíš, může-li prokázat nějakou službu své vlasti. Počkejme tři dny."

34. Výprask

Bylo to den nato, co naši Portugalci uzavřeli s panem Boehmerem onen výnosný obchod, a tři dny po plese v Opeře, jehož se zúčastnilo několik významných osob našeho vyprávění.

V ulici Montorgueil, ve dvoře ohrazeném mříží, stojí malý, nízký a podlouhlý domek s okny opatřenými okenicemi, silně připomínajícími venkovská stavení a chránícími vnitřek domu proti hluku z ulice.

Vzadu na dvoře přiléhá k tomuto domu jakýsi přístřešek, vlastně spíš polootevřená dřevěná bouda, k níž se člověk dostane, jen zdolá-li mříž a přebrodí se přes několik smrdutých kaluží.

Byl to dům dosti známého žurnalisty či jak se tenkrát říkalo gazetiéra. Novinář bydlil v prvním patře. V přízemí se hromadily výtisky novin, srovnaných číslo za číslem. V obou dalších poschodích bydleli pokojní nájemníci, kteří za levné nájemné přicházeli dost často k příjemné podívané, když totiž zcela zadarmo ztropili s panem redaktorem hlučnou scénu policejní úředníci, všelijaké soukromé osoby, jichž se ve svém plátku nevlídně dotkl, anebo herci, které v divadelní rubrice sepsul jako prkenné panáky.

V tak významných dnech otvírali nájemníci domu Za mřížemi, jak se tu říkalo, všechna okna, aby lépe slyšeli vřískot ubohého redaktora, který pravidelně prchal před pronásledovateli do ulice des Vieux-Augustins zvláštním vchodem přímo ze svého pokoje.

Tajná dvířka tohoto nízkého vchodu se otevřela a zase zavřela. Hluk ustal, pronásledovaný muž zmizel. Útočníci se octli sami tváří v tvář čtyřem policajtům francouzské gardy, pro něž stará služka rychle doběhla na strážnici de la Halle.

Někdy se stalo, že útočníci, když nenašli nikoho, na kom by si mohli zchladit vztek, roztrhali, rozšlapali nebo spálili všechno, co jim přišlo pod ruku a čím se cítili ohroženi na majetku nebo na cti. Jaká je to však pomsta na kusu papíru, toužíme-li se pomstít na vlastní kůži novinářově!

Nehledíme-li k občasným scénám, byl dům Za mřížemi oázou klidu a pořádku.

Pan Retteau odcházel zrána na procházku po nábřežích, bulvárech a náměstích. Slídil po všem, co zasloužilo posměchu, po neřestech, které bylo nutno přibít na pranýř, popisoval je věrně podle přírody a tepal je ohnivým perem v nejbližším čísle svého plátku.

Jeho noviny byly týdeník.

Čtyři dny v týdnu běhat pan Retteau jako honicí pes po událostech, další tři dny týdeník tiskl a onen den, kdy noviny vyšly, byl pro něho vždycky malým svátkem, i když právě neodpočíval.

V ten den, o němž je řeč, vyšel páně Retteauův list hned ráno, právě dvaasedmdesát hodin po plese v Opeře, kde slečna Oliva strávila tolik příjemných chvil zavěšená do modrého domina.

Pan Retteau vstal v osm hodin a přijal z rukou staré služky nové číslo, ještě vlhké a páchnoucí tiskařskou černí.

Pustil se spěšně a pečlivě do čtení jako něžný otec, shledávající dobré i špatné vlastnosti milovaného syna. Když dočetl, zavolal na stařenu:

"Aldegondo, tohle číslo se povedlo! Četla jsi je už?"

"Ještě ne, napřed musím uvařit polévku," zavrčela stará, dychtivá spíše hmotných než duchovních požitků.

"S tímhle číslem jsem spokojen," pochvaloval si novinář, šermuje hubenýma rukama nad chatrnou pohovkou.

"Spokojen, nespokojen," odbroukla stará. "Ale víte, co říkají v tiskárně?"

"Copak říkají?"

"Že tentokrát určitě skončíte v Bastile."

Retteau se posadil a řekl klidně:

"Aldegondo, Aldegondo, starej se o svou polévku a nemíchej se no literatury."

"Vy jste pořád stejný," vrčela stará. "Načepýřený jako vrabčák."

"Za dnešní číslo ti koupím náušnice," chlácholil ji novinář, přitahuje si na nohy ne právě čistou přikrývku. "Už se prodalo hodně výtisků?"

"Zrovna moc ne," bručela stařena, "a půjde-li to takhle dál, budou ty mé náušnice pěkný střep. Pamatujete se na to krásné číslo proti panu de Broglie? Do deseti hodin se prodalo už sto čísel."

"A v jedenáct jsem už byl v ulici des Vieux-Augustins a potom ještě dvakrát. Celý se třesu, když si na to vzpomenu. Ti vojáci jsou jak psi."

"Z toho je možno usuzovat," popichovala jízlivě stařena, "že to dnešní číslo není tak pěkné jako to proti panu de Broglie."

"Ať si je, jaké je," nedal se pan Retteau, "aspoň nemusím brát draka při každém šustotu a budu si moci klidně sníst svou polévku. Víš proč, Aldegondo?"

"Ráda bych věděla."

"Protože tentokrát neútočím na jednotlivce, ale na celý stav. Neútočím na nějakého vojáka, ale na královnu!"

"Na královnu! Buď Pánbůh pochválen!" zaradovala se stará. "To teda nemusíte mít strach. Za útok na královnu vás budou nosit na ramenou a já dostanu své náušnice."

"Někdo zvoní," vykřikl Retteau a zalezl do postele.

Stařena běžela odbavit návštěvníka.

Za okamžik se vrátila bez sebe radostí.

"Tisíc výtisků!" jásala už ode dveří. "Najednou tisíc výtisků! Kristovy rány, to je trefa!"

"Kdo je objednal?"

"Nevím."

"To se musíme dozvědět. Doběhni tam rychle!"

"Není naspěch. To není maličkost, odpočítat, svázat a naložit tisíc výtisků!"

"Povídám ti, běž tam a zeptej se sluhy... Je to přece sluha?"

"Veřejný posluha s vozíkem."

"Běž a zeptej se ho, kam ty noviny poveze."

Aldegonda si pospíšila. Dřevěné schody vrzaly pod jejíma těžkýma nohama a přes tenkou přepážku bylo slyšet, jak se vyptává. Posluha odpověděl, že má dovézt noviny do ulice Neuve-Saint-Gilles v Marais hraběti Cagliostrovi.

Novinář poskočil radostí, div nezboural postel. Vyběhl z pokoje a sám spěchal uspíšit expedici, svěřenou péči jediného pomocníka, hladového hubeňoura, bledšího a průsvitnějšího než novinářský papír. Naložili tisíc výtisků na vozík, prohýbající se pod tou tíží, a posluha zmizel za mřížemi.

Pan Retteau si umiňoval, že v příštím čísle náležitě zhodnotí dnešní úspěch a několika lichotivými řádky se zmíní o šlechetném příznivci, který koupí jednoho tisíce výtisků podpořil úsilí nezávislého tisku. Blahopřál si z celého srdce, že navázal tak užitečnou známost, když tu se znovu rozezněl zvonek.

"Ještě jednou tisíc výtisků!" zavřískla Aldegonda, namlsaná prvním úspěchem. "Panečku, to není nic divného. Jak jde o Rakušanku, celý svět bude vzhůru!"

"Pst! Pst! Aldegondo! Nemluv tak nahlas! Rakušanka je nadávka a já bych za ni přišel do Bastily, jak jsi sýčkovala."

"Copak to není Rakušanka?" bránila se stařena rozzlobeně.

"Tohle slovo jsme dali do oběhu my, žurnalisté, ale není jím třeba plýtvat, když někdo poslouchá."

Znovu zazněl zvonek.

"Běž se podívat, Aldegondo, já nemyslím, že by už zas šel někdo něco kupovat."

"Co se vám zdá?"

"Mám dojem, že jsem zahlédl za mříží nějakého chlapa, který nevypadal na nic dobrého."

"Vy máte pořád jenom strach," bručela stařena a šourala se po schodech.

Pan Retteau se za ní díval velmi úzkostlivě, čemuž se nemusíme přespříliš divit, připomeneme-li si, co jsme svrchu pověděli o následcích bohulibé činnosti statečného novináře.

Aldegonda otevřela. Za dveřmi stál prostě oděný člověk a ptal se po redaktorovi časopisu.

"Co mu chcete?" zeptala se Aldegonda nedůvěřivě.

Dveře jen taktak pootevřela, připravená při nejmenším náznaku nebezpečí přibouchnout je návštěvníkovi před nosem.

Návštěvník zacinkal v kapse zlaťáky.

Kovový zvuk obměkčil stařenino srdce.

"Mám zaplatit tisíc výtisků dnešního čísla, které si objednal pan hrabě Cagliostro."

"Ach, to je v pořádku, pane, jen pojďte dál."

Návštěvník prošel brankou, ale ještě ji ani nestačil přivřít, když tu se za ním objevil jiný příchozí, vysoký, hezký mladík, přidržel si branku a řekl jen dvě slova:

"Dovolte, pane."

Nežádal jinak o dovolení, smí-li vstoupit, a provlékl se brankou hned za poslem hraběte Cagliostra.

Aldegonda, zaslepená ziskem a očarovaná zvukem zlaťáků, spěchala k svému pánovi.

"Měl jste zbytečný strach, všechno je v pořádku, jde jen zaplatit pět set livrů za těch tisíc výtisku."

"Přijměmež je důstojně," pravil Retteau paroduje Lariva v jeho poslední hře.

A zahalil se do hezkého županu od paní Dugazonové, jejíž štědrost či spíše důvodná obava ho zahrnovala různými dárky od té doby, co poodhalil cípek jejího dobrodružství s krasojezdcem Astleyem.

Posel hraběte Cagliostra vstoupil, vysypal na stůl váček šestilivrových tolarů, odpočítal jich sto a rozdělil je do dvanácti hromádek.

Retteau počítal svědomitě s sebou a dával pozor, aby zlaťáky nebyly opilovány.

Když byl účet vyrovnán, poděkoval, napsal potvrzenku a s vlídným úsměvem propustil posla. Nezapomněl se zlomyslně zeptat, jak se daří panu hraběti Cagliostrovi.

Posel poděkoval, jako by ta otázka byla něco docela samozřejmého, a obrátil se ke dveřím.

"Vyřiďte panu hraběti, že mu jsem vždycky k službám, a ať je bez obav. Dovedu držet jazyk za zuby."

"S tím si nedělejte starosti," odbyl ho posel chladně. "Hrabě Cagliostro je nezávislý muž, nevěří v ten magnetický švindl a hodlá pro svou osobní potěchu rozšířit tuhle historku jen proto, aby se lidé vysmáli panu Mesmerovi."

"To je od něho hezké," ozval se hlas na prahu. "Je-li tomu tak, postaráme se, aby se lidé vysmáli zase panu Cagliostrovi."

A pan Retteau uviděl ve svém pokoji osobu, jejíž přítomnost mu připadala mnohem zlověstnější nežli zjev předchozího návštěvníka.

Byl to, jak jsme již řekli, statný mladý muž, ale pan Retteau by byl sotva sdílel naše mínění, že tenhle návštěvník působí dobrým dojmem. Naopak se mu zdálo, že jeho přítomnost nevěstí nic dobrého.

Levice mladého muže spočívala na jílci kordu, v pravici držel hůl.

"Čím mohu sloužit, pane?" zeptal se pan Retteau a roztřásl se jako vždy, kdykoli se dostal do nějaké nepříjemné situace. A protože se do nepříjemných situací dostával dosti často, začínal z toho třesení už pomalu dostávat třesavku.

"Vy jste pan Retteau," otázal se neznámý mladík.

"Ano, pane."

"Který si říká de Villette?"

"Ano, to jsem já, pane."

"Novinář?"

"Ano, pane."

"Autor tohoto článku?" dotazoval se mladík a vytáhl z kapsy právě vyšlé číslo týdeníku.

"Nejsem autorem všech článků v časopisu," pokoušel se vyklouznout pan Retteau, "jsem jen vydavatel."

"To vyjde nastejno," pokrčil rameny mladík. "Neměl-li jste dost odvahy napsat ten článek, měl jste dost drzosti, že jste ho uveřejnil. Říkám drzosti," pokračoval neznámý mrazivě, "protože jsem jako šlechtic zvyklý mírnit se ve výrazech, a hodlám se tohoto pravidla držet i v této boudě. Nemusíte však brát tak doslova, co říkám. Kdybych měl povědět naplno, co si myslím, řekl bych asi tohle: autor tohoto článku je darebák, a ten, kdo článek otiskl, je ničema."

"Pane!" vykřikl Retteau a silně zbledl.

"Je to špinavá historie, to vám věřím," drtil mezi zuby mladík, jehož rozčilení rostlo slovo za slovem. "Ale poslouchejte, pane škrabale, každá hůl má dva konce. Před chvíli jste dostal tolary, teď dostanete tou holí."

"Oho, to uvidíme!" vykřikl pan Retteau.

"A co uvidíme?" vykřikl mladý muž a přiskočil k novinářovi.

Ale ten, jak jsme už řekli, byl zvyklý na podobné situace. Vyznal se dobře ve vlastním domě, byl připraven na takovéhle případy, a tak stačilo, aby se otočil, skočil ke dveřím, otevřel, přirazil za sebou, takže mu posloužily zároveň jako štít, a už byl ve vedlejší světnici, odkud, jak už víme, vedl spásný nouzový východ do ulice des Vieux-Augustins.

Jakmile se octl na dvorku, byl už v bezpečí. Stačilo doběhnout k brance, vytáhnout z kapsy klíč - a klíč měl pan Retteau vždycky po ruce - jednou otočit v zámku a dát vesele vale všem pronásledovatelům.

Jenomže dnešek byl pro našeho žurnalistu smolný den. Sotva totiž vstrčil klíč do zámku, zahlédl za zdí jiného muže. Stál tam nehybně a hrozivě, číhal jako drak v zahradě Hesperidek na svatokrádce, který by se opovážil utrhnout zlaté jablko, a v bujné fantazii páně Retteauově vypadal jako Herkules.

Retteau by se byl rád vrátil, ale mladý muž s holí, který se před chvilkou novinářovi tak nepřívětivě představil, vyrazil kopancem dveře, běžel za žurnalistou a teď, když se na obzoru objevila druhá tvář, taktéž s kordem a holí v ruce, potřeboval jen natáhnout ruku, aby chytil ubohého pisálka za límec.

Retteau se tak octl v dvojím ohni, případněji řečeno mezi dvěma holemi, a to na malém, tmavém, uzounkém dvorku mezi svým bytem a spásnou mříží, vedoucí do ulice des Vieux-Augustins, to jest na svobodu, sladkou svobodu - jen kdyby byl ovšem měl volnou cestu.

"Prosím vás, pane, pusťte mě," žebronil pan Retteau, spínaje prosebně ruce k mladému muži, který hlídal mříž.

"Prosím vás, pane, zadržte toho ničemu," volal mladý muž, který byl panu Retteauovi v patách.

"Buďte bez starosti, pane de Charny, nedostane se ven," odpověděl mladý muž před mříží.

"To jste vy, pane de Taverney?" vykřikl pan de Charny. Byl to opravdu on, kdo vnikl do bytu novinářova za poslem Cagliostrovým z ulice Montorgueil.

Oba ti muži četli ráno Retteauův článek, a protože v jejich srdcích planul tentýž cit, není divu, že přišli na stejnou myšlenku. Neřekli jeden druhému nic, ale přikročili oba rázem k činu.

Rozhodli se odebrat do bytu novinářova, žádat na něm zadostiučinění, a neposkytne-li ho, dát mu pořádně na pamětnou.

Jakmile ovšem uviděli druh druha, měli po náladě. Tušili v sobě navzájem soupeře a oba mrzelo, že dali takhle najevo svůj cit a že soupeř hodlá provést právě to, co chtěl každý z nich udělat sám.

Proto také zvolal pan de Charny dost rozmrzele:

"To jste vy, pane de Taverney?"

"Ano, jsem to já," odpověděl Filip stejným tónem a odstrčil nevrle novináře, který prostrkoval obě ruce mříží. "Zdá se mi však, že jsem přišel pozdě. Budu se asi jen dívat na ten tanec, pokud mi laskavě neotevřete dveře."

"Na tanec?" kvičel ustrašeně novinář. "Na tanec? To mě snad chcete zavraždit, pánové?"

"Ne, ne," rozesmál se Charny, "to by bylo trochu moc. Nehodláme vás připravit o život, drahý pane, napřed se vás něco zeptáme, a pak uvidíme. Dovolíte, pane de Taverney, abych s tím pánem naložil podle vlastního uznání?"

"Zajisté, pane, máte přednost, přišel jste první."

"Přilepte se na zeď a nehýbejte se," poručil de Charny novináři a současně poděkoval kývnutím hlavy Taverneyovi.

"Přiznáváte se tedy, milý pane, že jste sepsal a uveřejnil to kratochvilné vyprávění o jedné královně, jak jste nazval svůj hnusný pamflet v dnešním čísle vašich novin?"

"Pane, to není o naší královně."

"Tohle tak ještě scházelo!"

"Jste příliš trpělivý, pane de Charny," zuřil Filip za mříží.

"Buďte bez starosti, pane, pro chvilku strpení nepřijde ten chlapík o nic, co ho čeká."

"Ale já čekám s ním," zamumlal Filip.

Charny neodpověděl, alespoň ne Taverneyovi. Zato se vrhl znovu na nebohého Retteaua:

"Atteniotna je obráceně Antoinetta... Neříkejte, že o tom nemáte tušení... Bylo by to tak sprosté, že bych vás ani nezbil, ani nezabil, ale rovnou bych z vás sedřel kůži zaživa. Odpovídejte naprosto určitě. Ptal jsem se vás, jste-li jediný autor toho pamfletu, nebo ne?"

"Nejsem udavač," rozhorlil se Retteau. "Dovedu zachovávat redakční tajemství."

"To tedy znamená, že máte spojence. Dobrá, je tu především ten hrabě Cagliostro, který u vás objednal tisíc těchto hanopisů. Pan hrabě dostane svůj díl, až vy dostanete svůj."

"Já nikoho neobviňuji, pane," ječel novinář, jenž náhle dostal strach z hněvu obou těch lidí, nepočítaje Filipa, který divoce přecházel za mříží.

"A protože jste mi padl první do rukou vy, dostanete první," zvedl pan de Charny hůl.

"Pane, kdybych tu měl svůj kord," vyl žurnalista.

Charny sklonil hůl.

"Pane Filipe," požádal Taverneye, "půjčte tomu ničemovi svůj kord, prosím vás!"

"Za nic na světě! Můj kord je poctivý a nikdy bych ho nepůjčil takovému darebákovi. Tady je hůl, jestli vám nestačí

vaše. S dobrým svědomím nemohu udělat nic lepšího ani pro něho, ani pro vás."

"Hrome, hůl?" zařval zoufalý novinář. "Víte, pane, že jsem šlechtic?"

"Půjčte tedy svůj kord mně," poprosil de Charny Filipa, "nebudu se muset svého už ani dotknout." A hodil svůj kord Retteauovi k nohám.

Filip už nemohl nic namítat. Vytáhl kord z pochvy a podal jej skrze mříž Charnymu. Charny jej uchopil a poděkoval.

"Tak ty jsi tedy šlechtic!" obrátil se pak mladý muž opovržlivě k Retteauovi. "Říkáš, že jsi šlechtic, a píšeš takové hanebnosti o francouzské královně. Nu, ukaž nám, jaký jsi šlechtic!"

Ale Retteau se ani nehnul. Dalo by se říci, že měl stejný strach z kordu, který mu ležel u nohou, jako z hole, jež se mu před chvilkou vznášela nad hlavou.

"U všech ďasů," zvolal Filip zuřivě, "otevřte mi, proboha, dvířka a pusťte mě na toho ničemu!"

"Promiňte, pane," ohrazoval se pan de Charny, "ale sám jste řekl, že ten darebák patří mně."

"Pak to tedy skončete, prosím, neboť je na mně, abych začal!"

"Musil jsem vyčerpat všechny prostředky, než došlo k tomuhle poslednímu, protože bít někoho holí je skoro stejně trapné jako být sám bit. Ale protože tenhle pán dává zřejmě přednost ranám holí před ranou kordem, ať se mu stane po vůli."

Sotva to dořekl, začal pan Retteau ječet jako posedlý, z čehož bylo zřejmo, že pan de Charny přikročil od slov k činům. Pět nebo šest ran dopadlo na novinářova záda a vzrůstající řev žurnalistův svědčil o tom, že pan de Charny neodpočítává svůj honorář skrblicky.

Křik ubohé oběti přivolal starou Aldegondu; ale pan de Charny dbal právě tak málo na její protesty jako na protesty jejího pána.

Po celou tu dobu obíhal Filip kolem mříže jako Adam vyobcovaný z ráje, zatínal pěsti a vrčel jako medvěd, když ucítí čerstvé maso na druhé straně klece.

Konečně se Charny unavil rozdáváním ran a pan Retteau, unavený jejich přijímáním, se roztáhl na zemi jak široký, tak dlouhý.

"Jste hotov, pane?" zvolal Filip.

"Hotov," odpověděl pan de Charny.

"Vraťte mi tedy, prosím, můj kord, který jste vůbec nepotřeboval, a otevřete mi laskavě."

"Ach, pane, pane!" žadonil Retteau, který teď viděl spíše ochránce v muži, jenž si s ním už vypořádal svůj účet.

"Nemohu přece nechat toho pána přede dveřmi," pokrčil rameny pan Charny, "musím mu otevřít."

"To je vražda, vražda!" křičel pan Retteau. "To mě raději hnedka zabijte, vy zlosyni, a nemučte mě!"

"Ale neplašte se, neplašte, ubožátko," chlácholil ho pan de Charny, "myslím, že se vás tenhle pán už ani nedotkne."

"To máte pravdu," ušklíbl se Filip štítivě. "Ani se ho nedotknu. Dostal jste, co jste si zasloužil, a jak praví právní zásada: Non bis in idem56. Ale jsou tu ještě čísla dnešního nákladu, a ty je nutno zničit."

"Vidíte, to máte pravdu," zvolal vesele Charny.

"Vždycky jsou moudřejší dva než jeden. Sám bych byl na to zapomněl. Ale který čert vás sem přinesl, pane de Taverney?"

"Vyptával jsem se v této čtvrti, jak to s tímhle darebou vypadá. Dověděl jsem se, kudy utíká, když mu někdo šlape na paty. Myslil jsem si, že dopadnu lišku v doupěti, nepůjdu-li hlavním vchodem, ale zadními vrátky. Chtěl jsem mu zasolit stejně jako vy, jenomže jste mě předběhl, protože jste se tolik nevyptával. Přišel jste z ulice a chlapík by vám byl utekl, jenže jsem se tu naštěstí objevil."

"A to mě těší, pane de Taverney. Pojďte, chlapík nás dovede k svému lisu."

"Nemám lis tady," škemral novinář plačtivě.

"To je lež!" vyhrkl pan de Charny hrozivě.

"Můžete mu věřit," upokojoval ho Filip. "Uvidíte, že má pravdu, sazba je už jistě rozmetána, zbývá jen vlastní náklad. A ten je tu patrně ještě skoro všechen, až na těch tisíc výtisků, které si objednal pan hrabě Cagliostro."

"Musí tedy roztrhat celý náklad před námi."

"Raději to spálíme, je to jistější."

A Filip chytl nešťastného redaktora za rameno a postrkoval ho ke skladišti.

35. Kterak se dva přátelé znepřátelili

Aldegonda, když zaslechla křik svého pána a shledala, že dveře jsou zavřeny, odběhla pro stráž. Než se vrátila. měli Filip a pan de Charny dost času rozdělat krásný ohníček z několika čísel páně Retteauova časopisu, a pak už jen trhali jednotlivé výtisky a házeli je do ohně, kde duševní výplody novinářovy vesele zaplály a rychle se změnily v prach a popel.

Oba mstitelé měli už jenom pár čísel, když se na druhé straně dvora objevila Aldegonda s policií a za nimi houf zvědavců. Poslední výtisk se vzňal, právě když pažby ručnic dopadly na dlážky předsíně.

Naštěstí Filip a pan de Charny znali cestu, kterou jim Retteau tak neprozřetelně ukázal. Proběhli tajnou chodbičkou, zastrčili závoru, vyběhli otevřenou brankou do ulice des Vieux-Augustins, zamklo branku na tři západy a klíč zahodili do nejbližší louže.

Osvobozený Retteau křičel mezitím o pomoc, řval zloději, lupiči, vražda, a Aldegonda, která zahlédla oknem poslední výšlehy hořícího papíru, pustila se do křiku, že hoří.

Vojáci seběhli na dvorek, když však viděli, že oba mladí muži uprchli a oheň že dohasíná, ztratili o celou věc zájem a vrátili se na strážnice, zatímco Aldegonda mazala panu Retteauovi záda kafrem.

Zástup lidí, vždycky zvědavější než stráž, zůstal na dvorku až do odpoledne se škodolibou nadějí, že se ranní scéna bude opakovat.

Aldegonda zoufale proklínala Rakušanku Marii Antoinettu a blahořečila panu hraběti Cagliostrovi, příznivci literatury a svobodného tisku.

Když se Taverney s Charnym octli v ulici des Vieux-Augustins, zeptal se Charny:

"Naše odplata tedy skončila - smím doufat, pane, že bych vám mohl být ještě nějak užitečný?"

"Tisíceré díky, pane, chtěl jsem vám položit tutéž otázku."

"Děkuji, pane, přijel jsem do Paříže za soukromými záležitostmi a zdržím se tu asi část dne."

"Já také, pane."

"Dovolte mi tedy, abych se s vámi rozloučil a blahopřál si, že se mi dostalo cti a potěšení setkal se s vámi."

"Dovolte, abych vám složil tutéž poklonu a dodal, že bych byl nadmíru šťasten, kdyby se věc, kvůli níž jste přijel do Paříže, zdařila zcela podle vašeho přání."

A oba muži se pozdravili nadmíru zdvořile a s příjemným úsměvem, za nímž však bylo lze snadno poznat, že hovoří jen jejich ústa, a nikoli srdce.

Potom se k sobě obrátili zády, Filip zamířit na bulvár, Charny k řece.

Oba se po sobě několikrát ohlédli, než se jeden druhému ztratili z dohledu. Charny, jenž, jak jsme řekli, zamířil k řece, ubíral se ulicí Beaurepaire, z ulice Beaurepaire zamířil do ulice du Renard, pak prošel ulicí du Grand Hurleur, ulicí Jean-Robert, des Gravilliers, Pastourelle, d'Anjou, du Perche, Culture-Sainte-Catharine, Saint-Anastase a Saint-Louis.

Ulicí Saint-Louis se konečně dostal k ulici Neuve-Saint-Gilles.

Sotva se tam však octl, zpozoroval mladého muže, který stoupal nahoru ulicí Saint-Louis. Zdálo se mu, že ho poznává. Několikrát se zastavil na pochybách, brzy však pochybnosti zmizely. Byl to pan Filip de Taverney.

Filip se totiž dal ulicí Manconseil, ulicí aux Ours, prošel ulicemi Grenier-Saint-Lazare, Michel-le-Comte, Vieuilles-Audriettes, de l'Homme-Armé, des Rosiers, zabočil kolem paláce Lamouignon, až se konečně dostal na roh ulice Saint-Louis a ulice de l'Egnut-Sainte-Catherine.

Oba mladí muži se srazili na rohu ulice Neuve-Saint-Gilles.

Oba dva se zastavili a změřili se pohledem, který teď už nic neskrýval z jejich myšlenek.

Každý z nich měl i tentokrát týž úmysl: navštívit hraběte Cagliostra a vymoci na něm zadostiučinění.

Když se tu tedy setkali, nemohl mít ani jeden, ani druhý sebemenší pochybnost o tom, co asi hodlá udělat jeho druh, jemuž se opět octl tváří v tvář.

"Pane de Charny," promluvil první Filip, "přenechal jsem vám prodavače, ponechte mi kupce. Vy jste rozdával rány holí, dovolte mi, abych já rozdával rány kordem."

"Pane," odpověděl pan de Charny, "prokázal jste mi tu laskavost jen proto, že jsem přišel první, a z žádného jiného důvodu."

"Ano, ale sem jsme přišli oba najednou a řeknu vám hned, že tady nebudu dělat žádné ústupky."

"Jaké ústupky, pane? Budu hájit jen své právo."

"A jaké je to právo, pane de Charny?"

"Donutím pana Cagliostra, aby spálil tisíc výtisků, které koupil od toho hlupáka."

"Dovolte mi připomenout, pane, že já jsem první navrhl, aby se spálily noviny v ulici Montorgueil."

"Dobrá, vy jste je v ulici Montorgueil spálil, já je v ulici Neuve-Saint-Gilles nechám roztrhat."

"Je mi velmi líto, pane, ale musím trvat na svém, že si chci porozprávět s panem Cagliostrem první."

"Vše, co pro vás mohu udělat, pane, je, že naši při svěřím náhodě. Vyhodím do vzduchu louisdor, kdo vyhraje, bude mít přednost."

"Děkuji vám, pane. Ale mám vůbec málo štěstí v životě, a tak se musím obávat, že prohraju."

A Filip udělal krok kupředu.

Charny ho zadržel.

"Pane, jen ještě několik slov a doufám, že se dohodneme."

Filip se živě obrátil. V Charnyově hlase zněla výhrůžka, a to se mu líbilo.

"Prosím," řekl suše.

"Půjdeme-li k hraběti Cagliostrovi Boulogneským lesem, bude to ovšem určitá zacházka. Ale může ukončit náš spor. Jeden z nás tam pravděpodobně zůstane, a ten, který se vrátí, nebude muset nikomu skládat účty."

"Máte pravdu, pane, jako byste byl uhodl mou myšlenku. Je to opravdu výborné řešení. Kde se sejdeme?"

"Jestli vám má společnost není nesnesitelná..."

"Urážíte mě, pane. Jak byste něco takového mohl předpokládat?"

"Nemusíme se vůbec rozcházet. Poručil jsem, aby na mě kočár čekal na náměstí Royale, to je tedy docela nedaleko."

"Budete tedy tak laskav a svezete mě?"

"S největší radostí, pane."

A oba mladí lidé, kteří v sobě od prvního pohledu cítili soupeře a při první příležitosti se stali nepřáteli, pospíchali na náměstí Royale. Na rohu ulice Pas-de-la-Mule spatřili Charnyův kočár.

Charny kývl na kočího, vůz předjel, Charny vybídl Filipa, aby se posadil, a kočár se rozjel k Elysejským polím.

Než vstoupil do vozu, napsal Charny několik slov na lístek vytržený ze zápisníku a poručil sluhovi, aby jej donesl do jeho pařížského bytu.

Pan de Charny měl znamenité koně a oba mladí muži se za slabou půlhodinku octli v Boulogneském lesíku.

Charny pokynul kočímu, aby zastavil, sotvaže zahlédl vhodné místo.

Počasí bylo nádherné, slunce hřálo a slabý větřík roznášel na pokraji lesa a podél cest mámivou vůni fialek a šeříku.

Zpod žlutého listí z loňského podzimku rašila tráva, stébla se mírně vlnila a podél omšelých zdí se něžně kolébaly žluté hlavičky vonných květů.

"Je krásné počasí na procházku, viďte, pane de Taverney?" prohodil Charny.

A oba vystoupili z kočáru.

"Můžeš odjet, Dauphine," řekl pan de Charny kočímu.

"Snad byste měl nechat vůz zde, pane de Charny," nadhodil Taverney, "jeden z nás ho může potřebovat pro zpáteční cestu."

"Především je třeba mlčet, pane de Taverney," odpověděl Charny, "dovtípí-li se něco lokaj, bude si o tom zítra povídat celá Paříž."

"Jak si přejete, pane. Ale mladík, který nás sem dovezl, jistě už ví, oč běží. Sluhové toho vědí příliš mnoho o svých pánech, aby netušili, nechají-li se dva šlechtici zavést za podobných okolností jako my do Boulogneského, Vincenneského nebo Satoryského lesa, že se to neděje jenom kvůli pouhé procházce. Váš kočí už tedy určitě ví, na čem je. Avšak dejme tomu, že netuší nic. Až se dozví, že buď já, nebo vy jinde raněni nebo dokonce mrtví, pochopí stejně všechno, ale to už bude pozdě. Není lepší, počká-li zde, aby mohl odvézt toho, kdo z nás se nebude moci vrátit sám, než zůstaneme-li tady oba dva bez pomoci?"

"Máte pravdu, pane," odpověděl Charny. Potom zvolal na kočího:

"Zastav, Dauphine, počkáš zde."

Dauphin čekal, že ho zavolají zpátky, nebyl proto ještě nijak zvlášť daleko. Zastavil tedy, a protože jak Filip správně předvídal, tuší, co se tu odehraje, usadil se rozvážně na kozlíku, aby mohl mezi stromy, dosud takřka bezlistými, pohodlně sledovat scénu, v níž bude jeho pán hrát tak důležitou úlohu.

Filip s Charnym vešli do lesa. Za pět minut se ztratili v šedé mlze, jež zahalovala obzor.

Filip, jenž šel napřed, nalezl suché, tvrdé místo. Tvořilo obdélník, výborně se hodící k věci, jež sem přivedla oba mladé lidi.

"Nejste-li jiného náhledu, pane de Charny, myslím, že by tohle bylo vhodné místo."

"Výborné, pane," souhlasil Charny a svlékl kabát.

Filip rovněž odložil kabát, odhodil klobouk a tasil kord.

"Pane de Taverney," prohlásil Charny, jenž dosud nechával kord v pochvě, "každému jinému než vám bych v této chvíli řekl: Rytíři, není třeba omluvy, ale pouhého přátelského slova, a všechno bude zase dobré mezi námi. Ale vám, statečnému muži, který přišel z Ameriky, kde jsou zvyklí tak dobře se bít, bych se nikdy neodvážil. . ."

"A já," vskočil mu do řeči Filip, "bych každému jinému řekl: Pane, snad máte pravdu, když vám připadá, že jsem vůči vám v neprávu, ale vám, srdnatému námořníkovi, jenž si před několika dny zasloužil obdiv celého dvora pro svůj hrdinský čin, vám, pane de Charny, nemohu říci nic jiného než: Pane hrabě, prokažte mi tu čest a připravte se k seči."

Hrabě pozdravil a tasil kord. Přece však ještě řekl:

"Pane, myslím, že ani jeden z nás se dosud nedotkl pravé příčiny sporu."

"Nerozumím vám, hrabě," odpověděl Filip.

"Ale rozumíte mi, pane, rozumíte mi velmi dobře. A protože přicházíte z krajin, kde není zvykem lhát, začervenal jste se."

"Braňte se, pane!" zvolal Filip.

Zbraně se zkřížily.

Hned při prvních nárazech zpozoroval Filip, že má nad svým protivníkem převahu. Ta jistota ho však nerozohnila, naopak toto poznání způsobilo, že mu silně zchladila krev.

Vědomí převahy mu dodávalo rozvahu a mladý muž bojoval tak klidně, jako by byl v šermírně a místo meče měl v ruce jen neškodný fleuret. Spokojoval se obranou a souboj trval už déle než minutu, aniž vedl jeden jediný vážný výpad.

"Vy mě šetříte, pane," ozval se Charny. "Směl bych vědět, proč?"

A naznačiv zdánlivý výpad, zaútočil najednou střelhbitě proti Filipovi.

Ale Filip srazil soupeřův kord ještě rychlejším sekem a hladce odrazil Charnyho výpad. Ačkoliv však srazil protivníkův kord prudce stranou, nevyužil ani tentokrát převahy a nezaútočil sám.

Charny opakoval svůj manévr, ale Filip mu prostě nastavil kord, takže se soupeřova zbraň po něm svezla, Charny byl znovu nucen podrobit se Taverneyovu stylu.

Charny byl mladší a ohnivější. Především se však styděl, že v něm vře krev, zatímco soupeř zůstává klidný a chladný, a umínil si, že stůj co stůj vyvede Taverneye z klidu.

"Řekl jsem vám, že ani jeden z nás se dosud nedotkl pravé příčiny našeho souboje."

Filip neodpověděl.

"Povím vám pravou příčinu: vyhledával jste se mnou spor, protože vás hnala žárlivost."

Filip opět neodpověděl.

"Řekněte," rozhořčoval se Charny, jehož čím dál tím víc dráždila domnělá Filipova lhostejnost, "jakou hru to hrajete, pane de Taverney? Jak se to bijete? Chcete mě snad unavit? To by vás bylo nedůstojné. Zabijte mě, dokážete-li to, ale prokažte mi tu čest a bijte se doopravdy!"

Filip sklonil hlavu.

"Ano, pane, máte pravdu. Vyhledával jsem spor a byl jsem v neprávu."

"O to teď nejde, pane. Máte v ruce zbraň a bijte se tedy se mnou jako šlechtic se skutečným protivníkem."

"Pane," odpověděl Filip, "říkám vám už podruhé, že jsem byl v neprávu a že toho lituji."

Ale pan de Charny byl už příliš rozčilen, aby správně chápal soupeřovu velkomyslnost. Považoval ji naopak za urážku.

"Ach, už vám rozumím, pane!" vykřikl zuřivě. "Chcete být ke mně velkomyslný, viďte, pane rytíři? Abyste mohl

vyprávět krásným dámám, že jsme spolu zkřížili zbraně a vy že jste mi daroval život!"

"Pane hrabě, mám už opravdu strach, že začínáte pozbývat rozumu."

"Chtěl jste zabít pana Cagliostra, abyste se zalíbil královně, viďte? A abyste se jí ještě více zalíbil, chcete zabít i mě, tím, že mě zesměšníte!"

"Ach, to už je trochu mnoho!" zvolal rozhněvaně Filip. "A vaše slova mi dokazují, pane, že vaše srdce není tak ušlechtilé, jak jsem měl za to!"

"Tedy mě probodněte!" vykřikl Charny a odkryl se právě v okamžiku, kdy Filip učinil prudký výpad.

Taverneyův kord sjel po soupeřových žebrech a otevřel dlouhou krvavou rýhu pod jemnou batistovou košilí protivníkovou.

"Ach, teď jsem tedy raněn," ozval se Charny radostně, "a nebude v tom nic nečestného, zabiji-li vás!"

"Opravdu jste jako bez rozumu, pane," odsekl Filip zlobně. "Nezabijete mě a budete hrát truchlivou úlohu, protože jste se nechal zranit bezdůvodně a bez užitku, vždyť nikdy se nikdo nedoví, proč jsme se vlastně bili."

Charny zaútočil tak prudce a přímo, že Filip jen tak-tak v pravý čas zachytil ránu. Přece se mu to však, byť v posledním zlomku vteřiny, podařilo a on odrazil protivníkovu zbraň tak mocně, že odletěla obloukem na deset kroků daleko.

Takřka vzápětí Filip doběhl k tomu místu, šlápl na kord a zlomil ho.

"Pane de Charny," zvolal s lítostí, "nemusíte mi dokazovat, že jste statečný muž. Což mě opravdu tolik nenávidíte, že jste se se mnou bil tak rozhořčeně?"

Charny neodpověděl, ale viditelně zbledl.

Filip se na něho díval několik vteřin, očekávaje kladnou nebo zápornou odpověď.

"Kostky jsou tedy vrženy, pane hrabě," řekl nakonec.

"Chcete-li, abychom byli nepřáteli, buďsi."

Charny se zapotácel. Filip přiskočil, aby ho podepřel, ale hrabě ho odstrčil.

"Děkuji, doufám, že dojdu k svému vozu."

"Vezměte si alespoň můj kapesník a ovažte si ránu."

"Děkuji."

Hrabě si vzal kapesník.

"Zavěste se do mě, pane, jinak upadnete a způsobíte si zbytečnou bolest."

"Kord projel jen svalstvem, v prsou nic necítím."

"Tím lépe, pane."

"A doufám, že budu brzy v pořádku."

"Nepřeji si nic jiného, pane. Hodláte-li se však brzy uzdravit jen proto, abychom se mohli utkat znovu, musím vám bohužel říci hned teď, že můj kord vám už nebude k dispozici."

Charny chtěl něco odpovědět, ale slova mu odumřela na rtech. Znovu se silně zapotácel a Filip ho jen tak-tak zachytil do náruče.

Zvedl ho jako děcko a napůl omdlelého ho donesl ke kočáru.

Dauphin, který pozoroval mezi stromy souboj, vyběhl oběma soupeřům naproti.

Uložili Charnyho do kočáru. Raněný poděkoval Filipovi úklonem hlavy.

"Jeďte krokem, kočí," přikazoval Filip.

"A vy, pane?" mumlal raněný.

"Ach, o mě se nestarejte."

Filip taktéž pozdravil a zavřel dvířka kočáru.

Díval se za vozem, který se krok za krokem vzdaloval. Jakmile kočár zmizel v ohybu aleje, pustil se pan de Taverney nejkratší cestou do Paříže.

Ještě jednou se však otočil za kočárem. Když viděl, že kočár nezamířil do Paříže, ale odbočil na cestu do Versailles, vydralo se mu z hloubi prsou:

"Bude jí ho líto."

36. U hraběte Cagliostra

U městské brány natrefil Filip fiakr a vskočil do něho.

"Do ulice Neuve-Saint-Gilles," přikázal kočímu, "a práskněte do koní!"

Příkaz pána, který se právě bil v souboji a vyšel z něho jako vítěz, příkaz statného muže, který svým vzezřením a chováním vypadal na šlechtice, a třebaže byl v občanském oděvu, přece jen držením těla a celým vystupováním působil spíše jako voják, byl pro bodrého kočího dostatečnou pobídkou, aby se ho držel co nejsvědomitěji.

Dopravní prostředek za čtyřiadvacet sous hnal se tedy ulicemi, jako by ho táhli nikoli koně, ale ďábli, a za malou chvíli se octl rozechvělý Filip v ulici Saint- Gilles před palácem hraběte Cagliostra.

Palác byl zvnějšku docela prostý, působil však právě tou prostotou majestátním dojmem jako většina staveb z doby Ludvíka XIV., zbudovaných ať už z cihel anebo z kamene ještě podle plánů a v renesančním stylu vlády Ludvíka XIII.

Prostorný kočár, tažený párem koní, se houpal na pružných pérech na honosném nádvoří.

Na kozlíku dřímal kočí, zahalený v dlouhý, liščí kožešinou podšitý plášť. Dva sluhové, z nichž jeden držel v ruce lovecký tesák, se mlčky procházeli po dláždění.

Kromě těchto tří osob nejevil dům žádné známky života.

Protože Filipův kočí dostal rozkaz, aby vjel s fiakrem až do dvora, zavolal na vrátného a ten ihned otevřel těžká skřípající vrata.

Filip vyskočil, spěchal ke schodišti a obrátil se na oba sluhy najednou:

"Pan hrabě Cagliostro je doma?"
"Pan hrabě je právě na odjezdu," odpověděl jeden sluha.
"O důvod víc, abych si pospíšil," prohodil Filip. "Musím s ním mluvit, než odjede. Ohlaste mu rytíře Filipa de Taverney."
A spěchal za sluhou tak kvapně, že takřka zároveň s ním vešel do salónu.
"Pan rytíř Filip de Taverney?" opakoval po sluhovi mužný a příjemný hlas. "Že prosím. Ať vstoupí."
Filip vstoupil pod dojmem jakéhosi kouzla, kterým na něho ten pokojný, vlídný hlas bezděky působil.
"Omluvte mě, pane," oslovil Filip vysokého, štíhlého, neobyčejně statného a svěžího muže, s nímž jsme se už setkali na obědě u maršála de Richelieu, u Mesmerovy kádě, v pokoji slečny Olivy a na plese v Opeře.
"Proč bych vás měl omluvit?" zeptal se hrabě Cagliostro.
"Že vás zdržuji od vycházky."
"Měl byste důvod k omluvám, kdybyste přišel později, pane rytíři."
"Jak to?"
"Čekal jsem na vás."
Filip svraštil brvy.
"Vy že jste na mě čekal?"
"Ano, věděl jsem, že mě navštívíte."
"To že jste vědě?"
"Ale ano, vím to už dvě hodiny. Před dvěma hodinami jste se přece rozhodl, že mě poctíte svou návštěvou, ale určitá nepředvídaná událost vás zdržela. Není snad tomu tak?"
Filip sevřel pěsti, cítil, že ten muž má na něho zvláštní vliv.
Hrabě však nedal v nejmenším najevo, že by si byl povšiml Filipova rozčilení a pobídl mladého muže laskavě:
"Posaďte se, prosím, pane de Taverney."
A přistrčil Filipovi křeslo, jež stálo opodál u krbu.
"Tohle křeslo jsem tu přichystal pro vás, pane," prohodil s úsměvem.
"Nechte těch žertů, pane hrabě," odpověděl Filip. Mladý muž se usilovně snažil, aby hovořil stejně klidně jako hrabě, přece však na jeho hlase bylo znát rozechvění.
"Nežertuji, pane. Očekával jsem vás, mám tu čest vám to opakovat."
"Nechte tedy toho šarlatánství, pane, abych mluvil zřetelněji. Jste-li věštec, nepřišel jsem sem proto, abych zkoušel vaše věštecké umění. Jste-li ovšem věštec, tím lépe pro vás, protože jste jistě už napřed uhodl, proč k vám přicházím, a můžete se mít na pozoru."
"Na pozoru?" usmál se podivně hrabě. "Na pozoru před čím, smím-li prosit?"
"Hádejte, jste-li opravdu věštec!"
"Abych vám udělal radost, ušetřím vám trochu námahy: chcete se mnou vyvolat spor."
Vy to víte?"
"Ale zajisté."
"Pak jistě také víte proč?" vykřikl Filip.
"Kvůli královně. A teď je řada na vás, pane rytíři. Pokračujte, prosím, poslouchám."
Tato poslední slova nebyla už pronesena zdvořilým tónem hostitele, ale chladným, úsečným hlasem protivníka.
"Máte pravdu, pane," odpověděl Filip, "a bude jistě lépe, budu-li mluvit já!"
"Báječně."
"Vyšel jakýsi pamflet..."
"Vychází spousta pamfletů, pane."
"Vydal ho jeden novinář. . ."
"Novinářů je mnoho."
"Počkejte... Teď mluvíme o tom pamfletu. S novinářem se vypořádáme později."
"Promiňte, pane," vskočil mu Cagliostro s úsměvem do řeči, "ale mám dojem, že s novinářem jste se už vypořádal."
"Toho nechme. Chtěl jsem jen říci, že vyšel jakýsi pamflet proti královně."
Cagliostro kýval hlavou.
"Znáte ten pamflet?"
"Ano, pane."
"Koupil jste ho tisíc výtisků."
"To nepopírám, pane."
"Těch tisíc výtisků se naštěstí nedostalo do vašich rukou?"
"Kdo vám to řekl, pane?"
"Potkal jsem posla, který vezl balík toho plátku, promluvil jsem s ním, podplatil jsem ho a poslal do svého bytu, kde od něho tu špínu převzal můj sluha."
"Proč neprovádíte věci, na kterých vám záleží, raději sám?"
"Co tím chcete říci?"
Že by to lépe dopadlo."
"Nemohl jsem tuhle věc provést sám, protože jsem ničil zbytek nákladu, zatímco můj sluha připravoval vaši sběratelskou vášeň o vašich tisíc výtisků."
"Jste si tedy jist, že těch tisíc výtisků, určených pro mě, se dostalo k vám?"
"Moji sluhové jsou zvyklí vykonávat mé rozkazy."

"Jste na omylu, pane."

"Jak to myslíte, pane?" zvedl hlavu Taverney, jemuž se náhle sevřelo srdce.

"Těch tisíc výtisků je totiž zde," odpověděl klidně hrabě a opřel se zády o krb.

Filip se zatvářil hrozivě.

"Vy si tedy myslíte," rozjímal hrabě flegmaticky, "že věštec - ráčil jste mě přece tím názvem poctít - dovolí, aby si s ním někdo takhle zbůhdarma pohrával podle své libovůle? Myslíte, že to byl šťastný nápad podplatit posla? Naštěstí mám v tomhle domě správce. Také můj správce měl nápad. Platím ho ostatně za to, aby měl nápady. Koneckonců je celkem přirozené, že věštcův správce odkoukal také něco z věštění. Zkrátka a dobře uhodl, že půjdete k novináři, že potkáte posla a že se ho pokusíte podplatit. Šel za ním a pohrozil mu, že ho donutí vrátit peníze, které jste mu dal. Ten chlapík dostal strach a místo aby šel do vašeho bytu, odebral se sem. Pochybujete snad o tom?"

"Dovolte, abych pochyboval."

"Vide pedes, vide manus57, řekl Ježíš nevěřícímu Tomášovi. Já pak vám pravím: Otevřte tamhle tu skříň, pane de Taverney, a podívejte se na ty brožury!"

Nečekal však, až se mladý muž vzpamatuje, přistoupil ke krásně vyřezávané dubové skříni, otevřel ji a ukázal zbledlému rytíři na tisíc výtisků známého nám pamfletu, páchnoucího ještě čerstvým tiskem.

Filip přistoupil k hraběti. ten se ani nehnul, přestože se mladý muž tvářil nanejvýš hrozivě.

"Pane," ozval se konečně Filip, "vidím, ze jste neohrožený muž, a žádám vás proto, abyste mi dal zadostiučinění s mečem v ruce."

"Zadostiučinění? Za co?"

"Za to, ze jste urazil královnu, a té urážky byste se byl dopustil, kdybyste vzal do ruky byť jen jediný výtisk tohohle špinavého plátku."

"Pane," odpověděl Cagliostro, aniž cokoli změnil na svém pokojném chování, "mýlíte se a věřte, že je mi to velice líto. Mám rád všelijaké novinky, skandální pověsti, věci, které druhý den zapadnou, a nikdo si už na ně ani nevzpomene. Sbírám takové hlouposti, abych se později upamatoval na tisíceré drobnosti, které by jinak zcela upadly v zapomenutí. Koupil jsem si tyhle noviny. Proč myslíte, že bych tím měl někoho urazit?"

"Máte podivuhodně děravou paměť, pane, jestliže potřebujete celých tisíc výtisků, abyste ji osvěžil. Ale na tom nezáleží. Urazil jste mě!"

"Vás?"

"Ano, mě, mě, pane, rozumíte?"

"Ne, nerozumím, čestné slovo."

"Proč tedy s takovou horlivostí kupujete takové svinstvo?"

"Sám jste to přece už řekl, je to sběratelská vášeň."

"Čestný muž, pane, nesbírá hanebnosti."

"Dovolte, abych s vámi nesouhlasil, pane rytíři. Ta brožura je snad pamflet, ale není to hanebnost!"

"Jste aspoň ochoten přiznat, že to je lež?"

"Opět se mýlíte, pane, Její Veličenstvo královna byla u Mesmera."

"To není pravda, pane."

"Chcete snad říci, že lžu?"

"Nechci to říci, pane, říkám to."

"Je-li tomu tak, pane, mohu vám odpovědět čtyřmi slovy: viděl jsem ji tam."

"Vy že jste ji viděl?"

"Jako vidím teď vás, pane."

Filip se podíval protivníkovi zpříma do tváře. Chtěl svým upřímným, ušlechtilým, otevřeným pohledem bojovat se zářícím zrakem Cagliostrovým. Nesnesl však ten pohled, odvrátil oči a vykřikl:

"Nicméně vám říkám, že lžete."

Cagliostro pokrčil rameny, jako by mluvil s bláznem.

"Slyšel jste, co jsem vám řekl, pane?"

"Zajisté, dával jsem pozor na každé vaše slovo."

"Nu a to nevíte, co je povinností čestného člověka, řekne-li mu někdo, že je lhář?"

"Ale vím, pane. Znám dokonce jedno francouzské přísloví, které praví, že na takové obvinění je jedinou odpovědí políček."

"Pak už se tedy divím jen jedné věci?"

"Které?"

"Že jste mi dosud nedal políček, ačkoli jste šlechtic, který zná francouzská přísloví."

"Dříve než mě Bůh udělal šlechticem a naučil mě znát francouzská přísloví, stvořil mě člověkem, který má milovat své bližní."

"Vy tedy odmítáte, pane, dát mi zadostiučinění se zbraní v ruce?"

"Platím jen ty dluhy, které jsem opravdu udělal."

"Jste alespoň ochoten dát mi zadostiučinění jiným způsobem?"

"Jakým?"

"Nebudu s vámi mluvit jako šlechtic se šlechticem. Požaduji jen, abyste v mé přítomnosti spálil všechny výtisky toho hanebného plátku, který máte v té skříni."

"To neudělám, pane."

"Rozmyslete si to."

"Nepotřebuji si nic rozmýšlet."

"Potom mě donutíte, abych s vámi jednal stejně jako s tím ničemou novinářem."

"Že byste mě také chtěl zbít holí?" usmál se Cagliostro, stál však jako socha.

"To a nic méně, pane. Nemyslete si, že se dovoláte svých lidí."

"Já? A proč bych je měl volat? To, co se týká jen mě, vyřizuji si obvykle sám. Jsem silnější než vy. Vy o tom pochybujete? Ujišťuji vás, že dovedu odhadnout své síly. Rozmyslete si to raději vy. Půjdete-li na mě s holí, chytnu vás za límec a za krk a poletíte deset kroků daleko. A to tolikrát, kolikrát byste chtěl opakovat svůj pošetilý pokus."

"Chcete si hrát jako anglický lord, ti přece mají v oblibě takovéhle zápasy. Tak tedy prosím, pane Herkule, poslužte si!"

Filip vzteky bez sebe se vrhl na Cagliostra, jehož paže se v tu chvíli napjaly jako dvě ocelová pera. Uchopil rytíře za krk a v pase a odhodil ho celého omámeného na kupu polštářů v rohu pohovky.

Po této ukázce neobyčejné síly si hrabě stoupl znovu ke krbu, jako by se nic nestalo.

Filip vstal celý bledý a s pěnou u úst, ale chladná rozvaha mu brzy vrátila mravní sílu.

Zvedl se, urovnal si oděv a řekl temným hlasem:

"Jste opravdu silný za čtyři, pane, ale vaše logika není tak silná jako vaše pěst. Jestliže jste se mnou jednal tak, jako před chvílí, pokořil a ponížil jste mě, zapomněl jste však na to, že mi tím dáváte právo, abych s vámi jednal jako s nepřítelem a vyzval vás: chopte se meče, pane, nebo vás zabiju!"

Cagliostro se nepohnul.

"Chopte se zbraně, říkám vám, nebo jste synem smrti."

"Nejste u mě tak blízko, pane, abych s vámi naložil jako poprvé," ušklíbl se pohrdlivě Cagliostro, "a já se nevydám v nebezpečí, abyste mě zranil nebo dokonce zabil jako chudáka Gilberta."

"Gilberta," zvolal Filip a zapotácel se, "co jste to řekl, pane?"

"Naštěstí nemáte dnes u sebe pušku, ale jenom meč," pokrčil rameny hrabě.

"Pane," zvolal Filip, "vyslovil jste jméno. . ."

"Které vás straší ve snách, viďte?"

"Pane!"

"Myslel jste, že to jméno už nikdy neuslyšíte, protože jste byl tenkrát s tím ubohým mladíkem sám v jeskyni na Azorských ostrovech, kde jste ho zavraždil, pamatujete se?"

"Ach," vykřikl Filip, "braňte se, braňte se!"

"Kdybyste věděl," zadíval se Cagliostro ostře na Filipa, "jak snadno bych vám mohl vyrazit meč z rukou, nehrál byste si tu na uraženého."

"Nemáte v ruce meč, pane."

"Mohu ho mít, jakmile se mi zachce."

"Tak rychle, rychle!"

"Nestojí mi to za to, mám jistější prostředek po ruce."

"Vyzývám vás naposledy, abyste se chopil meče, nebo vás pošlu na onen svět," rozkřikl se Filip a vrhl se na hraběte.

Leč tentokrát, ohrožován špičkou kordu, která se kmitla sotva tři palce od jeho prsou, vytáhl Cagliostro z kapsy malou lahvičku, otevřel ji a stříkl její obsah Filipovi do obličeje.

Sotva se tekutina dotkla Filipovy tváře, rytíř se zapotácel, kord mu vypadl z rukou, mladík chvíli vrávoral, potom klesl na kolena, jako by mu někdo podťal nohy, a na několik vteřin jako by pozbyl vědomí.

Cagliostro ho zachytil, aby neupadl na podlahu, podržel ho, zastrčil mu kord do pochvy, posadil ho do křesla a čekal, až se mladík trochu vzpamatuje. Potom se ozval:

"V dospělém věku, pane rytíři, nemají už lidé vyvádět takovéhle hlouposti. Nechte už tedy té maškarády a poslyšte mě!"

Filip se zatřásl, vzpřímil, přejel si rukou přes čelo, promnul si oči a zasténal žalostně:

"Oh pane, pane, tohle jsou tedy zbraně šlechtice?"

Cagliostro pokrčil rameny.

"Pořád se točíte dokolečka. Řekneme-li my, šlechtici, slovo šlechtic, myslíme si vždycky, že je tím všechno vyřízeno. Jaké zbraně jsou podle vás důstojné šlechtice? Snad váš meč, který vám právě tak špatně posloužil? Nebo vaše puška, která vám tak dobře posloužila proti Gilbertovi? Co povyšuje člověka nad jiné, pane rytíři? Myslíte snad, že zvučné slovo šlechtic, kterým se tolik zaklínáte? Ne, ne. Především rozum, potom síla, konečně věda. Toho všeho jsem užil proti vám. Rozumem jsem bojoval proti vašim urážkám, dokud jsem se domníval, že i vás přivedu k rozumu. Silou jsem přemohl vaši sílu. Vědou jsem zdolal vaše tělesné i duchovní síly. Zbývá mi, abych vám dokázal, že jste se dopustil dvojí chyby, když jste sem přišel s hrozbou v ústech. Budete tak laskav a vyslechnete mě?"

"Zničil jste mě," ohražoval se Filip, "nemohu se ani hnout. Stal jste se pánem mého myšlení, mé tělesné síly, a teď se mě ptáte, chci-li vás vyslechnout, když nemohu dělat nic jiného?"

Cagliostro vzal do ruky zlatou lahvičku, kterou držel na krbu bronzový Aesculap.

"Čichněte si k té lahvičce, pane rytíři!"

Filip uposlechl. V okamžiku se mu zazdálo, jako by se mlhy, které zatemňovaly jeho mozek, naráz rozptýlily a hlavu měl plnou svěžích myšlenek.

"Jako bych se právě znovuzrodil," hlesl překvapeně.

"Je vám už dobře, cítíte se volný a silný?"

"Cítím."

"Pamatujete si na všechno, co se stalo?"

"Ano."

"A protože jednám s člověkem, který má důvtip a srdce na pravém místě, mohu se snad nadít, že mi teď dáváte za pravdu?"

"To nikterak, pane. Hájil jsem posvátné zásady."

"Cože jste hájil?"

"Hájil jsem království."

"Vy že jste hájil monarchii?"

"Ano, pane."

"Ach, vy tedy hájíte monarchii, zrovna vy, který jste odešel do Ameriky, abyste tam bránil republiku! Jen buďte upřímný: buďto jste tam nehájil republiku, nebo tady nehájíte monarchii!"

Filip sklopil oči.

"Milujte ty, kdo vámi pohrdají," pokračoval Cagliostro, "milujte ty, kdo vás nedbají, milujte ty, kdo vás podvádějí. Je to výsada velkých duší, aby byly neustále zrazovány ve svých nejsvětějších citech. Odplácet zlé dobrým je zákon Ježíše Krista. Jste křesťan, pane de Taverney?"

"Pane!" zvolal Filip zděšeně, když se teď přesvědčil, že Cagliostro čte stejně dobře v přítomnosti jako v minulosti, "už ani slovo prosím! Nehájil-li jsem království, hájil jsem královnu, hájil jsem šlechetnou a nevinnou ženu, úctyhodnou, i kdyby chybila, protože boží zákon velí, abychom se ujímali slabých."

"Slabých! Královnu nazýváte slabou? Ženu, před kterou sklání hlavy a kolena osmadvacet miliónů myslících bytostí? Jděte mi k šípku!"

"Pane, utrhají jí na cti."

"Co o tom víte?"

"Musím tomu věřit."

"Myslíte, že na to máte právo?"

"Zajisté."

"Nuže, já mám zase právo věřit v opak."

"Jste zloduch, pane Cagliostro."

"Kdo vám to řekl?" vykřikl hrabě, zrak se mu zaleskl a z jeho očí sršely blesky. "Kde se ve vás bere ta pošetilost, abyste mohl s jistotou tvrdit, že já se mýlím a vy máte pravdu? Odkud berete odvahu věřit, že vaše zásady jsou správnější než moje? Říkáte, že hájíte království, budiž. Ale co když já hájím lidstvo? Říkáte: dávejte, co je císařovo, císaři. Já říkám: dávejte, co je božího, Bohu. Republikáne z Ameriky, rytíři řadu Cincinátova, připomínám vám lásku k lidem, lásku k rovnosti! Šlapete po lidu, abyste mohl líbat královnám ruce. Já šlapu královnám na paty, abych povznesl lid. Nepřekážím vám ve vašem zbožňování, nepřekážejte mně vy v mé práci! Ponechám vám denní světlo, slunce na obloze i slunce královského dvora. Ponechte mně vy můj stín a samotu! Chápete sílu mých slov, doufám, jako jste před chvílí poznal sílu mých paží. Vy jste mi řekl: zemři, urazil jsi předmět mého zbožňování. Já vám říkám: žij, přestože bojuješ proti tomu, co uctívám já. A říkám vám to, protože mé zásady jsou tak mocné, že ani vy, ani vaši stoupenci, ať se namáháte, jak chcete, jim nezabráníte ve vítězném pochodu!"

"Pane, vy mě děsíte," zvolal Filip. "Jsem snad první v této zemi, kdo díky vám poznal hloubku propasti, do které se řítí toto království."

"Buďte tedy opatrný, když jste uzřel tu propast."

"Vy, jenž mi tohle říkáte," odpověděl Filip, dojat otcovským tónem, jakým s ním Cagliostro mluvil, "vy, který mi ukazujete tak hrozná tajemství, nejste dost šlechetný, protože dobře víte, že se raději sám vrhnu do propasti, než bych tam viděl padat ty, které hájím."

"Varoval jsem vás a myji si ruce jako onen Tiberiův prefekt58, pane de Taverney."

"Nuže, pak tedy já," vrhl se Filip horečně ke Cagliostrovi, "já, jenž jsem jen slabý člověk a stojím tak nízko pod vámi, použiji proti vám zbraně slabých a obracím se k vám se slzami v očích, s chvějícím se hlasem a se sepjatýma rukama. Prosím vás o milost pro tu, kterou pronásledujete - alespoň pro tentokrát. Prosím vás za sebe, slyšíte, za sebe, protože si - nevím proč - nemohu zvyknout vidět ve vás nepřítele. Obměkčím vás, přesvědčím vás, dosáhnu toho, abych si nemusel dělat výčitky, že jsem viděl zkázu ubohé královny a že jsem neudělal nic, abych tomu zabránil. Konečně vás přiměji, pane, abyste zničil tento hanopis, který by vyloudil slzy z očí nešťastné ženy - neboť i královna je jen žena. Dokážu to, viďte, jinak na mou čest, při své osudné lásce, o níž tak dobře víte, se sám probodnu tímto ubohým mečem, který byl tak bezmocný proti vám!"

"Ach," zašeptal Cagliostro, upíraje na Filipa své výmluvné oči, "proč nejsou všichni takoví jako vy! Šel bych s nimi a nebyli by ztraceni."

"Pane, prosím vás, odpovězte na mou prosbu."

"Přesvědčte se," ozval se hrabě po chvilce mlčení, "že ty výtisky tam jsou všechny, a spalte je do posledního."

Filip cítil, jak mu srdce bije až v hrdle. Přiskočil ke skříni, chytl papíry, naházel je do ohně a stiskl vroucně Cagliostrovi ruku:

"Sbohem, pane, tisíceré díky za to, co jste pro mě udělal."

Potom odběhl.

"Byl jsem dlužen bratru," pomyslel si Cagliostro dívaje se za mladíkem, "odškodnění za to, co vytrpěla jeho sestra."

Nato pokrčil rameny a poručil:

"Přiveďte mi koně!"

37. Hlava rodiny Taverneyů

Zatímco se v ulici Neuve-Saint-Gilles odehrával tento výjev, procházel se starý pan de Taverney ve své zahradě v doprovodu dvou sluhů, kteří za ním vozili křeslo.

Ve Versailles bývaly a snad ještě dosud jsou staré paláce s francouzskými zahradami, které připomínají v malém Versailles Le Notreovy a Mansardovy, tak přičinlivě tu jejich budovatelé napodobili vkus a myšlenku svých královských pánů.

Mnozí dvořané - příkladem za všecky by mohl být pan de La Feuillade - si nechali vystavět ve zmenšeném měřítku podzemní skleníky s pomerančovníky, švýcarské rybníky a Apollónovy lázně.

Byla tu také četná nádvoříčka a Trianonky, všechno v měřítku jedna ku pěti stům: do každé kašničky se vešlo právě vědro vody.

Pan de Taverney učinil totéž, jakmile si Jeho Veličenstvo Ludvík XV. oblíbil Trianony. Ve svém domě ve Versailles si zřídil maličké Trianony, ovocnou zahradu a květinové záhony přesně podle královského vkusu.

Jakmile si Jeho Veličenstvo Ludvík XVI. zařídil zámečnickou dílnu a soustruh, také pan de Taverney si obstaral dílničku s kovářskou pecí. A jakmile Marie Antoinetta navrhla plány anglických zahrad s umělými potůčky, loukami a švýcarskými domky, uspořádal si také pan de Taverney v koutě své zahrady Trianonek pro loutky a umělý potůček pro káčata.

Ve chvíli, kdy se s ním setkáváme, vyhříval se však na slunci v posledním stromořadí, jež tu zbylo z Velkého století, v lipové aleji s rudými větvemi lip, jakoby právě vytaženými z opravdové kovářské pece. Hopsal drobnými krůčky, ruce v kapsách, a každých pár minut se vracel ke křeslu, postrkávanému dvěma sluhy, aby si po tom cvičení dopřál chvilku klidu.

Vychutnával ten blahý odpočinek, mrkaje stařeckýma očima proti nádhernému slunci, když tu vyběhl z domu lokaj a hlásil:

"Přijel pan rytíř!"

"Syn!" vykřikl stařec radostně a s pýchou. Hbitě se obrátil a uzřel Filipa, který spěchal za sluhou:

"Můj drahý rytíři!" rozevřel starý pán náruč a kývl na sluhu, aby se vzdálil.

"Pojď, Filipe, pojď, nedovedeš si představit, jakou jsi mi udělal radost, myslel jsem právě na tebe. Ale jak se to tváříš, chlapče! Hněváš se snad na mě?"

"Ale ne, pane!"

"Vidíš přece, jak to dopadlo!"

"Co jak dopadlo?"

Stařec se plaše rozhlédl, jako by se chtěl přesvědčit, zda někdo neposlouchá.

"Můžete mluvit nahlas, pane, není tu nikdo."

"Myslím tu příhodu na plese."

"Nerozumím vám, pane."

"Na plese v Opeře."

Filip se začervenal, zlomyslný stařec si toho všiml.

"Jsi neopatrný, chlapče, chováš se jako nezkušení námořníci. Jakmile zaduje vítr, napnou hned všechny plachty. Posad se sem ke mně a poslechni, co ti řekne zkušený muž."

"Ostatně, pane..."

"Ostatně zneužíváš její náklonnosti a ženeš to všechno příliš rychle. Ty, tak ostýchavý, tak zdrženlivý, takový nekňuba, mohlo by se říct, ji samým spěchem najednou kompromituješ!"

Filip zvedl hlavu.

"O kom to mluvíte, pane?"

"Nu ksakru o ní."

"Kdo je to ona?"

"Snad si nemyslíš, že nevím o tom husarském kousku, který jste provedli vy dva na plese v Opeře? To je ale švanda!"

"Pane, protestuji. . ."

"Ale jdi, nebuď hned jako čert! Co ti chci říci, je jen ve tvém zájmu. Nesmíš se do toho hnát tak prudce! Nedáváš si na sebe pozor, za chvíli z toho bude skandál! Viděli tě s ní na plese, uvidí tě podruhé jinde a neštěstí bude hotovo!"

"Že mě viděli?"

"To si nech říct! Měl jsi modré domino, nebo ne?"

Filip by byl už málem vykřikl, že neměl modré domino, že to je mýlka, že nebyl na žádném plese, že vůbec neví, o jakém plese otec vlastně mluví, ale jsou čistá srdce, která se ostýchají hájit se za takovýchhle choulostivých okolností. Se vším důrazem se hájí jen ti, kdo vědí, že je jejich společník má rád a že mu prokazují službu tím, že se hájí.

Ale jaký by mělo smysl vysvětlovat něco otci? Pomyslil si Filip. Ostatně se musím napřed dozvědět, oč vlastně jde.

Sklopil tedy oči, jako by se přiznával k vině.

"Vidíš," ozval se stařík vítězně, "poznali tě a já o tom vím. Pan de Richelieu, který tě má rád a jenž byl na plese, přestože mu je čtyřiaosmdesát let, pan Richelieu si tedy lámal hlavu, kdo by mohlo být modré domino, s nímž se královna vodila ruku v ruce, a zjistil, žes to mohl být jedině ty. Všecky ostatní poznal, a to víš, že maršálek se v těchto věcech vyzná a že má přehled."

"Že podezírají mě," namítl Filip suše, "bych ještě chápal. Větší záhada je, jak poznali královnu."

"Jakpak by ji nepoznali, když sňala masku! V tom je právě ta šílená odvaha a zároveň hrozná neopatrnost. Ta dáma musí být do tebe úplně zblázněná, když udělala něco takového!"

Filip zrudl. Pokračovat tímhle tónem mu připadalo naprosto nemožné.

"Nebyla-li to odvaha," rozjímal starý Taverney uvážlivě, "pak to byla nešťastná náhoda, a to je tím mrzutější. Dej si pozor, rytíři, na žárlivce, žárlivost je v takovýchhle věcech hrozně nebezpečná věc. A k žárlivosti se tady druží závist. Kdekdo závidí člověku, který je v královnině přízni, tím spíš, jestliže královna vládne za krále."

A otec Taverney si zálibně šňupl.

"Odpustíš mi, že tady moralizuji, viď, pane rytíři? Neměj mi to za zlé, můj drahý. Jsem na tebe pyšný a nechtěl bych, aby nějaký náhodný vítr zbořil stavbu, kterou jsi tak obratně vybudoval."

Filip byl celý zpocený, zatínal pěsti, Bylo mu, jako kdyby byl šlápl na jedovatého hada. Nejraději by byl utekl, přerušil tento zločečený rozhovor, zdržovala ho však bolestná zvědavost, zuřivá touha vyzvědět zlo, nelítostný osten, který hlodá v každém milujícím srdci.

"Říkal jsem ti, že nám závidí," pokračoval stařec jakoby v samomluvě. "A byl by také div, kdyby nám nezáviděli. Dosud jsme také nedospěli na vrchol, k němuž stoupáš mílovými kroky. Tobě patří zásluha, tobě patří náš dík, tvoje je sláva, že se jméno Taverneyů vznese nad své skromné počátky. Jenom bud opatrný, nebo nedojdeme k cíli a tvé plány se zhroutí, dříve než se ti je podaří uskutečnit. Byla by to škoda, doposud jde všechno znamenitě."

Filip se odvrátil, aby skryl hluboký hnus, krvavé opovržení, jež se mu v tom okamžiku tak zjevně zračilo v obličeji, že by se byl stařec ulekl, ba zděsil.

"Za nějaký čas požádáš o nějaké vlivné místo," rozohňoval se stařec a radostí si mnul ruce. "Požádáš, aby tě král jmenoval někde místodržícím, nejraději nedaleko od Paříže. Požádáš, aby byli Taverneyové-Maison-Rouge povýšeni na pairy59. Vymůžeš mi vysoký řád, jakmile se příště budou udělovat. Můžeš být vévodou, pairem, generálem. Za dva roky budu ještě naživu. Zařídíš, abych byl..."

"Dost! Dost!" zahučel Filip.

"Jestli ty máš dost, já ještě ne. Ty máš před sebou ještě celý život, ale já už třeba jen několik měsíců. Těch pár měsíců mi musí vynahradit celou smutnou, nuznou minulost. Ostatně si nemám nač stěžovat. Bůh mi dal dvě děti. Je to mnoho na otce, který není bohat. Tvá sestra nebyla k ničemu, ale ty všechno napravíš. Ty jsi stavitel chrámu. Vidím v tobě velikého reka z rodu Taverneyů. Mám před tebou úctu, a to už je co říct. Také jak to hraješ u dvora, je něco obdivuhodného. Neviděl jsem ještě nikdy drzejší odvahu."

"Co to říkáte, otče?" zvolal Filip málem bolestně. Had, na něhož šlápl, se svíjel a pokoušel.

"Říkám, jak to hraješ u dvora, to je něco skvostného. Neděláš ze sebe žárlivce. Naoko necháváš každému volné pole a ve skutečnosti se držíš pevně v sedle, je to znamenitá hra, ale musíš si dát pozor."

"Nechápu vás, otče," zamumlal Filip podrážděně.

"Jen žádnou přehnanou skromnost, chlapečku, počínáš si doslova jako pan Potěmkin, který svou skvělou hrou ohromil celý svět. Věděl, že Kateřina by nejraději střídala milence jako punčochy, že by létala z květu na květ, když se jí v tom ponechá volnost, a vracela se vždycky k tomu nejkrásnějšímu a nejpohodlnějšímu. Kdyby jí však v tom někdo chtěl bránit, ulétla by mu, aby se dostala z jeho moci. Z toho si vzal naučení. Opatřoval jí milence, sám je postrkoval kupředu, ale vždycky věděl, kde mají nějakou vadu. Unavoval panovnici přechodnými pletkami, místo aby si ji vyhrazoval sám pro sebe. Sám vždy připravoval prchavou vládu milenců, jimž se posměšně říkalo dvanáct carů, ale doopravdy si tím utvrzoval svou vlastní, skutečnou vládu."

"Ale to je nepochopitelná hanebnost," mumlal ubohý Filip, zíraje s úžasem na otce.

Starý se nedal rušit a neochvějně vedl svou.

"Jenže ses v Potěmkinově systému dopustil malé chybičky, drahoušku. Potěmkin nepustil nikdy otěže z rukou, zatímco ty jsi příliš lehkomyslný. Já vím, že mezi ruskou politikou a francouzskou politikou je rozdíl, ale přece jen..."

Pan de Taverney pronesl tato slova s poťouchlým úšklebkem, který by ocenil každý diplomat; Filip měl už dávno za to, že otec blouzní, a pokrčil tedy jenom rameny.

"Ale ano, ano," uchechtl se stařík spiklenecky, "ty myslíš, že jsem tě neprokoukl? Uvidíš, uvidíš."

"Jen mluvte, pane."

Taverney pokývl hlavou.

"Nezdá se ti, že si pěstuješ nástupce?"

"Nástupce?" zbledl Filip.

"Snad mi nechceš namlouvat, že bys netušil, jak málo je královna stálá ve svých náklonnostech! Má to v krvi a já se ti nedivím, že myslíš na zadní kolečka. Může se snadno stát, že královnina přízeň padne na druhého, a ty bys pak mohl být obětován, vyhnán z dobyté pozice. Máme s tím už určité zkušenosti. Královna nikdy nedovede vychutnat přítomnou rozkoš, dokud nezapomněla na minulou."

"Mluvíte čínsky, pane barone."

Stařec propukl v řezavý, příšerný smích a Filip se zachvěl, jako by se to chechtal sám ďábel.

"Málem bys mně byl schopen namluvit, že nezapřaháš pana de Charny do pluhu."

"Pana de Charny?"

"Jen se nedělej, nedělej. Tvého příštího nástupce. Člověka, který by tě mohl, až bude v sedle, vypudit ode dvora, bude-li chtít, tak jako ty bys dnes mohl vypudit pana de Coigny, pana de Vaudreuil a vím já koho ještě."

Filipovi se rozbušila krev ve spáncích.

"Dosti už, pane, dost, dost!" zvolal znovu. "Stydím se, že jsem vás tak dlouho poslouchal! Kdo mluví o francouzské královně jako o nějaké Mesalíně, je bídný nactiutrhač."

"Dobrá, dobrá," kývl hlavou stařec, "hraješ to dobře, je to také tvoje úloha, ale ujišťuji tě, že nás tu nikdo nemůže slyšet.

"Ach, otče, otče!"

"A pokud jde o toho Charnyho, vidíš, že jsem tě prokoukl. Máš to báječně promyšleno, ale tvůj starý tatík také není

na hlavu padlý. Důvtip byl vždycky předností Taverneyů. Ostatně není nikdy nic lepšího než mít dvojí želízko v ohni. Jen tak dál, Filipe, jen tak dál. Lichoť Charnymu, bud k němu milý, pomáhej mu, aby se brzy a bez obtíží dostal z trávy do květu, a můžeš doufat, až jednou bude on v královnině přízni, že ti jako šlechtic oplatí všechno, v čem jsi mu pomohl. Jenže by bylo přece jen dobré vědět na něho nějakou chybičku. . ."

A stařec se znovu jidášsky zachechtal, zamnul si ruce a poskočil, jako by byl mladík, který jde právě od úspěchu k úspěchu.

Filip ho zuřivě chytl za kabát.

"Je to tak, je to tak, pane, a váš důvtip si zaslouží obdivu!"

"Uhodl jsem, uhodl jsem, viď, a ty se teď na mně za to zlobíš. Ale nebuď dětina, chlapče, to jenom proto, že tě mám rád. Ostatně také Charnyho mám rád a je mi milé, že se s ním tak dohře snášíš."

"Snáším se s ním tak znamenitě, mám ho tak rád a tak si ho pěstuji jako svého nástupce, že jsem mu právě před chvílí vrazil kord pod žebra."

Stařík zůstal stát s otevřenými ústy.

"Tím chceš říci," koktal uboze, "že ses bil s panem de Charny?"

"Přesně to chci říct, otce, a vehnal jsem mu kord do těla."

"Panebože!"

"Takhle pečuji o své nástupce, takhle si je pěstuji a takhle jim lichotím," zasmál se řezavě Filip. "Teď, když to víte, můžete z mých činů znovu osnovat své teorie."

Obrátil se a chtěl utéci. Stařec se mu pověsil na rámě.

"Filipe, Filipe," žebronil, "řekni, že jsi žertoval!"

"Žertoval, nežertoval, ale bodl jsem ho doopravdy."

Stařec zvedl oči k nebi, zamumlal několik nesrozumitelných slov, utekl od syna a běžel až do předsíně.

"Rychle, rychle, ať někdo honem osedlá koně a ujíždí k panu de Charny. Byl raněn, ať se poptá po jeho zdraví. A ať nezapomene vyřídit, že se to nechávám ptát já!"

"Je to ale zrádce, ten Filip," mručel si, když se vracel na zahradu. "Jaká sestra, takový bratr. A já už si začínal myslet, že přišel k rozumu. V celém našem rodě byla jen jedna moudrá hlava, a tu jsem měl já."

38. Čtyřverší pana de Provence

Zatímco se v Paříži a ve Versailles odehrávaly tyto události, uzavíral se král, klidný jako vždy, když bylo po zimě a jeho loďstvu přálo válečné štěstí, ve své pracovně uprostřed map, glóbů o všelijakých mechanických nástrojů a zaměstnával se vyhledáváním nových námořních cest pro pana de Lapeyrouse.

Lehké zaklepání na dveře ho vyrušilo z blaženého snění, podníceného znamenitou večeří.

Zároveň se ozval hlas:

"Smím vstoupit, milý bratře?"

"Tohle mi tak scházelo, pan hrabě de Provence!" zabručel král a odložil atlas.

"Vstupte," vybídl stroze.

Vstoupil malý, přitloustlý, růžolící mužík s živýma očkama. Šoural se ke králi příliš uctivě na bratra, příliš důvěrně na poddaného.

"Zdá se, že jste neočekával mou návštěvu, bratře?"

"Neočekával."

"Nevyrušuji vás?"

"Nevyrušujete. Ale chcete-li mi říci něco zajímavého..."

"Šíří se taková směšná, groteskní historka. . ."

"Zase nějaká pomluva!"

"To víte,bratře."

"A vy z ní máte radost?"

"Je to dost veselé."

"Asi nějaká zlomyslnost proti mně."

"Bůh je mi svědkem, že bych se nesmál, kdyby to bylo proti vám, Sire."

"Tedy proti královně."

"Sire, představte si, že mi vyprávěli docela vážně, ale opravdu naprosto vážně. . . Prodávám ovšem jen tak, jak jsem koupil. . ."

"Milý pane, od té doby, co mě můj učitel krmil těmihle rozvláčnými úvody na příkladech z paní de Sévigné, mám jich plné zuby. Nedokázal byste být stručnější?"

"Tak tedy, milý bratře," zkrátil své orace pan de Provence, zchlazený bratrovým nevlídným přijetím, "povídá se, že prý onehdy strávila královna noc mimo zámek."

"To by bylo opravdu smutné, kdyby to byla pravda," řekl vážně král.

"Tedy to není pravda, bratře?"

"Ne."

"A není tedy pravda, že viděli královnu čekat u zadního vchodu?"

"Ne."

"Toho dne, kdy jste nařídil, aby všechny brány byly zavřeny v jedenáct hodin?"

"Nepamatuji se už na to."

"Představte si však, bratře, že se říká. . ."

"Kdo říká? Mně se nikdy nelíbí tohle se."

"Je to vážné, velmi vážné, bratře, a říká to už pomalu kdekdo. Abych nenapínal vaši zvědavost, říká se tedy, že viděli onoho dne královnu půl hodiny po půlnoci ruku v ruce s hrabětem d'Artois."

"A kde?"

"Šli prý k domu, který má pan d'Artois vzadu za stájemi. Neslyšelo Vaše Veličenstvo o ničem takovém?"

"Ale zajisté, pane. To víte, že se v takovémhle případě vždycky už někdo přičiní, aby se mi to doneslo."

"Nevím, nač narážíte, Sire."

"Nebyl jste to náhodou vy?"

"Já?"

"Nu ano, vy."

"A cože jsem udělal, Sire?"

"Například to čtyřverší, které bylo otištěno v Mercuru."

"Čtyřverší!" vykřikl pan de Provence a jeho růžová líčka ještě více zčervenala.

"Ví se přece, že jste miláček múz."

"Ale ne do té míry. . ."

"Abyste páchal čtyřverší, které končí veršem:

"Leč dobrákovi králi neřekla Helena nic."

"Já, Sire?"

"Nezapírejte, pane, tadyhle je rukopis toho veršování. Je to váš rukopis. Nevyznám se v básničkách, ale rukopisy jsou můj koníček, to byste mohl vědět. . ."

"Sire, pošetilost plodí zase pošetilost."

"Pane de Provence, pošetilosti jste se dopustil jen vy a je mi dost divné, že se takové pošetilosti mohl dopustit právě filosof. Když už těm veršíčkům budeme říkat jen pošetilost."

"Sire, Vaše Veličenstvo je ke mně kruté."

"Půjčka za oplatku, pane bratře. Místo abyste plodil veršíčky, měl jste se přímo zeptat, jak se zachovala královna. Já bych to byl udělal. A kdybyste se byl zeptal, byl byste místo čtyřverší proti královně, a tedy také proti mně, byl napsal na svou švagrovou madrigal. Můžete namítnout, že královna není osoba, která by vás byla schopna inspirovat. To je koneckonců věc osobního vkusu, já mám například raději upřímný list než nepovedenou satiru. Horác to také říká, Horác, váš básník."

"Sire, zahanbujete mě."

"Když jste si nebyl jist královninou nevinou tak jako já, pane, byl byste udělal lépe, kdybyste se byl potázal o radu Horáce. Nenapsal snad on ty krásné verše? Promiňte mi, cituji-li nepřesně, byl jsem vždycky s latinou na štíru:

Rectius hoc est:

Hoc faciens vivam melius dulcis amicis occurram.

Správnější je tohle: Udělám-li to, budu lepší a zachovám se počestně k přátelům.

Vy byste to, bratře, přeložil elegantněji, ale dává to asi ten smysl."

A dobrák král, uštědřiv hraběti tuto lekci spíše jako otec než jako bratr, čekal, že se viník omluví.

Hrabě přemýšlel chvíli, jak by měl odpovědět, ne však jako člověk, který se dostal do úzkých, spíše jako řečník, jenž se pídí po nejúčinnějších prostředcích.

"Sire," řekl nakonec, "třebaže je Vaše Veličenstvo ke mně tak přísné, mám něco na svou omluvu a doufám, že mi prominete."

"Prosím, bratře."

"Vytýkáte mi, že jsem se zmýlil, pravda, nikoli že jsem měl špatný úmysl?"

"Tak jest."

"Je-li tomu tak, Vaše Veličenstvo mi jistě přizná, že zmýlit se může každý, a jestliže jsem podlehl omylu, že jsem se patrně nezmýlil pro nic za nic?"

"Nikdy jsem nepochyboval, bratře, že jste vzdělaný a vtipný člověk."

"Nuže, Sire, je-li tomu tak, jak bych neměl tu a tam podlehnout omylu, musím-li denně poslouchat, co všechno se vypráví. My knížata žijeme v ovzduší intrik a pomluv, není divu, když v nás občas něco uvízne. Neříkám, že jsem tomu věřil, říkám, že jsem slyšel, co se povídá."

"Tím lépe, je-li tomu tak. Přece však..."

"To čtyřverší? Ach, Vaše Veličenstvo, každý básník je trochu podivín a pak, není-li lepší, dáme-li najevo mírnou kritiku, která může být chápána jako varování a výstraha, než vraštíme-li čelo? Básně neurážejí, Sire, jsou vždycky psány s dobrým úmyslem. To není jako s pamflety, kterými se to jen-jen rojí - však je také Vaše Veličenstvo neustále žádáno, aby proti nim se vším důrazem zakročilo. Pamflety, jako je tenhle, který jsem vám přinesl, opravdu podvracejí stát!"

"Vážně?"

"Rozhodně, Sire. Měl byste okamžitě vydat zatykač na bídáckého autora té hanebnosti."

"Nu uvidíme, uvidíme," bručel král. "Dejte to sem."

"Nevím, mohu-li se odvážit, Sire..."

"Proč byste nemohl. S takovýmihle věcmi se nemají dělat okolky. Máte ten spis u sebe?"

"Ano, Sire."

"Tak mi ho dejte."

Hrabě z Provence vytáhl z kapsy jeden výtisk Příběhu Atteniotny, onen neblahý důkaz, který ani Charnyho hůl, ani Filipův kord, ani Cagliostrův krb nedokázaly vzít zcela z oběhu."

Král přelétl článek očima člověka, který je zvyklý číst v knize nebo v novinách jenom nejdůležitější nebo nejzajímavější pasáže.

"To je hanebnost! Hanebnost!" zvolal rozhořčeně.

"Vidíte, Vaše Veličenstvo, tady se tvrdí, že královna byla u Mesmera!"

"Copak o to! Vždyť tam také byla!"

"Královna že byla u Mesmera?" vykřikl hrabě z Provence .

"Já jsem jí to dovolil."

"Ach, Sire!"

"Proto ji také neodsuzuji za to, že se šla podívat k Mesmerovi, když jsem s tím sám vyslovil souhlas."

"Vaše Veličenstvo však patrně nedalo královně souhlas k tomu, aby sama na sobě vyzkoušela..."

Král dupl nohou. Hrabě vyslovil poslední slova právě v okamžiku, kdy zrak Ludvíka XVI. přelétal nejurážlivější místa pro Marii Antoinettu, kde pamflet líčil domnělou královninu krizi, její křeče, smyslný nepořádek její toalety, zkrátka všechno to, co se událo u Mesmera se slečnou Olivou.

"To je nemožné, nemožné," zbledl král. "Policie bude už vědět, kdo a co za tímhle vězí."

Ludvík XVI. zazvonil.

"Pana de Crosne," poručil, "okamžitě pošlete pro pana de Crosne."

"Sire, pan de Crosne má dnes podat jeho Veličenstvu obvyklou týdenní zprávu a čeká už v Oeil-de-Boeuf."

"Ať sem hned přijde."

"Dovolte mi, bratře, abych se vzdálil," požádal pokrytecky hrabě de Provence.

"Zůstaňte tady," poručil mu Ludvík XVI. "jestliže je královna vinna, jste příslušník královské rodiny, máte to vědět. Jestliže se ničím neprovinila, máte to vědět také, protože jste ji měl v podezření."

Vstoupil pan de Crosne. S přehnanou uctivostí pozdravil oba nejmocnější muže v království. Potom se obrátil k samotnému králi:

"Zpráva je připravena, Vaše Veličenstvo."

"Především mi vysvětlete, pane," otázal se Ludvík XVI. nazlobeně, "jak se může v Paříži rozšiřovat tak mrzký pamflet proti královně?"

"Atteniotna?" zvedl obočí pan de Crosne.

"Ano."

"Autorem je jakýsi žurnalista jménem Retteau."

"Jakže, pane? Vy znáte autora a nezabránil jste, aby pamflet spatřil světlo světa, a dokonce jste snad ani nezatkl autora, když se ta hanebnost objevila na světě?"

"Nic nebylo snazší než zavřít toho škrabala, Vaše Veličenstvo, zatýkací rozkaz mám u sebe."

"Proč jste ho tedy neuplatni?"

Policejní ministr otočil tázavě hlavu po hraběti de Provence.

"Vaše Veličenstvo jistě dovolí, abych se vzdálil," pochopil králův bratr.

"Ne, ne," zamítl jeho nabídku král. "Řekl jsem vám, abyste tu zůstal, tak tu zůstaňte."

Hrabě se uklonil.

"Mluvte, pane de Crosne. Mluvte bez obalu, upřímně a bez vytáček."

"Nedal jsem dosud zatknout toho pisálka Retteaua, protože jsem pokládal za svou povinnost, dříve než to udělám, předložit Vašemu Veličenstvu jistý návrh."

"Prosím."

"Nevím, nebylo-li by moudřejší, Sire, strčit tomu darebákovi nějaké peníze a vypravit ho z Francie, aby ho pověsili někde jinde, co možná daleko odtud."

"Proč myslíte, pane?"

"Sire, jestliže tihle lumpové lžou a my jim to můžeme naprosto spolehlivě a přesvědčivě dokázat, pak je můžeme dát zmrskat, postavit na pranýř, uříznout jim uši nebo je třeba i pověsit, a veřejnost nebude pobouřena. Ale když nešťastnou náhodou vyčenichají něco, co je pravda..."

"Pravda?"

Pan de Crosne sklonil hlavu.

"Ach, už rozumím. Královna byla opravdu u Mesmera. Byla tam a je to mrzutá náhoda, jak vy říkáte. Ale já jsem jí to dovolil."

"Ach, Sire!" zvolal pan de Crosne.

Tento bezděčný výkřik z úst zkušeného a oddaného úředníka polekal krále víc než všechno, co předtím slyšel z úst bratra intrikána.

"Snad kvůli tomu nebude královna navěky zatracena?"

"Na to nejsem odborník, Vaše Veličenstvo, ale určitě je kompromitována."

"Co o tom ví vaše policie, pane de Crosne?"

"Sire, při veškeré úctě k Vašemu Veličenstvu, při veškeré oddanosti, kterou chovám k Jejímu Veličenstvu královně, musím vám bohužel říct, že skutečnost zhruba souhlasí s tím, co je v tom plátku napsáno."

"Pane de Crosne!"

"Vaše Veličenstvo, jestliže se francouzská královna v občanském obleku, přilákána všemi těmi Mesmerovými švindly, objeví uprostřed té pochybné společnosti, jestliže tam jde sama..."

"Sama?" vzkřikl král.

"Ano, sama, Sire," odpověděl pevně pan de Crosne.

"Mýlíte se, pane ministře."

"Bohužel nemýlím, Vaše Veličenstvo."

"Máte špatné zprávy."

"Mám tak přesné zprávy, Sire, že vám mohu podrobně popsat, jak byla Její Veličenstvo královna obtečena, jak se chovala, mohu vám dokonce říci, co vykřikovala."

"Vykřikovala?"

Král zbledl a zmačkal pamflet v ruce.

"Moji agenti zaznamenali každé slůvko, které královně uklouzlo v tom... v tom nepříčetném stavu, Sire," řekl tiše pan de Crosne.

"Že by se byla královna do té míry zapomněla, že by byla brala takhle na lehkou váhu svou ženskou a mou královskou čest?"

"Tomu nevěřím, Sire," vmísil se hrabě de Provence pokrytecky. "To by byl strašný skandál. Něčeho takového není královna schopna."

Král dobře cítil, kolik jízlivosti je v bratrových nauko přátelských slovech, bylo mu jasné, že pan de Provence královnu spíše pomlouvá, než omlouvá. Všechno v něm vřelo.

"Pane," obrátil se k policejnímu ministru, "trváte na tom, co jste mi právě řekl?"

"Je mi líto, Vaše Veličenstvo, ale musím na tom trvat do posledního slova."

"Jsem vám dlužen důkaz, bratře," utřel si Ludvík XVI. zpocené čelo, "jsem vám dlužen důkaz, že je pravda, co jsem prve tvrdil. Královnina čest je ctí celého mého domu a tu nevydám nikdy všanc. Dovolil jsem královně, aby šla k Mesmerovi, Dovolil jsem jí však jen pod tou podmínkou, že s sebou vezme spolehlivou průvodkyni, které nikdo nemůže nic vytýkat, takřka světici v lidské podobě..."

"Ach," povzdychl si pan de Crosne, "kdyby tomu tak bylo..."

"Kdyby s ní byla šla dáma jako například princezna de Lamballe," nadhodil pokrytecky hrabě de Provence.

"Právě princeznu de Lamballe jsem určil Jejímu Veličenstvu za průvodkyni, bratře," prohlásil král.

"Naneštěstí, Sire," povzdechl si zoufale pan de Provence, "princezna de Lamballe s Jejím Veličenstvem nebyla."

"Dobrá," pokrčil rameny král. "Byl to můj výslovný rozkaz. Jestliže ho nebylo dbáno, musím trestat a budu trestat."

Chvíli bylo trapné ticho,

"Dosud však," ozval se znovu tiše Ludvík XVI., "nejsem zplna přesvědčen. Vy nesdílíte mé pochyby, bratře, to chápu, nejste ani král, ani manžel, ani přítel Jejího Veličenstva. Ale já si musím vyjasnit všechno do nejmenších podrobností."

Zazvonil. Objevil se pobočník.

"Ať se někdo podívá, není-li paní princezna de Lamballe u královny nebo ve svém bytě," poručil král.

"Madam de Lamballe se prochází v malé zahradě, Sire, s královnou a ještě s jednou dámou."

"Poproste paní princeznu, aby sem okamžitě přišla."

Důstojník se vzdálil.

"Počkáme, pánové, ještě deset minut. Zatím nemohu učinit jiné rozhodnutí."

Ludvík XVI. se proti svému zvyku hluboce zamračil a vrhl na oba svědky svého neštěstí takřka hrozivý pohled.

Svědci mlčeli. Pan de Crosne byl upřímně dojat, hrabě de Provence stavěl pokrytecky na odiv předstíraný zármutek.

Lehký šustot hedvábí za dveřmi prozradil, že přichází princezna de Lamballe.

39. Princezna de Lamballe

Princezna de Lamballe vstoupila. Byla krásná a klidná, měla vysoké čelo, kadeře, splývající z vysokého účesu, měla odhrnuty ze skrání, jemné černé obočí jakoby nakreslené jediným tahem tužky, průsvitně modré, široké zavlhlé oči, rovný jemný nos, cudná rozkošná ústa. Všechna ta krása nevyrovnatelně líbezného těla uchvacovala pozorovatele a působila nezapomenutelným dojmem.

Princezna sem vnesla onen půvab ctnosti, krásy a takřka nehmotného ženství, kterým oslňovala paní La Valliére před svým vzestupem a poté, co upadla do nemilosti.

Když vstoupila skromně a s úsměvem na rtech, pocítil král osten opravdové bolesti.

Jaká škoda, pomyslil si, že z tak krásných úst má vyjít rozsudek, proti němuž nebude odvolání.

"Posaďte se, princezno," pobídl paní de Lamballe a hluboce se uklonil.

Pan de Provence spěchal políbit princezně ruku.

Král zatím soustřeďoval své myšlenky.

"Co si Vaše Veličenstvo ráčí přát?" otázala se paní de Lamballe andělským hlasem.

"Rád bych se od vás něco dověděl, sestřenko, a to velmi podrobně."

"K službám, Vaše Veličenstvo."

"Kdy jste byla naposledy s Jejím Veličenstvem v Paříži?"

Pan de Crosne a hrabě de Provence se na sebe udiveně podívali.

"Rozumějte, pánové," obrátil se k nim Ludvík XVI. "Vy už nepochybujete, já mám ještě pochyby. Proto se ptám jako člověk, který si není jist svou věcí."

"Ve středu, Sire," odpověděla princezna.

"Promiňte, sestřenko," vzhlédl k ní král, "ale chci vědět čistou pravdu."

"Dozvíte se ji, Vaše Veličenstvo," odpověděla prostě princezna, "jen se ptejte."

"Co jste dělala v Paříži, madam?"

"Byla jsem na vendómském náměstí u pana Mesmera, Sire."

Oba svědci sebou trhli, král zbledl vzrušením.

"Sama?" vydechl Ludvík XVI.

"Nikoli, Sire, s Jejím Veličenstvem paní královnou."

"S královnou?" vykřikl král a mimoděk uchopil princeznu za ruku.

"Ano, Sire."

Pan de Provence a pan de Crosne se na sebe udiveně podívali.

"Vaše Veličenstvo to královně dovolilo," poznamenala paní de Lamballe, "Její Veličenstvo královna mi to řekla."

"Její Veličenstvo má pravdu, madam. Poslyšte, sestřenko," prohodil s úlevou král, "o vás se říká, že jste jediná žena v tomhle domě, která nikdy nelže."

"Opravdu nikdy, Vaše Veličenstvo," usmála se princezna.

"Pak ovšem vypadá situace jinak!" vyskočil z křesla pan de Crosne. "Dovolil byste však, Sire..."

"Ale zajisté, pane de Crosne! Ptejte se, vyslýchejte, nechť zasedne ubohá princezna na lavici obžalovaných. Přenechávám ji vám."

"Jsem ochotna ke všem obětem," usmála se princezna, "jen bych ráda upozornila pana ministra, že mučení bylo u nás zrušeno."

"Zrušil jsem je pro jiné," prohodil král v dobré náladě, "jenom pro mě zrušeno nebylo."

"Madam," otázal se policejní ministr uctivě, "byla byste tak laskava a pověděla Jeho Veličenstvu, co jste dělala s paní královnou u pana Mesmera, především však, jak byla Její Veličenstvo královna oblečena?"

"Královna měla perlově šedé hedvábné šaty, plášť z vyšívaného mušelínu, hermelínový rukávník a klobouk z růžového sametu s širokými černými stuhami."

Byl to úplně jiný oděv, .než který měla na sobě slečna Oliva.

Pan de Crosne nemohl utajit překvapení, pan de Provence se kousal do rtů.

Král si mnul ruce.

"Co udělala královna, když vstoupila?" zeptal se sám.

"Správně jste řekl vstoupila, Sire, protože sotva jsme vešly..."

"Společně?"

"Ano, společně. Sotva jsme vstoupily do prvního salónu, kde si nás takřka nikdo nemohl všimnout, protože všichni byli zaujati pozorováním tajemství magnetismu, přistoupila k nám jakási dáma, nabídla Jejímu Veličenstvu svou masku a snažně prosila paní královnu, aby nechodila dál."

"A vy jste poslechly?" vskočil princezně nedočkavě do řeči pan z Provence.

"Ano, pane."

"Tedy jste ani nepřekročily práh prvního salónu?" tázal se pan de Crosne.

"Nikoli, pane."

"Královna do vás byla pořád zavěšena?" ujišťoval se král.

"Královnina ruka se ani na okamžik nespustila mého ramě," svědčila s naivní prostotou princezna.

"Nuže, co tomu říkáte, pane de Crosne?" vykřikl vítězně král. "Co o tom soudíte, pane bratře?"

"Je to něco zcela mimořádného, úplně nadpřirozeného," maskoval svatouškovským nadšením hrabě de Provence zklamání a jeho nepřirozené veselí prozrazovalo, jak mu jde tento náhlý obrat proti srsti.

"Není v tom nic nadpřirozeného," pospíšil si pan de Crosne, v němž přirozená králova radost probouzela cosi jako výčitky svědomí. "Co řekla paní princezna, nemůže být než pravda."

"A z toho tedy plyne?..." otázal se pan de Provence třaslavým hlasem.

"Plyne z toho, monseigneure, že se moji agenti zmýlili."

"Pak ovšem ti vaši agenti...," poznamenal monseigneur pichlavě.

"Ani policie není neomylná, monseigneure. Jestliže tak důvěryhodná osoba, jako je paní princezna, nám říká, že tomu bylo takhle, nemohlo to být jinak. Moji agenti se zmýlili, a pokud jde o toho ničemu novináře, zmýlil se patrně také. Jenže v tomhle případě zmýlená platí.

Dám okamžitě příkaz, aby byl neprodleně zatčen."

Paní de Lamballe se dívala z jednoho na druhého s vrozenou nevinností, v níž nebyla ani přílišná zvědavost, ani strach, jenom přirozená touha dovědět se, co se vlastně děje.

"Počkejte, počkejte," zavrtěl hlavou král, "na toho ubohého chlapíka máte vždycky dost času. Vyprávěla jste o jakési dámě, princezno, která zadržela královnu na prahu. Znáte tu dámu?"

"Myslím, že ji Její Veličenstvo zná, a protože, jak víte, nikdy nelžu," pohodila se smíchem hlavou princezna, "odvážila bych se dokonce tvrdit, že ji paní královna určitě zná."

"Musíme si tedy ještě, sestřenko, pohovořit s tou dámou. Jedině od ní se patrně můžeme dovědět celou pravdu, ona má patrně klíč k té záhadě."

"Myslím si to také," prohlásil pan de Crosne, když se k němu král tázavě obrátil.

Nějaká bohyně ex machina, ušklíbl se v duchu hrabě de Provence. "Sestřenko," obrátil se nahlas na paní de Lamballe, "královna se vám svěřila, že zná tu dámu?"

"Nesvěřila, monseigneure," zavrtěla líbezně hlavou princezna, "to bych o tom nemohla hovořit. Vyprávěla mi o ní."

"Promiňte, princezno."

"Bratr chce jen říci," vpadl do řeči král, "zná-li Její Veličenstvo tu dámu, víte patrně vy, jak se jmenuje."

"Je to paní de la Motte Valois."

"Ta intrikánka!" vykřikl nevrle král.

"Ta žebračka!" zvolal pohrdavě hrabě. "Z té bude těžko něco dostávat. Je to prohnaná ženská!"

"Ať je sebe prohnanější," pokrčil rameny policejní ministr, "my nejsme také na hlavu padlí. Ostatně po tom, co nám

tu řekla paní de Lamballe, nepotřebujeme mnoho důvtipu. Poroučí-li Jeho Veličenstvo..."

"Ne, ne," zavrtěl opovržlivě hlavou král. "Napřed si vidět kolem královny takovouhle špatnou společnost. Královna má tak dobré srdce, že se k ní hrne a vypravuje jí o své bídě všechna šlechtická spodina z celé Francie."

"Paní de la Motte je opravdu z rodu Valois," nadhodila princezna de Lamballe.

"Ať si je, co chce, sestřenko," odpověděl král, "nepřekročí práh mého domu. Raději se zřeknu potěšení z královnina naprostého ospravedlnění, než bych se díval té špatné ženské tváří v tvář."

"A přece vám nezbude nic jiného," prohlásila mrazivě královna, jež zbledlá hněvem otevřela dveře pracovny a objevila se krásná ve svém rozhořčení před užaslým zrakem hraběte de Provence, jenž se jí vlevo za otevřeným křídlem hluboce ukláněl.

"Ano, Sire," pokračovala královna, "nejde totiž jen o to, je-li vám ta dáma příjemná čili nic. Ta paní je svědek, který musí vyznat pravdu, aby se učinilo zadost rozumu mých žalobců," - podívala se na hraběte de Provence - "upřímnosti a poctivosti mých soudců," - obrátila se ke králi a panu de Crosne - "a konečně aby vydala to svědectví i před svým vlastním svědomím, ať je už tak špatná nebo ne. Já jsem obžalovaná, já žádám, aby ta dáma byla vyslechnuta, a vy ji vyslechnete."

"Madam," pospíšil si král, "jistě pochopíte, že nemůžeme poslat pro paní de la Motte a prokázat jí tu čest, aby svědčila pro vás nebo proti vám. Nelze přece dopustit, aby o vaší cti rozhodovala pravdivá nebo falešná výpověď z úst takové ženské."

"Nemusíte posílat pro paní de la Motte, Sire, je zde," prohlásila královna.

"Zde!" vykřikl král a vyskočil, jako by byl šlápl na hada. "Zde!"

"Jak víte, Sire, navštívila jsem onu ubohou ženu, která je nositelkou tak vznešeného jména. Bylo to ten den, o němž se toho tolik napovídalo..."

Královna se znovu zpříma podívala na hraběte de Provence, který by se byl v tom okamžiku nejraději viděl šest stop pod zemí, jehož široký obličej však přesto nepřestával zářit nebeskou nevinností.

"Nu a -?" otázat se král.

"Zapomněla jsem si u paní de la Motte pouzdro s podobiznou. Dnes mi ho přinesla. Proto je zde."

"Ne, ne...," bránil se král. "Nepotřebuji už žádné důkazy. A tu ženskou nechci ani vidět."

"Ale já nejsem spokojena," prohlásila královna. "Přivedu ji sem. A ostatně, co proti ní máte? Co udělala? Čeho se dopustila? Nesoudíte tady bez soudu? Jestliže nejsem dostatečně poučena, prosím, pane de Crosne..."

"Nemohu říci nic, co by svědčilo proti té dámě," odpověděl policejní ministr.

"Opravdu?"

"Rozhodně. Je jen chudá a patrně dosti ctižádostivá."

"Ctižádost má přece každý šlechtic. Jestliže na ni nevíte nic jiného, nevím ani já, proč by ji král nemohl přijmout."

"Já také ne," ozval se král, "mám jen neblahou předtuchu, že mně ta ženská přinese jen trápení anebo aspoň nějakou mrzutost. A to je přece dost!"

"Ale, Sire, že byste podléhal takovým pověrám. Běž pro ni," vybídla královna princeznu de Lamballe.

Za pět minut vešla Jeanne, nesmírně skromně, nesmírně počestně. Celé její vystupování působilo nejpřirozenějším dojmem.

Ludvík XVI., jenž nikdy neměl ve zvyku skrývat svou nechuť vůči komukoli, se obrátil zády ke dveřím, posadil se za stůl, opřel lokty o desku a díval se z okna, jako by byl v téhle společnosti cizincem.

Hrabě de Provence si prohlížel paní de la Motte s tak dotěrnou pátravostí, že by ta dáma, kdyby její skromnost a stydlivost byly opravdové, nebyla patrně ze sebe dostala jediného slova.

Jenže přivést Jeanne z rovnováhy nebyla zrovna hračka.

Ani král, ani císař se vší svou nádherou, ani papež s tiárou, ani všechny nebeské a pekelné mocnosti by byly hrozbou nebo lichotkou nezapůsobili na tohoto nezlomného ducha.

"Madam," požádala ji královna, "řekněte nám laskavě, co jste dělala ten večer, kdy jsem navštívila pana Mesmera."

Jeanne mlčela.

"Není zapotřebí, abyste něco zamlčovala, abyste třeba někoho šetřila. Povězte pravdu, co se událo, a nikdo vám nebude mít za zlé, budete-li se trochu zajíkat."

Po těch slovech se královna posadila do lenošky, aby ani pohledem nepůsobila na svědka.

Jaká to byla šance pro Jeanne! Chytrá hraběnka už uhodla, že ji Marie Antoinetta potřebuje, že královna upadla do falešného podezření a že ona ji může ospravedlnit, aniž se sebeméně uchýlí od pravdy.

Každá jiná žena by byla v takové situaci podlehla pokušení získat si královninu přízeň tím, že by byla horlivě hlásala její nevinu, ale Jeanne byla tak prohnaná, předvídavá a ostrovtipná, že zůstala u strohého vylíčení skutečnosti.

"Sire," uklonila se nevšímavému Ludvíkovi XVI., "šla jsem k panu Mesmerovi ze zvědavosti, tak jako tam chodí celá Paříž. Ta podívaná mi připadala trochu hrubá, už jsem chtěla odejít, když jsem se ohlédla a uviděla jsem na prahu Její Veličenstvo. Měla jsem tu čest spatřit Její Veličenstvo už o dva dny dříve, aniž mi bylo známo, o koho jde, jenom podle štědrosti Jejího Veličenstva jsem tušila, že jde o neobyčejně vznešenou dámu. Když jsem spatřila ušlechtilou tvář Jejího Veličenstva, jež mi nikdy nevymizí z paměti, podlehla jsem náhlému vnuknutí, které mi pravilo, že přítomnost Jejího Veličenstva v tomto domě, kde se děje tolik tajemného a směšného, by pro ně mohla znamenat jakési nebezpečí. Nechť mně Její Veličenstvo laskavě odpustí, že jsem si dovolila posuzovat jeho jednání, byl to jen náhlý ženský instinkt, a prosím Její Veličenstvo na kolenou, aby mi prominulo, jestliže jsem překročila meze povinné úcty."

Paní de la Motte pronesla tento velkolepý projev s opravdovým dojetím, procítěně, se sklopenou hlavou a opravdu se chvílemi zajíkajíc, vložila do něho celé srdce a nakonec se odmlčela, jako by měla na krajíčku slzy.

Pana de Crosne to uchvátilo. Paní de Lamballe cítila, jak ji táhne srdce k této jemné, ostýchavé, něžné a cituplné

ženě.

Pan de Provence byl jako omráčen.

Královna poděkovala Jeanně pohledem, který hraběnka zachytila s nesmírným vnitřním uspokojením.

"Nu, dobrá," řekla konečně Marie Antoinetta, "slyšel jste to, Sire?"

Král se ani nehnul.

"Nepotřeboval jsem nic slyšet," zabručel mrzutě.

"Bylo mi poručeno, abych mluvila, mluvila jsem tedy," namítla Jeanne nesměle.

"Tak už toho nechme," zavrčel Ludvík XVI. "Jestliže královna něco řekne, nemá zapotřebí svědků, aby potvrzovali, že je pravda, co řekla. Má-li královna můj souhlas, nepotřebuje se ptát na souhlas ještě někoho jiného. A Její Veličenstvo mělo můj souhlas."

Ta slova byla určena spíše hraběti de Provence nežli paní hraběnce, a monseigneur to také dobře pochopil. Královna se pohrdavě usmála. .

Ludvík XVI. vstal, obrátil se k bratrovi zády a šel políbit ruku královně a princezně de Lamballe. Princeznu poprosil za prominutí, že ji obtěžoval, jak řekl pro nic a za nic.

Na paní de la Motte se ani nepodíval, ani na ni nepromluvil. Protože však musel jít kolem ní, když se vracel k svému křeslu, a protože se obával, aby nepohněval královnu, kdyby byl v její přítomnosti příliš nezdvořilý vůči dámě, kterou Její Veličenstvo přijímá, donutil se k sotva znatelnému pokývnutí hlavou, na něž hraběnka odpověděla hlubokou poklonou, při níž dokonale uplatnila své vnady.

Paní de Lamballe odcházela první, za ní paní de la Motte, vlídně pobízená královnou. Královna se ještě ode dveří obrátila a poslala králi takřka něžný pohled.

Brzy bylo slyšet, jak se spolu na chodbě ty tři ženy tiše baví.

"Bratře," obrátil se Ludvík XVI. k hraběti de Provence, "nezdržujte se už. Musím ještě vyřídit všechny ty mrzuté záležitosti s panem policejním ministrem. Děkuji vám, že jste tak pozorně sledoval úplné, dokonalé a naprosté ospravedlnění své švagrové. Je na vás vidět, že z něho máte stejně velkou radost jako já, a to už je co říct. - A teď my dva, pane de Crosne. Posaďte se, prosím."

Hrabě de Provence se uklonil a vzdálil se se svatým úsměvem. Počkal ještě chvilku za dveřmi, aby se ujistil, že dámy jsou už opravdu pryč a že se tedy nemusí obávat ani zlomyslných pohledů, ani trpkých slov.

40. U královny

V pracovně Ludvíka XVI. Pochopila královna hloubku nebezpečí, v němž se ocitla.

Dovedla ocenit ušlechtilou zdrženlivost, s níž se chovala Jeanne při nenadálém výslechu, stejně tak jako pozoruhodný takt, s nímž po úspěšné výpovědi ihned ustoupila do pozadí.

Hraběnka měla opravdu nehorázné štěstí, že se jí hned při prvních krocích podařilo vniknout do jednoho z těch důvěrných tajemství, po nichž se někdy dvořané pídí celá léta, aby ho využili ve svůj prospěch. Mohla počítat, že i nadále bude u královny vítána a že jí tato známost přinese nejeden zisk. A přece ani sebemenším způsobem neprozradila ono radostné uspokojení, které sebevědomá podezřívavost velkých pánů dovede tak snadno vytušit ve tvářích podřízených.

Proto také Marie Antoinetta zadržela s laskavým úsměvem paní de la Motte, když se s ní hraběnka chtěla rozloučit:

"Bylo to opravdu štěstí, že jste mi zabránila vstoupit s princeznou de Lamballe k Mesmerovi. Vidíte tu špinavost: někdo mě zahlédl buď u dveří, nebo v předsíni, a už se tvrdí, ze jsem byla tam, čemu říkají sál krizí. Říkají tomu tak, že?"

"Ano, madam, sál krizí."

"Ale čím to," zvedla obočí paní de Lamballe, "že tenhle nesmysl roztrušují nejenom náhodní a patrně zaujatí návštěvníci, ale že se spletli i agenti pana de Crosne? V tom je záhada. Lidé pana policejního ministra skutečně tvrdí, ze královna byla v sále krizí."

"To je pravda," připustila královna zamyšleně, "pan de Crosne je čestný člověk a má mě rád. Ten nemá žádný zájem, aby mě očerňoval. Ale agenti mohou být podplaceni. Mám dost nepřátel, milá princezno, však to dobře víte. Celá ta myšlenka musí mít nějaký reálný podklad. Musíte nám ještě vyprávět všechny podrobnosti, milá hraběnko. Především se v té hanebné brožuře tvrdí, že prý jsem byla úplně v moci toho magnetického vlivu, že jsem byla napůl v bezvědomí, nevěděla jsem prý, co dělám. Je něco takového vůbec možné? Dálo se tam opravdu něco takového?"

Jeanne se začervenala. Už podruhé se nebezpečně stočila řeč na jádro záhady a jediné neopatrné slovo mohlo zbořit všechny hraběnčiny vzdušné zámky.

Kdyby se prozradilo toto tajemství, kdyby se rozluštila tato záhada, přestala by být Jeanne královně užitečnou a její další osud by byl závislý už zase jenom na královnině rozmaru a dobré vůli. Proto stejně jako poprvé zůstala Jeanne krajně zdrženlivá.

"Madam," prohlásila, "byla tam opravdu jedna velmi rozrušená žena, která svým nepříčetným chováním vzbudila všeobecnou pozornost. Ale myslím..." Hraběnka se odmlčela.

"Ale myslíte," pomáhala jí Marie Antoinetta, "že ta dáma vypadala spíše jako slečna od divadla anebo jako nějaká dámička z polosvěta nežli jako francouzská královna?"

"Ano, madam, ostýchala jsem se to tak vyslovit."

"Hraběnko, odpověděla jste králi velmi dobře. Teď je na mně, abych mluvila za vás. Jak to teď s vámi vypadá? Zdá se vám, že se brzy domůžete svých práv? Ale neklepe někdo, princezno?"

Vstoupila paní de Misery.

"Ráčí Vaše Veličenstvo přijmout slečnu de Taverney?"

"Andrée! Nu samozřejmě! Ta aby se někdy prohřešila proti etiketě! Vždycky se musí nechat ohlašovat! Pojďte sem, Andrée, pojďte sem!"

"Vaše Veličenstvo je ke mně příliš laskavo," uklonila se Andrée.

Vtom spatřila Jeanne, která také hned poznala druhou dámu z německého dobročinného spolku a jako na povel nasadila co nejskromnější výraz.

Princezna de Lamballe využila této posily, aby se omluvila královně a vrátila se do Sceaux k vévodovi de Penthiévre.

Andrée se posadila vedle Marie Antoinetty a upřela klidný, zkoumavý pohled na paní de la Motte.

"Andrée," otočila se k ní královna, "vidíte, je tu ta dáma, kterou jsme navštívily poslední zimní den."

"Poznala jsem madam," uklonila se Andrée.

Jeanne, podezřívavá jako vždy, se bystře zahleděla do Andréina obličeje, nenalezne-li v něm snad stopu nějaké žárlivosti. Neshledala se však než s naprostou lhostejností.

Andrée, která měla stejně vášnivou povahu jako královna, Andrée, která by byla předčila všechny ženy dobrotou, duchaplností, ušlechtilostí, kdyby byla mohla být šťastná, uzavírala se do lhostejné neproniknutelnosti, kterou celý dvůr pokládal za panenskou cudnost hrdé Diany.

"Víte, co o mně zase napovídali králi?"

"Jistě něco hodně špatného, protože vaši dobrotu by nikdo nedokázal vystihnout."

"Tohle je jedna z nejkrásnějších vět, jaké jsem kdy slyšela," nadchla se okamžitě Jeanne. "Plně vyjadřuje, co i já cítím v hloubi srdce, ale ve své prostotě bych to nikdy nedokázala tak krásně povědět."

"Musím vám to vypravovat, Andrée."

"Ach, já už to vím, pan hrabě de Provence to před chvílí vykládal a jedna má přítelkyně byla u toho."

"To je nejkrásnější způsob," rozzlobila se královna, "jak šířit lež pod záminkou, že vydáváme svědectví pravdě. Pan hrabě de Provence je mistr v těchhle zákeřných způsobech. Ale nechme toho. Mluvila jsem právě s hraběnkou o jejích poměrech. Máte někoho, kdo se o vás stará, hraběnko?"

"Vás, Vaše Veličenstvo," odpověděla směle paní de la Motte. "A je pro mě nejvyšší ochranou, smím-li vám políbit ruku."

"Má kuráž," otočila královna hlavu k Andrée, "a mne se líbí kurážné ženy."

Andrée neřekla nic.

"Madam," pokračovala Jeanne, "málokdo měl chuť nějak se o mne starat, dokud jsem žila v bídě a v ústraní. Ale teď, když se mi dostalo cti, že jsem byla přijata ve Versailles, bude se patrně kdekdo předstihovat, aby se zalíbil královně, to jest aby prokázal nějakou úsluhu osobě, na níž královna spočinula laskavým pohledem."

"Ach," prohodila královna s úsměvem, "to se nenašel nikdo, kdo by byl tak dobrý nebo tak zkažený, aby vám poskytl ochranu jen kvůli vám?"

"Starala se o mě kdysi paní de Boulainvilliers z dobroty srdce, potom pan de Boulainvilliers z toho popudu, který Vaše Veličenstvo ráčilo nazvat zkažeností," povzdechla si Jeanne. "Ale od té doby, co jsem se vdala, nikdo, nikdo!" zalomila hraběnka rukama. "Ach pravda, zapomněla bych na jednoho šlechetného člověka, vzneseného prince..."

"Prince, hraběnko? Kterého?"

"Pana kardinála de Rohan."

Královna se prudce otočila k Jeanne a přes tvář jí přeletěl mrak.

"Ale to je jeden z mých nejzavilejších nepřátel!" zasmála se vzápětí.

"Oh, madam! Pan kardinál? Nepřítel Vašeho Veličenstva?"

"Mám dojem, že se divíte, hraběnko, jako by královna mohla mít také nepřátele. Oh, jak je na vás vidět, že jste nikdy nežila u dvora!"

"Madam, smím-li já vydat svědectví, pan kardinál zbožňuje Vaše Veličenstvo. A úcta Jeho Eminence k vznešené královně je stejně velká jako jeho oddanost."

"Nu snad máte do jisté míry pravdu, hraběnko," rozesmála se znovu královna, v níž nakonec skoro vždycky zvítězila její vrozená veselé povaha, "snad mě kardinál opravdu zbožňuje." Otočila se k Andrée a div jí čtverácky nepadla kolem krku.

"Máte pravdu, hraběnko, pan kardinál mě zbožňuje, že by mě nejraději láskou snědl."

Jeanne de la Motte se zatvářila překvapeně jako venkovanka.

"Jste tedy pod ochranou arcibiskupa kardinála Louise Rohana, hraběnko," prohlásila slavnostně královna, když se přestala smát. "To je vzácná duchovní ochrana. Povězte nám něco o tom."

"Ach, je to docela prosté, Vaše Veličenstvo. Jeho Eminence mě podporuje, a to nanejvýš šlechetným, štědrým, delikátním a diskrétním způsobem."

"Nu, to je výborné. Princ Louis byl ostatně vždycky kavalír, to se mu nedá upřít. Zejména k ženám. Ale co myslíte, Andrée, zbožňuje-li pan kardinál francouzskou královnu, nemohl by tak trochu zbožňovat také tuhle francouzskou hraběnku!! O tom bychom něco rády slyšely, madam!"

Marie Antoinetta se znovu naplno rozesmála svým šťastným, dětským, upřímným smíchem. Slečna de Taverney, vždycky vážná, se k ní nepřipojila.

Kdoví, pomyslila si Jeanne, jestli tahle nápadná veselost není jen předstíraná. Uvidíme.

"Madam," prohlásila vážně a s dokonalým přesvědčením, "ujišťuji Vaše Veličenstvo, že Jeho Eminence kardinál de Rohan. . ."

"Ale dobře, dobře, hraběnko," vskočila jí královna do řeči, "když má ve vás pan kardinál takového ochránce, když jste taková jeho přítelkyně..."

"Madam!" zvolala hraběnka bolestně a na její tváři se objevil cudný a ostýchavý výraz patnáctileté holčičky.

"... získává mnoho v mých očích. Jenom se ho někdy zeptejte, co udělal s kadeří, kterou mi na jeho žádost ustřihl jeden kadeřník. Nevyplatilo se mu to - tomu kadeřníkovi totiž. Vyhnala jsem ho."

"Tohle že nastrojil pan kardinál de Rohan?"

". . . protože mě zbožňuje. Ze samého zbožňování, samozřejmě. Ve Vídni mě nenáviděl, udělal všechno, aby zmařil sňatek mezi králem a mnou, až se jednoho dne probudil a zjistil, že už nejsem holčička, ale žena a královna. Tu teprve ten velký diplomat pochopil, že udělal hloupost. Uvědomil si, ze bude mít celý život se mnou co dělat. Dostal strach o budoucnost, ten vzácný princ. A jako všichni tihle lidé, kteří nejvíc lichotí tomu, koho se bojí, a také proto, že si myslel, že jsem mladá, hloupá a marnivá, změnil se rázem z nepřítele v seladóna. Začal vzdychat, začal na mě vrhat dlouhé bolestné pohledy, a teď mě tedy alespoň zbožňuje. Že mě zbožňuje, Andrée?"

"Madam," uklonila se slečna de Taverney.

"Vidíte, Andrée se také nechce kompromitovat. Ale já to risknu. Když už člověk musí dělat královnu, ať z toho aspoň něco má. Tak vy tedy říkáte, hraběnko, že mě kardinál zbožňuje? Nu dobrá, já vám to věřím. A panu kardinálovi řekněte, že se proto na něho nehněvám."

Tahle slova, v nichž bylo tolik hořké ironie, zapadla hluboko do zkaženého srdce paní de la Motte.

Kdyby hraběnka byla počestná, čistá, ušlechtilá žena, nebyla by v nich viděla než jen svrchované opovržení vznešené duše, jež pohrdá všemi těmi pletkami a intrikami, které se neustále snují kolem ní. Tento druh žen tak vzácně čistého srdce nikdy nehájí svou pověst proti špinavostem, protože jsou nad ně příliš povzneseny. Jsou příliš placké, příliš ostýchavé, příliš citlivé na kal, který se jim lepí na paty, aby o něm chtěly vůbec hovořit. Jsou zranitelnější než ostatní, proto se podvědomě chrání proti zranění.

Jeanne, nízká a zkažená ženská, hledala za tímto výbuchem hněvu na kardinála Rohana něco, co by její ubohá špinavá dušička mohla pochopit. Vzpomněla si hbitě na všechny ty skandální historky dvorského střihu, které se z komnat královského paláce šířily až daleko na předměstí a nacházely všude vítaný ohlas.

Kardinál, který miloval ženy pro pohlavní rozkoš, řekl kdysi Ludvíkovi XV., jenž je miloval stejným způsobem, že královna není opravdová ženská. Šuškalo se, jaké vtipy dělal Ludvík XV. při svatbě svého vnuka, opakovalo se, nač se ptal jednoho naivního vyslance.

Jeanne, ženská jak se patří, ženská od hlavy až k patě, pyšná na každý vlas, kdykoli ochotná plně uplatnit všechny přednosti a půvaby svého skvostného těla, nedovedla si vůbec představit, ze by některá žena mohla myslet jinak než ona.

V královně něco hlodá, pomyslila si. A jestliže v ní něco hlodá, musí za tím být ještě něco jiného.

A protože si ve své prohnanosti byla vědoma, že odpor nejspíš narazí na pravdu, jala se hájit pana de Rohan ze všech sil a se vším důvtipem, kterým ji příroda obdařila jako štědrá matka.

Královna poslouchala.

Zajímá ji to, pomyslila si hraběnka.

Ale paní de la Motte se právě pro svou špatnou povahu mýlila - královna poslouchala jen z ušlechtilého srdce; u dvora nebývalo totiž zvykem, aby někdo pěkně hovořil o někom, koho král nebo královna neměli zrovna v lásce.

Tenhle průlom do dvorských zvyklostí, tohle nedbání pokrytecké konvence naplňovalo královnu uspokojením, ba téměř štěstím.

Marie Antoinetta viděla šlechetné srdce tam, kam Bůh vložil jen jedovatou houbu.

Rozhovor pokračoval v tomhle důvěrném tónu. Jeanne byla jako na trní. Bála se, aby královnu neomrzela. Ještě před chvílí mohla hrát vděčnou úlohu ostýchavé ženy, která neví štěstím kudy kam a jenjen se třese, aby už byla za dveřmi. Ted se obávala, aby toho štěstí nebylo příliš a ona nebyla nakonec propuštěna jako kterýkoli obyčejný návštěvník, kterého královna dost poctila už tím, že mu vůbec povolila audienci. Vtom se však ozval v sousedním pokoji veselý, zvučný mladý hlas.

"Hrabě d'Artois!" zvolala královna.

Andrée se okamžitě zvedla. Také Jeanne rychle povstala, domnívajíc se, že ji teď královna propustí. Ale princ vpadl do královnina pokoje tak bouřlivě, že odejít bylo zhola nemožné. Přesto paní de la Motte předvedla cosi, čemu se v režijních poznámkách říká "naznačuje odchod".

Princ se zarazil, když spatřil tak půvabnou dámu, a uklonil se.

"Paní hraběnka de la Motte," představila královna Jeanne princovi.

"Neutíkejte nám, paní hraběnko!" zvolal hrabě d'Artois vesele. "Já vás přece nevyháním!"

Marie Antoinetta se podívala na Andrée, a ta hraběnku zadržela. Královnin pohled znamenal: chtěla jsem paní de la Motte obdarovat, ale nedostala jsem se k tomu. Počkejme teď, až hrabě odejde.

"To už jste se vrátil z honu na vlky?" otázala se královna prince a podala mu ruku podle anglického způsobu, který se už tenkrát dostával do módy.

"Vrátil, sestřenko, a byl to dobrý lov. Skolil jsem těch potvor sedm, a to už je co říct," chlubil se princ.

"Sám jste je skolil?"

"Tím si už nejsem tak jist," smál se princ, "ale říkali mi to. Víte, sestřenko, že jsem vydělal sedm set livrů?"

"Jak to?"

"Za hlavu každé té bestie se platí sto livrů. Ale já bych dal milerád dvě stě livrů za hlavu toho lumpa novináře."

"Vy už to víte?"

"Pan z Provence mi to vypravoval."

"To už potřetí," zasmála se královna. "Hrabě de Provence je nepřekonatelný vypravěč a jeho historky se každému jistě líbí. Mohl byste nám pošeptat, jak vám to pan z Provence vyprávěl?"

"Tak, že jste z toho vyšla čistší než hermelín, čistší než Venuše-Afrodita. Je ještě řada dalších přirovnání z mytologie, které by bylo možno uvést při této příležitosti. Vědci by se ji jistě chopili - například náš bratr hrabě de Provence."

"Přesto vám vyprávěl celý ten příběh?"

"Jak si to vymyslil ten pisálek? Samozřejmě! Ale Vaše Veličenstvo z toho vyšlo se ctí. Kdybych chtěl udělat vtip, jaký dělá pan de Biévre nejméně jednou denně, mohl bych říci: Káď už je zase čistá."

"To je ošklivá slovní hříčka!"

"Sestřenko, nezlobte se na svého věrného panoše, který by dal za vás ruku do ohně. Naštěstí to nepotřebujete. Máte vy ale štěstí, sestřenko!"

"On tomu říká štěstí! Slyšíte to, Andrée?"

Jeanne se rozesmála. Hrabě ji nespouštěl z očí, a to jí dodávalo odvahy. Královna se obracela k Andrée, odpovídala Jeanne.

"Nu a ne? Podívejte se, drahá sestřičko," vypočítával hrabě d'Artois, "za prvé by bylo možné, že by tam s vámi nebyla paní de Lamballe."

"Cožpak bych tam byla šla sama?"

"Za druhé tam nemusela být paní de la Motte a nebyla by vás zastavila na prahu."

"Vy už víte i tohle?"

"Sestřičko, když pan de Provence něco vypravuje, vypravuje to důkladně. Konečně se mohlo přihodit, že by paní de la Motte nepřišla do Versailles a nebyla by mohla vystoupit jako korunní svědek. Vy mně bezpochyby řeknete, že ctnost a nevinnost jsou jako fialka, kterou také nepotřebujeme vidět a poznáme ji podle vůně. Jenomže z fialek se dělají kytičky a ty se zahodí, když přestanou vonět. To je mé mravní naučení, sestřenko."

"Je to krásné mravní naučení, budu si je pamatovat."

"Jak jsem koupil, tak prodávám. Chtěl jsem vám jen dokázat, že jste se narodila na šťastné planetě."

"To jste nedokázal."

"Mám to dokázat lépe?"

"Nebylo by to na škodu."

"K službám. Nespravedlivě si stěžujete na osud," pokračoval rozmarně hrabě a posadil se na pohovku vedle Marie Antoinetty, "protože jste vyvázla z té pověstné historie s kočárem..."

"To za prvé," počítala královna na prstech.

"Vyvázla z kádě..."

"Dobrá, budeme to počítat. Tedy za druhé. A dál?"

"A za třetí vyvázla z té historie na plese," pošeptal královně hrabě.

"Na jakém plese?"

"Na plese v Opeře."

"Prosím?"

"Říkám na plese v Opeře, sestřičko."

"Nerozumím."

Hrabě se dal do smíchu.

"Jsem to hlupák, že s vámi mluvím o něčem, co si chcete uchovat pro sebe."

"Pro sebe? Naopak, bratře, jen mi něco povězte o tom plese v Opeře, jsem velmi zvědavá."

Slova ples, Opera zavadila paní de la Motte o sluch a hraběnka zdvojnásobila pozornost.

"Nechme toho," mávl rukou princ. "Neměl jsem o tom začínat."

"Ale ne, ale ne," trvala na svém královna. "Mluvil jste o nějakém skandálu v Opeře. Oč jde?"

"Smilujte se nade mnou, sestřičko."

"Musím to vědět, hrabě."

"A já musím mlčet."

"Chcete si mě rozhněvat?"

"Naopak, řekl jsem přece dost, abyste rozuměla."

"Neřekl jste vůbec nic."

"Ach, netrapte mě, sestřičko. Buďte upřímná."

"Nežertuji, čestné slovo."

"Vy chcete opravdu, abych mluvil?"

"Okamžitě!"

"Teď ne," ukázal hrabě očima na Jeanne a Andrée.

"Teď, teď, a tady na místě," dupla nohou Marie Antoinetta. "Nemám, co bych skrývala před nikým, tím méně před těmito dvěma dámami."

"Budete toho litovat, sestřenko!"

"Tak už mluvte, hrabě!"

"Cožpak jste nebyla na posledním plese v Opeře?"

"Já?" vykřikla královna. "Já na plese v Opeře?"

"Mlčte, proboha!"

"Ale ne, bratře, proč bychom nemluvili nahlas!... Já že jsem byla na plese v Opeře?"

"Zajisté, byla jste tam."

"Viděl jste mě snad?" zeptala se Marie Antoinetta ironicky, ale pořád ještě pokládala celé tohle povídáni za žert.

"Viděl jsem vás."

"Vy mě?"

"Já vás."

"Tohle je přece jen trochu silné."
"Také jsem si to myslil. Proto jsem o tom nechtěl mluvit."
"Proč raději neřeknete, že jste se mnou mluvil? To by bylo ještě směšnější."
"Chtěl jsem vás právě oslovit, když nás od sebe odtrhli."
"Vy jste se zbláznil."
"Byl jsem si jist, že mi něco takovéhohle řeknete. Proto jsem raději o tom neměl vůbec mluvit. Je to má vina."
Královna se najednou zvedla a začala rozčileně přecházet po pokoji.
Hrabě se na ni díval s údivem.
Andrée se chvěla obavou a úzkostí.
Jeanne si zarývala nehty do masa, aby zachovala klid.
Královna se zastavila před mladým princem.
"Nechme žertů, příteli. Víte, že se dovedu špatně ovládat, že snadno ztrácím trpělivost. Řekněte rychle, že jste si chtěl ze mě udělat dobrý den a bude zase všechno v pořádku."
"Chtěl jsem si z vás udělat dobrý den, sestřičko."
"Takhle to nemyslím, Karle. Buďte vážný."
"Jako smrt, Vaše Veličenstvo."
"Proboha, řekněte mi, vy jste si to vymyslil, viďte?"
Princ se letmo podíval na obě přítomné dámy a odpověděl:
"Ano, vymyslil jsem si to. Prosím vás za odpuštění."
"Vy mi pořád nerozumíte, Karle," rozzlobila se Marie Antoinetta. "Ptám se vás ve vší vážnosti před těmito dámami, chcete-li ve vší vážnosti odvolat, co jste prve řekl. Ale chci slyšet čistou pravdu, a ne nějaké rytířské vytáčky."
Andrée a Jeanne zmizely za záclonou.
"Nu, dobrá, sestřičko," zašeptal princ. "Mluvil jsem ryzí pravdu. Prosil jsem vás přece, abychom o tom nezačínali."
"Vy že jste mě viděl na pleje v Opeře?"
"Tak jako vás vidím teď, a vy jste mě také viděla."
Královna vykřikla, běžela za záclonu, uchopila Andrée a Jeannu, každou za jednu ruku, a dovlékla je před prince.
"Dámy, pan hrabě d'Artois tvrdí, že mě viděl v Opeře."
"Ach," vydechla Andrée.
"Ted už nemůžete couvnout, hrabě," zvolala prudce královna. "Musíte to dokázat!"
"Dokázat... Byl jsem tam s maršálkem de Richelieu, s panem de Colonne, s celou společností... Vám spadla maska."
"Maska!"
"Chtěl jsem vám právě říct: Tohle je od vás velmi neopatrné, sestřičko, ale vtom jste mi zmizela se svým kavalírem."
"S kavalírem! Proboha, hrabě, já se z vás zblázním!"
"Bylo to modré domino," dodal princ.
Královna si přejela rukou přes čelo.
"Kdy to bylo?" otázala se.
"V sobotu, den předtím, než jsem odjel na lov. Ráno jste ještě spala, byl bych vám řekl mezi čtyřma očima, co jsem vám řekl teď."
"Pane Bože! Pane Bože! V kolik hodin jste mě viděl?"
"Mezi druhou a třetí."
"Buďto jsem blázen já, nebo vy."
"Prohlašuji, že blázen jsem já, Vaše Veličenstvo... Asi jsem se zmýlil... Přesto však..."
"Přesto však..."
"Neberte si to k srdci... Zřejmě se to nerozkřiklo. Na okamžik jsem myslil, že tam jste s králem. Ale váš průvodce hovořil německy a král mluví jen anglicky."
"Německy... Německy... To je k zbláznění. Ale já vám to dokážu, bratře. V sobotu jsem šla spát v jedenáct."
"Královna nepotřebuje nic dokazovat," usmál se hrabě d'Artois. "Vždyť já vám věřím, Vaše Veličenstvo."
Marie Antoinetta zazvonila.
"Paní de Misery vám to řekne."
Hrabě se dal do smíchu.
"Zavolejte, prosím vás ještě také vrátného, Laurenta, ten podá také svědectví. Tuhle zbraň jsem pro vás, sestřičko, ukoval já, nepoužívejte jí tedy proti mně!"
"Co jsem vám udělala, že mi nechcete věřit?" hněvala se královna.
"Věřil bych vám, kdybyste se méně zlobila. Ale co by to bylo platné? Odpřísáhnu-li vám, že jste tam nebyla, druzí odpřísáhnou pravý opak!"
"Druzí? Kteří druzí?"
"Můj Bože! Přece ti, kteří vás viděli stejně jako já!"
"Tohle je k zoufání! Ukažte mi ty druhé, hrabě, prosím vás!"
"Milerád... Byl tam například pan Filip de Taverney."
"Bratr!" vyjekla Andrée.
"Byl tam, slečno," odpověděl princ. "Chcete, abych ho zavolal, sestřenko?"
"Zavolejte ho okamžitě."
"Pane Bože," vydechla Andrée.
"Co je?" obrátila se k ní příkře královna.

"Nebylo by snad lépe, Vaše Veličenstvo..."

"Ne, ne, jen ho zavolejte."

Královna poslala pro Filipa. Vítěz nad Charnym byl právě na cestě do Versailles. Potkali ho, vyřídili královnin vzkaz a Filip radostně přispěchal.

Marie Antoinetta mu spěchala vstříc, zastavila ho a otázala se:

"Mluvíte někdy pravdu, pane?"

"Nikdy nelžu, Vaše Veličenstvo."

"Řekněte mi... řekněte mi tedy poctivě... Zda jste mě minulý týden viděl na nějakém veřejném místě?"

"Ano, madam," odpověděl upřímně Filip.

V pokoji by bylo bývalo slyšet letět mouchu.

"Kde jste mě viděl?" otázala se královna rozechvěle.

Filip mlčel.

"Ušetřte mě, pane. Pan hrabě d'Artois tvrdí, že mě viděl na plese v Opeře. Kde jste mě viděl vy?"

"Tak jako monseigneur hrabě d'Artois na plese v Opeře."

Královna padla zničeně na pohovku.

Okamžitě však zase vyskočila jako raněná tygřice.

"To není možné!" vykřikla. "Vždyť jsem tam nebyla! Dejte si pozor, pane de Taverney, zdá se mi, že se začínáte chovat jako puritán. To je snad dobré v Americe pro pana Lafayetta, ale ve Versailles jsme prostí a zdvořilí Francouzi."

"Vaše Veličenstvo panu de Taverney křivdí," vmísila se Andrée, bledá hněvem a nevolí. "Řekne-li něco Filip, je to pravda. Ostatně pan hrabě d'Artois není puritán."

"Tak vy také!" ztrácela Marie Antoinetta rozvahu. "Ještě vy začínejte! Ted už neschází nic jiného, než abyste potvrdila i vy, že jste mě viděla! Bohudíky, že má člověk také nepřátele, a ne jen samé přátele. Jeden svědek není žádný svědek, pánové."

"Vzpomínám si," ozval se hrabě d'Artois, "že jsem si jednu chvíli myslel, když jsem poznal, že modré domino není král, že to je synovec pana de Suffren. Jak se jmenuje ten hrdinný důstojník, co zachránil svou loď? Přijala jste ho onehdy tak vlídně, že jsem se domníval, že jste si ho zvolila na ples za kavalíra."

Královna zrudla. Andrée zbledla jako smrt. Obě ženy se na sebe podívaly a ani jedné z nich nebylo příjemně.

Také Filip byl bledý jako stěna.

"Pan de Charny?" zamumlal.

"Ano, pan de Charny!" zvolal hrabě d'Artois. "To modré domino přece vypadalo navlas jako pan de Charny, nezdá se vám, Filipe?"

"Nevšiml jsem si, monseigneure," zajíkal se Filip.

"Ale hned jsem poznal, že jsem se zmýlil," pokračoval hrabě d'Artois, "protože vzápětí jsem spatřil pana de Charny, stál přímo proti vám, sestro, s panem de Richelieu, právě když vám spadla maska."

"Viděl mě?" vykřikla královna bez rozmyslu.

"Pokud není slepý, tedy jistě," odpověděl princ.

Královna zoufale sáhla na zvonec.

"Co chcete dělat?" zeptal se princ.

"Zavolat pana de Charny, abych vypila kalich až do dna."

"Pan de Charny není ani ve Versailles," zamumlal Filip.

"Proč myslíte?"

"Slyšel jsem cosi... že je churav," koktal pan de Taverney.

"Jde o příliš vážnou věc, pane de Taverney. Pan de Charny musí přijít. Já jsem taky churavá, a přesto bych šla bosa na kraj světa, abych dokázala..."

Filip přistoupil s krvácejícím srdcem k Andrée, jež se dívala oknem do parku.

"Je vám něco?" všimla si teď Andrée také královna.

"Nic, nic, Vaše Veličenstvo... Ale pan de Charny není patrně nemocen, tamhle jde."

"Kde?" vykřikl Filip a přiskočil k oknu.

"Ano, je to on."

Královna, zapomínajíc na všechny ohledy, otevřela sama prudce okno a zavolala:

"Pane de Charny!"

Charny se otočil a překvapen zamířil ke vchodu.

41. Nevina

Pan de Charny vstoupil poněkud bledý, ale vzpřímen, takže nebylo vidět, že trpí.

Když spatřil naši vznešenou společnost, stanul uctivě a hrdě jako voják a muž znalý světa.

"Dejte si pozor, sestřičko," zašeptal hrabě d'Artois královně, "hovoříte o tom už s příliš mnoha lidmi."

"Budu o tom mluvit s kdekým, bratře, dokud nepotkám někoho, kdo mi potvrdí, že jste se mýlil."

Mezitím zahlédl Charny Filipa a zdvořile ho pozdravil.

"Jste hrobař svého zdraví," řekl tiše Filip soupeři.

"Raněn a chodit si po venku! Snad nechcete doopravdy umřít?"

"Člověk neumře proto, že se v Boulogneském lese škrábl o trn," odpověděl Charny, šťasten, že může soupeři vrátit morální ránu, bolestnější než rána mečem.

Královna přistoupila k oběma mužům a udělala konec této rozmluvě, jež se podobala spíše tomu, co říká na jevišti herec stranou, nežli rozhovoru dvou přátel.

"Pane de Charny," zeptala se Marie Antoinetta, "slyšela jsem, že jste byl na plese v Opeře?"

"Zajisté, Vaše Veličenstvo," uklonil se Charny.

"Řekněte nám, co jste tam viděl?"

"Ráčí se Vaše Veličenstvo ptát, co jsem tam viděl nebo koho jsem tam viděl?"

"Koho jste tam viděl, pane de Charny, a není třeba, abyste se ostýchal a něco zamlčel."

"Musím to říkat, madam?"

Královniny tváře zbělely jako křída. Od dnešního rána se na nich už několikrát vystřídaly smrtelná bledost a horečná červeň.

"Mám-li začít podle protokolu a podle toho, jak mi velí má úcta..."

"Viděl jste mě?" vskočila mu do řeči královna.

"Ano, madam, v okamžiku, kdy Vašemu Veličenstvu nešťastně spadla maska."

Marie Antoinetta zmačkala nervózně kapesníček.

"Pane," zvolala hlasem, z něhož bylo snadno poznat, že má slzy na krajíčku, "jste si tím jist?"

"Madam, tvář Vašeho Veličenstva je navždy zapsána v srdcích vašich poddaných. Kdo jednou spatřil Vaše Veličenstvo, nezapomene na ně nikdy."

Filip se podíval na Andrée, Andrée na Filipa. V pohledech obou mladých lidí se setkaly dvojí žárlivost, dvojí bolest.

"Pane," přistoupila královna k Charnymu, "ujišťuji vás, že jsem nebyla na plese v Opeře."

"Ach, madam!" zvolal mladý muž, ukláněje se až k zemi, "což nemá Vaše Veličenstvo právo chodit, kam chce? A kdyby to bylo třeba do pekel, a peklo by bylo posvěceno, kdyby tam vstoupila noha Vašeho Veličenstva."

"Neprosila jsem se, abyste schvaloval mé jednání," odvětila královna chladně, "chci říci, abyste mi věřil, že jsem tam nebyla."

"Uvěřím všemu, co mi Vaše Veličenstvo poručí věřit," odpověděl Charny, hluboce dojat královninou naléhavostí a pokorou jindy tak hrdé ženy."

"Nechte už toho, sestro," pošeptal hrabě d'Artois Marii Antoinettě. "Nemá to smysl."

Tento poslední výjev přimrazil k zemi všechny přítomné. Jedny drtila bolestná láska a uražená ješitnost, druhé zraňoval soucit s ubohou ženou, která se tak zoufale bránila přes všechny ohromující důkazy.

"Nikdo mi nevěří! Nikdo mi nevěří!" vykřikla královna bez sebe žalem, klesla do křesla a zamáčkla si slzy, které jí zraněná hrdost vehnala do očí. Hned se však vzpřímila.

"Sestřičko, sestřičko, utište se," šeptal jí něžně hrabě d'Artois. "Jste tu mezi samými přáteli a tajemství, jehož se tak zbytečně děsíte, je pevně pochováno v našich srdcích, odkud ho do konce našich životů nikdo nevyrve."

"Tajemství! Tajemství! Nechci žádné tajemství!" vykřikla Marie Antoinetta.

"Sestřičko!"

"Nechci žádné tajemství! Chci důkaz!"

"Madam," ozvala se Andrée, "někdo jde."

"Madam," zašeptal Filip, "jde král."

"Král přichází!" zvolal Švýcar v předpokoji.

"Král! Tím lépe, že to je král. Král je můj jediný přítel. Král by mě neodsoudil, i kdybych spáchala chybu! Štěstí, že přišel král!"

Král vstoupil. Přelétl lhostejným pohledem všechen ten zmatek a rozčilení kolem královny.

"Sire," volala Marie Antoinetta, "jdete právě včas. Sire, je tu zase jedna ošklivá pomluva, zase jedna urážka, proti níž je třeba bojovat."

"Co se stalo?" zeptal se Ludvík XVI.

"Pane, zase se šíří pověst, hanebná pověst. Pomozte mi, pomozte mi, Sire. Tentokrát mě neurážejí nepřátelé, ale přátelé!"

"Přátelé?"

"Tito pánové, švagr, promiňte, pan hrabě d'Artois, pan de Taverney, pan de Charny, všichni tvrdí a přesvědčují mě, že mě viděli na plese v Opeře!"

"Na plese v Opeře?" zamračil se král.

"Ano, Sire."

V pokoji zavládlo dusivé ticho.

Paní de la Motte viděla, jak to v králi vře, viděla, jak je královna smrtelně bledá. Jediným slovem mohla ukončit tuto trapnou scénu. Jediným slovem mohla vyvrátit všechna obvinění a zachránit královninu pověst pro budoucnost.

Paní de la Motte to neudělala. Srdce ji k tomu nikterak nenabádalo, její vlastní zájem jí v tom bránil.

Pomyslela si, že je také na to pozdě. Lhala už jednou a uvažovala v duchu, kdyby teď začala něco vysvětlovat a odvolávat, kdyby musela přiznat, že už jednou večer něco zamlčela, že nechala královnu na holičkách, ačkoli mohla snadno rozptýlit všechny pochybnosti, její nová zastánkyně by se od ní rázem odvrátila a ona sama by si zašlapala všechno nadcházející štěstí.

Paní de la Motte mlčela.

Král se znovu starostlivě zeptal:

"Na plese v Opeře? Kdo o tom mluví? A ví to už pan hrabě z Provence?"

"Ale vždyť to není pravda!" vykřikla královna zoufale. "Není to pravda! Hrabě d'Artois se mýlí, pan de Taverney se mýlí, vy se také mýlíte, pane de Charny! Každý se přece může mýlit!"

Všichni tři pánové se uklonili.

"Ať sem přijdou všichni moji lidé, ať sem přijde celý palác, otažte se jich! V sobotu byl ten ples, že?"

"Ano, sestřičko."

"Co jsem dělala v sobotu večer?" Ať mi to někdo řekne, nebo se z toho zblázním, a půjde-li to takhle dál, sama nakonec uvěřím, že jsem byla na tom ničemném plese. Ale kdybych tam opravdu byla, řekla bych to, pánové."

Pojednou se král rozesmál.

"V sobotu že to bylo, pánové?"

"Ano, Sire."

"Tak proč svoláváte celý svět, madam, zeptejte se Marie! Vaše komorná přece musí vědět, v kolik jsem k vám v sobotu přišel. Nemýlím-li se, bylo, to kolem jedenácté."

"Ach, Sire!" vykřikla Marie Antoinetta.

Vrhla se králi do náruče. Potom najednou prudce zahořela, když si uvědomila, že se na ni všichni dívají, a ukryla zmateně obličej na manželově hrudi. Král ji pohladil po vlasech.

Filip, bledý jako smrt, se opíral o stůl. Charny, chladný a klidný, si utíral orosené čelo.

"To si tedy koupím brejle," zvolal hrubě d'Artois, vyveden z míry překvapením a radostí, "ale na mou duši, nedal bych tenhle výjev za milión, pánové!"

"Z toho důvodu, pánové," ozval se znovu král nadmíru spokojen s dojmem, který tu vyvolal, "nemohla být královna té noci v Opeře. Věřte si tomu nebo ne; královna se, doufám, spokojí s tím, že tomu věřím já."

"Ať si o tom pan hrabě de Provence myslí, co chce," zvolal vesele hrabě d'Artois, "ale já myslím, že se jeho manželka sotva bude moci vykázat takovým alibi, až ji někdo jednou obviní, že strávila noc mimo dům!"

"Pst, bratře!"

"Sire, líbám vám ruce."

"Půjdu s vámi, Karle," rozhodl se král a políbil královnu na rozloučenou.

Filip se nehýbal z místa.

"Pane de Taverney," vybídla ho přísně královna, "nepůjdete s panem hrabětem d'Artois?"

Filip se rychle vzpamatoval. Krev mu vběhla do spánků a do očí. Podíval se na Andrée, vrhl vražedný pohled na Charnyho, měl sotva tolik sil, aby potlačil svůj šílený žal a hluboce se uklonil.

Potom vyšel z pokoje.

Královna si ponechala u sebe Andrée a pana de Charny.

Postavení Andrée, jež se octla jako mezi dvěma mlýnskými kameny, mezi bratrem a královnou, mezi oddaností a žárlivostí, nemohli jsme dříve vylíčit, abychom nezdrželi spád dramatického výjevu, který král tak šťastně rozuzlil.

Přesto si nic tak nezasluhuje naší pozornosti jako dívčino utrpení: cítila, ze Filip by dal život za to, aby královna a Charny nezůstali spolu o samotě. Přiznávala si, že i jí by snad puklo srdce, kdyby pospíšila za bratrem a snažila se ho utěšit, což na druhé straně pokládala za svou povinnost, a zanechala pana de Charny s paní de la Motte a s královnou, což by bylo pro oba ještě příznivější, než kdyby tu hraběnky nebylo - to poznávala Andrée z dobrácky důvěrné tváře Jeanne.

Jak si měla vysvětlit, co se s ní děje?

Byla to láska? Ach, láska, byla by si musela říci, neklíčí a nevyrůstá tak rychle v chladném ovzduší dvorské zdvořilosti. Láska, ta vzácná rostlina, rozkvétá nejraději v ušlechtilých, čistých, neporušených srdcích. Nezapustí kořeny v srdci znesvěceném vzpomínkami, v zemi, jež byla po léta zalévána slzami. Ne, slečna de Taverney nevzplála láskou k panu de Charny. Násilně zahnala takovou myšlenku, protože si přísahala, že nebude nikdy nikoho na světě milovat.

Ale proč tedy tolik trpěla, ačkoli Charny řekl královně jen několik uctivých a oddaných slov? Je to snad žárlivost?

Ano, Andrée si přiznávala, že žárlí, ne však na lásku, kterou cítí muž, hodný toho jména, k jiné ženě, ale že žárlí na ženu, jež dovede lásku vzbuzovat, přijímat a zmocňovat se jí.

Shlížela se smutnou melancholií na všechny ty krásné milence nového dvora. Ti skvělí lidé, plní bujaré odvahy, ji vůbec nechápali, prohodili tu a tam nějakou lichotku, ale vzápětí se vzdálili, protože je odrazoval její chlad, tak ostře kontrastující s navyklou lehkostí prostředí, do něhož se Andrée narodila.

Ať už hledali zábavu, ať snili o lásce, všichni tito muži si nevěděli rady s krásnou, bohatou pětadvacetiletou ženou, kterou královna zahrnuje přízní a která přesto kráčí sama, mrazivě ledová, mlčenlivá a bledá, cestou, na níž je pro jiné vrcholem blaha, jsou-li středem co největšího zájmu a obdivu.

Být věčně živou hádankou - v tom není natrvalo nic přitažlivého. Andrée to brzy zpozorovala. Pozorovala, jak se znenáhla všechny pohledy odvracejí od její krásy, pozorovala, jak si duchaplní lidé začínají myslet, že v ní není kouska ducha, kouska života. Ba pozorovala ještě více. Tenhle přístup k ní, na nějž si staří příslušníci dvora zvykli, přijímali nové příchozí takřka instinktivně. Stávalo se jen zřídka, aby někdy někdo na slečnu de Taverney promluvil, dal se s ní do hovoru, tak jako se nikdo neobracel na sochu Latony nebo Diany, stojící na chladných podstavcích uprostřed temných jezírek. Každý, kdo slečnu de Taverney pozdravil, otočil se na podpatku a usmál se na jinou ženu, domnívaje se, že splnil svou povinnost.

Všechny tyto odstíny neunikly dívčinu bystrozraku. Jejího srdce se dotkla všemožná bolest a za ní se hrnul průvod omrzelých, nudných dnů a trudných vzpomínek.

Obracela se v modlitbách k Bohu trestajícímu, nikoli odpouštějícímu, a v bezesných nocích, jež šťastní milenci ve Versailles prožívali uprostřed nekonečného blaha, vzdychala hořce:

"A co já, Bože, a co já?"

Když se poprvé setkala s Charnym v onen mrazivý zimní den, když postřehla, jak se na ni oči mladého muže upírají zvědavě a tato zvědavost se vůčihledně mění v sympatii, byl to pro ni zázrak, divoucí div, který rázem zaplašil pohanu nevšímavé zdrženlivosti dvořanů, s nimiž do té chvíle přicházela do styku. Pro tohoto muže byla zřejmě ženou, a co víc,

žádoucí ženou. Probudil v ní mládí, probudil Šípkovou Růženku, zapudil smrt. Pohladil očima mramor Latoniny a Dianiny sochy, a mramor zrůžověl krví a procitl k životu.

A tak se slečna de Taverney bezděky přimkla k tomuto jarnímu slunci, jež v ní zázračně vzkřísilo životní síly. Srdce se jí zachvívalo štěstím, kdykoli pohlédla na mladého muže, pro něhož nebyla hádankou. A rázem upadala v zoufalství, pomyslila-li si, že by jiná žena mohla přistřihnout křídla vznícené fantazii, že by ji mohla připravit o sen, sotva vystoupí ze zlaté brány.

Nechť nám laskavý čtenář promine, že jsme museli poněkud obšírněji vysvětlit, proč nechvátala slečna de Taverney za bratrem, ačkoli se jí hluboce dotklo Filipovo pokoření, ačkoli bratra zbožňovala, ačkoli byl pro ·ni nejmilovanějším člověkem na světě, prostě vším.

Andrée, která chtěla svou přítomností pouze zabránit, aby pan de Charny zůstal s královnou o samotě, nezúčastnila se už rozhovoru, poté, co královna tak nemilostivě propustila bratra:

Sedla si v koutě u krbu obrácená takřka zády ke skupině, kterou tvořili královna, sedící v křesle, Charny v uctivém postoji a paní de la Motte ve výklenku u okna. Tam totiž mohla hraběnka výborně předstírat ostýchavost a zároveň to bylo nejlepší stanoviště, odkud mohla znamenitě přehlédnout situaci a ukájet svou zvědavost.

Královna chvíli mlčela. Nevěděla, jak by měla znovu navázat rozmluvu po onom důvěrném výjevu, který se tu právě odehrál.

Charny vypadal utrápeně a tato reakce mladého muže byla královně zřejmě sympatická.

Konečně přerušila Marie Antoinetta mlčení, jako by odpovídala zároveň na své vlastní myšlenky i na předpokládané myšlenky společníků.

"Z toho je vidět, že člověk nikdy nemá nouzi o nepřátele. Byl byste věřil, pane de Charny, že je něco takového vůbec možné na francouzském královském dvoře?"

Charny neodpověděl.

"Jak je asi blažený život na vašich lodích, pod širým nebem, uprostřed moří!" povzdychla si královna. Říkají nám, kdo žijeme ve městech, jak je moře zlé, jak úskočné a potměšilé jsou mořské vlny. A pohleďte, pane! Jistě vás ty zlobné, vzteklé vlny kolikrát srazily na palubě, jistě vás nejednou potřísnily svou špinavou pěnou. A vidíte: jste mladý, zdravý, každý si vás váží."

"Madam!"

"Nevrhali snad na vás Angličané všechnu svou zlobu," rozohňovala se královna, "v podobě ohně a střel, nebyl váš život co chvíli v nebezpečí? A záleželo vám na tom? Dělal jste si z toho něco? Nestalo se vám nic, jste zdráv a silnější než kdy jindy, zvítězil jste nad zlobou nepřátel, porazil jste je, král vám blahopřál, vyznamenal vás a vaše jméno vyslovuje dnes s úctou celý národ."

"Co tím chcete říci, madam?" otázal se Charny úzkostlivě, protože pozoroval, že královnino vzrušení co chvíli roste.

"Co tím chci říci?" rozhorlila se královna. "Že máme děkovat nepřátelům, kteří se na nás vrhají s ohněm, mečem, zběsilou hrozbou zpěněných vln. Že máme blahořečit nepřátelům, kteří nám neusilují o nic víc než o život!"

"Probůh, madam," zvolal Charny, "Vaše Veličenstvo nemá nepřátel! Plaz není pro orla nepřítelem! Všechno, co se zbaběle plazí při zemi, nedotkne se těch, kdo se vznášejí v nadoblačných výšinách."

"Pane," odpověděla prudce královna, "vy jste se vrátil bez pohromy a zdráv ze všech bitev a bouří. Vrátil jste se z nich jako vítěz a miláček všech. Ale ten, koho potřísní nepřítel jedovatou slinou urážek a pomluv, ten, pravda, nemusí se možná bát o život, ale po každé bouři zestárne o deset let. Takový člověk se pak děsí všeho, protože se bojí, že přátelé i nepřátelé se na něho vrhnou kdykoli znovu, tak jako se to mně stalo dnes. A potom, pane, kdybyste věděl, jak úzko je člověku, který ví, že je nenáviděn!"

Andrée očekávala s bázní, co mladý muž odpoví. Chvěla se, aby neodpověděl příliš vřelými a vášnivými slovy, na něž královna zřejmě čekala.

Ale Charny naopak si otřel zrosené čelo, hledal, čeho by se mohl zachytit, a silně zbledl.

Královna se na něho starostlivě zadívala: "Není tu příliš horko?"

Paní de la Motte otevřela svou něžnou ručkou okno tak mocně, jak by to udělala jen silná mužská paže. Charny lačně vdechoval svěží vzduch.

"Hrabě je zvyklý na mořský vítr a je mu dusno ve versailleských komnatách."

"Ale ne, madam, jsem však ode dvou hodin vázán službou, a nerozkáže-li mi Vaše Veličenstvo, abych zůstal. . ."

"Ale ne, pane," ohradila se královna. "My víme, co to je rozkaz, viďte, Andrée!"

Potom se obrátila k Charnymu a řekla mu tónem, v němž se chvělo mírné podráždění a lehká výčitka: "Můžete jít, pane."

A pokývla rukou na znamení, že důstojník je propuštěn.

Charny se chvatně uklonil a zmizel za záclonou.

Za několik vteřin bylo slyšet z předsíně zasténání a kvapné kroky několika lidí, sbíhajících se na jedno místo.

Královna se zvedla z křesla a stála právě u dveří, buď náhodou, buď že chtěla sledovat očima Charnyho, jehož náhlý odchod ji překvapil.

Rozhrnula záclonu, slabě vykřikla a už-už chtěla vyběhnout.

Ale Andrée, jež neustále střehla každý královnin pohyb, octla se rázem před Marií Antoinettou.

"To nesmíte, madam," zašeptala.

Královna se na ni hněvivě podívala, ale Andrée pevně vydržela ten pohled.

Paní de la Motte natáhla hlavu.

Královna a Andrée stály těsně vedle sebe, ale i tak zahlédla hraběnka, kterak sluhové a stráže zvedají omdlelého Charnyho.

Marie Antoinetta si všimla hraběnčina pohledu a chvatně zavřela dveře.

Bylo však pozdě; i tak viděla Jeanne vše.

Marie Antoinetta usedla znovu do křesla, se svraštěným čelem, zamyšleně. Schvátila ji náhlá malátnost, jak tomu bývá po mocném vzrušení. Zdálo se, jako by si neuvědomovala, že je tu ještě někdo mimo ni.

Andrée zůstala stát a opřela se o stěnu, bylo však .na ní znát, že je nesmírně rozrušena, mnohem víc než sama královna.

Dlouhou chvíli bylo ticho.

"Je to divné," ozvala se královna pojednou a tak zastřeným hlasem, že sebou obě její společnice trhly, "pan de Charny zřejmě ještě pochybuje."

"O čem, madam?" otázala se živě Andrée.

"Že jsem tu noc, co byl ten ples v Opeře, strávila v paláci."

"Ach, madam!"

"Viďte, hraběnko, viďte, že mám pravdu? Že pan de Charny ještě pochybuje?"

"Přes to, co řekl král? To je nemožné, Vaše Veličenstvo."

"Každý si může myslet, že to král dělal jen proto, aby zachránil mou a svou pověst. Ne, ne, pan de Charny nevěří. Je to na něm vidět."

Andrée se kousla do rtů.

"Můj bratr není tak nedůvěřivý jako pan de Charny. Filip uvěřil prvnímu královu slovu."

"Ach, to by bylo zlé, velmi zlé," posteskla si královna; úplně přeslechla, co právě řekla Andrée. "To by nasvědčovalo, že nemá tak čisté a upřímné srdce, jak jsem si myslila."

Potom si náhle zlostně tleskla do dlaní.

"Ale koneckonců, proč by mi měl věřit, když mě tam viděl? Hrabě d'Artois mě viděl, pan de Taverney mě viděl, alespoň to oba říkají. Kdekdo mě viděl, musel zasáhnout král, aby uvěřili, anebo spíše, aby předstírali, že uvěřili. Za tím něco je, v tom je nějaká záhada, a já tu záhadu musím rozluštit sama, když je to každému jedno. Viďte, Andrée, že to musíme rozlousknout?"

"Vaše Veličenstvo má pravdu," přisvědčila Andrée, "a já se domnívám, že také paní de la Motte je mého názoru, že Vaše Veličenstvo musí udělat všechno, aby se ta záhada rozřešila. Že ano, madam?"

Paní de la Motte byla tak překvapena těmi náhlými slovy, že se ani nezmohla na odpověď.

Královna uvažovala:

"Říká se, že mě viděli u Mesmera."

"Vaše Veličenstvo tam bylo," pospíšila si s úsměvem paní de la Motte.

"Ano, ale nestalo se tam nic, co se popisuje v tom pamfletě. A pak mě také viděli v Opeře, kde jsem nebyla."

Marie Antoinetta usilovně přemýšlela. Pojednou vykřikla:

"Už to mám!"

"Opravdu?" vyhrkla hraběnka.

"Ať sem přijde pan de Crosne," poručila královna vesele paní de Misery, jež právě vcházela do dveří.

42. Pan de Crosne

Pan de Crosne byl velmi dobře vychovaný člověk, a proto se octl ve velkých rozpacích poté, co se mu od královny a od krále dostalo tak důrazného vysvětlení.

Není to nic snadného, má-li člověk vědět o každém hnutí ženy, tím spíš, je-li ta žena královnou a má-li ten člověk za úkol bdít nad zájmy koruny a nad dobrou pověstí tak vznešené osoby.

Pan de Crosne cítil, že všechen ženský hněv a všechno pohoršení královny dopadne na jeho hlavu. Ale jako ministr policie byl už na něco zvyklý a jeho pověstná zdvořilost mu poslouží, doufal, jako štít, který odrazí první rány.

Vstoupil pokojně, s úsměvem na rtech. Královna se neusmívala.

"Pane de Crosne," přivítala ho chladně, "teď je na nás, abychom si spolu promluvili."

"Jsem Vašemu Veličenstvu k službám."

"Jako policejní ministr máte vědět o všem, co se dělá proti mně."

Pan de Crosne se podíval na obě další dámy poněkud neklidným pohledem.

"Nedělejte si starosti," pohodila hlavou královna. "Vy přece znáte obě dámy, vy znáte kdekoho."

"Poněkud, madam," uklonil se ministr. "Znám osoby, znám následky, ale nevím, o čem mluví Vaše Veličenstvo."

"Musím vám to tedy říci sama," pokračovala královna, nemile dotčena klidem vysokého úředníka, "a nemyslete si, že mě to zrovna těší. Podle vašich způsobů bych vám to své tajemství měla asi pošeptat do ouška, ale já jsem došla k přesvědčení, že je vždycky nejlíp projednávat všechny záležitosti nahlas a za bílého dne. To mé tajemství vypadá asi takhle: následky, jak vy tomu říkáte, následky, na něž si já stěžuji a proti nimž jste vy nic neudělal, plynou z toho, že tu patrně vystupuje nějaká osoba, která se mi silně podobá, a kterou si vy a vaši agenti pletete se mnou, kdekoli ji potkáte."

"Dvojník Vašeho Veličenstva?" zvolal pan de Crosne, příliš zaměstnán úvahou, jak by odrazil královnin útok, že si ani nevšiml, jak se paní de la Motte zarděla a slečna Andrée překvapením vykřikla.

"Pokládáte to za nemožné, pane policejní ministře? Nebo by vám snad bylo milejší věřit, že se mýlím nebo že vás klamu?"

"To jsem neřekl, madam, ale byť si byla podobnost mezi Vaším Veličenstvem a kteroukoli jinou ženou sebevětší, přece jen je tu takový rozdíl, že není možné, aby se zkušené oko zmýlilo."

"Je to možné, pane ministře, protože se to stalo."

"A já bych si dovolila poskytnout Jejímu Veličenstvu doklad," ozvala se Andrée.

"Ach!"

"Když jsme bydleli s otcem v Taverney-Maison-Rouge, měli jsme služebnou, která podivuhodnou hrou přírody. . ."

"Vypadala jako já?" vskočila Andrée do řeči královna.

"Byla vám velmi podobná, madam."

"Co se stalo s tou dívkou?"

"Ach, tenkrát jsme ještě nevěděli, jak ušlechtilé a z duše dobré je Vaše Veličenstvo. Otec se bál, že by ta podoba mohla vzbudit nelibost Vašeho Veličenstva, a tak, když jsme přišli do Trianonu, skrývali jsme to děvče před zraky dvora."

"Vidíte, pane de Crosne? To vás jistě zajímá?"

"Velmi, madam."

"A co bylo dál, Andrée?"

"To děvče mělo velmi neklidnou krev a ctižádostivou povahu a hrozně se nudilo, že ji pořád tak střežíme. Udělalo si patrně nějakou špatnou známost a jednou večer, když jsem šla spát, najednou zmizela. Hledali jsme ji, ale nic to nebylo platné. Jako by se po ni zem slehla."

"Ukradla vám něco, miláčku?"

"U nás nebylo tenkrát co ukrást, madam."

Jeanne vyslechla tuto rozmluvu s pochopitelnou pozorností.

"O tomhle vy nic nevíte, viďte, pane de Crosne?" otázala se ironicky královna.

"Nevím, madam."

"Tak vidíte, existuje žena, která je mi nápadně podobná, a vy o tom nic nevíte, dostaví se následky, jak jste se ráčil vyjádřit, přihodí se něco, co je pro celé království neobyčejně důležité a způsobí velké zmatky, a vy o příčinách těch následků nic nevíte! Ruku na srdce, pane ministře, nezdá se vám, že policie je neschopná?"

"Dovoluji si Vašemu Veličenstvu odporovat," odpověděl pokojně ministr. "Jenom hlupáci z ulice si myslí, že policejní ministr je nějaký pánbůh. Vaše Veličenstvo, které na pozemském Olympu trůní vysoko nade mnou a nad všemi ministry, ví předobře, že také královi služebníci jsou jen lidé. Poroučím lidem, madam, nikoli událostem. Stanou se někdy věci, Veličenstvo, na něž je lidský rozum krátký."

"Váš lidský rozum! Pane, jestliže má někdo takovou moc, že kouká lidem do talíře, jestliže má armádu agentů a špiónů a jestliže jeho špehové div nesledují každý můj pohyb před zrcadlem, pak ať mi takový člověk neříká, že není pánem událostí!"

"Madam, když Vaše Veličenstvo strávilo noc mimo zámek, věděl jsem to. Byla má policie na místě? Myslím, že ano. Toho dne bylo navštívit Vaše Veličenstvo tuto dámu v ulici Saint-Claude v Marais. Do toho mi nic není. Když jste se ráčila vydat v doprovodu princezny de Lamballe k panu Mesmerovi, policie byla na místě. Moji agenti vás tam viděli. Když jste ráčila navštívit ples v Opeře..."

Královna prudce trhla hlavou.

"Dovolte, abych domluvil, Vaše Veličenstvo: Říkám jen to, co tvrdil pan hrabě d'Artois. Jestliže se zmýlí švagr a nepozná vlastní švagrovou, proč by se nemohl zmýlit agent, který za svou službu dostává pár šestáků. Agent se domníval, že vás viděl, a hlásil to: Policie byla na místě. Když hrabě de Charny spráskal toho lotra Retteaua, policie byla na místě..."

"Hrabě de Charny?" zvolaly královna i Andrée současně.

"Není tomu tak dlouho, Veličenstvo, a ten lump má ještě v tuhle chvíli pořádné pruhy na zádech. Je to takový příběh, s podobnými sklízel můj předchůdce, pan de Sartines, velké úspěchy, když je vyprávěl zvěčnělému králi a hraběnce Dubarry."

"Pan de Charny že si zadal s tím ničemou?"

"Dověděl jsem se to jen od své neschopné policie, Vaše Veličenstvo, a o souboji, který následoval po tom krásném výprasku, mi pověděla zase jen má neschopná policie, ačkoli..."

"O souboji? Pan de Charny se bil v souboji?" vykřikla královna.

"S tím novinářem?" vykřikla Andrée.

"Oh, nikoli, Vaše Veličenstvo, nikoli, slečno de Taverney, pan novinář je zbit jako pes a v tomhle stavu by sotva dokázal škrábnout pana de Charny tak pěkně, že od toho chudák před chvílí omdlel v předpokoji Vašeho Veličenstva."

"Pan de Charny že je raněn? Raněn? Ale to není možné!" děsila se královna. "Vy se klamete, pane de Crosne!"

"Vaše Veličenstvo mě tak často usvědčuje z omylu, že jsem nadmíru šťasten, mám-li jednou pravdu."

"Vždyť byl před chvilkou u mě!"

"Zajisté, Vaše Veličenstvo."

"Bylo na něm znát," vmísila se Andrée, "že mu něco je."

Řekla to tak, že v tom bylo znát výčitku, Marie Antoinetta se prudce otočila a bystře se na ni podívala.

Andrée snesla královnin pohled.

"Vy jste viděla, že hraběti něco je, a mně jste nic neřekla!"

Andrée neopověděla. Jeanne chtěla oblíbené královnině dámě přispěchat na pomoc, aby si ji naklonila: "Já jsem si také všimla, že se pan de Charny sotva drží na nohou po celou tu dobu, co s ním Vaše Veličenstvo ráčilo hovořit."

"Bylo mu hrozně zle," přisolila si ještě pyšná Andrée, ale hraběnce nepoděkovala ani pohledem.

Pan de Crosne, místo aby byl vyslýchán, vychutnával do dna rozčileni obou dam a dělal si o tom svůj úsudek. Na rozdíl od paní de la Motte nebrala ani jedna, ani druhá z nich v úvahu, že má před sebou ministra policie.

Konečně se královna otázala:

"S kým a proč se bil pan de Charny?" Andrée se mezitím vzpamatovala.

"Se šlechticem, který... Ale madam, teď už to nemá smysl... oba pánové se už jistě smířili, protože před chvíli byli přece společně u Vašeho Veličenstva."

"U mě?... Tady?"

"Zajisté, madam... A vítěz odešel první asi před dvaceti minutami."

"Pan de Taverney!" zvolala královna a v očích se jí zlobně zablesklo.

"Bratr!" zamumlala Andrée a rázem si vyčtla, že byla tak sobecká a nepochopila hned vše.

"Myslím," odpověděl pan de Crosne, "že pan de Charny se opravdu bil v souboji s panem Filipem de Taverney."

Královna spráskla ruce, což u ní bylo vždycky znamením, že je nanejvýš rozzlobená.

"To se nesmí... nesmí... Americké mravy se nebudou zavádět do Versailles. Tohle rozhodně nebudu trpět."

Andrée sklopila hlavu, pan de Crosne taktéž.

"Kvůli tomu, že někdo běhal s pány Lafayettem a Washingtonem" - královna úmyslně vyslovila Američanovo jméno po francouzsku - "promění se můj dvůr v kolbiště šestnáctého století. Ne, to nikdy nedovolím. Andrée, vy jste jistě věděla, že se váš bratr bil v souboji."

"Dovídám se to teprve teď, madam."

"A proč se bil, také nevíte?"

"Mohly bychom se na to zeptat pana de Charny, který se bil s ním," navrhla Andrée zbledlá a s planoucíma očima.

"Neptala jsem se," odpověděla povzneseně královna, "co udělal pan de Charny, ale co udělal pan Filip de Taverney."

"Jestliže se můj bratr bil," prohlásila tiše, ale hrdě a s důrazem Andrée, "nebylo v tom jistě nic, co by bylo namířeno proti Vašemu Veličenstvu."

"Chcete tím snad říci, slečno, že pan de Charny se bil pro něco, co bylo namířeno proti mně?"

"Dovoluji si upozornit, madam, že mluvím s Vaším Veličenstvem pouze o svém bratrovi a o nikom jiném," vrátila Andrée Marii Antoinettě poznámku, kterou královna udělala před chvilkou.

Marie Antoinetta se opanovala, i když na ní bylo vidět, jakou jí to dá námahu.

Vstala, několikrát přešla po pokoji, zastavila se před zrcadlem, jako by se do něho dívala, vzala z knihovny jakousi knihu, přelétla očima několik řádek a zase ji odložila.

"Děkuji vám, pane de Crosne," obrátila se konečně k policejnímu ministru, "přesvědčil jste mě. Byla jsem poněkud zmatena všemi těmi zprávami a událostmi. Policie je na svém místě, lze se na ni spolehnout. Jenom, prosím vás, nezapomeňte na tu dámu, která mně je tak podobná! Děkuji vám."

Podala panu de Crosne velmi blahosklonně ruku a policejní ministr se vzdálil šťasten, že z toho dobře vyklouzl, a ještě lépe zpraven o věcech, které se v královském paláci vznášejí ve vzduchu.

Andrée pochopila královnino rozloučení s ministrem jako jemný pokyn, aby se i ona vzdálila. Zhluboka a slavnostně se uklonila.

Královna se s ní rozloučila nedbale, ale bez zjevného hněvu.

Rovněž Jeanne se uklonila jako před svatým oltářem a chystala se k odchodu.

Vstoupila paní de Misery.

"Madam," poklonila se královně, "ráčilo Vaše Veličenstvo povolit audienci pánům Boehmerovi a Bossangeovi?"

"Ach pravda, má drahá, pravda. Zůstaňte ještě, paní de la Motte, chci, aby se s vámi král smířil nadobro."

Při té pobídce se královna letmo podívala do zrcadla, aby se přesvědčila, jak její laskavost působí na Andrée, která se zvolna a důstojně ubírala ke dveřím velké komnaty. Chtěla tím okatým vyznamenáním vetřelkyně patrně trochu popíchnout žárlivost Andrée:

Slečna de Taverney však zmizela za závěsem, jako by si toho byla vůbec nepovšimla.

Tihle Taverneyové! pomyslila si královna. Oba jsou jako z ocele. Ale také ze zlata.

"Ach, dobrý den, páni klenotníci! Co máte nového? Víte přece, že jsem bez peněz!"

43. Pokušitelka

Paní de la Motte znovu zaujala své místo. Postavila se stranou jako skromná žena, dávala však pilný pozor právě jako žena, které bylo dovoleno zůstat a poslouchat.

Pánové Boehmer a Bossange se dostavili k audienci v slavnostním oděvu. Klaněli se celou cestu až ke královninu křeslu.

"Klenotníci sem jistě nepřišli kvůli ničemu jinému než kvůli klenotům," usmála se královna. "Ale dopadnete špatně, pánově."

Pan Boehmer se ujal slova; byl to mluvčí firmy.

"Nepřicházíme tentokrát nabídnout Vašemu Veličenstvu klenoty," prohlásil ten důstojný muž, "to bychom se sami museli pokládat za dotěravce."

"Oh," prohodila královna, litujíc, že byla zprvu poněkud příkrá, "prohlédnout si klenoty neznamená ještě, že si je člověk musí koupit."

"Zajisté, madam," přisvědčoval Boehmer, hledaje, kterak by navázal ztracenou nit, "přicházíme však, abychom splnili svou povinnost, a jen to nám dodává odvahy."

"Povinnost?" zvedla s údivem hlavu královna.

"Jde o onen překrásný démantový náhrdelník, který Vaše Veličenstvo neráčilo přijmout."

"Ach, ten náhrdelník!" rozesmála se královna. "Už jsme tedy u něho zas!"

Boehmer zůstal vážný.

"Byl opravdu krásný, pane Boehmere," kývla hlavou královna.

"Tak krásný, madam," vmísil se ostýchavě Bossange, "že jedině Vaše Veličenstvo by bylo hodno, aby jej nosilo."

"Jediné, co mě utěšuje," pokračovala Marie Antoinetta a lehce si povzdechla, kterézto povzdychnutí ovšem neušlo bystrým uším paní de la Motte, "jediné, co mě utěšuje, je, že stál ... půldruhého miliónu, viďte, pane Boehmere?"

"Ano, Vaše Veličenstvo."

"A protože v těchto krásných časech," uvažovala dále královna, "srdce národů ochladla jako to boží slunko na podzim, není už na světě panovníka, který by si mohl dovolit koupit démantový náhrdelník za půldruhého miliónu livrů."

"Půldruhého miliónu livrů," opakovala paní de la Motte jako věrná ozvěna.

"Takže, pánové, nikdo si nebude moci koupit, co jsem si nemohla koupit já, a nikdo nebude nosit ten váš krásný náhrdelník... Vy mi asi namítnete, že každý jednotlivý démant je nádhera. To je pravda. Ale já bych nezáviděla nikomu dva nebo tři démanty. Celý náhrdelník bych mu záviděla."

Královna si mnula spokojeně ruce, chtějíc tak trochu pozlobit pány Boehmera a Bossange.

"V tom se právě ráčí Vaše Veličenstvo mýlit a to je také povinnost, pro kterou jsme přišli, madam. Náhrdelník je prodán."

"Prodán!" prudce sebou trhla královna.

"Prodán!" opakovala paní de la Motte, jíž královnin prudký pohyb prozradil, že sebezapření Marie Antoinetty není tak zcela dobrovolné, zato královnino leknutí že je upřímné:

"A kdo ho koupil?" zajímala se Marie Antoinetta.

"To je státní tajemství, madam."

"Státní tajemství? Nenechte se vysmát, Boehmere," rozesmála se vesele královna. "Přede mnou? Co se nechce říci, neříká se často proto, že se to říci nemůže. A nemůže se to říci proto, že to například tak trochu není pravda. Co říkáte, pane klenotníku?"

"Madam!"

"Státní tajemství! Já dobře vím, jak to vypadá s každým státním tajemstvím. Jestli mi je neřeknete sám, povím to panu de Crosne, a ten se už postará, aby to z vás jeho agenti dostali."

A královna se rozesmála naplno. Chtěla tak dát zřejmě najevo, co si asi myslí o Boehmerově domnělém tajemství.

"S Vaším Veličenstvem," nedal se vyvést z míry vážný Boehmer, "nemůžeme jednat jako s kterýmkoli jiným zákazníkem. Velela nám povinnost, abychom Vašemu Veličenstvu oznámili, že náhrdelník je prodán, protože je opravdu prodán, a jsme povinni mlčet, protože se koupě uskutečnila prostřednictvím zvláštního vyslance, který přijel na zapřenou."

Královnu stihl při těch slovech .nový záchvat smíchu. Jakmile slyšela slova vyslanec a na zapřenou, div nepadla paní de la Motte veselím kolem krku.

"Poslyšte, hraběnko," zvolala nadšeně, "na tamhle Boehmerovi je úžasné, že on tomu možná sám trochu věří. Pane Boehmere, nemohl byste mi aspoň prozradit, odkud je ten vyslanec? Ne, ne, to by pak bylo úplně snadné," opravila se vzápětí. "Ale řekněte mi třeba první písmeno jeho jména a já budu spokojena."

Smála se, div se smíchy neprohýbala.

"Je to portugalský vyslanec," takřka zašeptal pan Boehmer, jako by chtěl alespoň před paní de la Motte uchránit tajemství, jímž byl vázán.

Při tak určité odpovědi se královna zarazila.

"Portugalský vyslanec? V téhle době není v Paříži portugalský vyslanec, Boehmere."

"Měl jsem už tu čest sdělit Vašemu Veličenstvu, že přijel výlučně s tímto posláním."

"K vám... na zapřenou?"

"Ano, Vaše Veličenstvo."

"Jak se jmenuje?"

"Pan de Souza."

Královna už nic nenamítala. Vrtěla chvíli hlavou, pak prohodila jako smířená s osudem:

"Nu dobrá. Její portugalské Veličenstvo má štěstí. A peníze. Démanty jsou opravdu krásné. Nechme už toho a nemluvme o tom."

"Naopak, madam. Nechť mi... nechť nám," opravil se pan Boehmer a podíval se omluvně na pana Bossange, který se uklonil, "nechť mám Vaše Veličenstvo dovolí, abychom řekli, co máme na srdci..."

"Viděla jste ty démanty, hraběnko?" podívala se královna na Jeannu.

"Neviděla, madam."

"Jsou překrásné! Škoda že je pánové nemají s sebou."

"Tu jsou," prohlásil chvatně Bossange.

A vytáhl z klobouku, který držel pod paží, malé ploché pouzdro se skvostem.

"Podívejte se, podívejte se, hraběnko! Jako ženě se vám budou určitě hrozně líbit!" pobízela královna.

A poodstoupila na krůček od sévreského stolku, na nějž Boehmer s posvátnou úctou rozložil náhrdelník tak, aby denní světlo dopadalo na co největší počet kamenů a odráželo se plamenným leskem od jejich hran.

Jeanne vyklouzl výkřik obdivu. A opravdu si sotva bylo lze představit něco krásnějšího. Bylo to jako řetěz ohníčků, rudých, zelených nebo bílých jako samo světlo. Boehmer si pohrával s pouzdrem, takže se proud měňavých plaménků třpytil a hrál oslňujícími barvami.

"Úžasné; báječné!" rozplývala se hraběnka nadšením.

"Patnáct set tisíc livrů, které lze sevřít v dlani," zafilosofovala si královna, předstírajíc lhostejnost, jak by si byl asi v takovéhle chvíli zafilosofoval pan Jean Jacques Rousseau.

Ale Jeanne viděla za tímto pohrdáním ještě něco jiného, a proto prohodila po chvilce, když se na šperk dosyta

vynadívala:

"Pan klenotník měl pravdu. Na celém světě je jen jedna královna, která je hodna nosit tenhle skvost, a to je Vaše Veličenstvo."

"A moje Veličenstvo ho nosit nebude," pokrčila rameny Marie Antoinetta.

"Nemohli jsme dopustit, madam, aby byl vyvezen z Francie, aniž jsme u nohou Vašeho Veličenstva nevyslovili své nejhlubší politování. Je to skvost, který dnes zná a o němž mluví celá Evropa. Aby se jím ozdobila kterákoli jiná panovnice, a ne francouzská královna, to dovolí naše národní čest jen v tom případě, jestliže jej Vaše Veličenstvo ještě jednou, rozhodně a neodvolatelně ráčí odmítnout."

"Už jsem odmítla," odpověděla královna. "Vešlo to ve všeobecnou známost. Vyneslo mi to příliš mnoho chvály, abych toho mohla litovat."

"Ach, madam, jestliže byl národ nadšen, že královna dala před náhrdelníkem přednost válečné lodi, pak francouzskou šlechtu, která je také částí národa, jistě nepřekvapí, pořídí-li si královna i náhrdelník, když už pořídila loď."

"Nemluvme už o tom," zavrtěla hlavou Marie Antoinetta a vrhla poslední pohled na náhrdelník:

Jeanne si povzdychla, aby přiměla královnu k povzdechu.

"Vy vzdycháte, hraběnko, ale kdybyste byla na mém místě, jednala byste právě tak."

"Já nevím, Vaše Veličenstvo," zamumlala hraběnka.

"Už jste se na něj dost vynadívala?" nadhodila kvapně královna.

"Ach, dívala bych se na něj nejraději do smrti, Vaše Veličenstvo.

"Nechte tu zvědavou osůbku, páni klenotníci, ať se ho nasytí. Démantům to neublíží. Budou stát, bohužel, pořád patnáct set tisíc livrů."

Slůvko bohužel poskytlo hraběnce vhodnou příležitost.

Královna lituje, tedy by náhrdelník chtěla mít. Chtěla by ho mít a nepřestane tedy po něm toužit, dokud její touha nebude splněna. Taková byla Jeannina logika, a proto si pospíšila:

"Půldruhého miliónu livrů na šíji Vašeho Veličenstva by způsobilo, že by umřela závisti každá žena, i kdyby to byla Kleopatra, i kdyby to byla sama Venuše.

Paní de la Motte vytáhla z pouzdra královský náhrdelník a zavěsila ho tak obratně a vkusně na atlasovou šíji Marie Antoinetty, že královnina pleť byla okamžitě zaplavena nádherou hořících barev a zářivého světla.

"Ach, Vaše Veličenstvo vypadá božsky," zvolala s lichotným obdivem hraběnka.

Marie Antoinetta přistoupila spěšně k zrcadlu. Zapomněla na všechno, nemohla se dost nasytit pohledem na vlastní obraz v zrcadle. Náhle ji schvátil strach, snažila se strhnout skvost s hrdla.

"Už dost," zašeptala, "už dost."

"Vaše Veličenstvo se ho dotklo," vykřikl Boehmer, "nemůže už patřit nikomu jinému."

"To je nemožné," odpověděla chladně královna.

"Pohrála jsem si trochu s tou krásnou věcí, ale prodlužovat hru by byla chyba."

"Vaše Veličenstvo má dost času, aby si ještě všechno rozmyslilo," lichotil se Boehmer. "Můžeme přijít zítra."

"I kdybych mohla zaplatit později, vždycky bych musila zaplatit. A pak, proč byste měli čekat? Jistě chcete mít doma své peníze a bezpochyby máte výhodnou nabídku."

"Ano, Vaše Veličenstvo," probudil se v Boehmerovi okamžitě obchodník, "dostaneme zaplaceno hotově."

"Vezměte si to, vezměte!" zvolala královna netrpělivě, "do pouzdra tu nádheru, rychle, rychle!"

"Vaše Veličenstvo možná zapomíná," podotkla paní de la Motte, "že peníze, uložené v takovém skvostu, neztrácejí svou hodnotu a že za sto let bude mít náhrdelník nejméně stejnou cenu jako dnes."

"Dejte mi půldruhého miliónu livrů, hraběnko," usmála se trochu kysele královna, "a pak uvidíme."

"Kdybych je měla, ach...!" zvolala hraběnka a cudně se odmlčela. Dlouhé řeči nikdy nepůsobí tak dojímavě, jako významná zámlka ve vhodném okamžiku.

Boehmer a Bossange ukládali náhrdelník do pouzdra, jak dlouho jen mohli, ale královna už nepromluvila:

Bylo však na ní vidět, na jejím výraze, na jejím mlčení, jak na ni skvost zapůsobil a jak těžce bojuje sama se sebou.

Jako vždycky ve chvílích roztrpčení nebo nějakého zklamání sáhla po knize, listovala, přelétala očima stránky, ale nevnímala, co čte.

Klenotníci se poroučeli:

"Vaše Veličenstvo tedy odmítá?"

"Ano... třikrát ano," povzdechla si královna tentokrát docela hlasitě.

Pánové Boehmer a Bossange se vzdálili.

Jeanne si všimla, jak se královnina nožka nervózně chvěje. Je jí to líto, pomyslila si, aniž pocítila byť jenom záchvěv soucitu.

Pojednou se královna zvedla, prošla se několikrát po komnatě a zastavila se nakonec před paní de la Motte, jež na ni nepřestávala upírat oči:

"Hraběnko," pronesla suše, "zdá se mi, že král už nepřijde. Nezbývá, než abychom naši skromnou prosbu odložili na příští audienci."

Jeanne se hluboce uklonila a ustupovala pozpátku až ke dveřím.

"Ale já na vás nezapomenu, nebojte se," dodala dobrotivě královna, která ji vyprovázela.

Jeanne přitiskla rty na královninu ruku, jako by tam vkládala své srdce, a zmizela za dveřmi; královna zůstala sama, rozmrzelá a nespokojená sama se sebou.

Hlodá ji, že nemůže, co by chtěla, myslila si paní de la Motte po cestě. Touží po něčem, čeho nemůže dosáhnout. A

je to královna! Ale ne, je to především žena!

1 pan de Calonne - ministr financí; když byl r. 1787 propuštěn, zanechal po sobě 101 milión státního deficitu
2 Královnin náhrdelník vycházel roku 1849 a 1850. Sérii historických románu zahájil Dumas r. 1844 Tremi mušketýry
3 únorová z r. 1848
4 "Gaule et France" z r. 1833
5 latinizováno z La Haye. Otec Gustava III. Adolf Bedrich byl zakladatelem holštýnské dynastie
6 pan de Rohan - Louis René Edouard de Rohan (1734 až 1803), královský velkoalmužník, biskup štrasburský
7 majordomus vévody z Condé, Vatel, spáchal opravdu sebevraždu po hostine na královu počest (r. 1671), když se na nekolik hostu nedostala pečene, pulnocní ohnostroj nefungoval a konecne nebyly včas dodány objednané ústrice
8 livre (nebo libra] by v přepočtu r. 1968 reprezentovala asi 3,50 franku. Láhev by tedy měla cenu asi 7000 franku. Všechny finanční a menové údaje Dumasovy je ovšem nutno brát s krajní rezervou a také přepočet na dnešní menu je velmi komplikovaná a vždycky jen velmi približná záležitost
9 velitel Bastily. Vévoda Richelieu (de Fronsac] byl poprvé uveznen v Bastile od 5. dubna 1711 do 19. června 1712. Potom ješte dvakrát, v r. 1716 a 1719. Po celou vládu Ludvíka XVI. a už dlouho predtím byla ovšem Bastila jen "ešácky kriminál" pro šlechtice, kterí se dopustili všelijakých zlotřilých kousku a zapletli se do skandálních afér. Tzv. "dobytí Bastily" jakožto politického vezení je mýtus. Hrabe de Launey se 14. července 1789 po symbolickém a formálním kratičkém odporu vzdal Parížanum na záruku, že jemu a nekolika jeho dustojníkum a vojákum bude povolen odchod. Slib nebyl dodržen a všichni byli povražděni. Toho dne bylo v Bastile všehovšudy 7 veznu, z nich ani jeden politický
10 markýz de Condorcet (1743-1794], jeden z proslulých encyklopedistu, znamenitý zemepisec, v šestadvaceti letech se stal clenem Francouzské akademie (otrávil se ve vezení v roce 1794)
11 Beaumarchaisova Figarova svatba byla uvedena v Comédie Francaise r. 1781 a cenzurou okamžite zakázána. R. 1784 byla povolena na prímý zásah Marie Antoinetty u krále. Mezitím se ovšem casto soukromě hrála v různých šlechtických domech, napr. také u králova bratra, hrabete d'Artois
12 slavný mořeplavec, podnikl svou cestu, z níž se už nevrátil, r. 1785, nikoli 1784, jak uvádí Dumas
13 markýz de Favras, velitel švýcarské gardy králova bratra, hraběte de Provence, pozdějšího krále Ludvíka XVIII. (Byl oběšen v roce 1790.]
14 Jan Lucemburský, otec císaře a krále Karla IV. bylo mu jedenapadesát let
15 alexandrijská knihovna - založená egyptským králem Ptolemaiem, obsahovala prý 700 000 svitků. Byla zničena r. 47 př. n. l. při povstání potlačeném Caesarem, který přišel na pomoc své přítelkyni Kleopatře
16 Kassandra - dcera trojského krále Priama, varovala za obléhání Tróje Trójany, aby nevpouštěli do města dřevěného koně (tzv. trojský kůň], v němž byli ukryti řectí bojovníci. Trójané nedbali jejího varování, a tak Trója padla
17 pan de Sartines - policejní ministr. Tento úřad, jeden z nejdůležitějších v království, zastával od r. 1759
18 Medea, dcera krále Kolchidy, slavná čarodějka, se za milovala do Iasona, který připlul s argonauty uloupit zlaté rouno. Uprchla s Iasonem a vrátila mládí jeho otci
19 Paris - hrdinové trojské války. Priamův syn Paris unesl manželku spartského krále Menelaa, krásnou Helenu, později před Trójou zabil Achilla
20 Opimus - římský konzul (r. 121 př. n. l.) - rok, kdy byl konzulem, se vyznamenal bohatou sklizní znamenitého vína
21 Gustav Adolf - švédský král, za třicetileté války r. 1632 porazil v bitvě u Lützenu císařského generalissima Albrechta z Valdštejna, ale sám v bitvě padl
22 Karel XII. - švédský král [1682-1718], bojoval s Rusy, Poláky a Dány
23 madam Dubarry - byla po návratu z Anglie, kam si odjela ukrýt šperky, popravena r. 1793. Před smrtí se chovala zbaběle a udávala své přátele
24 maršál de Richelieu - zemřel na zápal plic 8. srpna 1788
25 tři milióny na daních - pravděpodobně tři milióny livrů, tj. na dnešní kupní sílu asi deset a půl miliónu franků
26 pět set louisdorú - první louisdory byly raženy v roce 1640 za Ludvíka XIII. V 18. stol. měl louisdor přibližně 24 livry, tj. na dnešní kupní sílu asi 84 franky. Pět set livrů by tedy bylo asi 42 000 franků
27 Louis-Sebastián Mercier (1740-1814], velmi úspěšný soudobý autor. Proslul vynikajícími popisy Paříže
28 pan d'Ormesson - královsky správce financí
29 třílivrový stříbrňák - byly raženy za Ludvíka XV. V oběhu byly třílivrové a šestilivrové stříbrňáky, na dnešní hodnotu tedy deset a půl a jedenadvacet franků
30 Weber - syn kojné a soukojenec Marie Antoinetty
31 Francois Boucher - proslulý rokokový malíř (1703-1770). Přízní hraběnky de la Pompadour se stal královským dvorním malířem po Van Loovi
32 lokajové prince Orleánského - Ludvík Filip Josef, pozdější Filip Égalité, princ měšťák
33 Boehmer a Bossange - skutečné postavy, královští klenotníci. Boehmer pocházel ze Saska, Bossange (nebo Bassenge) se narodil v Lipsku, ale byl původem Francouz
34 paní de Lamballe, ovdověla v devatenácti letech. Byla prý krásná, ctnostná, nenáviděla intriky a málo se hodila do zkaženého dvorského prostředí. V královnině přízni ji brzo nahradila paní de Polignac, princezna de Lamballe však zůstala Marii Antoinettě věrná a sdílela s ní i uvěznění
35 Noé1 Coypel (1628-1707), francouzský malíř a dramatik, obecně známý jako Poussin. Roku 1676 byl jmenován prvním královským malířem
36 Thomas Gainsborough (1727-1788], anglický krajinář a portrétista
37 Saint-Georges - mulat z Guadeloupe, kapitán gardy vévody Orleánského. Byl velmi svůdný, sportovec a znamenitý

hudebník
38 Jacques Callot (1593-1635], geniální rytec-karikaturista, autor proslulého Pokušení svatého Antonína
39 don Prancisco Goya y Lucientes (1746-1828], slavný španělský malíř
40 pan de Lauzun - vévoda Louis de Biron (1747-1793). Bojoval v Americe za nezávislost Spojených států, za revoluce podporoval politiku vévody Orleánského
41 narážka na Josefa, syna Jakubova ze Starého zákona. Josef, prodán svými bratry, se stal důvěrníkem Putifara, jednoho z předních generálů faraónových. Putifarova manželka se ho pokusila svést a když Josef odolal, obvinila ho u manžela, že sváděl on ji a nechala ho uvěznit
42 pan de Suffren - bojoval proti Angličanům za války o nezávislost Spojených států. Vrátil se do Francie roku 1783, když Anglie versailleským mírem uznala nezávislost svých dosavadních amerických kolonií. Válka s Anglií stála Francii obrovské finanční oběti, až na několik prestižních úspěchů nezískala Francie nic, Anglie si udržela svůj obchod se Spojenými státy
43 madam Royale - Marie Terezie, dcera Marie Antoinetty (1778-1851). Byla později pravou rukou Ludvíka XVIII
44 Henri de Coigny (1737-1821), budoucí maršál Francie za Ludvíka XVIII, hrabě de Vaudreuil (zemřel 1817) a Lauzun náleželi ke kotérii rodiny de Polignac, která měla velký a neblahý vliv na Marii Antoinettu. Paní de Polignac byla první vychovatelkou královniných dětí
45 Claude Joseph Vernet (1714-1789), slavný francouzský malíř. Ludvík XV. ho pověřil, aby namalovat všechny francouzské přístavy. Vypravuje se, že se nechal za bouře přivázat k lodnímu stěžni, když chtěl malovat svůj proslulý obraz Večer (Bouře)
46 sto tolarů: 500-600 livrů je v dnešní hodnotě 1750 až 2100 franků. Stříbrný tolar měl 3 nebo 6 livrů, zlatý 10 livrů, tedy dnešních 35 franků. Jde-li o stříbrné tolary, platila by paní de la Motte bud 300 livrů (1050 franků) nebo 600 livrů (2100 franků). Jde-li o zlaté tolary, tedy 1000 livrů (3500 franků]. Dumas se tedy zřejmě zmýlil v počtech, což je ostatně vidět i z konečného účtováni na str. 187: 6 dvoulouisdorů (tj. 48 livrů) je 1088 franků, obyčejný louisdor má 24 livrů neboli 84 franků; celkem tedy 1092 franků. Mistr Fingret vrací paní de la Motte 2 tolary po šesti livrech, tedy 42 franků. Jde tedy zřejmě o 100 třílivrových tolarů. Dumas zachází na papíře s penězi krajně hazardně a neodpovědně a různé nejasnosti nejdou tedy na vrub překladu
47 Piccini - italský skladatel, kterého Marie Antoinetta povolala do Francie
48 lord Cornwallis - anglický generál, protivník La Fayettův a Washingtonův za války o nezávislost
49 madam Dugazon - herečka z Italské komedie (1755-1821)
50 Láokoón - syn trojského krále Priama, velekněz Apollónův, se protivil vtaženi dřevěného koně do trojských hradeb. Zardousili ho i jeho syny dva obrovští hadi, které prý poslala bohyně Minerva
51 ples v Opeře - pořádat plesy v Opeře bylo vyhrazeno Královské hudební akademii. Plesy začínaly na sv. Martina (11. listopadu) a konaly se všechny neděle až do první neděle adventní. Začínaly znovu na Tři krále a trvaly (dvakrát týdně) po celý masopust až do první neděle postní. Začínaly v 11 hodin v noci a trvaly do 7 ráno
52 datujte to z Londýna - cenzura v osmnáctém století byla velmi nedokonalá. Jedním z běžných prostředků, kterého se používalo, aby se ten, kdo vytiskl nebo dal vytisknout nějakou nežádoucí tiskovinu, vyhnul postihu, byl prostinký trik, že se totiž tiskovina vytiskla ve venkovské tiskárně a jako místo vydání označil Londýn, Amsterodam nebo Ženeva
53 Adéle de Ponthieu - román hraběte de Vignacourt (1723)
54 Crébillon starší - autor četných tragédií; Crébillon mladší (1704-1777), vynikající autor veseloher
55 portugalská královna - Marie I. Františka Izabela [1734-1816), která 1788 zešílela
56 Non bis in idem - právní zásada: nikdo nesmí být dvakrát trestán za tentýž čin
57 Vide pedes, vide manus - pohleď na mé nohy, pohleď na mé ruce - řekl podle evangelia Ježíš apoštolu Tomášovi, který nechtěl věřit, že Kristus vstal z mrtvých. Odtud "nevěřící Tomáš"
58 Tiberiův prefekt - Pilát Pontský, který si umyl ruce na znamení, že neshledává na Ježíšovi žádnou vinu, ale přesto ho vydal, aby byl ukřižován
59 pairové - nejvyšší hodnostáři francouzské koruny. Jmenovali se tak (z latinského pares), buď že si byli rovni mezi sebou, buď že se pokládali za rovné králi. Pairy byli všichni princové z královského rodu.